De appel en Eva

Jo van Ammers-Küller

bron
Jo van Ammers-Küller, *De appel en Eva*. J.M. Meulenhoff, Amsterdam 1932

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/amme001appe01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

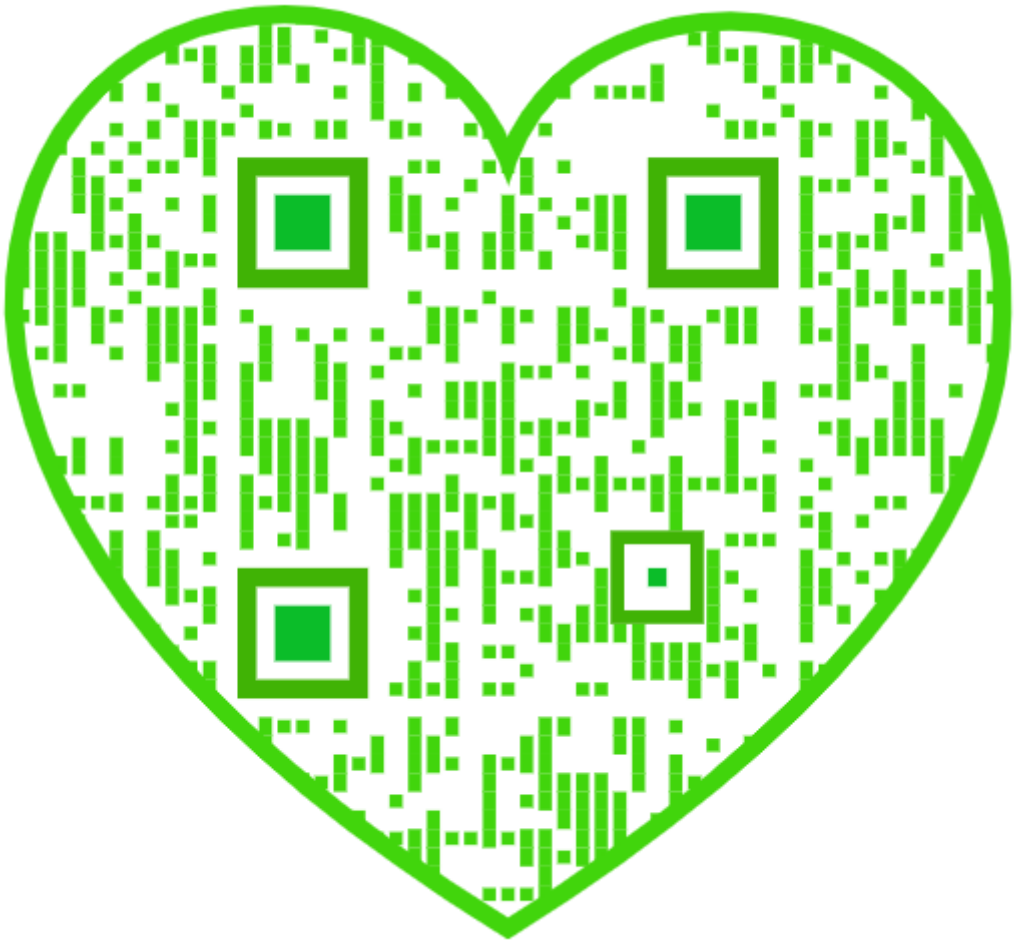

Voornaamste personen in dit boek:

ELISABETH COORNVELT (Puck) geb. 1900. Geh. in 1925 met:
HENRI VAN DOEVEREN (Han) geb. 1898.
DOROTHEE WISDOM, geb. 1875. Gescheiden van STEVEN COORNVELT in 1924.
ELLY COORNVELT, geb. 1901. Geh. in 1926 met Dr. ANTON WEGERIF.
KITTY COORNVELT, geb. 1906.
Dr. PETER VEGEER (kleinzoon van KEEJETJE WIJSMAN-COORNVELT) geb. 1878.

Eerste hoofdstuk.

De groote Indische mailboot, die voor zonsondergang de haven van Genua moest binnen loopen, was drie mijlen van de kust, in zicht van de witte stad en de grijsblauwe bergen erachter, voor anker gegaan. In het late middaguur dreef de heete zuidelijke zon een koperen gloed over de golven; in de naar het Westen gekeerde flank van het schip schenen de kleine ronde vensters in vlam te staan en de vleugels van de meeuwen, die in snelle vluchten, krijschend of ze elkaar aanhitsten, van de kust kwamen aangedreven, leken gedrenkt in goud.

Toen het rhythmisch-rustige, vertrouwd geworden dreunen en stampen ophield, legde zich over het schip een groote vreemde stilte. In de eetzaal der eerste klasse, waar een aantal passagiers een luidruchtig afscheid vierden, viel dat ongewone als een plotselinge dreiging. De gesprekken knapten af en iedereen luisterde naar het felle zoemen der electrische fans, naar het ijle en toch scherp-duidelijke getinkel van vaatwerk en glazen en het metaalgeschuifel van messen en vorken, die de boys in de pantry hanteerden. De warme opgewonden gezichten lachten niet meer, zij toonden verbazing of verschrikte ergernis.

Toen stond plotseling, terwijl niemand hem had zien binnen komen, de eerste machinist in het midden van

de zaal; namens den kapitein bracht hij correct en zakelijk het bericht, dat de boot draadlooze orders van de Italiaansche regeering had gekregen en niet voor morgen in de haven van Genua mocht binnenloopen. De reden? Die wist hij niet en zoo hij haar te weten kwam, moest hij haar geheim houden. Dat Mussolini's satellieten van draconisch machtsvertoon hielden ervoer de Maatschappij niet voor de eerste maal. Doch voorzeker had deze halve dag oponthoud, na een overigens bizonder voorspoedige reis, niets te beteekenen; de heeren en dames konden nu hun vroolijke afscheidsmaaltijd zoo lang rekken als zij wilden, het orkest zou tot tien uur dansmuziek spelen en daarna kon men zich met een extra lange nachtrust prepareeren op de vermoeienissen van het debarkeeren.

Toen de stem van den onheilsbode zweeg, viel in de duf-warme eetzaal weer de vreemde groote stilte, die van kleine geluiden vol was; de feestvierders staarden verbouwereerd naar elkander, ieder verwerkte dit volkomen onverwachte nieuws op eigen manier.

Maar Henri van Doeveren greep zijn champagneglas en ledigde het in één gulzige teug; zijn donkere heldere oogen begonnen te tintelen, overmoedig en vol heimelijk plezier als van een schooljongen, die onverwachts vrij af krijgt. Want hij dacht aan het ongelooflijk interessante gesprek met Lagrange, den grooten Franschen vliegtuigbouwer, dat hij daareven tot zijn intense spijt had moeten onderbreken en dat hij nu, dank zij het onverwachte fortuintje van dit oponthoud zou kunnen vervolgen, met de hemel-wist-welke kostelijke mogelijkheden. Zijn blik, verrast en vroolijk, zocht zijn jonge vrouw, die schuin tegenover hem zat; maar zij lette niet op hem, zij had haar kleine hoofd op de smalle blanke schouders naar het venster gewend en tuurde strak naar buiten, naar

het vlak van de zee, die vreemd-kalm, onder zijn donkerend blauw van wonderlijke kleuren doorgloeid scheen. Hij ontdekte, dat de jonge Italiaansche schilder, die zijn plaats aan het ondereind van hun tafel had, even intens naar Puck keek als hijzelf en eveneens vergeefs om haar aandacht vroeg; hij zag, dat ook die zuidelijk mooie knaap met zijn kwasi interessant gezicht lachte, overmoedig en blij als een schooljongen bij onverwachte vacantie.

Toen klonk opeens een vreemd, onbeheerscht geluid, Lily Charlier, het mooie gescheiden vrouwtje, met het reeds witte haar en het jonge zachte gezichtje was in een vertwijfeld snikken uitgebarsten. Ze sprong op en liep naar den officier toe, klemde haar twee bevende handen om zijn arm en met een hooge zenuwstem smeekte ze: Dat mocht niet... dat kon niet... ze móést de nachttrein halen die van avond uit Genua vertrok, want ze móést overmorgen in Holland zijn. Het was haar moeders zeventigste verjaardag. Ze had zooveel ellende in Indië beleefd, ze had zoo naar Holland terugverlangd, dat ze onmogelijk nòg langer kon wachten. Toen begon ook mevrouw Slotboom, een bejaarde dikke nonna heftig en onbeheerscht luid te schreien; juffrouw Verkoren, het onderwijzeresje-met-ziekteverlof verborg haar gezicht in haar handen en mevrouw Roest van Oudemolen, de deftige, altijd correcte residentsvrouw, zat plotseling zielig in elkaar gedoken, terwijl de tranen haar langs de wangen stroomden. Het werd een heftige consternatie, die als een besmetting van de een op de ander oversloeg; er klonk een tumult van nerveuse uitroepen en vragen alsof iedereen plotseling zijn beheersching en goede luim verloren had, alsof het iets onoverkomenlijks was, om na een reis van drie weken een half etmaal later te debarkeeren en het er werkelijk op aan kwam, dat

de extra trein naar Holland een dag later uit Genua vertrekken zou. Zelfs bij storm of ondragelijke hitte was de stemming niet zoo geprikkeld geweest, de goedmoedigen bleken driftig geworden, de indolenten opgewonden, de optimisten zwaarmoedig gestemd. Totdat de scheepsdokter, met een fleschje in zijn geheven hand zich een weg baande tusschen de tafels; de resident, bleek en zichtbaar geërgerd achter de schijn van zijn correctheid, had zijn onbeheerschte vrouw reeds aan zijn arm weggeleid, de weeë geur van Hoffmanndruppels verspreidde zich door de muf-warme eetsalon en de passagiers, onaangenaam gestuit in hun luidruchtig en luchthartig afscheid-nemea en plannen-maken, drentelden gedésoeuvreerd en terneergeslagen naar boven.

'Ik wist niet, dat hysterie zoo aanstekelijk was,' bromde Slotboom, de hijgende leverzieke theeplanter tot zijn reisvriend dokter Vegeer en hij wenkte een boy om zijn dekstoel, die reeds bleek opgepakt, weer voor hem uit te zetten. 'Wat mij betreft, ik ben blij met elk uur dat de reis langer duurt, voor mij komen Karlsbad en de professoren nog altijd vroeg genoeg.'

Hij strekte zijn zware vormlooze lichaam met een zucht van verlichting op de lange rieten stoel, terwijl hij den zich wegreppenden jongen nariep om koffie en een pousje; in het onafwendbaar vooruitzicht van een operatie of een genadelooze kuur, zondigde hij nog zooveel tegen zijn diëet als hem mogelijk was.

Dokter Vegeer, een magere slungelachtige vijftiger met een pienter, leelijk gezicht, waarin een groote, weeke mond tusschen de pluizen van een slecht verzorgd, grijzend baardje lag, stond met de handen in de zakken van zijn slordige flanellen pak te kijken naar het groepje dames, dat met de roodbeschreide nonna en het bleeke

onderwijzeresje tusschen zich in, bij de railing van het stoelendek stond. Alsof er een dam was doorgestoken en alsof zij thans nog bij dit laatste onverwachte, verloren samenzijn een groot verzuim moesten goedmaken, vertelden zij elkaar fluisterend haar verlangen en hunkeren en wachten, waarover zij daarginds in het verre land als bij onderlinge afspraak steeds hadden gezwegen. Waarover zij zelfs met haar eigen man of haar beste vriendin niet hadden gepraat, omdat het immers niets hielp, al deelde je je heimwee met ieen ander, omdat je wist hoe ondragelijk het werd, zoddra je het in het volle licht van je gedachten trok.

Heimwee naar kinderen, die voor hun opvoeding in Holland verbleven, naar een paar oude ouders, naar een broer of zuster; of alleen maar verlangen naar dat kleine vlakke stukje grond met koeien en gras, grijze klinkers en roode pannendaken, dat groene stukje land waarop zooveel viel aan te merken, waar het altijd woei als het niet regende, waar de huizen tochtig en slechtgebouwd en de menschen langzaam en bekrompen waren... maar dat je niet missen kon, wanneer je het aan de andere zij van de aardbol wist, dat zijn macht pas gelden deed in de overweldigende baaierd van de tropen, in die rijke verre landen, die carrière boden, avonturen, fortuin, promotie, alles waarin het overbevolkte conservatieve ouderwetsche moederland tekort schoot. Omdat je je daarginds nooit ‘thuis’ leerde voelen, maar altijd een vreemde bleef, tusschen vijandige machten...

Achter de breedgerande glazen van zijn groote bril tuurden de wijze critische oogen van den dokter; hoe goed kende hij die felle, schijnbaar kinderlijke gebaartjes, die overslaande stemmen, het hooge schelle fluisteren en het onbeheerschte lachgeluid, dat soms van schreien nauwelijks viel te onderscheiden.

‘Koorddansers,’ zei hij met zijn diepe grove stem, die te ruwer klonk naarmate hij meer emoties zocht te verbergen; ‘zenuwen, die bij de kleinste ontroering overstag gaan. Dat doet Indië zelfs de sterkste vrouwen aan.’

‘Och wat. Zenuwen zijn de kwaal van de tijd,’ meende de planter, dadelijk boos wanneer iemand kwaad sprak van het land, waar hij van armen burgerjongen tot schatrijken machthebber was opgeklommen. ‘Dacht je, dat de vrouwen daarginds in Holland anders waren? Zul je wel merken als er zusters of tantes aan de trein staan om je af te halen. In Holland knauwt het eeuwig gepeuter met geld, met slechte booien en verkouden kinderen en maakt de menschen oud en kniezerig voor hun tijd.’

‘Voor de mannen is Indië een goed land,’ gaf de ander toe, terwijl hij de brand zoog in de zware zwarte sigaar, die de planter hem had aangeboden. ‘Voor sterke gezonde jongens met durf en pit zijn de koloniën het land met onbegrensde mogelijkheden. Misschien moeten ze er te hard werken, maar god-bewaar-me, voor een man is hard-werken immers de eenige manier om het leven dragelijk door te komen. Maar de vrouwen... de handschoentjes, de Hollandsche meisjes, die er met een jongen kerel naar toe gaan, al die lieve frissche kinderen met gevoelige zieltjes en een hoop illusies... de vrouwen hebben in Indië veel te weinig te doen en veel te veel tijd om aan zichzelf te denken en te piekeren. Daar zit hem de vervloekte misère... de vrouwen krijgen er bijna allemaal een klap van beet.’

‘Waarvan beet?’

‘Heimwee. Merkwaardig, dat we er in het Hollandsch niet eens een eigen woord voor hebben, want er is zeker wel geen volk ter wereld, dat zoo goed als het onze weet wat het beteekent. Dat zoo'n sterk aan huis gebonden

familieleven heeft en toch zoo'n groot aantal van zijn kinderen naar de koloniën stuurt. Heimwee is een vervloekt, knagend zeer, waar zelfs de almachtige liefde niet tegen bestand is, dat de lichamen sloopt en de geest tot het laatste restje van zijn veerkracht uitzuigt.'

'Je overdrijft weer schromelijk,' zei zijn metgezel en met welbehagen dook hij zijn dikke neus in zijn glas chartreuse. 'In het begin... een paar jaar misschien... hebben ze heimwee. Ik heb er honderden bijgewoond. Als ze jong komen, wennen ze immers allemaal. En na het eerste groote verlof, als ze ervaren hebben, dat het oost west, thuis in Holland ook zoo prettig niet is, zijn de meesten in Indië best tevreden.'

Zijn groote gelige hand greep den jongen man, die langs zijn stoel liep, bij een slip van zijn smoking. 'Hei... Van Doeveren... zeg jij eens, is Indië geen best land voor wie er werken wil en niet kankert?'

'Ik vond het een best land, meneer Slotboom.' Het knappe gebruinde gezicht van den aangesprokene lachte, maar dan trok het triest en gesloten. 'Voor een man is het een best land,' voegde hij er bij, terwijl het donkerde in zijn oogen.

'Ah zoo... dus u vindt ook...' begon de dokter strijd-vaardig. Maar de ander bleek geen lust te hebben in het gesprek van den dag, van alle dagen van de reis, die bijna vier weken geduurd had.

'Ik ben op zoek naar mijn vrouw. Hebt u haar ook gezien, dokter?'

'Staat ze daar niet bij dat troepje kwetterende eksters?' vroeg de planter en de breede grijns trok weer over zijn geel, opgezet gezicht.

'Zulk gekwetter is niets voor mijn nicht Elisabeth,' constateerde de dokter met een zwier van spot, die hem slecht afging. De jonge man keek hem aan en er kwam

even iets van hoon in zijn heldere oogen. ‘Als u haar ziet, wilt u haar dan zeggen, dat ik met Lagrange - de Fransche vliegtuigbouwer - in de rooksalon ben?’

‘Ik beloof het u,’ knikte de ander wat al te ijverig. ‘Mevrouw draagt immers vanavond haar hel-groene shawl?’ Weer keek Van Doeveren met zijn rustige, groot open blik naar het nerveuze verweerde gezicht en het magere afgewerkte lichaam van den dokter. Een volle neef van Puck's moeder; ze hadden zijn bestaan nauwelijks geweten vóór hij aan boord, joviaal als een oude bekende, de vriendschap had aangeknoopt. Eén van het half dozijn mannen, dat gedurende de reis om zijn vrouw had heengezoemd als wespen om een kandijklont. Honderdmaal verjaagd en honderdmaal weer present. Puck had een zwak voor dokters. Die alleen, zei ze, leeren de menschen kennen zooals ze werkelijk zijn en kijken onder de schijnvertooning van het leven dóór. Uren had ze met dezen leelijken, slecht-verzorgden vent zitten boomen. Van Doeveren schudde iets van zich af, terwijl hij groette en verder ging, de intuïtieve weerzin van een kerngezond mensch voor een door whiskey en tropenhitte gesloopte. Dan vaagde hij den wonderlijken onaantrekkelijken naneef uit zijn gedachten. Lagrange was daareven naar hem toegekomen, had voorgesteld hun gesprek in de rooksalon te hervatten.

Twee mooie, heel jonge nonna'tjes, die hij voorbijliep zonder op haar te letten, zonder het vlotte, gemakkelijke praatje, dat hoorde bij de oppervlakkige vertrouwelijkheid aan boord, keken hem verliefd na, smachtend met haar donkere fluweelen oogen. Want een groote knappe kerel was hij, met een lang recht lichaam en een aantrekkelijk welbesneden, weinig beweeglijk gezicht, het gezicht - zei hatelijk dokter Vegeer - van een Engelsche sigarettenreclame. Hij had zich gedurende de lange

bootreis ontpopt als een matador in: dektennis en scuffleboard, hij danste met nooit verflauwend animo, hij speelde met een onvermoeide hartstocht uitstekend bridge en vertoonde ontelbare kunstjes met kaarten. En bijgevolg genoot hij, zooals zijn vrouw hem telkens weer plagend verzekerde, een ongeëvenaarde populariteit onder de bakvisschen en de oude dames aan boord.

‘Weet je, dat hij in Wassenaar gaat wonen, Dédé? Misschien komen we hem wel eens tegen in Den Haag of op Scheveningen, zeg! Dan vragen we of hij met ons gaat dansen.’

‘Maar als die nare vrouw er bij is?’

‘Is het een nare? Ik heb nooit met haar gesproken.’

‘Zij sprak niet met jou, kind! Voelt zich mijlen boven je verheven. Ze is een blauwkous, een echte hoor! Meester in de Rechten en doktor in de Staatswetenschappen en de hemel weet wat nog verder. En een koud geraffineerd soort flirt bovendien.’

‘Dokter Vegeer heeft aan Moeder verteld, dat 'r man een prachtige carrière heeft opgegeven, omdat zij niet tegen het Indische klimaat kon.’

Van Doeveren's rechte rug en breede schouders verdwenen achter de deur van de rooksalon; het kleine nonna'tje zuchtte diep, de roode sensueele lipjes verlangend getuit. ‘Zoo'n schat van 'n man toch! Kassian!’

Het huwelijk van Elisabeth Coornvelt en Henri van Doeveren was in 1925, na een verloving van slechts enkele maanden, gesloten. In alle stilte, want na de dood van Dr. Elize Wijsman en de scheiding van Steven en Dorothee, Pucks ouders, terwijl het groote oude huis te koop stond, de meubels werden opgeborgen en al de

kinderen plannen maakten om hun eigen weg te gaan, voelde niemand lust tot feestelijkheid.

Kort vóór de bruidsdagen van zijn oudste dochter hertrouwde Steven Coornvelt in Engeland en vertrok zijn eerste vrouw naar Genève om een functie bij een der commissies van den Volkenbond te aanvaarden. Kitty was reeds eerder, na heftige scènes met haar vader, naar Parijs gegaan om aan een dansschool te studeeren, Elly was verpleegster geworden, opdat zij later haar man in zijn kliniek terzijde zou kunnen staan. Zoodat alleen Pim met een verveeld en Lody met een pijnlijk verlegen gezicht tegenwoordig waren bij de nuchtere huwelijksvoltrelcking op het Leidsche Stadhuis, waar mevrouw Van Doeveren, een reeds bejaarde weduwe met streng conservatieve begrippen zich wegens haar gezondheidstoestand had laten verontschuldigen. Iedereen wist - de bruid het allerbest - hoezeer de oude dame zich gegriefd en geschokt voelde door de keuze van haar aangebeden zoon; hoe energisch zij tot het laatste toe gepoogd had zijn huwelijk met de wufte, moderne Puck Coornvelt te verhinderen, of ten minste uit te stellen tot hij - weer in Indië terug - zich in rust en kalmte op zijn voornemen zou kunnen bezinnen. Alleen Henri's zuster Cornelia, een oudachtig meisje, met een triestverlept, verbitterd gezicht, dat eenmaal mooi en fleurig was geweest, vertegenwoordigde de familie van den bruidegom; zij bleek, merkwaardigerwijs, de eenige der aanwezigen, die nerveus en onder den indruk scheen en zij schreide onder haar stijf en oud modisch hoedje. Dadelijk na afloop van de ceremonie verontschuldigde zij zich, mama kon haar volstrekt niet langer missen. Het afscheid van haar broer was zeer teeder, want tusschen de twee streng en ernstig opgevoede kinderen Van Doeveren bestond sinds hun jeugd een innige ver-

houding. Henri's getuigen, twee Leidsche vrienden, trachtten daarna wat fleur in de saaie gebeurtenis te brengen; zij bestelden telefonisch een dejeuner in Den Haag en twee auto's om het kleine gezelschap daarheen te vervoeren. En laat in de namiddag, toen het jonge paar vertrokken was en zij het rijst en een oude schoen hadden nageworpen, onder de intense belangstelling van de kellners van Royal en de straatjongens van het Voorhout, gingen deze twee jonge lieden, in de landerige en cynische stemming, die inhaerent is aan het einde van een bruiloft, een weddenschap aan. Zij wedden omtrent het aantal jaren, dat het huwelijk van hun braven en degelijken vriend met de mooie, coquette en vrijgevochten juffrouw Coornvelt zou duren. De een gaf het vijf jaar, de ander schatte niet meer dan drie. Wie verloor, zou den winner een diner aanbieden in hetzelfde onvolprezen restaurant, waar zij daareven op het duurzame geluk van hun vriend hadden getoast.

‘Het is toch zonde van Van Doeveren,’ zei de een over zijn bitterglas, ‘hij moest een lieve degelijke vrouw hebben daar in Indië.’

‘Het is toch zonde van haar,’ zei de ander met heftigheid, ‘er zijn geen tien vrouwen met hersens als zij heeft; ze is veel te goed om zich in een negorij te begraven.’

Met een lange luxueuse autoreis, het huwelijksgeschenk van Steven Coornvelt aan zijn oudste dochter en een lange rustige overtocht op de mooiste mailboot van de ‘Nederland’, begonnen Elisabeth en Henri hun samenleven. En het had weken geduurd, - weken waarop Puck later met verwondering terugzag - éér ze het geluk durfde aanvaarden, durfde gelooven, dat het werkelijkheid kon zijn en niet, als haar vroegere

liefdeservaringen, een verleidelijke, vooze waan waarachter eenmaal onvermijdelijk een grauwe vale werkelijkheid te voorschijn zou komen. Ontmoedigend en enerveerend was gedurende haar verloving de houding van al de familieleden geweest: Moeders sombere voorspellingen, Vaders zwijgende ergernis, Kitty's geamuseerde verbazing, Lody's plagende spot; en aarzelend, wankelend haar eigen vertrouwen in het verwikkelde, niet-te-ontrafelen gevoel, dat haar, de cynische, geblaseerde, naar den eenvoudigen trouwen vriend van haar jeugd dreef.

Tusschen de brieven met felicitaties van geestdriftige studiegenooten, die juichten, dat de natuur ook ditmaal sterker bleek dan de leer, die schwärmden over het eenig ware vrouwengeluk en de toekomst vol rozengeur en maneschijn, lag op haar laatste bruidsdag een schrijven van Henri's moeder, drie vellen stijf, energisch handschrift met waarschuwende woorden van een zóó dreigende, sombere ernst, dat ze de gansche laatste nacht van haar jongemeisjesleven door haar droomen spookten. Dat ze dreunden door de kleurlooze stem, waarmee de ambtenaar op het stadhuis het huwelijksformulier las en haar voortdurend vergezelden, als de zwaarte van een heimelijke schuld, in de eerste dagen waarin ze met Han, den teederen stralenden minnaar, samen was als zijn vrouw.

Han rafelde en twijfelde nooit; sinds de avond waarop hij haar ten huwelijk vroeg, had hij vast in hun geluk geloofd en de toekomst aanvaard met rustige blijde zekerheid, ondanks het verzet van zijn moeder, ondanks de weinig bemoedigende houding van de Coornvelts. Maar dankbaar verzuchtte hij: ‘Goddank dat we niet in Holland hoeven wonen,’ en zijn dringende wensch vervroegde het huwelijk zooveel, dat zij de laatste twee

maanden van zijn verlof konden reizen door Zwitserland en Italië.

Daar, aan het meer van Como, op het balcon van hun kamer in de villa Serbelloni had Puck op een vroege zonnige najaarsmorgen uitgezien over het zilverlichte watervlak waarlangs lichte nevels als schimmen van vreemde vogels zwierven, terwijl een klein motorbootje driftig en vervaarlijk ploffend over het water joeg. Achter haar in de diepte van de groote kamer was Han bezig zich te scheren en zijn zacht tevreden fluiten, samen met het kleine zoevende geluid van het mes, dat over de scheerriem glipte, gaf haar opeens een heerlijk besef van innigheid en saamhoorigheid, van het geluk van waarlijk samenleven, sterker en schooner dan ze ooit had mogelijk geacht. Ze draaide zich om en zag haar gelaat in de Spiegel, een ander gelaat, met een ander licht in haar grijze oogen, een andere, weekere lijn om den mond en een warm gloeien onder het blank van haar huid. Hij trad achter haar en zijn handen, zijn sterke zachte handen, die zulke wonderbare dingen van liefde wisten, omvatten haar schouders terwijl hij zijn gezicht, koel en geurig van zeepschuim, vleide tegen het hare. Toen opeens had zij gerealiseerd hoe groot dit geluk was, hoe ànders, hoeveel sterker en echter dan wat zij ooit had gekend, dan wat zij soms, in een korte roes ‘liefde’ had gewaand... Eenvoudig, ongecompliceerd geluk van twee, die elkaar lief hadden en het elkaar bewezen, maar zóó machtig, dat het haar heele wezen veranderde en haar hart te klein scheen om het te bevatten. En tegelijk wist ze, met een bange dwingende zekerheid: het is aan mij om dit vast te houden en gaaf te bewaren, wanneer dit ooit verslapte en mislukte als het vroegere, zou het mijn schuld zijn...

Voor Han bestond geen probleem-van-het-huwelijk,

geen kansspel van slagen of mislukken; wanneer je van elkaar hield en de eerlijke wil had elkaar gelukkig te maken, kòn het naar zijn meening niet anders dan goed gaan. Verontwaardigd verwierp hij haar stelling, dat eeuwige huwelijkstrouw een ‘Contradictio in terminis’ was en hij werd heel boos toen ze hem, - half als een grap - voorspelde, dat ook hij en zij in de lange jaren van hun toekomstig samenleven wel eens op een ander verliefd zouden worden en elkaar ontrouw zijn. Maar een oogenblik later had hij gelachen, over zijn boosheid heen, om het kwasi-wereldwijze kind, dat zij vroeger geweest was. Want wat wist een meisje van het leven, wat kon zij oordeelen vóór ze trouwde?

Al op de avond van Han's terugkomst uit Indië, had Puck begrepen, dat hij haar niet zag, niet kòn zien naar haar werkelijke aard; dat hij haar idealiseerde met verliefde verteedering en tegelijk miskende in wat ze haar beste eigenschappen vond. In de eerste tijd van hun huwelijk ontdekte hij telkens nieuwe deugden in haar, maar hij waardeerde nauwelijks wat haar trots en zekerheid was geweest: haar groot verstand, haar sterke intuïtie, die soms bijna helderzìendheid werd; haar genadelooze eerlijkheid en haar scherp, nuchter inzicht in de menschen en het leven. Wat wist een jongen uit een provinciestad, die op zijn twintigste naar de binnenlanden van Sumatra was gegaan, van het verbijsterende verwikkelde moderne leven zooals zij het, zwervend door alle groote steden van Europa, had leeren kennen? Er waren duisterheden, perversiteiten, verwordingen en decadenties, waarnaar zij had gevorscht en gespeurd met haar felle, bijna bezeten drang om het verborgenste van menschen te weten en waarvan hij nooit had gehoord, waarvan hij, als zij er op zinspeelde, zich afkeerde in weerzin, alsof hìj de naïeve en oningewijde was.

Haar eerlijkheid erkende dit en zij bespotte zichzelf, dat zij haar levenswijsheid moest verbergen als iets schuldigs, omdat haar man haar wilde zien als een jonge onwetende vrouw, die door hem langzaam en voorzichtig in de geheimenissen van de liefde werd ingewijd.

Han en zij waren geen verwante zielen, geen geestelijk gelijk gestemden en bovendien naar aanleg en opvoeding zoo verscheiden als menschen van een verschillend ras. Maar toch vormden zij ‘een paar’, ondanks alle verschillen; ze ervoeren het telkens weer, met een diepe dankbare vreugde. Zij bezaten beiden een krachtige energie, een onbekrompen eerlijke levensopvatting, een gezond, helder verstand. En hun gevoel van saamhoorigheid vermocht hun diepste meeningsverschillen te overbruggen. Vroeger, in de jaren waarin ze nog met haar vrienden theosofie en occultisme studeerde, zou Puck er een ingewikkelde definitie voor hebben gezocht, nu erkende ze dankbaar, dat hij en zij elkaar verstonden en voldeden in een sterke vrijmoedige zinnelijkheid; in de liefde-voor-de-liefde van twee jonge gezonde, welgemaakte menschen en dat daaraan hun goede gezindheid, hun vertrouwen en wederzijdsche waardeering telkens opnieuw ontsprong. Zooals een bron zich vernieuwt in eigen donkerste diepte, onder de schijnbare rust van zijn oppervlak. En terwijl, in de eerste maanden van haar huwelijk, het aarzelend aanvaard geluk sterker en inniger werd met elke lange blijde dag, groeide in Elisabeth Coornvelt de vaste, eerlijke wil dit kostbare te kweeken en gaaf te bewaren, het vèr te houden van sleur en vervlakking. ‘La Vita Nuova’, waar alle duistere, cynische gedachten voor goed waren uitgebannen.

Het geluk maakte haar zacht, wijs en voorzichtig, teruggetrokken en bijna zwijgzaam, want zij wist hoe

snel en hevig haar scherpe tong kwetsen kon, zij kende haar snelle drift, haar ongestadig temperament, haar rusteloos begeeren naar telkens een nieuwe sensatie, die haar geest vermocht vast te houden en te boeien. En haar wil tot geluk was zoo sterk, dat zij in die eerste maanden steeds kon zijn, zooals haar jonge echtgenoot haar in verliefde bewondering zag: een toegewijde, aanhankelijke, wenschloos gelukkige vrouw; de vrouw, die een man behoefde om voor haar te zorgen, om haar voor de ruwe kant van het leven te beschermen.

Zou het zoo goed en mooi gebleven zijn, wanneer niet die afschuwelijke malaria haar gezondheid en haar geestkracht had gesloopt? In de eerste weken in Indië, toen iedereen haar verzekerde en zij zelf vast geloofde, dat zij zou gewennen aan de neerdrukkende vochtige warmte, aan de daverende felheid van de zon, aan de heete zware nachten, die haar slapeloos en radeloos maakten, had het nieuwe en mysterieuse tropenleven haar desondanks geboeid en bekoord. Maar toen koortsen hardnekkig en door geen medicijnen te overwinnen haar sterke jonge lichaam sloopten, haar zenuwen knauwden en haar levensmoed lam sloegen, begon ze het land, dat Han zoo liefhad en waarin hij zich zoo gelukkig en sterk en krachtig voelde, bitter en hevig te haten. En uit die haat groeide heimwee naar Holland, een pijnigend, nooit aflatend verlangen, dat zij van zichzelf niet begreep, waarover ze met haar man niet sprak, wetend dat hij het niet zou begrijpen; hij wist immers dat zij er zich de laatste jaren onvoldaan en ongelukkig had gevoeld, ze had er niet eens een thuis meer, geen andere band dan een oppervlakkig hartelijke met haar twee jongste broers en haar oudste zuster.

Wanneer zij, zooals Han had gehoopt, reeds in dat eerste jaar een kind had verwacht, zou zij dan dáárdoor

haar heimwee hebben overwonnen, zich hebben aangepast als die honderden andere jonge vrouwen, die samen met den man harer keuze naar de tropen trokken? Zij wist zich te ziek en te slap om een zwangerschap te riskeeren en zij vond Indië steeds ondragelijker naarmate de maanden vergingen en haar gezondheid verminderde. Han kon er hard werken, vond daarin voldoening en opgewektheid, maar zij, die jarenlang gewend was geweest aan regelmatige, ingespannen hersenarbeid, vegeteerde er, trachtte vergeefs haar leven te vullen met kleine huishoudzorgen om aan de invretende leegheid, aan de geestelijke woestenij te ontkomen.

Er waren vriendelijke jonge vrouwen op de onderneming, - Han noemde hen argeloos haar vriendinnen - die haar voorkomend en hartelijk als een van de haren hadden begroet en ingehaald. Maar zij kon zich niet aanpassen, zij kon niet urenlang over baby's en baboes, over bridge en japonnen praten, het maakte haar wrang en scherp, of zwijgzaam van botte verveling. Zij was gewend geweest haar vrienden te kiezen, contact te zoeken met menschen van vernuft en geest, zij had in haar ouderlijk huis genoten van boeiende toegespitste gesprekken waarin de vonken oversprongen, zij had zich kunnen verdiepen in al wat in het leven groot en merkwaardig en interessant was. En al trachtte ze terwille van Han voorkomend en hartelijk te zijn voor zijn vele vrienden en vriendinnen, ze stootte zich telkens weer aan het banale en alledaagsche van hun Indische omgeving. Ze voelde maar al te goed, iedere dag weer, dat in hun kring, waar hìj gezocht was als danser, bridger en goedgehumeurd prater, zìj maar nauwelijks gezien was en alles behalve geliefd; dat ze naast zijn populariteit volkomen in de schaduw bleef. En voor haar, de gevierde, verwende, was dat telkens opnieuw

een pijnigende vernedering, het gaf haar een gevoel van achteruitzetting, dat haar neerslachtigheid verergerde en het besef van mislukking onontkoombaar maakte.

Zoo had hun stralende, jonge geluk zijn glans ingeboet en het samenleven, zoo makkelijk en moedig ingezet, was een moeizaam samengaan geworden. Maar de sterke goede verstandhouding was niet verloren gegaan; al scheen de bruisende jonge verliefdheid voorbij, er bleef een loyale kameraadschap, die altijd eerlijk durfde zijn en altijd nog kon overbruggen waar verwijdering dreigde.

In het derde jaar van haar verblijf in Indië, toen door een lange kuur in Berastagi de malaria overwonnen en haar beterschap blijvend scheen, verwachtte Puck haar eerste kind. Verrukt en trotsch was Han met het vooruitzicht en zijzelf, al had ze nooit veel belangstelling gevoeld voor de kinderen van anderen, voelde zich tevreden en gelukkig in het vooruitzicht van een normaal, gebonden vrouwenleven.

Doch het kindje was bij zijn geboorte gestorven. Kon iemand, die het niet zelve had beleefd, beseffen welk een gruwel het was om een dood kind te baren? Het sloopte de laatste rest van haar energie, de laatste weerstand van haar zenuwen. Wanneer Han niet zoo goed en geduldig was gebleven, wanneer hij haar niet met zoo'n trouw en nooit versagend geduld door haar buien van wanhoop en levenshaat had heengeholpen, wanneer hij toen niet zijn mooie carrière had opgegeven om harentwil... Nog was het haar bijna ondoenlijk eraan terug te denken zonder de grauwe uitzichtlooze melancholie opnieuw als een verstikkende stolp om zich heen te voelen, de radelooze verachting voor zichzelf: wat was het alles waard - verstand, menschenkennis, levenskunst, wanneer zij dat allergewoonste niet vermocht... een kind ter wereld brengen...?

In de maanden van volkomen ontredderhig, die volgden, was het ingrijpende buiten haar om beslist: Han's ontslagname van de onderneming, die hem kortelings tot hoofd-ingenieur had benoemd en zijn telegrafisch verzoek om een baantje aan de fabrieken van zijn schoonvader in Leiden. Hun pas gebouwde huis werd verkocht, de laatste tocht in hun auto voerde hen naar Medan; er was een triest afscheidsmaal in het huis van goede vrienden, die haar, ondanks hun medelijdende woorden en goede zorgen, klein en laf vonden en egoïst... Het heimwee,... het verlangen naar Holland groeide tot iets ontzaglijks, het scheen ondragelijker te worden naarmate er minder weken te tellen bleven. Ze begreep toen, dat het haar nooit had losgelaten, zelfs niet in haar slaap, zelfs niet in de uren waarin ze vroolijk had kunnen zijn en waarin ze het geluk van haar liefde sterk en machtig had gevoeld. Op de dag van de auctie zag ze al de dingen verkoopen waartusschen ze meer dan vier jaar geleefd had, ze zag ze betast, beduimeld en meegenomen door onverschillige vreemden. Ze stond in de achtergalerij en zag de piano wegdragen en haar schrijftafeltje en de roze wieg waarin het kindje nooit geslapen had en Chris de waakhond met zijn hok in één bod... En het had haar niet bedroefd gemaakt... zelfs niet sentimenteel of melankoliek... het gaf enkel het gevoel of er iedere keer een touw werd losgesneden waannee ze gebonden was geweest, of iedere klop van de vendumeester weer een stukje van de tijd wegsloeg... en een stukje van het verlangen... van het vreeselijke, martelende heimwee, dat geen mensch, die het niet zelf had ondervonden, kon begrijpen.

Doch vanaf het oogenblik, dat de mailboot uit het dok voer en Indië achter haar lag, voor goed, voor altijd,

begon haar oude, bijna vergeten geestkracht weer te ontwaken. De zeelucht, merkwaardig koel voor de tijd van het jaar, wekte haar op en haar oude intense belangstelling in het leven begon weer bezit te nemen van haar geest. Belangstelling in de menschen en hun drijfveeren en verlangens, hun radelooze, hartstochtelijke strijd om geluk; belangstelling in al wat er gedacht, geschreven, getwist, geloochend en gepredikt werd in de groote boeiende wereld. En tegelijk een met-zichzelf-vervuld-zijn, een keuren en overwegen van haar eigen gedachten en handelingen, zooals ze in de lange maanden van indolent, energieloos ziek zijn niet meer had gekend. Flirt scheen een noodzakelijk gevolg van het werkeloos leven-op-de-boot, een prikkelend spel van lokken en plagen, met mannen, die even lui en verveeld waren als zijzelve. Het bezat weer zijn oude aantrekkingskracht, ze kon het weer spelen met de zelfde geraffineerde perfectie als in de jaren waarin ze een wereldwijs, cynisch en verwend jong rneisje was geweest. Demannen zwermden om haar heen... als vroeger. En als vroeger vond ze hen ijdel, dom, dwaas of amusant, als vroeger was hun verliefdheid en bewondering een stil zoet gif waaraan je ongemerkt gewend raakte, totdat je het niet meer kon missen. Verschil maakte alleen Han's nabijheid, want onder het holle spel-van-begeerte met die anderen, die haar in de grond onverschillig lieten, begreep ze voor het eerst volkomen hoeveel er veranderd was tusschen haar en hem. Hoe bezadigd zij jegens elkander geworden waren, hoe ànders zijn bezorgde hartelijkheid was dan de hartstochtelijke teederheid van vroeger. De meisjes en jonge vrouwen aan boord lachten verliefd en verzaligd wanneer Henri van Doeveren met hen praatte en smachtend keken de nonna'tjes in zijn mooie donkere oogen met de lange

wimpers. Hij was geen flirt, het schimmenspel van werven en begeeren ‘lag’ hem niet maar koel en onverschillig was hij stellig evenmin. Vaak keek zyn vrouw naar hem, wijs en even glimlachend wanneer hij vertrouwelijk gearmd met een zijner nieuwe vriendinnen naar de bar of de bridgeroom stapte, wanneer hij genietend danste of overmoedig stoeide of met jongensachtig plezier zijn kunstjes met kaarten vertoonde. Dan hield ze zich voor, dat ze blij was wanneer hij zich amuseerde en stellig niet jaloersch; zij had zich immers vast beloofd, dat ze zich nooit zou laten beheerschen door zulk een minderwaardig klein gevoel. Ze bevond weer als in de allereerste tijd van haar huwelijk, hoeveel beter zij de wereld, de menschen en het leven kende dan haar man. En in zijn naïef, bijna argeloos spel-met-vrouwen kon ze hem gadeslaan, of ze zijn moeder in plaats van zijn echtgenoote was.

Tweede hoofdstuk.

De planter was na zijn overrijkelijk maal vast in slaap gevallen, hij snurkte zachtjes, zijn dikke mond half open. Met voorzichtige bewegingen opdat het kraken van zijn stoel de ander niet wekken zou, stond dokter Vegeer op en langzaam, alsof hij geen ander doel voor oogen had, drentelde hij naar het trapje van het sloependek, waar hij de groene shawl een kwartier geleden had zien verdwijnen. Waarom zou hij dien beminnelijken echtgenoot wegwijs maken? Die kon nog een heel leven elke avond met haar samen zijn. Een heel leven? De dokter maakte een gromgeluid en zijn mond vertrok in een tic, die als een snelle smadelijke grijns was. Dat huwelijk haalde de koperen bruiloft niet. Zooveel durfde hij met zijn langjarige ervaring omtrent echtverbintenissen wel voorspellen. Waarom moest zoo'n buitengewoon intelligente, hypermoderne vrouw - nerveus natuurlijk, ongeëquilibreerd misschien, maar met een levensdrang en een wereldwijsheid die hem, oude menschenkenner telkens weer verbijsterden - juist van alle mannen op de wereld die brave degelijke one-track-mind uitkiezen? Een knappe brave kerel, ongetwijfeld, maar zonder een zweem begrip voor al wat haar zoo hevig bezighield, van hetgeen een vrouw als zij verlangde van haar leven te maken. En stellig zonder besef

van hetgeen zij had ontbeerd op die afgelegen petroleum-onderneming waar hij haar had heengesleept. Hij scheen niet eens jaloersch op de zwerm sigisbees, die haar de verveling van de reis verzetten. De plaatjesmooie Italiaansche schilder die, naar ze verzekerde, volmaakt tango danste, de Zweedsche aviateur, die een matador bleek in scuffleboard, de Amerikaansche blikjeskoning, die haar interesseerde omdat hij zoo leelijk was en het leven en de vrouwen zoo grondeloos haatte, de jonge bleeke zendeling, die haar blozend de zeden van de Dajakkers vertelde en in de rookzaal als een schooljongen snoefde over die gesprekken. En dan hijzelf - o, hij maakte zich geen enkele illusie. Hij was een leelijke afgeleefde kerel, en zij, met haar roekelooze genadelooze openhartigheid had hem haar spot over zijn kreukelige pakken en zijn slordig baardje niet bespaard. Maar omdat hij haar neef was en dokter en na vijf en twintig jaar praktijk de menschen en de wereld zonder roze bril bekeek en de dingen zei zooals hij ze vond... daarom luisterde ze met haar vlugge belangstelling naar zijn verhalen en vertelde ze hem, met een openhartigheid, die hem soms verbijsterde, ervaringen uit haar eigen merkwaardige leven.

Zou hij verliefd op haar zijn geworden als hij twintig jaar jonger was geweest? Ze bezat geen spoor van dat ‘ewig weibliche’ dat hij eenmaal in verre jaren had aanbeden, maar zij had hem een nieuw woord geleerd, een nieuw begrip... sex-appeal... het moderne ideaal, dat voor het oude, klassieke in deplaats scheen gekomen. Ach wat - hij was immers een oude kerel, naar wien geen jonge vrouw meer keek! ‘Dat zou u meevallen,’ had ze hem getroost toen hij die bittere verzuchting uitte; ‘bij het tegenwoordige surplus! Zelfs de leelijkste man heeft kans...’

Scherp was ze in haar oordeel, cynisch in haar inzicht, maar daaronder voelde hij een groote hartstochtelijke levensliefde en een drang naar eerlijk onopgesmukt zichzelf erkennen, die haar totaal ànders maakte dan de vele lieve teedere Eva's, die hij in zijn leven had ontmoet. Het was een wonderlijke vriendschap geworden, naast haar flirtations met al die anderen. ‘Aan u,’ had ze vanmorgen bij het afscheid bijna ontroerd gezegd, ‘kon ik dingen van mezelf vertellen, die ik nog nooit tegen iemand had uitgesproken.’

Er woei een groene slip achter een der witte sloepen uit; weer maakte de dokter zijn gromgeluid en langzaam, geruischloos voorzichtig kwam hij op zijn linnen schoenen naderbij. In de diepe stilte van de avond, tusschen het korte driftige krijschen van de meeuwen hoorde hij een mannenstem, die heftig en toornig rappe woorden sprak, met een dramatisch accent of er een scène uit een tooneelstuk gespeeld werd. En plotseling schoot de kleine jongens-slanke figuur van den Italiaanschen schilder tevoorschijn, hij stoof langs den dokter heen, zonder op hem te letten, zijn mooi donker gezicht was dofrood en vertrokken van woede, hij mompelde verwenschingen en zijn kleine hand met de vrouwelijkesmalle vingers joeg hij telkens met eenzelfde wonderlijk gebaar voor zich uit.

Vegeer voelde een kostelijke voldoening, hij had een felle hekel aan dien mooien jongen, hij had zich woedend geërgerd om de brutale manier waarop hij durfde flirten met een getrouwde vrouw en met een lachje van ‘Schadenfreude’ zag hij hem langs het trapje verdwijnen.

Puck stond bij de reeling, nog op de plaats waar de jonge man haar verlaten had, een stille eenzame figuur op het vreemd-stille, verlaten sloependek. Rank en recht in de zwarte japon van doorzichtige stof, die elke

lijn van haar jonge, slanke lichaam markeerde. Ze draaide zich driftig om toen ze stappen hoorde naderen, haar grijze oogen, onder de fijne wenkbrauwstreepjes waren en donker-boos als zooeven die van haar aanbidder. Toen ze den dokter herkende, trok haar mond even in verveelde resignatie neer; haar hand greep de eroene shawl, die van haar bloote schouder was gegleden en hield de plooien vast met een gebaar, dat als een moedeloos verweer was.

'Ik zal wel weer naar beneden gaan,' zei haar vriend deernoedig. 'Je bent blijkbaar in net zoo'n slechte moesson als hij.' Ze moest even wrang lachen om zijn gedweeë stem. 'U kunt gerust blijven.' Het klonk bijna grof van onverschilligheid. Hij zette zich tegenover haar, op een opgerolde kabel, hij zat er scheef en ongemakkelijk en zocht stuntelig naar het pakje sigaretten, dat hij in een van de zakken van zijn smoezelige, gekreukte jasje wist. Ze had zich weer omgedraaid en tuurde over het stille watervlak naar de rij tintelende lichtjes in de nevelgrijze verte. Hij zag haar bleeke, fijne profiel boven de lange, trotsche hals en de helm van glanzende koperroode haren fel als een vlam tegen de lichtlooze, paarsig grijze avondhemel. Maar zijn doktersoog ontdekte gespannen nervositeit onder haar schijnbare kalmte. Schuld van den Italiaanschen schilder, of had de hysterie van Lily Charlier en Mama Verkoren ook haar beheersching verstoord?

Hij vroeg het haar. Ze draaide zich bruusk om.

'Natuurlijk ben ik net zoo zenuwachtig en van streek als de anderen. En woedend over dat onzinnige oponthoud, dat alle plannen in de war stuurt. Het is voor mij net zoo goed verschrikkelijk nòg een dag langer te moeten wachten. Waarom zou ik méér zelfbeheersching hebben? Mijn zenuwen zijn net zoo kapot. Ik heb even-

goed heimwee gehad... erger misschien dan de meesten, want ik heb me in die vier Indische jaren bijna geen dag gezond gevoeld. En net als al de anderen heb ik de dagen geteld, de uren die me nog scheidden van de aankomst in Europa. Ik had er vast op gerekend, dat we morgenochtend in Parijs zouden zijn. Eén dag om er kleeren te koopen en Zaterdag dóór naar Holland. We zouden er gekomen zijn tegen de avond, de tijd, dat in de huisjes langs het Rotterdamsche viaduct de lichten worden aangestoken en je uit de treincoupé in al de kamers kijkt... de menschen ziet zitten aan hun tafel... onder de lamp. O... ik heb geen crise-de-nerfs gehad als de teedere Lily, ik heb mijn oogen niet rood geschreid als Mama Verkoren. Maar toen de kapitein me daarstraks staande hield en me als een buitenkansje vertelde, dat de boot niet voor morgenochtend in Genua zou zijn en ik nog een heele avond tango zou kunnen dansen met mijn Italiaan... Ja, precies zoo zei hij het, de vlegel... tango dansen met uw Italiaan... toen heb ik mij even duizelig van drift voelen worden en ik heb met moeite de lust weerstaan om zijn gezicht open te krabben met mijn nagels!'

'En daar moest Signor Travelli voor boeten?'

'Natuurlijk! Ellendige egoïst dat hij is!'

De dokter had een stil, hevig plezier. Zijn magere lichaam op de ongemakkelijke, hellende zitplaats schudde terwijl hij dacht aan het rood-booze gezicht van den mooien jongen en zijn komisch bezweringsgebaar.

'Ik begrijp niet, waarnaar jij zoo verlangt,' vorschte hij, ernstig weer. 'Je repatrieert samen met je man met wien je, naar je me bij alle denkbare gelegenheden hebt verzekerd, gelukkig getrouwd bent. Kinderen heb je niet. Een ouderlijk huis evenmin want je ouders zijn gescheiden. Waarnaar gaat dan dat groote heimwee?'

Opeens kwam ze naast hem zitten op de opgerolde kabel, ze schoof dicht tegen hem aan want er was nauwelijks plaats voor hen beiden. Datzou ze niet doen, wist hij dadelijk, wanneer ze nog een zweem van ‘sex-appeal’ in mijn oude karkas vond.

‘Och, oom Peter,’ zei ze met de vertrouwelijke naam, die al de Indisch-gasten hem gaven en met een weeke klank in haar anders zoo koele beheerschte stem, die hem hevig van zijn stuk bracht, ‘ik weet het zelf nauwelijks. Ik ben jarenlang overtuigd geweest, dat ik een echte cosmopoliet was. Dat ik overal beter aarden kon dan in mijn eigen land. Hoe slecht kent een mensch zichzelf! Hoe ga je dat oude brave Holland waardeeren als je er weg bent. Hoe verschrikkelijk heb ik er daarginds naar terugverlangd, naar de wind en de regen en de kale boomen in de winter! Naar een huis met trappen en loopers en een meid met een heldere katoenen japon en een bed met drie dekens en een kachel, die rood staat. Maar het meest... denkt u nu niet, dat het blague van me is... het meest verlang ik naar Holland omdat ik er weer zal kunnen werken. Echt werken met mijn verstand, mijn geest en mijn energie en niet mijn tijd verknoeien aan dat ellendige, nooit eindigende huishoudgedoe, dat aldoor aandacht en zorg vraagt en je zoo hopeloos leeg en onvoldaan laat. Ik heb u immers verteld dat ik weer mijn oude baantje aan Retemeijer's Bank krijg? M'n voormalige chef heeft het me aangeboden toen ik hem schreef, dat ik voor goed naar Holland terug kwam. De plaats was voor me open, hij had nooit iemand kunnen vinden, die mij werkelijk verving. Drie jaar lang was ik zijn secretaresse, zijn rechterhand, geen belangrijke transactie of hij besprak met mij het pro en contra, geen buitenlandsche conferentie of hij nam me mee...’

‘Hij was natuurlijk verliefd op je...’

‘Verliefd? Hè - hoe echt iets voor een man om dat dadelijk te denken!’ De dokter voelde een duw, een stomp bijna van haar elleboog en weer grinnikte hij in zijn baardje.

‘Natuurlijk was hij nìet verliefd. Een man verlieft niet zoo licht op een meisje wanneer hij dagelijks kan constateeren, dat ze even goede of betere hersens heeft dan hijzelf. Denkt u eens - er was een tijd, toen er telkens groote financieele conferenties werden gehouden, waarin ik minstens tweemaal per maand mijn suite-case pakte en van Londen naar Stockholm of van Parijs naar Genève reisde. Daar waren dan de samenkomsten van de groote financiers... de menschen, die aan de touwtjes van de wereld trekken. Wat een belangwekkend leven, hè? Ik heb het pas leeren waardeeren, toen het voorbij was. Toen ik daarginds in de rimboe opgeborgen zat met geen ander voedsel voor mijn geest dan de romans uit de leestrommel en de nieuwtjes, die mijn man van de societeit thuisbracht. Terwijl ik middenin dat werk zat, voelde ik me niet gelukkig, maakte het me ontevreden en rusteloos, beschouwde ik die vaste kantooruren als een inbreuk op mijn vrijheid. Nu knikt u met uw wijze doktershoofd. Normaal vrouwenverlangen noemt u dat; de natuur, die sterker was dan de leer. Maar ik verzeker u, dat ik in die tijd volstrekt niet naar een huwelijk en nog veel minder naar kinderen verlangde.’

‘Niet bewust, wil je zeggen. Maar op het psychologisch moment kwam de held van de roman op de proppen... en voor de zooveelste maal was alle theorie “grau”.’

‘Ik was vier en twintig toen Han met verlof uit Indië kwam. Sinds mijn achttiende had ik allerlei liefdeservaringen beleefd, die me een hoop wijzer maar om

de drommel niet gelukkiger hadden gemaakt. Hij was het vriendje van mijn schooljaren, m'n eerste liefde met alle sentimenteele poespas die erbij hoort. Verzwegen gevoelens en betraande oogen toen hij op zijn twintigste naar Indië ging. Toen hij iterug kwam, vijf jaar later, was ik hem bijna vergeten, maar hij kwam de eerste avond naar mij toe en vroeg me om met hem te trouwen. Er was in al die jaren geen andere in zijn leven geweest. Hij was me trouw gebleven... Wat zei u, oom Peter? Ik verstond u niet?'

'Ik vloekte, kind. Ik vloekte met alle leelijke vloeken die ik ken. Want verdomd... ik kan heel wat van jouw moderne inzichten begrijpen, maar dat je dàt hebt aangedurfd, jij, die het leven had leeren kennen, zooals je het noemt, terwijl hij, de man, zijn ideaal hoog en zichzelf rein had gehouden...'

Er kwam geen antwoord. Hij oogde schum naar haar en zag met een grimmige voldoening hoe haar smalle spitse vingers nerveus plukten aan de franje van de shawl, hoe ze haar kleine hoofd met de koperen helm van haren diep voorover hield.

'Wij hadden elkaar niets beloofd,' zei ze eindelijk met een heel andere dan haar gewone, heldere, zelfbewuste stem. Het klonk aarzelend, bijna als een verontschuldiging. 'Ik had het als een kalverliefde beschouwd... als een lieve herinnering uit de tijd toen ik nog naïef en idealistisch was. Maar toen hij terug kwam, o, u hebt gelijk, het wàs het psychologisch moment - Toen besefte ik hoe oneindig meer hij in zijn eenvoud en eerlijkheid waard was dan al de bizondere, interessante en artistieke mannen die ik had leeren kennen. En dat besef is er nog, nèt zoo sterk, na vier en half jaar huwelijk, die waarlijk niet makkelijk zijn geweest.'

'Dat deed je schuldbesef,' zei hij op de toon van

gezag waarmee hij haar graag zijn doktersoverwicht liet voelen. ‘Dat maakte jou tot een volgzame en gedweeë echtgenoote.’

Maar haar harde, hooge lachje spotte met zijn woorden; ze hield haar hoofd weer uitdagend rechtop en haar grijze oogen zagen tintelend van strijdlust in de zijne.

‘Neen, brave zedemeester! Van die klassieke wroeging heb ik nooit last gehad en gedwee ben ik niet en nooit geweest. Maar wat me hindert, wat ik moeilijk en soms pijnlijk vind, nog altijd... is, dat er dingen in mijn leven zijn waarover ik met hem niet spreken kan, terwijl ik zoo heel graag volkomen open en eerlijk met hem zou zijn. Want eerlijkheid, roekeloos wreede eerlijkheid desnoods, is mij nu eenmaal een behoefte als handen wasschen en schoone kleeren dragen en een geheim voel ik als een kerker. Maar Henri van Doeveren, ondanks zijn moderne allures, heeft innig conservatieve begrippen omtrent meisjes en vrouwen. Ik zou er iets mee breken, onherstelbaar. En ik ben o-zoo-wijs geworden, heel wijs en heel voorzichtig, oom Peter. Ik weet hoe ontzaglijk moeilijk de liefde is, ik weet hoe angstwekkend dicht of liefde en haat, aantrekking en afstooting bij elkaar liggen. En hoeveel levenswijsheid, levenskunst er noodig zijn om een huwelijk “op peil” te houden, niet te laten verzanden in sleur en gewoonte.’

‘Toch helpen levenswijsheid en levenskunst niet veel wanneer er een ernstig conflict komt.’

‘Wat bedoelt u met een ernstig conflict? Dat we een van beiden verliefd en “ontrouw” zouden worden? Ik ben overtuigd, dat dat wel eens gebeuren zal. Aan eeuwige trouw in het huwelijk geloof ik nu eenmaal niet. De meeste menschen - en mijn man is een van

hen - denken, dat ze een harnas dragen tegen elke verleiding, wanneer ze maar heel sterk gelooven in hun eigen onfeilbaarheid op dat gebied. Maar het is immers volkomen natuurlijk, dat twee menschen al zijn ze nog zoo verbonden, wel eens een heel sterke aantrekking zullen voelen voor iemand anders! Han vindt die gedachte onbestaanbaar, maar hij is om de drommel niet onverschillig voor een mooie vrouw of een lief meisje. En alle vrouwen halen hem aan, want hij is een vroolijke, hartelijke kerel. Ik kèn zijn temperament, ik geloof, dat ik het beter ken dan hijzelf... en ik ben overtuigd, dat er wel eens een vonk zal vallen die vlam maakt.'

'Ik zou denken, dat hij zijn standvastigheid getoond heeft toen hij vijf jaar wachtte op jou.'

'Vindt u me nu maar cynisch of misschien zelfs immoreel. Ik wou dat hij in die jaren minder standvastig was geweest, dat hij wat meer van de liefde had leeren kennen, dan zou hij nu niet langer zoo jongensachtig ï zijn en minder neiging vertoonen om vrouwen en meisjes te idealiseeren en ze met stralenkransjes te versieren. Maar ik ben niet dom-jaloersch of kleinzielig bang, dat is míjn levenskunst - ik heb mezelf vast beloofd, dat ik hem volkomen vrij zal laten - altijd. Iets beters - naar mijn meening - dan de ouderwetsche trouw-uit-plichtsbesef. In het diepst van mijn hart geloof ik, dat er tusschen hem en mij iets gegroeid is, dat niet vernietigd kan worden en niet verloren kan gaan. Dat is dan mìjn idealisme...'

Aan lang vervlogen jaren moest de dokter denken, aan de kinderlijke overgave van zijn teeder en aanhankelijk vrouwtje en aan de jaloersche tirannie waarin die naïeve verliefdheid in de loop van zijn huwelijk ontaard was. Hij had het niet nòg eens durven wagen

toen hij na acht jaar scènes, tranen en verzoeningen weduwnaar werd. En totdat hij in Puck Cooravelt een merkwaardig specimen ‘moderne vrouw’ leerde kennen, was hij overtuigd geweest, dat het zwakke geslacht nu eenmaal niet redelijk kon denken of logisch redeneeren.

‘Er zijn nòg wel andere conflicten ook,’ zei hij, met de behoefte herinneringen van zich af te duwen. ‘Wanneer bijvoorbeeld die brave maar conservatieve echtgenoot van jou zich eens zou verzetten tegen je plan om een betrekking buitenshuis te hebben en een geestelijk leven te leiden, waaraan hij part nòg deel heeft.’

Maar nu lachte zij zorgeloos en vroolijk. ‘Neen, lieve oom Peter, zoo erg is het gelukkig niet. Han weet maar al te goed hoe ik in Indië onder het nietsdoen en de verveling geleden heb. En bovendien, het zal financieel wel noodig zijn, in het begin tenminste, hij zal in Holland bij lange na niet verdienen wat hij in Indië gewend was. Mijn plan is al heelemaal voor mekaar. Hij krijgt zijn werk in Leiden, aan een van de fabrieken van mijn vader, ik het mijne in Den Haag; we gaan in Wassenaar wonen en nemen ieder een Ford. Er zijn daar allerliefste huizen...’

‘Voortreffelijke regeling. En de mogelijkheid van kinderen is uitgeschakeld?’

Zij legde snel haar hand op de zijne. Haar slanke, edelgevormde en uiterst verzorgde hand, een hand van ledigheid op zijn grove verwerkte vingers, met de geschonden huid en de tot in het vleesch geknipte doktersnagels. En er was iets in het bezwerend gebaar van die hand, dat hem wonderlijk ontroerde.

‘Nog niet; vooreerst nog niet,’ zei ze snel. ‘Ik wil eerst weer heelemaal mezelf zijn... mijn krachten voelen. En werken wil ik - ècht werken - weer midden in het leven staan. Natuurlijk, later zullen wij een kind

hebben... of twee... of drie kindereri. Han houdt verschrikkelijk veel van kinderen en ik, o, ik stellig ook. Ik zal ze goed en verstandig opvoeden, tot sterke evenwichtige menschen.'

Haar haastige, aarzelige, bijna gefluisterde woorden vergleden in de stilte. Zij lieten een leegte als van een belangrijk woord, dat ongezegd bleef, als van een antwoord, dat niet gegeven werd. Vaag als een echo klonk dansmuziek uit de bar beneden, zacht zoevend streelden de golven langs de roerlooze flank van het schip. En door de gedachten van den dokter schoven herinneringen aan vele trieste figuren, aan de vrouwen, die hij onder de lasten van een onvrijwillig moederschap had zien zuchten en lijden. Hoe tallooze malen had hij de zinlooze procreatiedrang vervloekt, die zich halsstarrig hield aan godsdienst en traditie en beperking als zedeloosheid verwierp; en hoe dikwijls had hij heimelijk geholpen, raad gegeven, zijn reputatie in de waagschaal gesteld. En toch... de ongelukkigsten waren niet die afgebeulden, de kapot-gebaarden geweest, de rampzaligsten waren de kinderloozen, die hij niet had kunnen helpen. 'Gaat heen en vermenigvuldigt u'. Kende deze moderne vrouw met al haar zelf-inzicht werkelijk niet meer de drang naar moederschap, dat instinct, dat zich bijna altijd, in elk vrouwenleven geweldig en onhoudbaar baanbrak?

'Als ik mijn leven over kon doen,' zei ze met een van die snelle gedachtensprongen, die hij nooit kon volgen, 'zou ik dokter willen zijn, psychiater en niets anders... Er ìs sprake van die studie geweest toen ik van het gymnasium kwam, want ik had een bizonder goed hoofd. Toen al waren het de menschen en hun drijfveeren en hun conflicten, die mij het sterkst interesseerden, veel meer dan abstracte problemen, dan philosophie of jurisdictie. Van de menschen zou ik altijd

méér willen weten, het echte, het werkelijke, het diepst verborgene, dat wat nauwelijks een enkele voor zichzelf durft te erkennen. Ik interesseerde me in de hoogste gymnasiumklasse al heftig voor Freud en Stekel en Jung, die toen juist in de mode kwamen...'

'Merkwaardige lectuur voor een bakvisch. Waarom is er van die medische studie niets gekomen?'

'Dat was de schuld van tante Dok. Tante Lize Wijsman. U weet toch wie dat is? Och, natuurlijk, zij was een zuster van uw moeder. Zij zei: dokter mag je alleen worden uit liefde tot de menschen, niet uit nieuwsgierigheid. En wat tante Dok zei gold voor Moeder als een evangelie.'

'Wijs en verstandig was die oude blauwkous.'

'Ze wàs geen blauwkous. Hoe kunt u dat ellendige woord gebruiken voor haar. Ze was een lieve, wijze oude vrouw. Maar ze kon niet mee met onze hypermoderne begrippen. Ze heeft heel wat verdriet gehad in het laatste jaar van haar leven toen ze bij ons inwoonde en wij zoo anders bleken dan ze zich het jonge geslacht had voorgesteld. Weet u wat ze tegen mij zei, heel kort voor ze stierf: "Ik beklaag den man die aan jou zijn hart verliest". Ik heb het nooit vergeten, het heeft diepe indruk op me gemaakt. Ik ben vast overtuigd, dat het om de drommel niet makkelijk is voor een man om met mij getrouwd te zijn, maar zóó erg als zij het toen voorspelde is het toch ook niet! En nu kan Han haar niet meer vertellen, dat hij zich, ondanks al mijn groote gebreken, niet zoo heel erg te beklagen vindt.'

'Het staat nog te bezien of hij van die meening blijft,' plaagde dadelijk de dokter. 'Hoe lang duurt dat gelukkige huwelijk al? Vier jaren?'

'Vier en een half. En moeilijke jaren, oom Peter. Ik ben bijna aldoor ziek geweest...'

‘En je denkt, dat het daarom moeilijke jaren zijn? Neen kind, ziekte maakt zacht en inschikkelijk. De gevaarlijkste tijden in een huwelijk zijn die waarin het de inenschen heel erg voor de wind gaat. De beste - in de regel - wanneer ze samen moeten vechten tegen groote moeilijkheden. Maar die laatste uitspraak van onze oude tante vind ik toch onbillijk. Het is zeker voor een heel intelligente, vitale, sterke persoonlijkheid als jij bent niet gemakkelijk om getrouwd te zijn met een alledaagschen man als Van Doeveren.’

‘Han is niet alledaagsch en de verhouding is goed zooals hij is,’ antwoordde ze snel en boos. ‘Han heeft stellig een evengoed of een beter verstand dan ik, maar het is mijn intuïtie waannee ik een voorsprong heb... waarmee iedere vrouw een enorme voorsprong heeft, al is een man nog zoo knap en verstandig. Hebt u daar wel eens over gedacht, oom Peter? Hoe een geweldige macht die vrouwelijke intuïtie is? In de tijd, dat vrouwen nog stelselmatig dom werden gehouden, wisten ze het door hun intuïtie alléén, al aardig ver te brengen. Vandaar het misbaar van de heeren der schepping toen we onze hersens óók nog wilden gaan gebruiken. Nu vindt u mìj een echte blauwkous, hè? Vergeet u niet, dat mijn moeder een van de vooraanstaande feministen van Holland was en wij, als kleine kinderen al, altijd hoorden over die strijd en die problemen. Maar de mannelijke Coornvelts zijn van huis uit aarts-conservatief en mijn oudste broertje en ik voerden op de kinderkamer al heftig strijd over de appel en Eva...’

‘De appel en Eva?’ Onrustig fronste de dokter, onwillig om wéér zoo'n snelle gedachtensprong te moeten volgen.

‘Ik zal u het verhaal vertellen,’ zei ze en schoof gezellig en vertrouwelijk wat dichter naar hem toe, terwijl

ze haar arm door de zijne stak en haar smalle hand liet rusten op zijn verkreukelde mouw. Hij keek er naar, met een plotselinge sentimenteele verteedering, waarom hij tegelijk zich wrang bespotte.

'Mijn laatste bijdrage aan uw arsenaal van menschenkermis vóór ik u vaarwel zeg. Ted en ik kregen van de een of andere vrome tante een kinderbijbel cadeau en onze kinderjuf las het verhaal voor van het Paradijs en de slang, die de vruchten van de boom der kennis aan Eva offreerde. "Eva nam van zijn vruchten, at en gaf ze ook aan haar man," Ik zal acht geweest zijn en Ted, met wien ik in die tijd verschrikkelijk kibbelde, was zes. Ik zei: Nou zie je, dat Eva de eerste was, die van de boom der kennis at en dat Eva dus al verstand had toen Adam nog niets wist. En natuurlijk heeft Eva het grootste stuk van de appel voor zichzelf gehouden.'

'Verrukkelijk!'

'Maar Ted was een echte Coornvelt. Hij wist bij ondervinding, dat hij tegen mijn scherpe tong nooit op kon, maar hij wist ook, dat hij veel sterker was dan ik. En dus begon hij te vechten en gooide mij op de grond en bewerkte me net zoolang met zijn vuisten tot ik toegaf, dat ik gejokt had en dat Eva het grootste stuk van de appel aan Adam gaf nog vóór ze er zelf van had gegeten. Juf vertelde het geval diep verontwaardigd aan moeder. En moeder, de goeierd, die het zoo verschrikkelijk ernstig nam met onze opvoeding èn met het feminisme, hield een lange redeneering tegen ons, dat Adam en Eva de appel natuurlijk eerlijk hadden gedeeld. Waarna Ted en ik elkaar afzoenden en geen van beiden een haarbreed afweken van onze overtuiging. Nu, wat zegt u daarvan, oom Peter, is dat niet het probleem van de emancipatie in-a-nutshell?' Maar de dokter zweeg; hij maakte alleen zijn onte-

vreden gromgeluid en zijn grove verwerkte vingers streelden even, schuchter, als deed hij iets schuldigs, over de slanke edele hand, die op zijh mouw lag. ‘Het gaat in hoogste instantie niet om de vruchten van de boom der kennis,’ mompelde hij. ‘Om karakter gaat het... en meest van al... om hàrt.’

De jonge vrouw scheen niet te luisteren; met een wèlgebalanceerde vlugge beweging van haar lenig lichaam was ze opgesprongen van hun ongemakkelijke zitplaats en weer trad ze naar de reeling, weer tuurden haar oogen, wijd en groot van veriangen naar de twinkelende lichtjeslijn aan de kust, naar de vage donkerte der Italiaansche bergen. En plotseling draaide ze zich naar hem toe, haar bloote armen omhoog, haar handen achter het hoofd gevouwen, haar bleeke gezicht met de felroode mond triomfant en stralend.

‘Oom Peter, morgen, in het station daarginds in Genua, zal ik de Internationale treinen weer zien, ik zal er langs loopen, de bordjes met de opschriften lezen... Paris, Berlin, Vienna, Roma...! En ik zal de geur weer ruiken - die geur van smook en vet en stof, vindt u ook niet, dat die iets mysterieus heeft en ontelbare associaties wekt? Aan alle onbegrensde mogelijkheden van de wijde wereld? Morgen gaat het èchte leven weer beginnen!’

De dokter krabbelde overeind; hij stond tegenover haar met zijn handen diep in de zakken van zijn groezelige pak, zijn pluizige baardje wippend als van een sater en grimmig zei hij: ‘Ik geef een lief ding om daarginds in de rimboe eens een brief van jou te krijgen, over een, over twee of over drie jaar. En van je te hooren wat je ermee gedaan hebt... met dat groote stuk appel, dat jij voor jezelf gereserveerd hebt.’

Derde hoofdstuk.

In een ontevreden stemming liep Puck het trapje af naar het promenadedek. Haar gesprek met den dokter liet het onpleizierig besef, dat, als zoo vaak, haar eerlijkheid werd misverstaan. De inzichten en opvattingen waarbij ze was grootgebracht wekten nog altijd verzet en weerstand, al hadden de meeste menschen zich in theorie gepast aan een totaal veranderd vrouwengeslacht, in hun onderbewuste stonden ze nog even vijandig en gewapend als vroeger tegenover elke vrouw, die de moed had zelfstandig te denken en werkelijk onafhankelijk te zijn.

Het rookzaaltje was leeg, in de bar zag ze het magere, nerveuze gezicht van den Franschen vliegtuigbouwer, die met een donkeren Algerijn zat te schaken. Han was daar echter niet. Terwijl ze diep in gedachten naar de groote salon liep, ontdekte ze hem plotseling op het achterdek, waar bij twee sterk lichtende booglampen de speelplaats van de kinderen was. Die lagen op dit late avonduur reeds alle in bed, behalve natuurlijk... het verwende tweetal van Lily Charlier. Han zat op zijn hurken tusschen hen beide in en in zijn groote handen, die zulke ongelooflijk vlugge, gevoelige vingers hadden, hield hij een klein, gedeukt speelgoed-locomotiefje. Hij zag haar niet; in zijn oogen

lag dezelfde diepe aandacht als op het grappig bruine snoetje van Pimmie en het mooie, teer-bleeke van de kleine Eugenie. Zijn vingers draaiden de sleutel, drie ooren bogen naar het binnenste van het koppig speelgoed hij schudde... draaide nogeens, peuterde aan schroefjes en raadjes. Zijn gezicht, groot, gebruind en zeer mannelijk droeg dezelfde bijna roerende ernst als dat der twee kinderen. En toen plotseling het locomotiefje te zoemen en te razen begon, Pimmie een luchtsprong deed en Eugenietje met een vreugdeschreeuw in de handjes klapte, zag Puck zijn lach van voldoening, die hem verrassend jong, jongensachtig maakte en hem een gezicht gaf, dat zij niet kende. Hij keek beurtelings naar de twee kinderen, dan sloeg hij een arm om het kleine meisje heen en wachtte, zwijgend, met zijn wang dicht bij haar mondje, tot ze hem kuste. En dat deed ze, met twee magere armpjes vast om zijn hals, zoenen die klapten!

De jonge vrouw voelde plotseling tranen in haar oogen. Wat had hij een gemakkelijke hartelijkheid om met kinderen om te gaan! En wat hield hij veel van dit tweetal. Besefte ze wel ooit boeveel hij miste in hun kinderloos huwelijk? Ze dacht met een nog sterker gevoel van onvree aan het gesprek, dat ze daareven met den dokter gevoerd had, haar plannen en verwachtingen, haar vaste wil om haar leven te richten naar eigen wenschen en verlangens. Hoe egoïst, vonniate ze nu zelf, hoe beschamend zelfzuchtig. Al sprak Han er zelden meer over, zij wist dat hij nog altijd stellig op kinderen hoopte; altijd hield hij rekening met een gezin wanneer hij plannen maakte voor de toekomst; Wat zou hij van hen houden! Wat een goede, geduldige, verstandige vader zou hij zijn! Maar voor haar... na de vreeselijke ervaring, die nog zoo dicht in haar geheugen lag...?

Och wat! Ze was iminers weer gezond, ze zou weer even sterk als vroeger zijn, zoodra ze in Holland leefde. Een kind... twee kinderen... drie misschien... een huis vol hooge stemmetjes en rappe voetjes binnen enkele jaren. Een gewoon, eenvoudig Hollandsch gezin. Hoe goed zou Han daar in passen... en zij... o, ze zóú gelukkig zijn met kinderen van Han en haar, al had ze vroeger nooit de overdreven sentimenteele meisjesverrukking voor baby's kunnen voelen. Goed zou ze hen opvoeden, verstandig en liefdevol, niet ze week verwennen als Lily haar tweetal deed. En terwijl ze daar stond op het dek, tusschen de opgepakte stoelen en keek naar het kleine groepje, dat door een booglamp fel, als door een schijnwerper beschenen werd, kreeg ze opeens het vreemde, onverklaarbare gevoel, dat zij iets zeer belangrijks beleefde. Er drongen zich gedachten aan haar op, die zij niet verldaren, noch ten einde denken kon. Een vreemde inval: dat de vertraging van de boot en deze stille lange avond een mysterieuze bedoeling voor haar hadden... dat zij aan een kruispunt van haar leven stond en dit een uur was van ontzaglijke beteekenis. Maar dan, boos en energisch schudde zij de gedachte weg, dat waren weer de ellendige ziekelijke fantasieën, waarvan ze in de Indische jaren niet los had kunnen komen. Die hoorden niet meer bij het heldere gezonde leven in Holland! Met een heftig verzet verjoeg ze de weeke verteedering. Neen... neen... nog niet! Nog geen baby's... nog niet gebonden zijn. Ik wil eerst weer heelemaal mezelf worden. Eerst weer werken en midden in het leven staan. Voelen, dat ik mijn kracht en mijn levensdurf nog niet verloren heb. Ik ben immers nog jong, nog geen dertig. Wanneer ik een kind zou hebben, was ik nooit meer vrij... kon ik over mijn eigen leven niet langer beschikken...

Lily Charlier trad in de deur van de speelkamer en klapte in haar handen. Haar mooie, fijne gezicht droeg nog de sporen van tranen, diepe schaduwen lagen onder de groote zwaarmoedige oogen, roode vlekken op de smalle, gewoonlijk zoo bleeke wangem Ze stond in het volle licht van de booglampen en Puck zag hoe ze bloosde toen Han, haastig opgesprongen, met een kind aan elke hand naar haar toekwam. Als een preutsch jongmeisje kon Lily blozen, een masker werd haar gezicht wanneer iemand in haar bijzijn grove grappen debiteerde en verlegen als een bakvisch kon ze zich verweren wanneer men haar plotseling in een gewaagd of al te openhartig gesprek betrekken wou. Maar Han zei iets, dat haar deed lachen, dat haar zwaarmoedige schuwe gezichtje een oogenblik vol leven en bekoring maakte. Ze gaf hem het gebreide manteltje, dat ze over haar arm droeg en hij hielp Eugenietje vlug en handig of het zijn dagelijksch werk was; zelfs het kraagje knoopte hij dicht onder haar geduldig geheven kinnetje. Hoe goed ging het hem af, dacht weer zijn vrouw, die elke beweging, elke gezichtsuitdrukking zag als in een fel belichte scène op een tooneel. Nu namen zij afscheid... lang schudde Han Lily's hand, hij zei iets met ernstige nadruk, waarnaar zij aandachtig als een schoolkind luisterde. Hij bukte zich en weer kusten Pim en Eugenietje hem. Dan, gewilliger dan gewoonlijk, gingen de kinderen met hun moeder mee. Pimmie met de locomotief als een trofee in zijn armen. In de regel waren zij koppig en ongehoorzaam, slecht opgevoed, verwend door inlandsche bedienden. Lily met haar meisjesachtige zachtheid kon hun booze buien geen baas.

Iedereen aan boord kende Lily's geschiedenis. Over de details smoezelden de verlofgangers onder het bitteruur in de bar, een trieste, alledaagsche Indische ge-

schiedenis: een schatrijke, verliederlijkte suikerplanter, die zich bij zijn kort verlof in het vaderland een mooi doodarm meisje tot vrouw had gezocht, haar begoocheld had met zijn vorstelijke cadeaux, met zijn vlotte jovialiteit, met de verhalen van het sprookjesland waarin hij als koning heerschte. Felix Charlier, een beest van een kerel. Jarenlang had Lily verduurd en volgehouden terwille van haar kinderen. Vergeefs trachtten vrienden tenslotte te helpen, een scheiding voor te bereiden. De man wilde niet, eischte de kinderen op, wel wetend, dat ze die nimmer zou afstaan. Tot dringend doktersadvies haar een verblijf in Holland voorschreef en hij, noodgedrongen, toestemde de reis te betalen en haar een aalmoes gaf om een jaar lang van te leven. Lily's haren waren zilverwit geworden hoewel ze nauwelijks dertig was; prachtig golvend haar, boven een fijn jong madonna gezicht met groote donkere oogen. Frau Alving had dokter Vegeer haar gedoopt. Ze glimlachte er een beetje verlegen om, als om een compliment in een taal, die ze niet verstond. Ze had Ibsen evenmin gelezen als de processtukken waarmee de advocaat in Batavia de ontrouw van haar man trachtte te bewijzen.

Met de deur van de speelkamer in haar hand, draaide ze zich om, ze liet de kinderen wuiven naar hun groote vriend en zelf knikte ze hem voor de laatste maal toe, ontroerd, met trillende lippen en haar preutsche jongemeisjesknikje.

Wat is ze mooi... dacht Puck, die vrouwenmooi kon zien met de oogen van een man. En plotseling realiseerde ze iets, dat ze reeds lang in haar onderbewuste gedachten had geweten: Lily Charlier was verliefd op Han. Hopeloos, hevig verliefd. Was het wonder? Een aantrekkelijke kerel was hij, met zijn goed open gezicht en zijn aanstekelijke jongensachtige vroolijkheid.

Gedurende heel de reis had hij zich uitgesloofd voor Pim en Eugenietje en het vrouwtje trachten op te monteren met zijn vlotte, eenvoudige hartelijkheid. Misschien was de attractie wederkeerig? Han was om de drommel niet ongevoelig voor vrouwenmooi en hier sprak bovendien het ridderlijke in hem, zijn zoo sterke behoefte om te beschermen en te helpen.

Een lachje trok om Puck's fijne lippen; ze werd zich prettig bewust van haar rustig verstandig begrijpen, van haar wijs en moederlijk inzicht, dat geen kleine jaloersche gedachten toeliet. Ze ging langzaam naar hem toe, als kwam ze juist in zijn buurt; hij mocht niet weten dat ze hem bespied had. Hij zag haar nog altijd niet, half van haar afgewend boog hij zijn gezicht naar het kommetje van zijn handen, waarin het vlammetje voor zijn sigaret flikkerde.

'Hallo! Ben je daar eindelijk?' Zijn stem klonk veel blijder dan ze verwacht had en met een plotseling geluksgevoel stak ze haar arm onder de zijne. In gelijke, vlugge passen liepen ze het stoelendek ten einde en keerden en liepen het nogeens... en weer, en nogeens. Hun 'daily dozen' voor de allerlaatste maal. Slank en lenig waren ze allebei en niet weinig trotsch op de sportieve vlugheid waarmee ze zich van de plompe en luie Indischgasten onderscheidden. Puck bemerkte, dat telkens een paar oogen naar hen keek, bewonderend of critisch jaloersch... altijd, zoolang het haar heugde had ze geweten, dat men op haar lette, dat ze aandacht trok; sinds de jaren waarin ze als bakvisch door de Leidsche straten had geloopen, verwachtte ze de sterke belangstelling van de mannen en de scherpe, hostiele keuring in de oogen van bijna elke vrouw.

Ze betrapte zich, dat ze met halve aandacht naar Han luisterde. Hij vertelde geanimeerd en met veel technische

bijzonderheden, die ze slecht begreep, van zijn belangwekkend gesprek met Lagrange. ‘Een geweldige kerel! Een bof, die onverwachte vertraging van de boot. Hij heeft me gevraagd zijn fabrieken in Argenteuil te komen zien zoodra ik in Parijs ben, hij heeft grootsche plannen... hij voorziet een totale hervorming van de luchtvaart zoodra het hem lukt de motoren van zijn vliegbooten te perfectioneeren.’

‘Het lijkt me alles nog al fantastisch,’ zei Puck. ‘Het ontbrak er nog maar aan dat hij er jou voor lijmt.’

‘Ik zou niets liever willen, kind. Luchtvaart is het vak van de toekomst en zooals hij het inziet, geven vliegbooten de eenige werkelijke zekerheid voor transatlantisch verkeer. Ik wou, dat ik eens een tijd kon werken aan die motoren... zuiver technisch en wetenschappelijk zoeken en verbeteren op dat proefstation. Ik zou me geen mooier werk kunnen voorstellen. Maar er is weinig kans. Lagrange, al praat hij voortdurend van een wereldconcern, is natuurlijk even chauvinistisch als alle Franschen. En wat weet hij van mij, behalve dat ik verstand en ervaring van motoren heb?’

Zij bleven staan bij de reeling van het achterdek, kleine wonderlijke visschen sprongen uit het water òp en doken weer weg; de stoet der meeuwen, hun wijd wiekende vleugels grauwzwart in de diepe avondschemer, omzwermde nog altijd driftig krijschend het schip. Puck klemde haar handen om het gladde hout en weer, voorzichtig en ongemerkt, spiedde ze naar het rustige, energieke, weinig beweeglijke gezicht naast haar. Meende hij het? Zou hij werkelijk een baantje bij Lagrange accepteeren wanneer die luchtvaartmagnaat het hem aanbood? Maar dat kòn immers niet? Dan zouden ze in Parijs moeten wonen! Dan zouden háár plannen geheel in duigen vallen, zou er niets kunnen

komen van haar betrekking bij Retemeijer. Ze wist dat Han de Coornveltsche fabrieken als een pis-aller beschouwde, hij zou er staan naast of onder zijn veel jongere zwagers, terwijl hij in Indië volkomen zelfstandig en al jarenlang leider was geweest. Zij dacht plotseling onrustig, bang, alsof ze dit feit voor de eerste maal haar volle aandacht gaf, wat het hem moest hebben gekost zijn werk in Indië op te geven. Zij besefte duidelijker dan ooit vroeger hoeveel 'werk' in zijn leven beduidde. En zij voelde zijn energie, zijn kracht, zijn liefde, zijn intense belangstelling voor die zwarte geheimzinnige techniek als een vijandige en geweldige macht, die zij nooit had begrepen en nooit begrijpen kòn... Zij wist zich volkomen vreemd, machteloos en uitgeschakeld bij dat essentieel mannelijke in zijn wezen. Och kòm... dwong ze zich dan te denken, er komt immers tòch niets van. Never meet troubles half way. Over drie dagen zitten we veilig in Holland... over tien is hij het vergeten...

Toen zei hij, terwijl hij een nagloeiend sigarettenstompje in het water gooide: 'Wat lijkt Eugenietje op haar moeder, hè? Op en top een klein vrouwtje is dat kind.' En zij stond plotseling uit haar zwevende, bange onzekerheid op vaste, stevige bodem, hervond het prettige, zelfverzekerde overwicht, het veilig besef, dat zij den man naast haar kende en begreep... en door dit kennen en begrijpen macht over hem bezat.

Welbewust overviel ze hem met de vraag: 'Waar gaat Lily in Holland wonen?'

'Hoe kom je daar opeens op?'; vroeg hij met een verwarring en verlegenheid waarvan ze even genoot. 'In Den Haag... in een pension... ze heeft het adres voor me opgeschreven... ik heb beloofd dat we haar komen bezoeken zoodra we in Leiden zijn.'

Ze stonden nog altijd bij de reeling, turend, roerloos naast elkaar, naar de grillige sprongen van de breedgekopte visschen. Zij legde haar arm in de zijne en met zijn groote warme hand begon hij te streelen over haar kille huid. Het wekte een weeke ontroering, het werd of haar wil en haar beheerschte gedachten in flarden uiteenvielen en niets ter wereld meer telde dan deze teederheid. Een zwerm herinneringen vloog langs haar; haar heerlijkste belevingen waren aan dit streelen verbonden, ontelbare malen was het de inzet, het verwachtingszwaar preludium tot geluk en vervoering geweest. Ze had hem eens in het begin van hun huwelijk gezegd dat zijn handen wondere dingen van liefde wisten, waarvan zijn technische, nuchtere geest zich niet eenmaal bewust was. Maar hij was er bijna boos om geworden en nooit meer had ze er op gezinspeeld; hij had een afkeer van die gewoonte van haar om alles met woorden te willen definieeren.

Met elke vezel van haar wezen genoot ze zijn liefkoozing, ze vleide zich dichter tegen hem aan en wenschte met een sterk, nerveus verlangen, een dwang van haar denken, dat hij haar nu met de oude hevige hartstocht zou begeeren. Maar na enkele oogenblikken wist ze, triest en ontzenuwd of ze een ernstige fout had begaan, dat hij niet verlangde als zij, dat hij streelde met een gewoontebeweging... dat zijn gedachten elders waren. Bij Lagrange? Och wel nee... natuurlijk... natuurlijk bij Lily! En met een redeloos verzaken van al haar wijsheid dacht zij een oogenblik aan Lily's weeke afhankelijke vrouwelijkheid met een felle hatende jaloezie. Zei dan, kleurloos en onverschillig: ‘Laten we naar bed gaan, Han, het zal morgen een vermoeiende dag zijn.’

Vierde hoofdstuk.

'Wat een miserabel hotel,' vond Kitty met haar fijne spitse neusje minachtend omhoog getrokken, terwijl Puck haar sleutel van het bord bij den portier nam en haar voorging door de rommelige vestibule naar de kleine lift met de vervelooze klapdeurtjes en de bankjes van versleten rood pluche.

Ze hadden elkaar in de stad getroffen, hun eerste samenkomst na de korte ontmoeting op het Gare de Lyon, waar Puck en haar man twee dagen tevoren met hun te vele bagage en te dunne kleeren, doodmoe en ontstemd waren aangekomen. Kitty, die mannequin was in het beroemde huis Panatelli en eerst om half zeven haar dagtaak beëindigde, had voor deze namiddag haar zuster rendez-vous gegeven in een kleine bar in de Rue Daunou, die, naar ze snoefde, door 'tout Paris' bezocht werd.

Na een lange vermoeiende middag in hoeden- en kleerenwinkels had Puck er een half uur zitten wachten en voor het eerst, na vier jaar in de tropen, het mondain Parijs van negentien negen en twintig bestudeerd. Ze vond er, in een ruimte als van een Hollandsche huiskamer en in een verstikkende atmosfeer van rook, parfum en drank, anderhalf honderd menschen bijeen, waarvan de helft, samengeperst op een vloertje van een paar

vierkante meter, in een even, onzinnig als belachelijk surrogaat van dansen, de passen en bewegingen van tango's en foxtrotts trachtte te maken. De mannishmode bleek te hebben afgedaan, in plaats van kortgesneden gladde haren droegen de vrouwen weer krullen onder kleine hoedjes en in plaats van vlakke jongenslijven, vertoonden ze vrouwelijke vormen, geraffineerd gemarkeerd door dunne en strakke kleeren. Wat Puck onmiddellijk trof en haar voortdurend, bijna angstig boeide, was het gemis aan vroolijkheid; aan eerlijk, vrij lachen, aan zelfs de schijn van jong plezier. In de schetterende band van negers en halfbloeds jammerden als radeloos de saxophonen, een Argentijn zong een triest lied in verscheurde syncopen, op de kleine dansvloer bewogen zich de dicht samengedrongen paren met een vermoeide, zwaarwichtige voorzichtigheid. Aan de tafeltjes zaten de mooie geverfde meisjes en de welgekleede geblaseerde jongelieden; zij dronken hun cocktails met gepreoccupeerde gezichten, praatten met zakelijke koele stemmen, monsterden elkaar met harde, wetende, koude oogen. Uitbundig alleen waren de perverse dolle schilderingen aan de wanden, wilde bacchanten in moderne avondkleeren, als echo's waaraan geen klanken waren voorafgegaan.

Toen Kitty de bar binnenkwam, verwekte ze onmiskenbaar een sensatie. Ze droeg een toilet van zwart en wit, dat de chique bezat van haar Maison de Haute Couture, maar zoo opzichtig en gedurfd alle lijnen en vormen van haar mooie lichaam toonde, dat Puck zich heftig gechoqueerd voelde en tegelijk zich woedend ergerde over haar ergernis. De gérant, glimlachend en vriendschappelijk, noteerde Kitty's order voor twee cocktails van bizondere samenstelling; in de twintig minuten, die ze zich gunde om te drinken, sloeg ze drie dans-

partners af, verfde tweemaal de mooie sterkgewelfde lippen en groette als een kind, dat voor groote dame speelt, hooghartig en minzaam vele vrienden en bekenden. En Puck, geërgerd, verbaasd en geïntrigeerd, dacht aan het halve jaar dat zij zelf, kort na de oorlog, in een jong, dol, arm en uit de band geslageh Parijs had doorgebracht. Aan het roekelooze, uitbundige plezier van toen... Zou de jeugd werkelijk zoo veranderd zijn, of zag zij het zoo vreugdeloos en cynisch omdat ze oud geworden en 'verindischt' was?

Nu, terwijl zij de hall van het kleine hotel betraden, bemerkte zij geamuseerd, dat Kitty hier niet minder sensatie wekte dan daarginds. De vadsige portier schoot uit zijn hokje en boog als voor koninklijk bezoek, het gezicht van den directeur verscheen glanzend van minzaamheid voor de stoffige raampjes van de Réception en zelfs de kleine, ondervoede liftjongen bleek oog te hebben voor Haute Couture en stond al te knipmesbuigen bij het hek; terwijl hij de lift liet functioneeren, bleef zijn mond van bewondering en adenoïden nog verder open dan anders.

Weer hield Kitty zich hooghartig onverschillig onder al deze belangstelling, een kind, dat in de perfectie voor groote dame speelt. Toen de lift stopte, diepte ze een vijf francs-biljet uit haar taschje en de liftboy, als door een veer aangezet, greep de sleutel uit Puck's vingers, snelde vooruit door de lange verlaten corridor en hield de deur van de kamer in de houding van een prinselijke page open.

'Wat een hotel!' verzuchtte Kitty nogeens toen ze binnentrad.

'Han en ik moeten zuinig zijn, me lieve kind.' Puck zei het scherp en kribbig, terwijl ze haar mantel en hoedje op het bed wierp.

‘Waarom? Jullie hebt toch een toelage van Vader?’

‘Geen sprake van. Je weet toch dat Han die niet wou accepteeren toen we trouwden.’

‘Maar nu hij dat mooie baantje in Indië kwijt is?’

‘Nu zoomin als ooit. Trouwens, Vader kan geen toelagen meer geven sinds hij zich uit de fabriek heeft teruggetrokken.’

Kitty stond al voor de groote spiegel om zichzelf voldaan en critisch te inspecteeren, ze floot tusschen haar geschilderde lipjes, die als twee roodgelakte Chineesche teekens waren.

‘Wou Han werkelijk geen geld van Vader aannemen?’ vroeg ze verbaasd. ‘Het is bijna het onderwerp voor een sensatie-roman: “De man die de bruidsschat weigerde”. Ik dacht niet dat er tegenwoordig nog één man bestond, die geld nìet nam als hij het krijgen kon. Waarom heb je mij niet gevraagd om jullie kamers te bestellen? Ik had je een heel wat beter hotel kunnen bezorgen, bij de Etoile of de Champs Elysées.’

‘Voor driemaal zooveel geld, meisje. We kregen dit adres van kennissen aan boord, betalen veertig francs voor een kamer met bad, dat we als Indischgasten niet kunnen missen.’

Kitty trok haar schouders op. ‘Voor zoo'n bagatel kun je natuurlijk niets goeds verwachten, Parijs is schreeuwend duur. Je geeft hier handen met geld uit of je wilt of niet.’

Puck lachte geïrriteerd. ‘Dan zullen we zorgen, dat we hier gauw vandaan komen.’ Ze voelde zich doodmoe en landerig, mislukt en sjofel na de vermoeiende middag van kleeren kiezen en passen; het hotel, dat haar van de eerste dag af geërgerd had, scheen opeens een ondragelijk verblijf en het vooruitzicht van groote zuinigheid, waarover ze zich in Indië geen moment bezorgd had

gemaakt, bleek reeds in deze eerste idagen een zware, harde moeilijkheid. Kitty's arrogantie begon haar hevig te prikkelen. Was ze tòch nog zoo'n kleine verwende snob als vroeger thuis? Twee dagen geleden bij hun begroeting op het station scheen haar warme ontroerde hartelijkheid zoo echt en spontaan.

De kamer, op de allerhoogste verdieping, gemeubeld met een bestoven en verschoten Louis-Seize deftigheid, bezat een smal balcon dat een prachtig uitzicht gaf. Het ontzaglijke panorama van Parijs, vol tintelende sprookjeshchten tusschen het eindeloos nevelig-grijs van huizen en kerken, vond zelfs in Kitty's oogen genade. De vroege April-avond was zoel en wihdstil, Puck sleepte twee stoelen naar buiten, hoorde verbaasd de vermoeide, bijna pijnlijke zucht waarmee haar zusje, daareven nog een-en-al vitale beweeglijkheid, haar lange ranke beenen voor zich uitstrekte.

'Ben je zoo moe? Wil je thee?'

'In Godsnaam niet. Wie drinkt er thee in Parijs? Een Martini-cocktail, een sterke.'

'Lieve kind! Je hebt er daareven in die bar al twee gedronken!'

'Ik moet er minstens nog twee hebben voor ik me weer een mensch voel. Denk je dat dat baantje van mij een sinecure is? Behalve tweemaal paradeeren op de morgen- en middagshow, heb ik twee volle uren voor Madame Rose gestaan, die een nieuw model op me paste. Als ik het waagde van m'n eene been op het andere te schuiven, kreeg ik een snauw.'

'Is Panatelli dan een vrouw?'

'Hoe kom je erbij!'

'Dus een soort van mannelijke naaister? Wonderlijk beroep.'

'Panatelli is ontwerper, schepper, kunstenaar. Arbiter

van de vrouwenmode in vijf werelddeelen. Hij geeft de ideeën aan, de lijnen, de kleuren, de verhoudingen, en heeft acht eerste coupeuses om ze uit te werken en meer dan tweehonderd naaisters om ze uit te voeren. Panatelli is een koning. Imponeerend en ongenaakbaar. Hij bemoeit zich alleen met de klanten, die hem inspireeren en al net personeel, van de eerste vendeuse tot de kleinste speldenraapster vlìegt voor hem.'

Over haar kop geurlooze slappe thee keek Puck naar haar zusje. Ze zag hoe Kitty haar derde cocktail met een paar lange genotvolle teugen naar binnen sloeg, hoe ze dan achterover leunde in haar stoel en haar oogen sloot, waaronder zware schaduwen van moeheid lagen.

Een wonderlijk beroep voor een dochter uit een deftige Hollandsche familie. Wat deed Kitty met haar leven? Met de vrijheid en onafhankelijkheid van een modern zelfstandig meisje? Vroeger flapte ze er onbekommerd alles uit, nu scheen ze voorzichtig geworden, gesloten... Hoe leefde ze in dit groote Parijs en in dat wonderlijk milieu, zonder iemand, die haar controleerde, zonder de warmte van een eigen thuis, de genegenheid van goede vrienden? Iedereen in de familie, zelfs moeder met haar allermodernste begrippen, had zich verontwaardigd en verontrust toen Kitty twee en een half jaar geleden haar wil doordreef, met een taaie koppigheid, die eigenlijk niemand achter haar verwaande bakvischbranie gezocht had. Toen Vader bleef weigeren haar geld te geven om een school voor klassieke dansen te bezoeken, was ze op een goede dag weggereisd met de belofte, dat ze zich dat geld wel zelf zou verdienen. En het was haar gelukt - dank zij de hulp van Fransche vrienden - ze had eerst een plaats gekregen in een kleine modezaak en kort daarna bij Panatelli, een der allervoornaamste huizen voor Haute Couture, dat koninginnen, milliar-

dairsvrouwen en actrices-en-vogue bediende en, naar ze in haar brieven met kinderlijke trots verzekerde, zijn mannequins uitsluitend betrok uit jonge meisjes van goede familie. Maar het beroep - dacht Puck - stond nu eenmaal in een slechte reuk. Bezat Kitty een vriend, die ze naar Parijsche zeden trouw was, of had ze het ééne vluchtige avontuur na het andere? De oudere zuster keek scherp naar het mooie jonge gezichtje, als viel de oplossing te lezen in die moede trekken, achter die gesloten oogen. En plotseling zei haar intuïtie haar: Neen... ondanks de verf, de poeder, de gedurfde kleeren was er in Kitty iets ongerepts, iets van trots en afweer... iets ondefinieerbaar... maar onmiskenbaar... maagdelijks. Verbeelding? Hollandsche struisvogelgewoonte om niet te willen zien wat men liever niet wilde aanvaarden? Puck bespotte zichzelf. En zij dacht aan Han. Ze was overtuigd, dat hij zich aan Kitty's snobisme, het provocante van haar kleeren en aan dat cocktaildrinken vooral, heftig zou ergeren. Misschien was het maar beter, dat die twee elkaar niet teveel zagen...

‘En je dansen?’ vroeg ze. ‘Daarmee moet je dunkt me een heel eind gevorderd zijn?’

‘Ach, dat is zoo'n verschrikkelijke studie,’ zei Kitty en met een klagelijke geeuw zette ze zich rechtop. ‘Ik ben feitelijk veel te laat begonnen, je moet als kind je lichaam al trainen. Ik ben nu meer dan twee jaar bezig en ik verzeker je, dat het een hondenleven is. Alle morgens stond ik om zes uur op om te oefenen, vóór ik naar Panatelli ging nam ik schermles, gymnastiekles, zwemles... drie avonden in de week trok ik naar Ville d'Avray, waar de zuster van Isidora Duncan haar dansschool heeft, nooit kwam ik voor één uur in mijn bed. Van de winter heb ik een poos lang griep gehad, erna bleef ik ellendig slap, toen kon ik de energie niet meer

bij elkaar brengen en heb ik het laten schieten. Waarschijnlijk ga ik in het najaar weer beginnen... maar ik geloof niet meer zoo vast in mijn roeping, dat is het ellendige... De dansmanie is voorbij en de belangstelling ervoor is aan het tanen, de wereld is uitgedanst...'

'Het is jammer,' zei Puck en meende het niet. 'Maar dan heeft het nu toch geen zin meer dat je mannequin blijft?'

Weer zette Kitty zich rechtop. De derde cocktail toonde zijn uitwerking; haar moede gezichtje was opgeleefd, hard en fel glinsterden haar oogen.

'Waarom niet?' vroeg ze met haar oude uitdagendheid. 'Zoolang ik nog mooi en jong ben en mijn goede gewicht houd? Het is allemachtig prettig om altijd chique geldeed te zijn en het is wel een leuk bestaan als je je de jaloezieën en de vijandigheden niet aantrekt, er gaat bijna geen dag voorbij of je beleeft iets merkwaardigs. Het is daar bij Panatelli een wereld, waarvan degelijke Hollanders als Han en jij geen begrip hebben. Aan dure, mooie kleeren raak je verslaafd als aan sigaretten of drank of opium, ik kan er eenvoudig niet meer buiten. Als je leeft in zoo'n groot modehuis, ga je mode het belangrijkste vinden wat er op de wereld bestaat, eigenlijk het eenige wat er opaan komt. Heel die fantastisch rijke clientèle leeft ervoor, haarheele bestaan draait om hoeden, mantels, japonnen, zijden ondergoed en pelzen en juweelen. Madame Rose zegt: waar zouden al de groot-industrieelen en bankdirecteuren hun verschrikkelijk vele geld moeten laten, wanneer hun vrouwen en maîtressen niet altijd weer nieuwe kleeren noodig hadden... minstens viermaal per jaar? De oude en leelijke zijn nog veel ijdeler dan de jonge en mooie, al hun gedachten zijn vervuld hoe ze er het voordeeligst zullen uitzien. Heusch, het is een merkwaardig bestaan

om mannequin te zijn en dat allemaal aan te zien! Als je er van houdt de menschen te bestudeeren, vind je bij ons materiaal als nergens anders, Puck! Je moet stellig gauw komen kijken, ik ben overtuigd, dat het je geweldig zal interesseeren en dat je er allerlei caricaturen van zult kunnen teekenen.'

'Ik vrees,' zei Puck lachend, 'dat meneer Panatelli daar niet veel voor zou voelen. Trouwens, zooals je weet gaan we over twee dagen naar Holland.'

'Je moet hier nog minstens een week blijven,' wierp Kitty autoritair tegen, 'en je eerst een paar behoorlijke japonnen en een mantelpak laten maken. Ik zal madame Rose vragen of ze je prix-d'artiste wil berekenen, dan kun je voor drie duizend francs al heel wat aardigs krijgen.'

Puck voelde zich opnieuw zeer geërgerd; haar vingers trommelden nerveus op de ijzeren balconrand. 'Driehonderd is op het oogenblik meer in mijn lijn. De Printemps en de Galeries Lafayette. Gelukkig zijn kleeren nooit "het eenige" voor mij geweest!'

'Maar je man is er toch op gesteld, dat je er modieus en elegant uitziet?'

Weer lachte Puck, maar nu klonk het vroolijk en van harte. 'O Kit! Als Moeder je kon hooren! Een vanháár dochters! Herinner je je niet dat vlammende artikel van haar, dat vrouwen slaven zullen blijven zoolang ze een man noodig hebben om haar luxe te betalen?'

'Och... Moeder heeft zich nooit om kleeren bekommerd,' zei Kitty weer arrogant met haar neusje in de wind, 'Ze had nooit begrip van mode en elegance. Trouwens... hoeveel Hollanders hebben dat wèl?' Ze stond op, bewonderde zich voor de zooveelste maal in de spiegel van haar poederdoos en tipte het donsje over de onberispelijke maquillage van haar gezicht. En dan,

met een gewoonte gebaar streek ze met haar slanke gespreide handen langs de prachtige welving van haar borsten, langs haar jongenssmalle heupen, met een teeder koesterend welbehagen. Een gebaar van zelfverliefdheid, dat haar zuster ergerde en tegelijk een onbegrijpelijke jaloersche ontroering en een plotselinge angstige teederheid gaf. Een zwaar verantwoordelijkheidsgevoel, alsof ze tientallen jaren ouder en levenswijzer was en Kitty onder haar moederlijke hoede moest nemen. En weer moest ze denken aan Han. Aan Han's bijna jongensachtig geloof in de reinheid en zuiverheid van een meisje...

'Jouw man bijvoorbeeld,' ging Kitty voort, met haar hooge geaffecteerde stem, 'heeft een knap gezicht, een behoorlijk figuur zoolang hij tennist en niet te veel eet, maar hij draagt colberts zonder snit en dassen van vóór de Christelijke jaartelling.'

De glazen deur achter haar rinkelde. En in de opening stond Han, rood van ingehouden pret. Kitty gaf een hysterisch bakvischgilletje en sloeg de handen met de gelakte nagels voor haar gezicht. Henri's oogen bekeken haar met een bewonderende felle aandacht, dan trok hij aan de flappen van haar hoedje of het een paar stoute ooren waren. Zijn bruine handen grepen om haar polsen, dwongen haar vingers weg van haar oogen en opeens lachte zij overmoedig in zijn gezicht en hij lachte mee, gretig, luidruchtig, met altijd nog dat fel-geboeide in zijn oogen. 'Daar zul je voor boeten,' zei hij, terwijl hij haar kuste dat het klapte, 'dat zal ik je inpeperen, dat vergeef ik je nooit... jou stoute kwaaie meid!'

Puck glipte langs hen heen de kamer binnen. Zij mèrkten het niet eens, bleven verdiept in een druk gesprek van louter grappen en plagerijen. Zebedachtschamper hoe ze daareven gevreesd had, dat Han zich aan

Kitty zou ergeren. Een man ergerde zich niet gauw aan een mooi meisje. Hoe goed sloeg het dadelijk aan tusschen die twee, wat een plezier hadden ze samen. Ze voelde zich weer oud en moe, geduwd buiten hun oppervlakkige gemakkelijke vroolijkheid. Vroeger, dacht zij, was ik net zoo vroolijk als Kitty; ben ik, zonder het te weten, heelemaal veranderd? Ernstig, zwaarwichtig en somber geworden? Is dat het stempel van Indië...? Ze keek naar Han's gezicht, zag weer de sterke geboeide aandacht in zijn oogen, hoorde zijn lach, zijn cajoleerende stem als van een vreemde. ‘Hij is een knappe, jonge kerel, met een sterk temperament.’ De woorden klonken door haar gedachten, koel en zakelijk of niet zijzelf maar haar vriend de dokter ze formuleerde: ‘een knappe, jonge kerel, die zijn jeugd niet heeft uitgeleefd en wiens vrouw jarenlang ziek was...’

Vijfde hoofdstuk.

Toen Puck op de laatste middag van haar verblijf in Parijs het hotel binnenkwam - veel later dan ze verwachtte, want het was onbegrijpelijk hoeveel tijd ze had verdaan om van de eene plaats naar de andere te komen - zag ze Han zitten in een der versleten leeren stoelen van de kleine hall. Hij zat diep in gedachten, breeduit, zijn handen in de zakken van zijn pantalon, zijn beenen voor zich uitgestrekt, zijn hoed wat uit zijn voorhoofd geschoven en hij floot zachtjes tusschen zijn tanden. Zóó ongewoon voor hem was deze ongegeneerde houding, dat zijn vrouw bleef staan om met een onrustige verwondering naar hem te kijken. Hij sprong op toen hij haar zag, sloeg het groote glas port, dat nog halfgevuld op het tafeltje naast hem stond met één gulzige slok naar binnen en tegelijk vatten zijn beide handen haar armen: 'Ga gauw mee naar boven, ik heb groot nieuws, ik zit al bijna een uur te popelen, dat je thuiskomt.'

Zij voelde haar glimlach koud om haar lippen, haar gedachten sprongen van de eene mogelijkheid naar de andere, dan verduwde ze met een angstig verweer, wat ze begreep vóór hij het begon uit te spreken.

'Lagrange biedt me een baantje! Stel je voor, Puck! Wat een ongelooflijke bof! Hij is de grootste bouwer

van vliegbooten, die absoluut het verkeersmiddel van de toekomst zijn. Plannen dat de kerel heeft... om van te duizelen! Hij zegt, dat-ie wat in me gezien heeft toen we op de boot dat lange gesprek voerden, het oponthoud van de laatste avond heeft me dit ongedacht geluk bezorgd... Hij stelt voor me op zijn proefstation te plaatsen om te experimenteeren met een heel nieuw type motor, dat nog op alle mogelijke manieren verbeterd moet. Ik heb het aangenomen - dadelijk - met twee handen! Welke Hollandsche ingenieur krijgt ooit zoo'n kans! Natuurlijk wil hij eerst zieh wat ik presteer, veel meer dan "volontair" ben ik voorloopig niet, maar er zijn voor de toekomst enorme mogelijkheden, hij vraagt patenten in alle landen aan... wanneer het luchtvaartverkeer zich zoo blijft ontwikkelen als de laatste jaren gaat hij overal fabrieken bouwen. Als hij de concessies krijgt, óók voor Holland, dan heb ik natuurlijk een prachtkans daar directeur te worden.'

De stroom van zijn woorden hield niet op en zijn jongensachtige luide stem daverde tusschen de vier wanden van de hotelkamer. Groot, jong en krachtig stond hij onder het stumperig kroontje van bestoven verguld, met zijn handen in zijn zakken, zijn hoed uit zijn voorhoofd geschoven, zijn gezicht rood van opwinding en in zijn oogen een vreemde, harde glinstering. En zij, neergevallen in een kleine ongemakkelijke fauteuil voelde een zware doffe moeheid, die haar denken scheen lam te slaan, ze kon alleen maar wenschen, dat hij voortsprak en die stroom van blijde woorden niet stuitte... Want als hij zweeg zou hij een antwoord van haar verwachten, belangstelling, meeleven en blijdschap om zijn vreugde... een man verwachtte immers altijd van zijn vrouw, dat ze meeleefde met zijn werk en zich verheugde in zijn carrière.

Het begon te hameren in haar moede verbijsterde hoofd. ‘En ik? En mìjn werk? Mijn werk in Holland waarnaar ik zoo heb verlangd, waarop ik me zoo verheugde?’ Haar gedachten herzagen nauwkeurig tot in elk detail, de kleine werkkamer - háár kamer - naast het groote deftige directievertrek in Retemeijer's Bank; haar groote bureau, de twee boekenkasten met de glazen deuren, het bord met de tallooze telefoonknoppen onder het bereik van haar hand. En haar verbeelding proefde de sfeer van Holland, die door het open venster van dat vertrek naar binnen kwam, het ijle, doornevelde, koel-frissche van een vroege voorjaarsdag, het getjilp van ontelbare vogels in de zware boomen van de Vijverberg, de rustige stemmen van de menschen die voorbijgingen, het bellen van de trams, tot zelfs de nauwelijks speurbare geur van de tulpen, die op tafel stonden. Hoe onzegbaar had ze naar dit alles verlangd. Ook in deze laatste dagen nog, juist hier in dit volle stoffige besmookte Parijs met de opgejaagde levenssfeer en de schijn-vroolijke menschen. In deze armzalige hotelkamer stonden hun koffers gepakt, ze had de uren geteld...

Han had zijn carrière in Indië opgegeven om harentwil. En noodgedrongen een baantje aan de Coornveltsche fabrieken aanvaard, waar hij onder - of in het beste geval náást - zijn twee veel jongere zwagers zou moeten werken. Zij begreep zijn blijdschap bij het aanbod van Lagrange, maar dacht hij dan geen oogenblik aan haar? Was hij volkomen vergeten hoe verschrikkelijk zij in Indië onder haar gedwongen nietsdoen, onder de geestelooze leegheid van een leven zònder werk had geleden? Hij boog zich over haar heen en legde zijn handen op haar schouders, zijn adem ging over haar gezicht, zijn mond zocht de hare. En dan zette hij zich op de leuning naast haar en hij trok haar in zijn armen met

de oude dwingende innigheid, die zij zoo lang niet had gevoeld. ‘Lieveling... toe, zeg dat je er blij om bent... blij voor mij. Het is zoo'n geweldige bof, het heele leven ziet er opeens anders voor me uit. Ik zag meer tegen Leiden op dan jij misschien begrepen hebt. De Van Doeverens en de Coornvelts zijn twee eeuwen lang mekaars ergste concurrenten geweest, misschien zat me dat meer dwars dan ik wou bekennen. Nu zie ik zooveel machtige mogelijkheden, Puck! Ik heb nooit zoo'n kans gehad om te toonen wat ik kan en ik ben van plan de kans te benutten. Ik voel me een ander mensch... begrijp je dat... begrijp je wel, dat nu alles veranderd is, dat nu ook voor ons beiden een nieuw leven gaat beginnen? We hebben het laatste jaar onder een domper gezeten, jij omdat je je ziek voelde en heimwee had, ik, omdat ik begreep, dat ik Indië op zou moeten geven en er wat minders voor in de plaats kreeg. Dat heeft vervreemding gebracht tusschen ons - al maanden lang - is het niet waar, vrouwtje? We hebben het elkaar, ondanks al onze eerlijkheid niet willen bekennen. Maar het wàs zoo... het was niet meer zoo goed en open en eerlijk tusschen ons als vroeger.’

O! Waarom kon ze nu niet heel-en-al dat eigen-ik verloochenen en zich overgeven? Mee opgaan in de roes van zijn vreugde en in het oude, sterke dwingende liefdegevoel, dat vroeger alle misverstanden overwon en elke verwijdering overbrugde? Maar ze kòn het niet... ze kon niet anders geven dan een schijn van blijheid, haar hersenen bleven piekeren en wrokken. Als een weerhaak trokken zijn woorden: ‘Ik;heb het dadelijk met twee handen aangenomen.’ Hij had toch met haar moeten overleggen... je was toch kameraden met gelijke belangen. Begreep hij absoluut niet wat het voor haar beduidde om Retemeijer af te schrijveh, om weer in een

vreemd land te moeten wonen, op kamers of op een kleine bedompte etage, in plaats van in een aardig vroolijk landhuisje in Wassenaar, dat haar verbeelding zich al zoo precies had uitgezocht en ingericht? Schoof hij, met een echt mannelijk egoïsme háár verlangens eenvoudig opzij zoodra ze de zijne in de weg kwamen?

In de spiegel zag ze hen beiden weerkaatst, ze kon zijn gezicht ongemerkt bespieden... ze zag hoe hij, ondanks zijn rustige zelfverzekerde woorden met een gespannen, bijna pijnlijke verwachting op haar neerkeek.

'Hij betaalt je natuurlijk prachtig?'

'Vijf en dertig honderd per maand om mee te beginnen.'

'Gulden?'

'Nee, francs.' Nu hoorde ze duidelijk boosheid in zijn toon.

'Dat is dan niet veel meer dan een hongerloon.'

'Het leven is hier niet duur wanneer je in de banlieu of in een goedkoop arrondissement woont. We kunnen er van rondkomen als we heel zuinig zijn.'

Zijn handen lieten haar schouders los, ze stond op en glipte langs hem, ze ging naar de toilettafel en dreef de stugge haren van een borstel langs haar vingers. Heel zuinig... ook dat nog. Weer hield ze 't zich voor, hij had zijn carrière in Indië opgegeven om harentwil. Werk dat hij liefhad, een hoog salaris en een prachtige toekomst. Het was haar plicht zich te schikken. Maar waarom moest hij het haar zoo zelfverzekerd vertellen... als een fait accompli, als iets waarover elke discussie bij voorbaat was uitgesloten?

Waarom telt mijn werk niet net zoo goed als het zijne? joeg het weer in felle opstand door haar gedachten. Hij wist toch hoe ik verlang om weer te werken en hij heeft gezien wat Retemeijer schreef, hoe graag ze me daar-

ginds weer willen hebben. Och wat! Geen enkele man gelooft ooit, dat het werk van een vrouw evenveel beteekent als het zijne! En Henri van Doeveren is een echte man, en een autocratische, behoudende Hollander. Maar tegelijk schaamde ze zich bitter en pijnlijk voor haar gedachten. Als hij niet zoo'n echte man was hield ik niet zooveel van hem. Als hij niet zoo'n sterke wil bezat, was het nooit goed gegaan tusschen ons. Hij heeft niet gepraat of geweifeld toen de dokter aandrong op repatrieeren. Hij heeft dat groote, voor hem zoo ingrijpende besluit genomen alsof het vanzelf sprak en zonder er met een woord op te zinspelen hoeveel het hem kostte. Weer hield ze zich energisch voor: Ik wil hem deze vreugde niet vergallen... nu is de beurt aan mij, ik wil doen of ik er blij om ben. En ze trachtte haar toon vroolijk en luchtig te maken.

'Voor hoelang moet je je verbinden?'

'Voor twee jaar... wanneer de zaak marcheert zooals hij hoopt, krijg ik binnen die tijd een aanstelling bij een van zijn fabrieken.'

'En wanneer moet je in functie?'

'Zoo gauw mogelijk natuurlijk. Maar ik heb me tien dagen bedongen om de familie in Holland te bezoeken. Ik zal de gérant zeggen, dat we hier nog drie dagen langer blijven, de volgende week reizen we. In de eerste plaats moet ik natuurlijk met je broers praten. Ik denk, dat ze me makkelijk genoeg laten schieten. Ik heb me geen oogenblik wijsgemaakt, dat ze zich bizonder verheugden op mijn komst.'

Effen en onverschillig sprak hij, leunend tegen het voeteneinde van het ledikant; zijn zware wenkbrauwen waren gefronst en alle blijdschap was uit zijn gezicht verdwenen.

Haar schuld. Natuurlijk vóélde hij de domper, al

sprak ze haar grieven niet uit. De oude dokter had die laatste avond een profetische blik gehad, er blekenandere conflicten dan die zij in haar wijsheid meende te voorzien. Hier was er een, dat raakte aan het fundament van hun samenleven, dat nu voor het eerst hun goede kameraadschap dreigde aan te tasten en er, naar ze voorzag, telkens wéér zou zijn in de toekomst. Telkens, zoolang zij een leven voor zich zelve eischte en zich niet voegde in een ouderwetsch, besloten bestaan van vrouw en moeder.

'Puck?' Weer lagen zijn groote handen op haar schouders. Wat ging hij nu zeggen? Zouden die wijze, teedere handen de kloof, die hun woorden gegraven hadden, kunnen overbruggen?

'Puck... luister eens... ik begrijp natuurlijk wel dat jij op het eerste moment niet zoo enthousiast kunt zijn als ik. Je vindt het natuurlijk verschrikkelijk jammer van jouw baantje bij Retemeijer, dat voel ik best. Maar als je moeite doet kun je hier toch ook wel wat vinden, ander soort werk... teekenen voor kinderboeken of voor geïllustreerde bladen of zoo iets...'

Een hard, hatelijk lachje ontsnapte haar, terwijl ze het 'of zoo iets' schamper herhaalde. Ze haatte zichzelf erom, maar ze kon niet anders. Als hij dàt nu juist maar niet gezegd had. 'Illustreeren heb ik nooit als mijn "werk" beschouwd, dat weet je even goed als ik.'

'Beschouw het dan voorloopig als je "werk" om hier in Parijs een prettig thuis voor ons te maken.' Hij kuste haar wang, maar zonder de teederheid van daareven. Weer trok ze haar hooghartige bovenlip smadelijk naar binnen en nogeens klonk haar schampere lachje, dat hij - hoe goed wist ze het - nooit uit kon staan.

'Zullen we vanavond in het Bois gaan eten?' vroeg ze en ze begon met haastige, nerveuze bewegingen haar

haar te borstelen, ‘Nu we morgen nog niet reizen, hindert het niet of het laat wordt. Wij kunnen Kitty telefoneeren, ze zal graag meegaan. Jou epateeren met haar kennis van Parijsche restaurants.’

‘Goed,’ zei hij, haar toon van neutrale opgewektheid overnemend en merkbaar blij, dat zij het pijnlijke gesprek eindigde. ‘Een uitstekend plan, het is een heerlijke zoele avond. Wat is Kitty verduveld mooi geworden, zeg. Wat zonde, dat ze zichzelf vergooit aan zoo'n minderwaardig beroep.’

Haar wenkbrauwen gingen spottend omhoog, terwijl ze dacht aan het katjesspel van twee dagen geleden. Zeker zou Han straks in de beste stemming zijn en hij en Kitty zouden weer dolle pret hebben en elkaar voortreffelijk amuseeren. En zij zou er bij zitten als de derde, moe, gedrukt, met een verdriet waarvan de twee anderen niets begrepen.

Han vroeg om Kitty's nummer en haakte de telefoon-hoorn af. Ze monsterde zijn groote gestalte in het nog nieuwe stugge grijze colbert, dat hem zooveel ernstiger en geposeerder maakte dan de witte Indische jasjes; provinciaalsche kleeren had Kitty gezegd. De stem waarmee hij vleiend en cajoleerend met haar zusje sprak, zijn luidruchtig uitbundig lachen joegen plotseling boosheid in haar op. Waarom wist ze zelf niet. Maar zijn breede rug en hoekige schouders, zijn smalle donkere hoofd op de bruin verbrande stoere nek waren haar op eenmaal vijandig, als van een vreemde, die in haar kamer was gedrongen.

Zesde hoofdstuk.

De volgende morgen meldde een telegram uit Genève de komst van Elisabeth's moeder. Zij moest voor een Volkenbondscommissie, die haar als ‘rapporteuse’ had aangesteld, werkzaamheden in Parijs verrichten en verzocht haar dochter en schoonzoon hun vertrek naar Holland een paar dagen uit te stellen, opdat zij hen voor hun afreis zou kunnen begroeten.

Dat trof prachtig, vond Han en hij begon meteen zijn suite-case te pakken. Nu kon Puck met haar moeder door Parijs flaneeren en winkelen en 's avonds met haar en Kitty dineeren in een of ander restaurant à-la-mode. En hij behoefde zich niet te haasten om terug te komen, hij kon in Argenteuil overnachten wanneer zijn besprekingen tot zeer laat duurden. Wat hij niet uitsprak, doch wat zijn vrouw desondanks volkomen begreep, was zijn voldoening, dat hij daarmee het gezelschap van zijn schoonmoeder voor het grootste deel van de tijd ontliep. Hij voelde zich in haar bijzijn altijd onzeker en weinig op zijn gemak; hij wist, dat ze hem als echtgenoot voor haar brillante knappe dochter niet half goed genoeg had gevonden en hij voorzag bovendien, dat zij Puck's grieven over zijn plotseling gewijzigde plannen volkomen zou deelen.

Maar Moeder - Dorothee, die weer vief en energiek en

vol werklust bleek te zijn als in de jaren waarin ze de Hollandsche vrouwenbeweging had aangevoerd, beschouwde winkelen en flaneeren zelfs in Parijs als een onverantwoordelijk tijdverspillen. Zij bracht voor de drie dagen van haar verblijf een lang werkprogram mee, een lijst van bezoeken, die ze aan persmenschen, politici en allerlei hooge functionarissen moest brengen. Want zij wijdde zich weer met al haar oude geestkracht aan een belangrijk werk, ze ploeterde en zwoegde met een onvermoeide toewijding aan een wereldenquête over de handel in meisjes en vrouwen. En als altijd, wanneer een onderwerp haar volle belangstelling had, kon ze nauwelijks over iets anders praten of denken; al in de taxi waarin ze met haar dochter naar het hotel reed, begon ze ervan te vertellen. Haar heldere hersens hielden een arsenaal van cijfers en statistieken, maar haar sterke vitaliteit en haar warm hart maakten uit elk dood feitenmateriaal een boeiende geschiedenisi Wat zij vertelde klonk als een avonturenroman en Puck, terwijl ze geinteresseerd luisterde, vergat de eigen aangelegenheden die haar de vorige dag nog zoo alles overheerschend belangrijk hadden geschenen.

Later op de dag, terwijl zij samen lunchten, Dorothee geanimeerd en voldaan na haar eerste belangrijke conferentie, trof het de dochter plotselihg hoe prettig en zakelijk zij met haar moeder zat te praten. Als met een goede vriendin, doch zonder een zweem van de verteedering, de ontroering waarmee ze zich dit weerzien na vier en een half jaar onwillekeurig had voorgesteld. Zonder een zweem ook van een dieper vertrouwen, dat zonder woorden raakt aan moeilijk uit te spreken dingen. En als door een lens haalde zij het vroeger huiselijk leven naderbrj, de goede kameraadschap met hun ouders, waarop zij als kind zoo trotsch was geweest, maar die

nooit tot werkelijke vertrouwelijkheid was geworden, de intellectueele interessante sfeer, die toch zulk een groote leegte had gelaten. Als ik zelf kinderen heb, dacht zij, wil ik het toch anders. En zij vroeg zich iets af, waarover ze vroeger nooit gedacht had, of Han, de eenvoudige ongecompliceerde, ondanks zijn nuchtere, 'technische' geest, misschien in een dieper, sterker gevoelssfeer leefde dan zijzelve.

'Het probleem van de blanke slavinnen,' vertelde Dorothee, terwijl haar groote, slanke hand door het korte, golvende, grijze haar streek, 'is op het oogenblik absoluut het belangrijkste in de vrouwenbeweging. Het is misdadig om ons te hoovaardigen op een sterk zelfstandig vrouwengeslacht, zoolang er nog duizenden door hun domheid, hun ijdelheid en goedgeloovigheid als slaven leven...'

Des avonds dineerden zij met Kitty in een klein Russisch restaurant achter de Madeleine. Het meisje zag er doodmoe en afgewerkt uit, de seizoendrukte bij Panatelli was op zijn hoogst en zij bestelde zich, ondanks het verontwaardigde protest van haar moeder, die uit overtuiging nooit alcohol dronk, het eene glas Wodka na het andere.

De gedachte liet Puck niet los, dat deze moeder met haar drie en vijftig jaren, van haar drieën de jongste van hart was en stellig nog de meeste idealen en illusies had. Want al was Dorothee niet meer zoo'n heftige feministe als vroeger, haar haat aan onrecht bleef fel als in haar jonge jaren en haar lust tot strijden nog even sterk. Al noemde ze zichzelf een oude vrouw, die haar eenzame dagen in een pension verkniesde, al sprak ze scherp over de huidige generatie van vrouwen, die geen geloof en geen ideaal meer hadden en lieten glippen wat haar voorgangsters met zooveel moeite hadden veroverd, zij

vertrouwde stellig op de belangstelling, de hulp en aandacht van alle menschen voor haar nieuwe groote arbeid; zij kon nu zobmin als vroeger veronderstellen, dat iemand lauw en onverschillig bleef, voor een strijd waaraan zij zelve al haar krachten en al haar overtuiging wijdde.

Tot de niet geringe verbazing van haar dochters maakte Dorothee die avond het plan om de volgende dag het huis Panatelli te bezoeken en Kitty in haar functie van mannequin te zien. Kitty's dansschool had ze bij een vroeger bezoek aan Parijs bezichtigd - Puck herinnerde zich een geestige beschrijving in moeders zeldzame maar altijd amusante brieveri - thans verweet Dorothee het zich als een gebrek aan moederlijke belangstelling, dat ze zich van Kitty's betrekking nog nimmer op de hoogte had gesteld. Haar jongste betoonde zich echter weinig ingenomen met het vooruitzicht. ‘Waarom zou je dat doen, Moeder? Je geeft immers niets om mode en je bent absoluut niet in staat om te begrijpen hoe belangrijk de Haute Couture is. Puck zal er misschien het merkwaardige van inzien, maar jij zult je alleen maar ergeren.’

Dorothee trok een gezicht tegen haar oudste dochter. ‘Ze vindt me niet chique genoeg. Ze geneert zich voor me, Puck. Ik ben te weinig modieus en elegant.’

‘Jullie bent allebei ecnt Hollandsch,’ zei Kitty schouderophalend.

‘En jij bent een echte snob,’ viell Puck kwaad uit.

‘Alsof moeders tailleur niet onberispelijk is en het mijne ook, al trek jij er je neus voor op. Voor moeder en mij zijn er nog belangrijker dingen op de wereld dan mode en kleeren.’

‘'t Zal mij heusch niet hinderen hoe jullie eruit ziet,’ weerlei haar zusje op haar beurt hatelijk. ‘Maar als

jullie in Panatelli's salons zit, zul je misschien begrijpen, dat Haute Couture niet zoo dwaas is als jullie denken. Het is de belangrijkste industrie van Frankrijk. De rijkste en elegantste vrouwen komen bij ons en lanceeren Panatelli's creaties over de heele wereld.'

'We zullen ons nederig voelen als musschen in het gezelschap van paradijsvogels,' zei Dorothee, die in een onverstoorbare goede stemming was en plagend tikte ze tegen het vergulde poederdoosje waarmee Kitty al weer ijverig manipuleerde. 'Geef jij ons maar een introductie, zoodat ze ons niet voor commis-voyageuses of reporters verslijten. Ik beloof je, dat ik me zoo correct en bescheiden zal gedragen, dat zelfs jij je niet voor me zult hoeven schamen.'

'Dat bedoelde ik niet. Jullie wilt me niet begrijpen,' zei Kitty heftig en tot haar verwondering zag Puck tranen in haar groote, zorgvuldig bijgewerkte oogen.

Het huis Panatelli bevond zich in een der breede fraaie zijstraten van de Champs Elysées, in het voormalig Hotel-privé van een verarmd hertogelijk geslacht. Niets dan de naam, in bescheiden zwarte letters boven een breede zwaar gebeeldhouwde porte-cochère, duidde de tegenwoordige bestemming van het imposante grijze renaissance gebouw, maar in de cour, voor het hardsteenen stoepterras wachtte ter weerszij een breede rij automobielen, de een nog grooter en pronkender dan de andere, met verveelde arrogante chauffeurs achter de glanzende ruiten en verveelde arrogante luxe hondjes op de kussens achterin.

In de wijde witmarmeren vestibule heerschte hooghartige stilte en de koele verzorgdheid van een paleis; een eenarmige lakei met een imponeerende reeks oorlogsonderscheidingen op zijn brons-met-zwarte livrei ge-

leidde de bezoeksters naar een groote vergulde liftkooi. Diep-roode loopers bedekten de breede dubbele statietrap, gobelins hingen tegen de wanden van het trappenhuis en geen der hooge gebeeldhouwde deuren van wit en goud verried zijn geheimenis. Ook de lift werd bediend door een eenarmige, een derde lakei wachtte op de bel-étage, opende een vleugeldeur en ging hen voor door een reeks antichambres, die toegang gaven tot de groote zaal waarin de 'présentation' plaats vond. Nog altijd verried het imposante interieur zijn bestemming niet, het glanzend parket, de groote spiegels, de Venetiaansche kronen schenen te behooren in de zalen van een gezantschap. Alleen hier en daar stonden op ingelegde tafels, op guéridons en étagères groote gesigneerde portretten in breede zilveren lijsten, zij toonden de beeltenissen van beroemde actrices, revuesterren, zangeressen en danseuses, die tot de cliëntele van het huis behoorden en met haar naam de roem van Panatelli ondersteunden.

Geïnteresseerd en meer geïmponeerd dan ze zich wou bekennen, onderging Puck de merkwaardige sfeer. Ze stond zoo nu en dan stil om de namen op de foto's te lezen, maar haar moeder met haar vlugge energieke passen liep ongeduldig vooruit en gaf het visitekaartje, waarop Kitty een paar zinnetjes had gekrabbeld aan een groote, statige dame in zwart fluweel, die als een chatelaine bij de ingang van de salons stond. Een vrouw op leeftijd met wit haar en een onberispelijk figuur, met scherpe, koude oogen in een gemaquilleerd gezicht, met een steriotiep glimlachende, donkerrood geverfde mond: madame Clothilde, de machtige eerstei vendeuse.

'Ah! Madame Coornvelt! Mademoiselle Kitty heeft al over uw komst gesproken. Mag ik u voorgaan... deze kant alstublieft... de présentation zal dadelijk beginnen.'

En reeds leidde zij de weg over het donkerroode tapijt; wees met glimlachende minzaamheid op twee stoelen en verzekerde, dat de dames daar uitstekend alles konden zien. Puck's scherpe oogen bemerkten meteen, dat het plaatsen waren in een wat afgelegen hoek, achter de breede cirkel vergulde fauteuils, die reeds bijna alle door de cliëntèle van het huis waren ingenomen. Verbeeldde ze zich, dat Madame Clothildes oogen critisch over haar mantel en haar hoedje gingen?

Een merkwaardig soort vrouwen zat daar te wachten op de demonstraties van het voorname modehuis, dat zich verhoovaardigde de hoogste prijzen te bedingen, die in de wereld voor vrouwenkleeren werden betaald. Bijna geen enkele was jong en bekoorlijk als de diva's wier portretten in de antichambres stonden, zij waren bijna allen in dat critisch stadium van jaren waarin het krampachtig pogen naar jeugd, gratie en bekoorlijkheid, het verval boosaardig schijnt te onderstrepen. Maar zij droegen allen zeer bizondere kleeren, mantels van glanzende stoffen met een profusie van het edelste bont, tusschen de geopende hooge kragen lagen de matte glanzen van zware parelsnoeren en fonkelden vorstelijke juweelen. De meesten zaten in groepjes van twee of drie, een enkele bleef alleen, met een leege stoel aan weerskanten als op een eiland van ongenaakbaarheid. Bijna niemand sprak, zij keken allen verveeld, gewichtig en mateloos arrogant. En zij herinnerden Puck onweerstaanbaar aan een conferentie van groote bankiers, die zij jaren geleden als Retemeijer's secretaresse had bijgewoond, waarbij eenzelfde hooghartige verveelde gewichtigheid van rijke machthebbers haar evenzoo geinteresseerd en vermaakt had.

Maar nu eerst ontdekte ze, dat er tusschen de vrouwen, die in schijnbaar onverschillig rondzien elkanders pelzen,

mantels en hoeden met een nauw merkbare, maar felle aandacht keurden, ook mannen zaten, wier bescheiden grijs en bruin in het niet verzonk tusschen de kleurige tooi hunner gezellinnen. Zij schenen grauw als schimmen en onpersoonlijk als figuranten en zij wachtten zwijgend, in zichzelf gekeerd als waren ze zich volkomen bewust van het ondergeschikte van hun positie. Een groote grove Amerikaan, met een stierennek en handen als kolenscheppen, was de vazal van een graatmagere, zeer leelijke en zeer elegante vrouw; een klein oud heertje met een monocle en een Henri-quatre sik, zat bête en verlegen glimlachend naast een mooie jonge cocotte en het merkwaardigste paar vormde een groote blonde jongen met een knap open gezicht, tot wien een verwelkte, griezelig geverfde vrouw fluisterde met een verliefde lach, die als de grijns van een doodskop was.

In het groote vertrek hing een schemering van gedempt omsluierd licht, een atmosfeer van dure parfums en geblaseerde goede manieren, er werd in Amerikaansche, Spaansche en Fransche tongval verveeld en kleurloos beschaafd gefluisterd. Nieuwsgierig monsterde Puck het gezicht van haar moeder. Hoe zou ze reageeren op deze plechtige kermis der ijdelheid? Zij zag in Dorothees ernstige oogen een vroolijke verbazing en een nauw merkbare spotlach om de sterke mond.

Toen gingen aan het uiterste einde van de groote zaal een paar zwartfluweelen gordijnen vaneen, een schijnwerper begon te suizen en vleiend omspeeld door een zilverwit zoeklicht zweefde de eerste mannequin over het donkerroode tapijt; bevallig als een nimf en deelnaamloos als een slaapwandelaarster, glimlachend met leege oogen, wiegend het meisjesteere bovenlijf, met dansende passen voortglijdend op lange slanke beenen. Een tweede volgde, een derde, de schijnwerper ving

haar beurtelings en soms gedrieën tegelijk in zijn zilveren stralen, schoot dan plotseling weg, een vierde tegemoet, die juist tusschen de zwartfluweelen gordijnen naar voren trad. En nu gleed en zweefde een tiental meisjes in dat ijle en toch sterke licht binnen de cirkel van zwijgende keurende toeschouwers; een feest van kleuren en lijnen werd het, een nimfendans van jonge, wonderlijk slanke en bevallige wezens. De roode monden glimlachten, de oogen met de verwijde pupillen straalden leeg en deelnaamloos, de prachtig getrainde lichamen waren in voortdurend rhythmisch bewegen, de blanke handen als bloembladen buitenwaarts gebogen.

Puck herkende haar zuster pas toen ze dicht langs haar heen ging, met een schokje van verrassing vond ze haar een der allermooisten. Kitty's vroeger donkere, jongensgladde haren waren door de kunst van een Parijschen kapper glanzend goud-blond geworden. Ze droeg een avondtoilet van turkoois blauw, zeer diep gedecolleteerd, elke vorm van haar prachtig lichaam teekende zich onder de ragdunne stof, die met verwikkelde kunstige draperieën om haar slanke meisjeslijf was heen geplooid.

Even, met een nauw merkbaar herkennen groetten haar vreemd groote oogen, dan zweefde ze verder en een oogenblik later strekte zich een bejuweelde hand, rimpelig als een klauw naar haar uit, greep een plooi van haar spinragdunne draperieën en deed haar stilhouden om haar te betasten. Een oud geverfd gezicht boog de bijziende oogen zoo dicht naar haar toe, dat het lorgnon haar raakte. Een vendeuse kwam snel naderbij; ze draaide Kitty bij haar schouders rond, wees de val der stof langs de naakte rug, schetste de lijnen der golvende plooien bij de heupen. De dans der betooverde nimfen werd plotseling verbroken. De prach-

tige fiere bevallige meisjes waren op eenmaal niets anders dan levende kapstokken geworden, waarop verleidelijke dure tooi te koop hing; zij werden betast, beoogd, rondgedraaid en opzijgeschoven en Puck moest denken aan een pop van gevlochten riet waarop de huisnaaister, toen zij kinderen waren, hun jurken maakte en die zij soms baldadig heen en weer smeten door de kinderkamer. Haar moeders hand omklemde haar arm, zij zag Dorothee's gezicht krijtwit, haar oogen donker van verontwaardiging. ‘Maar dit is verschrikkelijk...’ fluisterde haar heftige stem. ‘Hoe kan Kitty zoo iets afschuwlijks dulden? Het is mensch-onteerend, dit zijn slavinnen als die anderen, koopwaar, die iedereen betasten en bevoelen kan! Laten we weggaan, Puck... ik kan het niet aanzien... ik wil morgen aan Kitty zeggen... haar verbieden... Ik zal haar het geld geven, dat ze voor die dansschool noodig heeft maar ik wil, dat ze dit vernederende beroep opgeeft.’

Puck schudde haar eigen ergernis af, voelde, als vroeger zoo vaak, het overdrevene in moeders heftigheid. ‘Lieverd, je neemt het honderdmaal te tragisch. Wat Kitty doet is een vak als een ander. Probeer er de humor van te zien. Kijk naar al die oude rijke stakkerds, die zich verbeelden, dat ze met de kleeren de gratie en de jeugd kunnen koopen. Die zijn de slavinnen...’

Een voor een waren de mannequins door de zwartfluweelen gordijnen weggeglipt en een oogenblik later keerden ze terug en droegen mantels en capes over haar ragdunne japonnen. Avondmantels van brokaat en van diep gloeiend fluweel, met ontzaglijke fantastische kragen waarin de fijne gezichtjes verscholen, shawls en capes van hermelijn, van sabel en chinchilla, van al de zeldzame, bijkans onbetaalbare dierenhuiden,

die vroeger slechts de mantels van koningen en keizers sierden. De vrouw van den groven Amerikaan met de stierennek koos een dier mantels, hij was van zilverblank hermelijn met een kraag van witte vossen. Haar mager oud gezicht, grauw-geel als een verdroogde appel, boog er zich overheen met een starre felle gretigheid. ‘Moeder, kijk daarnaar en lach!’ fluisterde Puck en hoorde tegelijk de prijs, door de vendeuse bescheiden gedempt gefluisterd: driehonderd vijftigduizend francs...

Telkens verdwenen de mannequins, telkens zweefden ze weer nader in de zilveren lichtschijn, in nieuwe, vreemde kostbare tooi. De nimfen veranderden in middeleeuwsche prinsessen, dan in vive sportmeisjes, dan in statige chatelaines met golvende slepen en tenslotte in geraffineerde demi-mondaines met gedurfde négligées van doorzichtige kanten. Een onafzienbare overdaad van kleeren en tooisels gleed voorbij, een luxe, zoo kostbaar en zoo geraffineerd als slechts een perverse, uitzinnige fantasie verwerkelijken kon om de meest verwenden en geblaseerden te verlokken. Kitty had gelijk gehad, haar moeder en zuster zaten hier als asschepoesters... van zoo iets hadden Hollandsche vrouwen geen begrip.

Er was langzamerhand een eigenaardige verandering gekomen in de verveelde, arrogante kijksters, een merkbare gespannenheid in haar eerst zoo deelnaamlooze houding. Een masker van beheersching scheen langzaam van de gezichten weg te glijden; zij werden gretig en bijna gulzig. Zij hadden snelle, nerveuze trekkingen om de lippen, in haar blik iets van de felheid waarmee een dier haar prooi in het oog houdt. Telkens wenkten zij een mannequin naar zich toe en betastten een kleed met

geënerveerde vingers terwijl een vendeuse, achter haar fauteuil tredend, met haar boekje en potlood klaar in de geheven hand, toegewijd fluisterde. En opeens zag Puck met een heimelijke lach, die ze als een bevrijding voelde, in al deze ontzaglijke zwaarwichtige ernst van kiezen en keuren het caricaturale, het armzalig dwaze. Want deze vrouwen, die tot de allerrijkste, of de allervoornaamste van de wereld behoorden, die uit New-York en Sydney, uit Budapest en Rome kwamen om de bekoring en verlokking van mooie kleeren te ondergaan, bevonden zich hier onder een wonderlijke hypnose. Zoo sterk was de suggestie van de omgeving, zoo geraffineerd de samenstelling van dit bedrijf, dat geen er aan ontkwam. Ook zijzelve niet. Ze bekende het zich met spottende eerlijkheid. Kleeren hadden nooit veel beteekend in haar leven, er was zooyeel anders dat zij belangrijker vond. Ze had vroeger haar japonnen gekocht in dure modehuizen, zorgeloos uit een royale beurs en met haar zekere smaak voor lijn en kleur bijna altijd goed gekozen. Thans, nu ze zuinig moest zijn, was ze tevreden met de pretentielooze confectie, die Kitty minachtend gevonnist had. Doch hier voelde ze telkens ook in háár vingers de bijna onbedwingbare lust om te grijpen en te tasten naar de verleidelijke zachtheid van zijde en brokaat en fluweelig bont, ze verbeelidde zich hoe sommige dier warm gekleurde, in eenvoud geraffineerde toiletten haar zouden passen, haar mooier, jonger en bekoorlijker zouden doen schijnen. En ze kreeg een hevig, bijna onbedwingbaar verlangen ze te bezitten!

Suggestie, een wonderlijk soort hypnose... inderdaad. De leelijken en onbevalligen, de verlepten en geschminkten ondergingen haar niet minder - of misschien nog sterker - dan zij, die jong waren en mooi. Want als in een tooverspiegel zagen oude, onbekoorlijke vrouwen

hier jeugd en gratie, en stellig geloofden zij, voor één verdwaasd en heerlijk oogenblik, dat zij, door dezelfde tooi te kiezen, zelve weer jong en verleidelijk, slank en bekoorlijk zouden worden. En zooals hier, kwamen in honderd andere voorname modehuizen van Parijs de rijke luxevrouwen dagelijks bijeen om zoo te keuren en te kiezen; in alle groote steden van de wereld zaten zij zoo, elk seizoen opnieuw, geboeid en gehypnotiseerd, gedweeë willooze slavinnen van de eeuwige tirannie der mode en van haar eigen eeuwige onverwoestbare zucht naar tooi. Er waren er, die daarvoor stalen en bedrogen, er waren tallooze, die er vernederingen en afhankelijkheid voor verdroegen en tallooze anderen, die er haar eer of geluk voor verkochten. Was het wonder, dat moeder met haar stellig geloof in een vrij en sterk, een verstandig en onafhankelijk vrouwengeslacht, dit zag met afkeer en ergernis, dat moeder met haar ernst en idealisme de humor niet zien kon, het wrange, kostelijke kluchtspel van de slavernij der ijdelheid?

De jonge mooie cocotte - Kitty vertelde later dat zij een vedette van de Folies Bergères was en sinds jaren de maîtresse van een schatrijken Zwitserschen chocoladefabrikant - had zich het eene kostbare toilet na het andere uitgezocht. Telkens weer moest een der mannequins bij haar stilstaan en riep zij de raad in van haar vriend, die monkelde in zijn Henry-quatre baardje. Maar de aandacht van het oude heertje was niet bij zijn gezellin, noch bij de kleeren, die ze zich koos en die hij straks zou moeten betalen. Zijn kleine heete oogjes zagen slechts de mannequins, zijn ervaren verbeelding stroopte haar de kleeren van het lijf, ook hij was geboeid en gebannen als in een hypnose. Totdat zijn vriendin zijn verstrooidheid merkte en drei-

gend en woedend aan zijn verschrikte ooren snauwde. Zij stond meteen op en trok hem van zijn stoel, zoo vlug als haar hooge hakken haar veroorloofden, dreef ze hem langs al haar koud en aandachtig starende rivalen wèg uit de salon, weg van de gevaarlijke verleiding.

Ook de oude, met haar gigolo en verliefde doodskopgrijns wenkte telkens een mannequin naar zich toe. Weer was het Kitty, koninklijk mooi in een zilverglanzend kleed, een schubbenhuid van glinsterende pailletten. De oude handen tastten en streelden er trillend langs, de verkoopster, glimlachend en overtuigend, schetste lijnen en vormen, gebaarde, prees. En de jonge blonde man, die schuin achter haar stoel stond, keek over het oude hoofd en de toque met kostbare aigretten ongemerkt naar Kitty. Er was een uiterst voorzichtige, tastende verstandhouding in zijn oogen, toen ze die van het meisje een oogenblik vingen, ze zwierven weer weg en vonden dan nogeens contact, haastig en schuw, als iets misdadigs. Dan draaide de oude zich plotseling naar hem toe en eischte zijn aandacht en zijn raad. Hij vatte een tip van het paillettenkleed, keurde, overlegde met de vendeuse en weer lachte de oude vrouw naar hem, met de afschuwlijke grijns van haar verwelkte mond. Hij boog zich voorover en kuste de kleine beenige hand, die zij hem voorhield. Slank, koninklijk in haar glinsterende schubbenkleed zweefde Kitty weer verder, de oogen hautain enleeg als daareven, de karmijngeverfde lippen in een starre bestudeerde glimlach neergebogen.

Door een dubbele deur, die tot nu toe gesloten was gebleven, trad een zeer slanke en uiterst correcte mannenfiguur en naderde langzaam, bescheiden en toch zeer

zelf bewust de kring der koopsters. Onmiddellijk trok hij belangstelling, zijn naam werd gefluisterd, verrast en bijna eerbiedig: Monsieur Panatelli... de chef van het Huis. De gespannen aandacht voor de mannequins werd plotseling verbroken, de groote Panatelli groette zijn cliëntèle met de beheerschtheid van een vorst en de geveinsde nederigheid van een diplomaat, dan liep hij achter de cirkel der stoelen om en vatte post terzij van de zwartfluweelen gordijnen, waartusschen de mannequins telkens opnieuw tevoorschijn traden. Wat had Kitty van dezen man, haar oppersten chef, verteld? Puck wist het zich niet meer te herinneren. Zij kon, van waar zij zat, hem zeer nauwkeurig bespieden, hij bezat blijkbaar de gave der groote acteurs en helden van de film, om met zijn zwijgende aanwezigheid 'tooneel te maken'. Want alle oogen gingen telkens naar zijn roerlooze gestalte tegen het zwartfluweelen gordijn en onder de dwang van zijn blik scheen zich de bevalligheid van de mannequins te verhoogen. Hij had een donker uiterlijk, een zuidelijk exotisch type, waarin creoolsch, latijnsch en slavisch ras zich hadden vermengd tot een decadente schoonheid. De streep blauwzwart haar terzij van zijn ooren accentueerde een mannelijkheid, die de trekken overigens misten, het bovendeel van het bleeke olijfkleurige gelaat was bijna klassiek schoon, een hoog, smal voorhoofd, een fijne rechte neus, met wijde beweeglijke vleugels; de mond echter, boven de te korte karakterlooze kin, bezat een smalle, bijna kinderlijk gewelfde bovenlip en een zware zinnelijke onderlip die soms plotseling in een onbeheerscht vooruitsteken het gelaat iets grofs en zeer onbetrouwbaars gaf. Maar het merkwaardigste aan dezen vervrouwelijkten man, die ondanks zijn hoffelijk-nederige houding onmiskenbaar een heerscher was, waren zijn zeer donkere diep in de

kassen liggende, zwaar omschaduwde oogen. Oogen waarmee hij een wonderlijk spel bedreef en waarmee hij, in één enkele flits, lachen en vleien kon, doch even snel een onverschillige en trotsche afstand kon scheppen. Troebele oogen van een vage kleur waarin telkens iets van teederheid versmolt, waarin spot en wreedheid wisselden. Kreukelloos was zijn sterk getailleerde cutaway, lakschoenen glansden aan zijn zeer kleine voeten, de das droeg een glanzende parel, onberispelijk verzorgd lag zijn blanke, weeke, hand, waaraan een zeer groote brillant fonkelde, tegen het zwartfluweelen gordijn.

De présentation liep ten einde. De dames, die haar keuze hadden gemaakt, verdwenen met de vendeuses naar de passalons op de tweede étage. Madame Clothilde kwam met haar bestudeerde glimlach naar mesdames Coornvelt toe en vroeg of zij tevreden waren met hetgeen zij hadden gezien? Waren zij niet enthousiast over de nieuwe lin, de langere rok en de hoogere taille, het gesprek van den dag in Parijs? En hoe vonden zij de sabelmantel, die mademoiselle Kitty had gepresenteerd? Een groote eer voor mademoiselle Kitty, het duurste stuk van de collection te mogen toonen. Monsieur Panatelli was de laatste tijd zeer tevreden met haar prestaties, mademoiselle Kitty legde haar ziel, haar heele persoonlijkheid in de kleeren, die zij droeg, zij had de geboren aanleg voor mannequin, die zoo uiterst zelden gevonden werd... zij vóélde de créaties...

Weer keek Puck naar moeders gezicht - gelukkig, nu tintelden er toch spotlichtjes in de ernstige oogen. ‘U moet eens terugkomen op een ander uur,’ ratelde de vendeuse met haar koude Fransche beminnelijkheid, ‘wanneer de groote seizoendrukte voorbij is kan mademoiselle Kitty u de ateliers laten zien en u voorstellen

aan monsieur Panatelli, die zeer zeker verlangt om kennis met u te maken.'

Het verlangen van monsieur Panatelii, dacht Puck, scheen vooralsnog niet overweldigend groot. Hij trad op dit oogenblik dicht langs haar en monsterde haar met een onverschillige, snelle blik, die duidelijk toonde, dat hij haar niet bij zijn cliëntèle telde en ze hem bijgevolg niet in het minst interesseerde. Dan begon hij een gesprek met het Amerikaansche echtpaar, dat blijkbaar tot de habitués van zijn Huis behoorde, maar zijn oogen, onder schijnbaar aandachtig luisteren, volgden andere vrouwengestalten, keken scherp en geconcentreerd en omvatten al wat in de salon gebeurde. Telkens boog zijn slanke lichaam in eerbiedige groet naar een vertrekkende en al behield zijn gezicht een beheerschte, vleiende nederigheid, zijn wonderlijke oogen speelden hun spel, keurden en verworpen met één koude, wreede flits, of lachten en lokten, even, nauw merkbaar, met de durf van den ervaren verleider.

Een lakei hield de vleugeldeuren open. De twee dames Coornvelt daalden de breede statietrap over de roodfluweelen looper af, zij zagen weer de gobelins, de marmeren beelden van het trappenhuis. Zij gingen langs de twee rijen pronkende automobielen met de verveelde chauffeurs en de arrogante luxe-hondjes.

Dorothee greep haar dochters arm. 'Puck, laten we een eind loopen, een flink eind, dat al die afschuwlijke parfums er uit waaien! Groote God, kind... had jij ooit gedacht dat zoo iets bestond? Niet als een maskerade voor één dag... maar alle dagen opnieuw, jaar in, jaar uit! Puck... ik heb aldoor aan tante Dok moeten denken... dat zij en ik en duizend anderen ons heele leven hebben gestreden, opdat er een beter, wijzer, waardiger vrouwengeslacht zou komen.'

Puck lachte terwijl ze haar moeders arm nam en haar dwong met vlugge passen over te steken tusschen de dreigend snelle stoet van auto's. Tot haar ergernis stond de keurende onverschillige blik van Panatelii haar nog steeds voor de geest en tegelijk herzag ze in haar verbeelding een japon van zwaar dof crêpe met een borduursel van zilver, die ze de mooiste van de collectie had gevonden. Háár kleur, dat felle groen... en juist een model voor haar, dat haar uitstekend zou kleeden. Haar figuur, zoodra ze goede kleeren droeg, zou even mooi zijn als dat van Kitty. Maar eigenlijk had ze in de laatste jaren, in al de tijd, dat ze zich in Indië ziek en ellendig voelde, geen enkele flatteerende japon meer bezeten. Het werd hoog tijd...

'En dan te denken,' hoorde zij de snelle booze stem naast zich, 'dat duizenden vrouwen ploeteren en zwoegen en hun oogen bederven voor een hongerloon om die uitzinnig luxueuse dingen te maken. En duizenden andere zichzelf verkoopen om ze te bezitten.'

Maar ik heb immers geen geld voor mooie kleeren, dreven Pucks eigen koppige gedachten. We moeten verschrikkelijk zuinig zijn... alleen als ik zelf verdien, kan ik me iets moois koopen wanneer ik er zin in heb. Dan schudde ze het af. 'Kom Moeder, waarom maak je je zoo boos? Zoo is het toch altijd in de wereld geweest, dat een leger van armen moest zwoegen voor de luxe van een handjevol rijken. En worden de armen rijk, dan ontkornen ze op hun beurt niet aan zucht naar weelde en verkwisting. Gedenk Pompadour en Dubarry en hoe zij verder heeten. En hebt u niet gelezen, dat de vrouwelijke gezant van de Sovjets op een receptie een prachtig avondtoilet droeg en een pels van het kostbaarste bont?'

Dorothee zuchtte. 'IJdelheid is stellig een van de allersterkste vrouwelijke instincten. Misschien even

sterk... of nog sterker dan honger en bij een massa vrouwen stellig sterker dan liefde. Een van de grootste machten, die de wereld beheerschen... de allergrootste misschien. Waarvoor zou het noodig zijn, dat de mannen zoo zwoegen en ploeteren om veel geld te verdienen als het niet voor de luxe van hun vrouwen was?'

'Dat zei Kitty precies zoo... toen ze de meening van meneer Panatelli citeerde. Mannen schijnen er een merkwaardige voldoening en een speciale eer-voor-zich in te vinden wanneer hun vrouw of hun maîtresse het geld verkwist, dat zij verdienen.'

'Omdat ze daarmee hun macht bevestigen,' barstte de ander uit. 'Heerschers blijven! En er ons in hun hart om kunnen verachten!'

Puck lachte. 'Moeder, ben je op weg een mannenhaatster te worden?'

'Vanmiddag eerder een vrouwenhaatster,' zei Dorothee met haar oude heftigheid.

Zevende hoofdstuk.

In de donkere smalle eetkamer, de binnenkamer van bet huis op de Oude Rijn, waschte de oude mevrouw Van Doeveren het ontbijt af. Voor haar op een houten plateautje van bruin-en-witte strepen stond een koperen teiltje waaruit de wasem van zeepsop opsteeg, die de kamer doortrok met een weeë reuk. De groote, welgevormde handen van de oude dame hanteerden voorzichtig en toch vlug het servies van wit en blauw ‘meiszner’, de kopjes en bordjes, de eierdopjes en schaaltjes en de messen met de vergeelde ivoren heften, die tot het laatst moesten worden bewaard. Een ceremonie, die zich elke dag tweemaal in dezelfde nauwgezette volgorde herhaalde; elke dag van elk jaar.

Een heel Hollandsch vrouwenleven lang, dacht Puck, die met de krant in een hoekje van de ongemakkelijke paardenharen canapé zat en zich afvroeg in welke jeugdervaring haar diepe afkeer voor die lucht van zeepsop wortelde. Vele jaren reeds leefde mama van Doeveren met haar dochter in deze oude sombere woning met de geërfde schatten aan porcelein, zilver en schilderijen, die een nooit eindigende zorg en onderhoud vereischten, met de smalle tuin waarin geen bloem wou groeien, de sombere binnenplaats waar de meid en de werkster iedere dag opnieuw kleedjes, loopers

en matten klopten, met de hooge smalle kamers, die zoo kil en vochtig waren omdat de Hollandsche zuinigheid er nooit een zonnestraal binnenliet, uit vrees voor het verschieten van de meubels en het behangsel.

In de voorkamer, de salon, stonden de vensters wijd open. Corry nam daar stof af van het oude blauw, een omslachtige taak, die nimmer aan een dienstbode werd toevertrouwd. De felle, scherpe voorjaarswind joeg de kamer door, zoog zich door de kier der slecht sluitende suitedeuren en Puck, die Indisch-gevoelig was voor kou en tocht, trok zich het wollen jasje dichter om haar dunne kleeren. Zijden blouses waren geen dracht voor het Hollandsche voorjaar, had haar schoonmoeder hoofdschuddend verklaard en haar verzonken grijze oogen waren misprijzend van de witte jumper met de wijd-open hals naar Puck's glanzende kousenbeenen, onder het korte geplisseerde rokje gegaan. Het mantelpakje van Lafayette, dat Kitty zoo onbarmhartig veroordeeld had, scheen in dit milieu een extravagante moderniteit en naar het hoedje uit de Printemps keken mama en Corry met zwijgende verbaasde ergernis, telkenmale als ze het zich over de ooren trok.

Mama en Corry droegen japonnen van merinos of cheviot, of hoe die dikke wollen stoffen mochten heeten. Mama natuurlijk nooit anders dan zwart, hoog aan de hals gesloten, Corry wisselde donkerbruin met donkerblauw en waagde zoo nu en dan de coquetterie van een kanten kraagje of een gestrikte das. En wanneer zij het huishoudelijk deel van hun dagtaak hadden volbracht, wanneer mama had afgewasschen en Corry had afgestoft, wanneer mama in de provisiekamer de ingrediënten voor het middagmaal had afgewogen en uitgezet en Corry boven met het tellen, rekken, vouwen of mangelen van de wasch had geholpen, besteedden zij lange uren

om die degelijke japonnen uit elkaar te tornen, te verstellen en weer in elkaar te naaien. Mama was matador in het inzetten van stukken in versleten ellebogen, pandjes onder de mouwen en stootkanten aan de rokzoom, Corry, naar ze trotsch verklaarde, ‘moderniseerde’ elk harer duurzame jurken telkens opnieuw naar de mode van het seizoen. Urenlang zaten zij met deze arbeid aan de antieke ronde tafel in hun huiskamer, hun beider goedgevormde maar verwerkte vrouwenhanden in rustig geduldig bewegen. En Puck, die er bij zat toe te zien, moest telkens onweerstaanbaar denken aan de salons van het huis Panatelli, naar de kring van vrouwen, die zich daar elke dag opnieuw vereenigden en zij stelde zich voor hoe zij, bij het beloofde bezoek van mama en Corry aan Parijs, haar beiden stellig eens naar een ‘présentation’ van Panatelli's mannequins zou brengen. Om hun vaststaande Hollandsche principes grondig te schokken en haar schrik en ergernis te hooren wanneer de vendeuses prijzen fluisterden: vijf duizend francs voor een fluweelen jurkje, acht duizend voor een tailleur van tweed en twintig duizend voor een met bont gegarneerde mantel...

Mama met haar statige gestalte en Corry met haar fijne verwelkte gezicht bezaten stellig evenveel ‘ras’ en aangeboren waardigheid als de voornaamste van Panatelli's klanten, maar zij verschilden in hun onaantastbare provinciaalsche deftigheid evenveel van die moderne, mondaine luxevrouwen of ze wezens waren van een andere planeet.

Nog vier dagen, nog vier zulke ochtenden. Goddank, daarmee zou dit familiebezoek voorbij zijn. Knap was Han wanneer hij er haar binnen het jaar nog eens toe kreeg! Kwam het door de sfeer in dit huis-als-een-graf, dat Holland zoo anders scheen dan Puck's

verlagende verbeelding het daarginds had gezien? Kwam het door de doodsche, naargeestige gracht waarop de hooge smalle vensters uitzicht gaven of door de reuk van schimmel en molmig hout, die in de kamers hing? Holland scheen zoo klein geworden, de straten zoo smal, de huizen zoo donker en zoo slecht verwarmd, de menschen woonden er zoo benauwend dicht opeen. En achter hun vensters gluurden zij, speurden zij, indiscreet en nieuwsgierig, naar wat andere menschen deden. Het leven in Holland was daarmee geïmpregneerd, dat iedereen alles van iedereen wou weten en trachtte na te speuren. Misschien had zij het anders gevonden - blijder en vertrouwder - wanneer zij in haar eigen ouderlijk huis was weergekeerd, in het groote, mooie familiehuis van de Coornvelts, al had ze zich daar in de laatste jaren voor haar huwelijk geenszins gelukkig gevoeld. Al was dat huis, naar de uitspraak van tante Dok, meer het uitgangspunt dan het verzamelpunt van hun gezin geweest. Ze was er naar toegegaan, dadelijk de eerste dag na haar aankomst, terwijl Han de ochtend besteden wou om met zijn beide zwagers te confereeren. Het stond al vier jaar leeg, de verf bladderde van de kozijnen, de prachtige gebeeldhouwde voordeur was met doffe plekken uitgeslagen en voor een der benedenvensters grijnsden op een groot wit bord de zwarte letters ‘Te Koop’. Ze was van plan geweest bij den makelaar de sleutel te vragen en er binnen te gaan, ze vond er tenslotte geen moed toe. Misschien een andere dag, beloofde ze zich, wanneer Han met haar mee kon gaan. Het zou nu zoo koud zijn in die groote leege vertrekken, ondragelijk zou het harde, schrille licht door de onbedekte vensters binnenvallen en op het verschoten behangsel zouden als schimmen uit het verleden de vormen der oude overbekende meubels afgeteekend

staan. Die krachtproef durfden haar zenuwen thans niet aan... er was geen gevaarlijker sentimentaliteit dan je verdiepen in wat voorbij was en nooit terug zou keeren.

Voelde Han dezelfde teleurstellihg over Holland? Vond hij ook, dat het hier zoo klein en nauw en benepen scheen na de wijde eindeloosheid van de Indische landen? Och, hij had immers nooit heimwee gevoeld als zij, hij had zich daarginds volkomen aangepast. In dit oude donkere huis had hij zijn heele jeugd gewoond, aan zijn heerschzuchtige conventioneele moeder bond hem een sterke liefde, zijn verhouding tot haar was een merkwaardige mengeling van ontzag, neerbuigendheid en teederheid. Geduldig en in een onverstoorbaar goed humeur luisterde hij naar haar grieven over zijn Parijsche plannen; het was, meende zij al erg genoeg dat hij zijn mooie positie in Indië eraan gegeveri had, een onzeker baantje, bij een bedrijf dat zijn bestaansrecht nog bewijzen moest, vond zij een roekeloos onverantwoordelijk ondernemen. Telkens scheen hun gesprek naar een twist te drijven, maar nooit liet Han het zoo ver komen, telkens zeilde hij tusschen de klippen door, leidde haar af en liet haar lachen om een van zijn vroolijke verhalen over Indië.

En 's avonds op de kille, weinig gebruikte logeerkamer met het dubbele bed en de zwaargeplooide gordijnen, stelde hij zijn vrouw schadeloos voor wat de dag haar aan verzwegen ergernis gebracht had. Daar lachte hij samen met haar om mama's heerschzucht en Corry's preutschheid, daar was hij teeder, dwaas en onweerstaanbaar vroolijk en verzoende haar met het vooruitzicht van Parijs, waar zij tenminste vrij als vogels zouden zijn, waar de zon scheen en de kastanjes al bloeiden, terwijl het in Holland nog bitter schrale winter was, al verkochten de bloemenventers goudgele narcissen.

Puck, ontwend aan het gure Hollandsche voorjaar, was al de eerste dag zwaar verkouden geworden. Ze huiverde in de kille, groote kamers van het oude huis, want met de schoonmaak, vervroegd terwille van hun komst, waren de kachels weggenomen. Een petroleum-kachel verwarmde onvoldoende en Han had zijn zuster opgedragen om voor zijn vrouw, die kleumde in haar dunne kleeren, een wollen manteltje te koopen.

Om die opdracht waren de eerste booze woorden tusschen de schoonzusters gevallen. Bedrijvig en gewichtig was Corry er dadelijk op uitgetrokken en een uur later kwam ze triomfant terug met een gebreid jakje van roode en gele strepen, stellig het grootste koopje van Gerzon's ‘restanten’! Ze was woedend toen Puck het met een booze zwaai op de tafel gooide, het met scherpe woorden een voorbeeld van wansmaak noemde en verzekerde, dat geen macht ter wereld haar zou bewegen het te dragen.

‘Ze heeft het er stellig om gedaan!’ pleitte de jonge vrouw, boos en bedroefd, toen haar man haar des avonds, onder vier oogen, trachtte te overtuigen, dat zij schromelijk overdreven en Corry diep gegriefd had. ‘Misschien deed ze het onbewust, dat neem ik graag aan, maar ze zou er een voldoening in vinden om mij toegetakeld te zien met dat hideuze ding. Want ze is jaloersch... ontzettend jaloersch Han... iedere blik die je mij geeft, ieder lief woord merkt ze op, registreert ze als het ware... Zoo'n ongetrouwd meisje als Corry krijgt allerlei complexen die ze zelf absoluut niet begrijpt.’

Ze zag zijn gezicht verstrakken en zweeg; wist ontdaan en boos op zichzelf: dat had ik niet moeten zeggen. Want al plaagde hij Corry en spotte hij met haar preutschheid, hij hield verschrikkelijk veel van haar. En van freudiaansche beschouwingen had hij nu eenmaal

een heftige afkeer. Met haar armen om zijn hals trachtte ze het goed te maken: ‘Han, ik heb haar geen verdriet willen doen, heusch niet. Morgen zal ik het ding aantrekken, al vind ik het afschuwlijk. Toe, denk niet dat ik hard ben en geen meelij imet haar heb... Ik ben zoo rijk met jouw liefde... en zij ziet dat, de heele dag ziet ze het, met die groote hongerige oogen van haar...’

Zijn armen waren al om haar heen, zijn mond op de hare. ‘Jongen, pas op! Denk om mijn verkouden neus! Morgen heb je het zelf te pakken!’

Mama van Doeveren was met afwasschen gereed, zij schelde opdat de meid het teiltje naar de keuken zou dragen. Dan, langzaam bewegend en moeizaam bukkend haar rheumatische rug, begon ze het servies in het buffet te ruimen. Puck legde haar krant neer en stond op.

‘Laat u maar, dat zal ik wel doen.’ Ze voelde zich schuldig, dat ze haar hulp bij het afwasschen niet had aangeboden, maar het gevoel van zeepsop aan haar vingers, aan haar uiterst verzorgde fijne vingers kòn ze nu eenmaal niet verdragen.

‘Dank je,’ weerde de oude dame af, ‘Je weet niet precies waar alles staat, de dingen zouden niet allemaal op hun plaats komen.’

De ander dacht schamper: ‘Dat zou een onoverkomelijke ramp zijn,’ en als had ze die gedachte geraden, liet haar schoonmoeder er op volgen: ‘Je bent daar in Indië alle huishoudwerk ontwend. Het zal je niet makkelijk vallen om het in Parijs met géén of weinig hulp te moeten stellen.’

De oude geest van verzet werd vaardig over Puck. Ze voelde vijandigheid en kleineering onder de schijnbaar welwillende woorden. ‘Ik zal trachten er werk te

vinden,' zei ze luchtig; 'daarvan kan ik dan een goede huishoudster betalen.'

Mevrouw van Doeveren antwoordde niet dadelijk. Zij stond weer gebukt voor het buffet en schikte de bordjes en schaaltjes. Puck kon haar gezicht niet zien, maar haar korte jachtige ademstooten verrieden haar ergernis.

'Om alles aan over te laten?' vroeg ze eindelijk, terwijl ze zich rechtop hief. 'Je huishouden... aan een vreemde?'

'Beter dan zelf meidenwerk te moeten doen.'

'Een huishouden laten functioneeren is geen meidenwerk. Je man heeft recht op jouw zorg en toewijding wanneer hij de heele dag hard en ingespannen heeft gewerkt. Hoe hij op huiselijkheid en orde gesteld is, weet je even goed als ik.' Met de ontbijtmessen als dolken geheven in haar groote hand stond ze strijdvaardig en autoritair, de bleeke mond hard en energisch in het kleurlooze gezicht met de diepe vouwen. En de schoondochter, in haar ontzenuwde stemming van kou en ongezelligheid, vond een wrange voldoening in dit machteloos geschermutsel, na al de verzwegen, glimlachende vijandigheid der voorbije dagen.

'Wat een huishouden van twee menschen aan zorg eischt, kan ik het makkelijk geven in de vrije uren, die mij overblijven.'

Mama schoof de messen in de lade. 'Ik hoop en vertrouw, dat jullie niet lang meer met je tweeën zult blijven. Dat er gauw kinderen komen. Die eene ongelukkige afloop... hoe diep treurig op zichzelf, heeft het bewijs gegeven dat je niet onvruchtbaar bent.'

Puck's gezicht was hard geworden en ijzig gesloten. Ze voelde, dat mama scherp naar haar keek, al hield ze haar eigen oogen strak op de krant in haar handen. Met moeite bedwong ze haar driftige boosheid om wat ze een grove indiscretie vond. Zwijgen... zich beheer-

schen... máár de streep trekken... onverbiddelijk. Ze had zoo iets verwacht, al dagen lang. Ze kende mama's strenge, godsdienstige principes al sprak ze die zelden uit. Dat kinderzegen door God gezonden wordt. Dat het huwelijk slechts middel is en de kinderen doel zijn. Hooghartig dacht ze: Ze heeft mij geen verantwoording te vragen. Dit gaat niemand aan dan Han en mij. Of eigenlijk... mij alleen. Want het gaat om míjn leven, míjn vrijheid, míjn geluk. En in haar gedachten lag het trotsche, scherpe antwoord gereed wanneer mama zou doorgaan, een pertinente vraag zou durven stellen. Dan zou ze zeggen, dat háár geloof de onaantastbare persoonlijke vrijheid van elk mensch was.

Maar mama zweeg. Want Corry schoof op dit oogenblik de porte brisée vaneen en zij zou nimmer een dergelijk onderwerp bespreken in het bijzijn van haar ongehuwde dochter. Een onmerkbaar lachje trok om Puck's lippen terwijl Corry de kamer doorliep om de stofdoek in het geborduurde korfje te bergen, de groote diepliggende oogen van het meisje gingen snel en rusteloos spiedend van de een naar de ander; haar felle, altijd waakzame nieuwsgierigheid had natuurlijk hun scherpe stemmen gehoord en beluisterd. De vraag troubleerde ook Corry: waarom waren er geen kinderen? Want die kinderen... Han's kinderen hadden in het middelpunt van haar gedachten gestaan, sinds de dag van zijn trouwen. Haar altijd zoekende verbeelding had zich uitgedacht hoe die kinderen, als zij uit Indië kwamen, in dit huis zouden logeeren. Hoe zij met hen spelen, hen verwennen zou... hoeveel die kinderen van háár zouden houden. Zij had nachtenlang geschreid, toen het droevige bericht over het doode kindje kwam en zij had zich een diep meelij met haar schoonzuster verbeeld. Zich voorgesteld dat Puck, de triomfante, nu

geslagen, gebroken zou zijn en haar broer, die zooveel van kinderen hield, gebogen zou zijn door droefheid. Thans joeg de werkelijkheid een door haar zelf niet begrepen booze onrust in haar los. Hun vroolijkheid, hun half plagende teederheid en telkens heimelijk in een glimp door haar bespied dat andere... hun hartstocht... hun verlangen naar elkander. Na al die jaren... of er geen verdriet, of er geen dood kind was geweest. Zij leed weer hevig aan haar oude kwaal van slapeloos-heid. Zij verwisselde haar kamer, die naast de logeer-kamer lag voor een afgelegen vertrekje op zolder. Zelfs fluisterstemmen, zelfs het kraken van een bed, zei zij, hielden haar uit de slaap. Naar de roode hooghartige mond van haar schoonzuster keek zij telkens als getrokken en naar het nog altijd meisjesslanke lichaam, dat zijn vormen zoo gedurfd en openlijk toonde. Eenmaal in deze nachten had zij gedroomd, dat Puck gestorven was en zij haar broer troostte, meeleed met zijn verdriet. Met de tranen over haar wangen was ze wakker geworden.

'Moeder,' haar ijle stem viel in de plotselinge stilte, 'er is een jongen met rhabarber aan de deur, hij vraagt maar een kwartje per bos, een dubbeltje minder dan de groenteman.'

Mevrouw schudde het hoofd. 'Nee, jonge rhabarber neemt veel te veel suiker.'

'Han houdt er zooveel van.'

Een glimlach ging over het strakke oude gezicht. Eenmaal, dacht Puck, was mama van Doeveren stellig een mooie vrouw geweest.

'Neem dan maar twee bos, dan zullen we ze tot Zondag bewaren.'

Puck zei snel: 'U weet toch dat we Zondagmorgen reizen?'

Mevrouw fronste. ‘Dat is waar, daar dacht ik niet om. Neem ze dan maar niet, Cor, dan wachten we tot Han de volgende keer hier komt.’

Corry schoof de porte brisée open en terwijl Puck naar de voorkamer drentelde, waar zich de eenige gemakkelijke fauteuil bevond, die het huis rijk was, zag ze Han's lange, vlugge figuur langs het venster gaan. Een oogenblik later hoorde ze hem braaf en ijverig voetenvegen op de voordeurmat. Snel trok ze het gestreepte jakje uit en stopte het in een hoekje. Ze voelde Corry's scherpe oogen.

‘Waar is hij heen geweest?’ vroeg de oude mevrouw aan haar dochter.

‘Speelgoed koopen voor de kinderen van Indische kennissen.’

Puck zag het ontevreden fronsen van de zware, nog donkere wenkbrauwen en hoorde haar schoonmoeder zuchten. De vorige dag toen hun bezoek aan Lily voor deze middag werd vastgesteld, toen Han zijn plan vertelde om voor haar twee kleuters een nieuwe locomotief te koopen, had zijn moeder dat als een dwaze verkwisting veroordeeld. Hij zou zijn Indische royaliteit voor Hollandsche zuinigheid moeten wisselen, anders kwam hij er niet met dat schijntje dat hij in Parijs verdiende. Hij kon toch voor die kinderen, die niet eens jarig waren, met een zakje flikjes of een pakje hopjes volstaan? Hij had haar met geen woord tegengesproken, hij leidde haar aandacht naar een ander onderwerp, maar vanmorgen, dadelijk na het ontbijt was hij uitgegaan en thans bleek Corry op de hoogte van zijn plannen.

‘Wie is toch die mevrouw Charlier?’ vroeg de oude vrouw op de verongelijkte toon waarmee zij elke ontstemming toonde.

‘Ik ken haar wel,’ zei de dochter. ‘We waren samen

op de meisjes-burgerschool, zij zat twee klassen lager, Lily Roovers heette ze. De vader was kolonel, of zoo iets.'

'O die!' Er lag een heel vonnis in de twee woorden besloten. 'Grootdoeners en armoedzaaiers... Ja, nu herinner ik me er alles weer van. Het was een mooi meisje en ze hebben haar gekoppeld aan een rijke Indischgast. De moeder was niet veel, een dochter van Bosch, de zilversmid op de Vischmarkt. Die had het natuurlijk zoo groot in het hoofd.'

Hoogmoedig Christendom, ging het door Puck's gedachten; wat zou Han zeggen als hij dit oordeel hoorde?

'Ik vond Lily bizonder mooi en gedistingeerd,' zei ze, wetend ergernis te geven. 'Han trouwens ook. Hij was bepaald gecharmeerd van haar.'

Corry's gezicht keerde zich in ontstelde verbazing naar haar toe en ze hoorde met een innerlijk vermaak het verwijt van haar schoonmoeder, dat ze verwachtte: 'Een vrouw, die van haar man houdt, spot niet met zulke dingen.'

Han trad op dit oogenblik binnen met een groot pak onder zijn arm, zijn kleeren brachten de frissche voorjaarskou mee. 'Wat ze tegenwoordig toch een prachtig speelgoed maken! Mijn hart ging open, Puck. Zeg Cor, weet je nog die oude locomotief met een spiritusvlam, die wij op zolder lieten loopen?' Hij zocht naar zijn zakmes en boog het open om het touw door te snijden maar zijn moeder greep snel zijn hand en hield hem tegen. 'Ben je nou mal! Straits moet je een nieuw hebben om het weer in te pakken.'

Hij schaterde en kuste haar. 'Moeder, ik moet noodig weer bij je in de leer om zuinig te worden.' Corry's verwerkte handen, rood van winterblaren, peuterden

aan de straffe knoop. Het lukte niet, het mes moest er aan te pas.

Als een juweel lag het kostelijk speelgoed tusschen vloei en watten in zijn doos. Met verliefde handen en een verrukt gezicht tilde Han het omhoog, wendde en keerde het, liet de glanzende kleuren, het gepolijste nikkel fonkelen in het licht. Er was een lange stilte totdat Corry zei, met haar ijle, onzekere stem: 'Nou, je hoeft niet te vragen of jij van die kinderen houdt...' Puck voelde weer haar snelle spiedende blik. Ze leunde tegen de vensterbank, haar rug tegen het licht. Ze zou haar het plezier niet gunnen om de tranen te zien, die haar plotseling onverwacht, onbeheerscht en door haar zelf niet begrepen in de oogen sprongen.

De oude mevrouw was naar een diepe muurkast gegaan en keerde terug met een sigarenkistje zonder deksel. Het lag vol met in strengetjes gewonden stukjes touw. Ze legde er een voor haar zoon op de tafel en zocht de stukken, die hij zoo roekeloos had stukgesneden, zorgvuldig bijeen.

Hij sloeg zijn arm om haar starre rechte rug met de branie en de teederheid, die hem in de oogen van zijn vrouw zoo jongensachtig maakten. 'Brom nou maar niet op me, dit is mijn laatste verkwisting,' zei hij. 'U weet wel, als het noodig is, kan ik net zoo zuinig zijn als jullie samen.'

Zij schudde haar hoofd en lachte terwijl zij naar hem opkeek, in haar verzonken grijze oogen lichtte het. Zij was bijna even groot als hij en Puck zag plotseling verrast hoe sterk zij op elkaar geleken. En zij erkende, wat zij aldoor nog voor zichzelf geloochend had, wat haar onderbewuste gedachten niet aanvaarden wilden: Han pàste in deze omgeving, hij sloot erin als een stuk in een mozaiek. Hij, die toch zoo vlot en levenslustig

en blij kon zijn. Hij hield van deze strakke, zwaarwichtige, conventioneele vrouw, die zijn moeder was... evenveel, misschien nog meer dan van haar zelve.

Zijn leven wortelde hier... twintig jaar had hij in deze sfeer geleefd. Wat beduidden daarbij de vier en een half van hun huwelijk?

Achtste hoofdstuk.

Toen zij die middag buiten de overkapping van het Haagsche station traden, regende het en dadelijk wenkte Han een taxi.

'Jongen! Alweer verkwisting! Wat zou je moeder ervan zeggen?'

Maar hij lette niet op haar woorden. 'Vlug nu maar,' drong hij, terwijl hij het portier opendraaide en zijn hand onder haar arm legde om haar bij het instappen te helpen. Verbaasd voelde ze de nerveuze onrust in zijn bewegingen, hoorde ze zijn geïrriteerde toon. Ze had in de trein verdiept zitten lezen en realiseerde nu plotseling, dat dit bezoek aan Lily Charlier voor hem veel meer beduidde dan een beleefdheidsvisite aan een toevallige bekende. Misschien had hij gehoopt, dat ze niet mee zou gaan? Ze had daar heelemaal niet over nagedacht, blij met elk uur dat ze uit het sombere huis op de Oude Rijn ontsnappen kon. Maar ze kon er zich nòg van af maken. Wat deed ze er? Han zou worden ingehaald als de aangebeden suikeroom en zij kon er bij zitten als fâcheuse troisième. Ze vond Lily een lief vrouwtje, maar van het soort waarmee zij nu eenmaal geen contact had en Han's adoratie voor die twee verwende kindertjes had zij nooit kunnen begrijpen. Ze zou hem en Lily stellig plezier doen wanneer ze hem

alleen liet gaan en uitstapte, zoo dadelijk, op het Buitenhof, om een bezoek te brengen aan Retemeijer. Hij had haar bizonder hartelijk geschreven nadat ze hem de verandering in haar plannen had gemeld. Hij bezat tal van connecties aan groote banken in Parijs. Misschien kon hij haar een paar introducties geven, mogelijk wist hij daar ergens een plaats voor haar.

Han zat stil en zwijgend, het groote pak met speelgoed hield hij op zijn knieën, zijn handen er omheen, en terwijl zijn vrouw voorzichtig, van terzij naar hem keek, zag ze opnieuw hoe zenuwachtig hij was, hoe de aderen op zijn voorhoofd klopten en het trok langs de vleugels van zijn neus.

'Han, luister even, ik wou...'

Hij viel haar in de rede zonder af te wachten wat ze zeggen ging: 'Je wou zeker wat bloemen meebrengen voor Lily?'

Het joeg haar plaaglust los: 'Maar natuurlijk! Lelies of witte rozen.'

'Of vind je het overdreven?'

'In het minst niet. Hier vlakbij in de Houtstraat is een groote bloemenzaak.'

Hij tikte al tegen de voorruit, eischte dringend de aandacht van den chauffeur. 'Er moet in deze straat een groote bloemenwinkel zijn, stop daar even!'

'Jij kiest ze uit,' besliste hij op de nerveusautoritaire toon, die haar vermaakte en ergerde tegelijk. Ze voelde haar lippen smal, en strak in een verbeten glimlach, terwijl ze vóór hem de groote koele ruimte binnentrad en rondzag tusschen de stille wondere overdaad der bloemen.

'Wat denk je, rozen of een vaste plant?'

'Dìe plant,' wees ze naar een groote bleekblauwe hortensia.

‘Dìe? Vind je rozen of anjers niet veel mooier?’

‘Deze past precies bij Lily.’ De verkoopster schoof gedienstig de pot naar voren, prees de volle trossen, de gaafheid van de bladeren. Puck's vingers raakten de starre bloemen, ze voelden als vloeipapier. ‘Pakt u deze maar in, juffrouw.’

‘Waarom vind je in 's hemelsnaam, dat een hortensia bij Lily past?’ Han vroeg het fluisterend en sterk geinteresseerd en weer genoot ze het besef van haar overmacht en gaf ze toe aan haar lust tot plagen; hij was ongewoon, bijna belachelijk nerveus.

‘Zulke dingen kun je moeilijk uitleggen,’ zei ze en trok luchtig haar schouders op, ‘een kwestie van aanvoelen, zou mijn broer Pim zeggen.’

Ze zaten weer in de taxi, tuurden elk naar een andere kant door de regenbespikkelde ruitjes. Zij hield de plant op schoot, hij het groote pak met de locomotief. Ze kreeg een kwellend besef, dat ze allebei belachelijk waren, hij door zijn nervositeit, zij omdat ze tòch meeging, verzuimd had uit te stappen. Ze reden al door de banale troostelooze straten van het nieuwe ‘Duinoord’. Och wat! hoonde ze zichzelf. Ze wàs geen oogenblik werkelijk van plan geweest hem alleen te laten, haar oude vriend Freud wist de juiste definitie voor zulke ‘plannen’ en zulk ‘verzuim’.

‘Deze straat, chauffeur, aan de rechterkant.’

Twee rijeni goedkoope boven- en benedenhuizen.

‘Koude aardappelenbuurt’, noemden de Hagenaars zoo'n straat. Wat zouden die blikkerende vensters rammelen op de eeuwige zeewind. Opgejaagd duinzand heuvelde tegen de verzakte stoepen, de verf van vensters en deuren was uitgebeten van het zilt. Nog voor de taxi stilhield, stond Han al op het trottoir en zocht, met het groote pak onhandig onder

zijn linkerarm geklemd, jachtig naar geld in zijn vestzak.

Puck wachtte gewild langzaam met uitstappen; ze monsterde het smalle huis, het geëmailleerde bord met 'Pension' waarvan een groote scherf was afgeslagen. Opeens gingen de te korte, gekreukte vitrages voor een der benedenramen vaneen en twee kinderhoofden drukten zich tegen het glas, lachend, roepend met onverstaanbaar mondbewegen, twee handjes wuifden, bonsden dan op de ruit met het ongeduld, verwende kinderen eigen. En het trof Puck als iets dat ze altijd verzuimd had te constateeren, hoe buitengewoon mooi die twee kinderen waren. Plaatjes-mooi, wist dadelijk haar critische verstand, ongezond, onkinderlijk verfijnd. Het jongetje als een tooneelkind in het zwart met een groote kanten kraag, het meisje als een prinsesje in een wit zijden jurkje.

De chauffeur droeg de plant naar de stoep. 'Die geef jij,' besliste Han op een toon van gezag die haar weer hevig prikkelde. Waarom was ik zoo gek om mee te gaan? vroeg ze zich nogeens. Maar reeds liep zij in het smalle gangetje waar het naar kool rook en naar petroleum, ze zag dik gekalkte muren en een overladen kapstok, de kinderen renden juichend langs haar heen en klampten zich aan Han om hem triomfant naar binnen te loodsen.

In de achterkamer, een nauw salonnetje met smakelooze verschoten meubels, stond Lily. Ze had haar rug naar de gesloten serredeuren gewend. Puck kon haar gezicht nauwelijks onderscheiden en toch wist ze, zóó stellig of het haar met woorden werd gezegd, dat Lily een oogenblik lang een hevige teleurstelling verwerkte, omdat ze verwacht had Han alleen te zien. Hoe vreemd, dat ik zulke dingen kan weten, ging het snel door haar gedachten; reeds was Lily op haar toegeloopen en kuste

haar met Indische hartelijkheid op beide wangen.

‘Wat een verwennerij!’ zei haar diepe weeke, als gebroken stem, terwijl ze de plant in ontvangst nam. ‘Nee maar, kinderen kijk toch eens; Kijk toch eens hoe je moeder verwend wordt!’

Maar de kinderen letten met op haar. Want Han hield het groote pak verlokkend boven zijn hoofd, Eugenietje hing aan zijn arm, die ze trachtte omlaag te trekken en Pim probeerde langs zijn been naar boven te klauteren.

‘Nee! Jullie hebt me nog met eens behoorlijk goeden dag gezegd!’ Hun gretige handjes trokken zijn hoofd omlaag, hun haastige kussen klapten op zijn wangen, dan, met een nieuw gejuich, droegen ze hun buit naar de groote tafel in het voorvertrek. Nu pas stond Han tegenover Lily. Lily in een van haar lichte ragdunne Indische japonnen, waarvan de korte mouwen en de zeer lage hals zielig deden in de kamer waar een petroleumkachel brandde en de vensters beslagen waren van de kou buiten.

‘Dag Lily!’

‘Dag Han...; wat een... hoe lief...’

Ze kwam er niet uit. Haar zachte, reebruine oogen stonden vol tranen, van haar beheerschte gastvrouw-pose bleef niets over. ‘Toe, ga zitten zeg.’ Haar kleine, breede hand met de vele fonkelende ringen wees naar het canapé'tje, naar een dunpootig fauteuiltje. Daarvoor, op het notenhouten tafeltje, pronkte al de hortensia en met een spottend plezier constateerde Puck hoe inderdaad de bleekblauwe plant paste bij het vrouwtje, bij het bleeke verschoten voile van haar japon en bij het bloedelooze kleurlooze van haar fijne, nog zoo jonge gezicht en haar zilverwitte haren.

Een halfwas dienstmeisje in een uitgegroeide jurk en

een te lange schort met vlekken, zette een groote steenen trekpot en een schaaltje met petit-beurres op het theetafeltje, dat in een hoek stond. De lucht van kool dreef met haar mee naar binnen. Boven studeerde iemand op een ontstemde piano een étude van Czerny. In het kleine gesloten serre'tje stonden twee rieten stoeltjes bij een tafeltje met een leege vaas erop. Daarachter was een heel klein tuintje met een verwaarloosd bloemperk en een ongebruikt kippenhok.

De muren van het smalle salonnetje, met het verschoten, smakelooze behangsel schenen naar elkaar toe te buigen zoo klein was het. Het stond er vol met Lily's eigen bezittingen, portretten en Indische bibelots. Puck kreeg een gevoel van lijfelijke benauwing. Dit was Holland op zijn ergst, Den Haag in zijn kwasideftige, poovere benepenheid. Hoe in 's hemelsnaam kon je zoo'n oord kiezen om je verlof door te brengen? Er waren toch ook pensions buiten, bij de bosschen, de duinen, de heuvels van Holland, daar vonden kinderen lucht en ruimte en konden ze zich bewegen. Maar Lily Charlier, al had ze acht jaar lang op een Indische plantage in een huis als een paleis geleefd, scheen hier merkwaardig te passen. Zij bewoog zich rustig en met een welbewuste, langzame gratie tusschen de goedkoope deftigheid, de te dicht opeenstaande meubels. En zij was, dacht Puck, precies de heldin uit een ethische roman, kuisch en gedistingeerd en volkomen temperamentloos, haar zorgen dragend met voorname resignatie en vertrouwend op Gods speciale goedertierenheid. Het type van mooie vrouw, dat mannen mysterieus en raadselachtig vinden en waarin ze wonderveel zielsdiepte veronderstellen...

Begrijpelijk dat Han... Puck keek tersluiks naar hem, verwachtend, dat hij in stille adoratie voor Lily's gratie

zou zijn. Maar tot haar verrassing zag ze hem omgewend op zijn ongemakkelijke stoel, een en al belangstelling voor de twee kinderen in de andere kamer, die op hun knietjes, elk aan een kant van de tafel, hun verrukte, opgewonden gezichtjes bogen over de locomotief. Zij zag het zacht ontroerde in zijn oogen, zijn gespannen, teedere aandacht. Wonderlijk, dat een man zoo kon houden van een paar kurige kinderen. Had zijn zenuwachtige onrust tòch meer die twee gegolden dan hun moeder? Hij stond op, groot en breed in de kleine, te volle kamer en met vier van zijn lange passen was hij bij hen. Zijn donker hoofd boog zich naar hun gezichtjes, hij legde zijn twee armen om hun smalle ruggetjes en dadelijk begonnen hun hooge stemmeh te kwetteren in drukke vertrouwelijkheid. Watervallen van woorden over de poes van de pensionmevrouw, over een fort van zand in Scheveningen... zijn lach, vroolijk, zorgeloos, kinderlijk als de hunne, klaterde door het vertrek.

'Ik heb twee klontjes op het schoteltje gelegd,' zei Lily terwijl ze het theekopje voor Puck neerzette. Haar groote zwaarmoedige oogen keken naar het drietal in de andere kamer. Dan look ze de zeer witte leden met de zware krullende wimpers. Wimpers als van een filmheldin, even-trillend op haar bleeke wangen. Toen ze ze weer opsloeg was haar blik helder en ze glimlachte naar haar bezoekster. En die glimlachte terug. De leege glimlach-wisseling van twee vrouwen, waarachter zich werelden van verzwegen vijandige gedachten verborgen.

Tersluiks keek Puck op haar armbandhorloge, ze schrok toen ze zag hoe laat het al was. Ze konden de trein van half zes onmogelijk meer halen en ze wist bij ervaring hoe mama op stiptheid gesteld was. Maar ze durfde Han niet waarschuwen. Hij en Lily waren zoo

volkomen verdiept in hun ernstige gesprek. Na wat oppervlakkig gepraat over het koude voorjaar en de nieuwtjes omtrent kennissen van boord, had Lily met bijna pijnlijke openhartigheid plotseling gesproken over haar moeilijke omstandigheden, haar uitzichtlooze toekomst. Ze begreep nu al wel, dat ze het die verlofmaanden onmogelijk kon uitzingen met wat Charlier haar gaf. Het was nauwelijks genoeg om hun pension te betalen, warme kleeren konden ze zich niet koopen, ze hadden niets dan hun dunne Indische plunje en het Hollandsche klimaat bleek verraderlijk koud.

'Maar Charlier is toch schuldig? Hij kan toch gedwongen worden tot een scheiding en zoo lang het daartoe niet gekomen is tot een behoorlijke uitkeering?' Met voorzichtige woorden tastte Han, het was allemaal zoo vervloekt pijnlijk. Hij herinnerde zich de verhalen, die aan boord de ronde deden, over al wat Lily acht jaren lang verdragen had bij dien rijken verruwden kerel.

'Ik weet het niet. Ik begrijp nu eenmaal niets van zulke dingen,' zei ze triest gelaten en haar kleine handen, die mollig en breed waren als van een land, knepen zich hulpeloos samen in haar schoot.

'Ik ben een keer van huis weggeloopen, naar vrienden. Hij heeft op een avond... nee, wat er toen gebeurd is, kan ik niet vertellen. Maar het schijnt, dat ik toen mijn rechten heb verloren. Wat weet je als vrouw van die dingen? Ik weet alleen dat ik mijn kinderen nooit zou kunnen missen. Dat ik liever alles zou verdragen dan de kinderen aan hem af te staan.'

'Maar Charlier heeft toch schuld?' zei Han nogeens.

'Er zijn dan toch dingen gebeurd... Nee, ik vraag je natuurlijk geen details. Wie is je advocaat?'

'In Batavia heb ik een paar maal met Mr. van Dorn gesproken. Hij scheen het niet erg hoopvol voor me in

te zien. Hij zei, dat ik veel eerder zijn raad had moeten vragen. Alsof ik... o... alsof het niet om te sterven is van vernedering en schaamte om overzoo iets te moeten spreken met een vreemde.'

De waterketel op de petroleumkachel blies een wolk van stoom de kleine kamer in. Het deksel klapperde. Door de dunne kamerwanden dreunde nog aldoor het ziellooze pianospel. De kinderen zaten in de voorkamer op de grond en speelden muisjesstil met hun nieuwe speelgoed. Over Lily's gebogen hoofd met het zilveren haar keken man en vrouw elkaar aan; hun oogen schiepen een sterk contact, zij zagen elkanders ontroering en Puck voelde hun kameraadschap als iets sterks en veiligs, iets waarmee ze een oogenblik hevig gelukkig was.

Dan boog Han zich naar Lily en zijn groote sterke handen sloten zich over de breede kinderlijke. 'Moed houden, Lily. Waarom heb je goede vrienden als het niet is om je te helpen wanneer je in moeilijkheden zit? Ik zal voor je informeeren wie hier in Den Haag de beste advocaat is voor scheidingszaken. Je moet iemand hebben, die je belangen goed behartigt. Heb je heelemaal geen familie?'

'Alleen nog m'n moeder, met wie ik over die dingen niet spreek. Ze woont in een tehuis voor oude dames. Ze is heel oud, heeft een zwakke gezondheid. Mijn eenige zuster is voor tien jaar gestorven. M'n broer woont in Zuid-Afrika. We hooren zelden van hem. Ik geloof dat hij het nogal moeilijk heeft.'

'We zullen samen die advocaat bezoeken. Nog voor ik naar Parijs terugga.'

'Och, maar beste Han! Er is immers geen sprake van, dat ik dat kan betalen! Aan die man in Indië heb ik honderd vijftig gulden moeten geven voor een paar adviezen. Het was al het eigen-geld dat ik bezat.'

Weer zocht Van Doeveren's blik die van zijn vrouw. Zij wist wat hij zeggen ging en haar oogen stemden toe. Zij kende zijn grootmoedige spontane drang om te helpen wie in moeilijkheden was, ze wist hoeveel Indische collega's er van hadden geprofiteerd en hoe hij nooit met een woord zich beklaagd had over een te goed vertrouwen. Maar toen hij het zeide, met heel voorzichtige woorden geldelijke hulp bood, sprongen heete tranen in Lily's groote reebruine oogen. Een pijnlijk dofrood vloeide over haar bleeke gezichtje. ‘Och jij goeierd, jullie... jullie lieve, edelmoedige menschen! Als jullie wist hoe vreeselijk ik het vind... en toch ook... hoe heerlijk. Ik zou het nooit kunnen aannemen, wanneer het voor mezelf was, maar terwille van de kinderen mag ik het niet weigeren. Hoe zal ik het je ooit vergelden, Han?’

Met een klein kanten zakdoekje streek ze langs haar oogen en weer moest Puck denken, dat zij daar zat als de heldin in een of andere sentimenteele situatie van een film of een ethische roman. Een fel verzet drong plotseling in haar naar boven. Want groote God, er bestond toch nog zoo iets als trots en eergevoel... vrouwen waren geen weerlooze stakkerds meer! Als een vrouw wilde, kon ze zich zelf door het leven heenslaan, al waren de omstandigheden nog zoo ellendig. Hoeveel voorbeelden had ze daarvan vroeger gehoord uit moeders practijk, moeder, die altijd weer de trots van die geknauwden en geslagenen wist op te wekken en aan te vuren. Die had geholpen om werk te vinden. En gepreekt, altijd weer, tegen dwaas standsbesef en gemakzucht en valsch afhankelijkheidsgevoel. Lily kon toch werken; een huishouden waarnemen, kinderen verzorgen, ontvangdame worden in een of andere deftige zaak? Met dat mooie, lieve gezichtje, haar distinctie

en goede naam namen ze haar overal. Alles was toch beter dan hier doelloos in een salonnetje zitten of teruggaan naar die kerel...

'En dan is er nog iets,' zei Han en zijn geheven vinger zette kracht bij aan zijn woorden. 'Morgen sturen we je een chèque en ga je meteen... meteen, hoor je, warme jumpers en mantels koopen voor jullie drieën. Later als de zaken met Charlier geregeld zijn, geef je het ons terug - natuurlijk. Maar zorg alsjeblieft, dat jullie niet ziek wordt.'

Nog aldoor vloeiden Lily's tranen. Het prullige zakdoekje was doorweekt. 'Och Han,' zei weer haarzachte, gebroken stem, 'jullie zijn zoo ongelooflijk lief en goed voor me. Als je wist... o, als je wist hoe verschrikkelijk ik het vind om het aan te moeten nemen en tegelijk... hoe heerlijk het is om te weten, dat ik niet meer zoo vreeselijk alleen sta. Kon ik maar werken... maar ik kan niets... ik ben zoo dom en onhandig. Was ik maar half zoo flink en knap en energiek als jij, Puck. Maar ik zou geen baantje kunnen aannemen, al zag ik kans er een te krijgen; ik zou de kinderen onmogelijk zonder toezicht kunnen laten.'

'O, daar zou stellig wat op te vinden zijn.' zei Puck snel. 'Er zijn hier in Den Haag uitstekende tehuizen voor kinderen en bewaarscholen...'

Vóór ze had uitgesproken, zag ze Lily's gebogen gestalte omhoog gaan, recht worden, star in verzet. Eén oogenblik flitsten de beschreide oogen in de hare, donker in boosheid, fel vijandig. 'Mijn kinderen kunnen niet aan vreemden worden overgelaten,' zei ze stellig. 'Daarvoor zijn ze veel te overgevoelig en te veel aan mij gehecht. Jij... iemand die zelf geen kinderen heeft, kan dat niet begrijpen.'

Puck verbeet haar glimlach, ostentatief schoof ze haar

handschoen naar boven om nogmaals op het horloge aan haar pols te zien. ‘We moeten noodig weg, Han... het is al bijna kwart voor zes.’ Ze had een gevoel of ze zou stikken wanneer ze nog vijf minuten langer bleef in die kamer met de beslagen ruiten en het weeke zoete parfum van Lily's kleeren en de starre bleeke hortensia op het tafeltje. Han stond op. Hij legde zijn handen op Lily's schouders. Wat was ze klein... een poppetje naast zijn groote gestalte. In zijn oogen glansde warme hartelijkheid. Was hun kleine schermutseling hem ontgaan? Natuurlijk niet, maar het was immers juist dit hulpelooze, machteloos afhankelijke, dat hem zoo ontroerde en de sterkende, troostende innigheid in hem wakker maakte, die zij, zijn vrouw, zich herinnerde uit de dagen van haar ziekte...

‘Voor ik naar Parijs terugga,’ beloofde hij, ‘kom ik nog een keer bij je. Dan bespreken wij alles en gaan samen naar die advocaat. Hoofd omhoog, Lily. We zullen je wel helpen er doorheen te komen. Achter de zwartste wolken schijnt de zon!’

‘Oom Han!’ gilde opeens Eugenietjes helle, hooge stemmetje. ‘Als je weer komt, zul je dan ganzenbord met ons spelen? Kom je dan alléén, oom Han?’

‘O... Eugenietje! Foei!’ Lily bloosde van schrik. Dan keek ze naar Puck met een vergoelijkend lachje. En weer glimlachte Puck terug. Weer lag er een wereld van vijandige vrouwengedachten achter het masker van beider gezicht.

Het was al laat, ver over etenstijd, toen ze door de leege schemergrauwe straten, waar een gure wind wolken stof en zand opjoeg, naar de naastbijzijnde tramhalte liepenj zwijgend, met snelle passen langs rijen en rijen kleine benepen nuizen. Door een kier van de gesloten

gordijnen zag Puck telkens de menschen rond een gedekte tafel zitten, een gezin, ouders met kinderen... Allemaal menschen - dacht ze - die moesten tobben en rekenen om door het leven te komen; ploeteren om de kleeren, de scholen, den tandarts en de privaatlessen van hun kinderen te betalen. Misschien moesten ze zich elk levensgenot ontzeggen om hun kroost behoorlijk groot te brengen, misschien haatten zij elkaar, maar bleven om hun kinderen bijeen.

Waarom denk ik dit? betrapte ze zich. Waarom moet ik tegenwoordig altijd de wrange, trieste kant van het leven zoeken? Waarom kan ik mij nu niet evengoed verbeelden, dat de menschen achter die vensters gelukkig zijn en tevreden met hun bescheiden bestaan, met het normale bestaan van getrouwde menschen? Ze zag, dat Han evenals zijzelf telkens door de kierende gordijnen binnenkeek; maar zij wist dat zijn gedachten totaal anders waren dan de hare, dat hij die menschen in hun kleine benepen huizen benijdde. Triest, vereenzaamd voelde ze, hoe ze op dit oogenblik elk contact met hem rniste. Zijn gedachten zwierven waar hij haar niet toeliet. Bij Lily en haar kinderen, in Lily's sfeer, die sfeer van kleine, besloten Hollandsche huiselijkheid. En plotseling bedacht zij iets en schrok, omdat zij op eenmaal durfde formuleeren wat lang weggeduwd in haar gedachten had gestaan: Zoo'n vrouw als Lily had hij moeten trouwen, zoo'n zacht, afhankelijk wezen, zoo'n lieve teedere ‘wederhelft’, de klimop die zich slingert om de eik... O, groote hemel! wat was ze in een ellendige stemming! Wat haalde ze zich een onzinnige chimères in haar hoofd! Lily was verliefd op Han, dat had ze aan boord al gemerkt en natuurlijk onderging hij de bekoring van een mooie jonge vrouw, die bedroefd hulpeloos en eenzaam was. Waar bleef haar vaste vertrouwen in hun

sterke kameraadschap... haar besluit om geen kleine jaloersche gedachten toe te laten... om haar liefde hoog te houden?

Als begreep hij iets van haar zoekende, tobbende gedachten, stak hij opeens zijn arm onder de hare, het gaf haar een schok van vreugde, het was of hij terug kwam van een verre tocht. Nu zou ze met een enkel woord, een enkel gebaar haar liefde willen toonen; zij groef haar hand in de zijne en borg ze samen in de diepe zak van zijn regenjas. Het was een oud spelletje uit de jaren van hun schooltijd, wanneer ze na vier uur heimelijk langs de buitenwegen hadden geloopen. Hoe lang was dat al geleden? Zou hij het zich nog herinneren als zij?

'Zeg Puck, heb je gemerkt dat Lily geen enkel kwaad woord over Charlier gezegd heeft?'

Dus daarover had hij loopen denken. Het wondde haar ergens, in haar diepste wezen, hevig en fel. In een dwang om terug te kwetsen, zei ze luchtig: 'Misschien houdt ze nog altijd van hem. Wil ze niet eens van hem scheiden al krijgt ze de mogelijkheid.' Hij zweeg. Haar woorden hadden hem blijkbaar zeer geërgerd. Zij vond het opeens belachelijk om zoo te loopen, als een paar verloofden, met je twee handen in èèn zak.

'Ik zie een tram om de hoek komen! Als we hard loopen kunnen we hem halen.'

Hij liet haar arm niet los en hield haar tegen. 'Die gaat niet naar het station. We hoeven ons niet te haasten. Lily heeft nooit van Charlier gehouden, dat heeft ze me zelf verteld. Ze heeft hem getrouwd, omdat ze thuis zoo'n ellendig leven had.'

En jij geloofde dat... dacht Puck, en weer keek ze naar hem, van terzij en zander dat hij het merkte.

Wat denken we ànders... wat zijn we vèr van elkaar... constateerde ze triest.

Negende hoofdstuk.

De laatste dag van haar verblijf in Holland, een koude morgen waarop buien hagel en sneeuw wisselden met vleugen prille zonneschijn, reisde Puck naar Amsterdam om haar zuster Elly te bezoeken, die ze niet meer had gezien sinds ze vijf jaar geleden uit het ouderlijk huis was gegaan. In de eerste tijd van haar huwelijk had Elly, plichtgetrouw in alles, vaak aan haar zuster in Indië geschreven en zwaarwichtig verslag gedaan van de moeilijkheden met diehstboden, huisbazen en leveranciers waarmee in Holland een jong huishouden met een kleine beurs moest kampen. In de laatste drie jaren echter, na de geboorte, kort na elkaar, van twee babies, waren haar brieven steeds korter en zeldzamer geworden.

Na een tramrit, die eindeloos scheen te duren, kwam Puck door een nieuw haar totaal onbekend stadsdeel in een nog niet voltooide straat, waar heimachines bonsden en een horde van kinderen speelde in een dorado van planken, zand en puin; met moeite vond ze het ‘tweede bovenhuis’, en schoof ze zich op de nauwe trappen langs een fiets en een kinderwagen. Maar uit die donkere koker riep een warme stem haar welkom toe en op het kleine portaal, waar het hevig rook naar overgekookte melk, wachtte haar zuster. Voor een oogenblik voelde Puck verwarring en een pijnlijke

ontsteltenis; bijna onherkenbaar zwaar was Elly's figuur geworden, vermoeid en verouderd stond haar gezichtje. Maar Elly's armen sloegen zich innig om haar hals en in haar zusters uitbundige ontroerde blijdschap vond ze ten laatste het groote heimwee naar Holland vervuld, het eigene, van-kind-aan-vertrouwde waarnaar zij in Indië zoo hevig verlangd en dat ze in het huis der Van Doeverens zoo bitter ontbeerd had.

In de kleine huiskamer van het jonge gezin, waar te groote meubels benauwend dicht op elkander stonden, kraaide een bleek jongetje in een kinderstoel en begon onmiddellijk hevig te schreien toen zijn moeder hem ophief en de vreemde tante hem kuste. Het eerste kleinkind in de familie... Puck's critische oogen constateerden onmiddellijk hoe weinig florissant het ventje er uitzag, allesbehalve een mooie baby als vroeger Elly zelf, die op de vele portretten der kinderen Coornvelt steeds als een voorbeeld van Hollandsche gezondheid had gepronkt. Het tweede, een meisje, dat eerst vier maanden oud was, sliep in haar wiegje op de slaapkamer boven. Puck moest dadelijk mee om het te zien; voorzichtig sloeg Elly het dekentje weg om het kleine slapende bolletje en de eigenwijze toef dik zwart haar met stralende trots te toonen. Dan, terwijl ze koffie zette, de tafel dekte en onderwijl haar zoontje bezighield met een spelletje met blokken, begon ze druk en in een stroom van woorden de ervaringen van haar moederschap te vertellen. Het scheen het eenige, dat zij de moeite waard vond en het eenige waarvoor zij haar zusters belangstelling verwachtte en met een stijgend gevoel van benauwing onderging Puck de sfeer van dit haar ongewone leven, dat toch zoo dichtbij en welbekend scheen.

Dus zóó leefde een jong gezin met een bescheiden

beurs in Holland. Zoo zou ook het hare zijn geworden wanneer zij en Han met een paar kinderen een kleine woning in Wassenaar of Den Haag hadden betrokken. Ze drentelde naar de suite, een klein salonnetje, waar een babybox de weinige vrije ruimte tusschen de meubels vulde en waar op elk der stoelen een stuk kinderspeelgoed, een manteltje of een prentenboek lag. Op het balcon erachter wapperde een rij drogende luiers als pronkende vanen en overal hing die onfrissche lucht van overgekookte melk, van waschgoed en van kleine kinderen. Elly was vroeger zoo zorgzaam en precies geweest. Thuis een voorbeeld voor hen allemaal. Nu droeg ze een verschoten, verslonsde jurk en een paar uitgeloopen schoentjes en haar haar zag eruit of ze in geen maanden bij den kapper was geweest.

Zulk moederschap was een slavenleven; Puck constateerde het met deernis en ergernis terwijl ze aan de simpele koffietafel zat. Driemaal gedurende de korte maaltijd moest Elly naar boven, omdat ze het kleintje hoorde huilen; terwijl ze koffie schonk, boterhammen sneed en haar gastvrouwplichten vervulde, moest ze het kleine jongetje voeren, dat niet eten wilde en telkens de lepel wegsloeg wanneer zijn moeder die met onverstoorbaar geduld naar zijn mondje bracht. Ze vond nauwelijks tijd voor haar eigen bord-met-pap en de twee glazen melk, die ze plichtmatig dronk.

In Indië hadden alle jonge moeders hulp van een baboe, in Indië beschikte een jong gezin, al leefde het op de meest bescheiden voet, over behoorlijk personeel. Puck oogde naar het slonzige, halfwas-dienstmeisje met piekharen en een vuile schort, dat haar boterhammen en haar beker melk kwam halen en goedig grinnikte tegen Steefje; ze dacht hoe verwend zij zelve was door de zwijgende keurige Inlandsche bedienden, die geruisch-

loos en nauwelijks merkbaar hun werk hadden verricht. Dienstboden, zuchtte Elly, waren vrijwel niet meer te krijgen in Amsterdam waar alles naar de fabrieken en de kantoren trok. In een gezin met kleine kinderen, dat geen hoog loon betalen kon, was je al dankbaar wanneer je een dagmeisje kon krijgen, dat elke Zondag vrij moest hebben en 's avonds, of het werk klaar was of niet, om half acht de deur achter zich dichttrok.

‘Dus alle zorgen voor het huishouden èn de babies komen op jou neer? Nacht en dag!’

Elly lachte om haar zusters verontwaardiging. ‘Maar daar bèn ik toch immers voor! Ik zou het niet anders willen. Zelfs al kon ik een juffrouw betalen... dacht je dat ik het aan een vreemde zou over laten? Dat ik het niet veel te heerlijk vind om heelemaal zelf voor ze te zorgen?’

Ze had haar zoontje uit zijn stoel getild en hield hem op haar arm, haar wang gleed spelend langs zijn fijne flossige blonde krulletjes, haar vrije hand streelde langs zijn lijfje, omving zijn bloote voetjes, zij drukte hem tegen zich aan en knuffelde hem, genietend met al haar zinnen van zijn warme beweeglijkheid. En op haar moede gezicht lag een diepe vrede, in haar glimlach een stil verzadigd geluk.

‘Nu moet je me een uurtje excuseeren, Puck. In Toon's boekenkast vind je wel iets dat je kunt lezen. Ik moet de baby voeden en eer Steefje slaapt gaat er wel een uur voorbij. En dan moet ik mezelf nog gauw verkleeden...’

‘Wil je Steefje zoo lang hier laten? Kan ik niet helpen?’ Puck vroeg het plichtmatig; het kleine jongetje had zich erg eenkennig betoond en haar pogingen om zijn vriendschap te winnen, waren vooralsnog volslagen mislukt, wanneer ze alleen met hem bleef zou hij stellig

gaan huilen...Maar Elly lachte al weer. ‘Dat zal ik je niet aandoen, lieve kind. Al was het alleen maar om je beeldige Parijsche jurk. Het “ligt” jou nog niet om met kleine kinderen op te trekken. Als je er maar eerst zelf een hebt... de meeste vrouwen moeten eerst moeder zijn, voor ze ècht van kinderen leeren houden.’

Zou dat waar zijn? dacht Puck, met weer een gevoel van wrevei en onrust, dat ze niet verklaren maar evenmin overwinnen kon. Ze stond voor het raam en staarde in de halfvoltooide straat met de geraamten van eindelooze gelijke huizenrijen; tusschen puin, zand en steenhoopen krioelden de kinderen. De ontelbare kinderen van zoo'n nieuwe goedkoope buurt, waar de jonge menschen met de bescheiden beurzen woonden, waar al die jonge moeders sloofden als Elly - erger nog, want vele zouden wel geen hulp kunnen betalen. Zou werkelijk iedere vrouw van kinderen leeren houden zoodra ze ze zelf bezat? Zouden ze allemaal die eindelooze zorgen en plichten dankbaar en blijmoedig vervullen? Of was ook dat... een fictie waaraan men niet durfde tornen, een overgeërfde meening uit de oude tijd, toen kinderenkrijgen de eenige bestemming van de vrouwen was en er geen ander werk en geen andere levensmogelijkheid voor haar bestond?

Maar tegenwoordig ìs het niet meer het eenige! dacht ze opeens in fel verzet. Het is niet wáár, dat werk voor een vrouw een surrogaat is en moederschap de eenige vervulling. Als ik zóó voor kinderen sloven moest als Elly... als ik al het andere op moest geven, als ik niets van geestelijk leven voor mezelf kon houden... Neen, dat zou ik niet kunnen... daarvoor deug ik niet... dan zou ik diep ongelukkig zijn.

Wat was Elly oud en onaantrekkelijk geworden. Hoe kreeg ze ooit dat zware figuur weer normaal en slant?

Zel zei dat ze in geen jaar een heele nacht behoorlijk had geslapen... Als zoo je leven werd, wat bleef er dan van dat, waarom je toch saraen trouwde, de innigheid, de kameraadschap, de liefde-in-het-huwelijk, die zoo broos en zoo moeilijk was? Zóó wil ik niet worden, dacht Puck met een heftige weerzin; als ik kinderen zal hebben, wil ik vrij blijven, ik zou een goede getrainde hulp nemen. Ze glimlachte om haar stellig, plotseling besluit, dat voor het oogenblik rust en vrede scheen te geven en ze begon het dienstmeisje te helpen, dat met veel onnoodig geraas en gerinkel bezig was de tafel af te ruimen. Boven dreunden voetstappen door het dunne plafond, dan kindergehuil en een stem, die het suste.

Ik zal wel zorgen, dat ik niet ònderga in banaal huishoudwerk... dat ik op peil blijf. Want Han, al verbeeldt hij zich, dat hij dol van kinderen houdt, al speelt hij allerliefst met de kinderen van anderen... Han zou zich stellig niet kunnen schikken wanneer hij onze kameraadschap moest missen.

Het kindergeschrei hield op, Elly's stem zong een liedje. Overbekend uit Puck's eigen kindertijd, toen juf, de oude trouwe, die hen allen gebakerd had, het gezongen had voor Kitty in de wieg en later voor Pim. Puck zag in herinnering hun groote gezellige kinderkamer, waar de wieg in een der donkere hoeken stond, ze zag zichzelf zitten aan de ronde tafel onder het gas, dat altijd suisde, op een hooge stoel met een rechte lange leuning. En juf zat te naaien en Ted, die nooit wou zitten, lag plat op zijn buik op de grond en leerde zijn lessen. Ted, met wien ze zulke ongelooflijk prachtige, fantastische spellen had kunnen spelen en met wien ze zoo geweldig gekibbeld had. Eenmaal... over de appel en Eva. Hoe was ze

er toch toe gekomen om dat malle voorval in kleuren en geuren aan haar vriend den dokter te beschrijven? Ach ja... nadat ze hem verteld had, hoe verschrikkelijk ze verlangde om weer te kunnen werken, voelend, hoeveel ze zou kunnen bereiken, hoeveel mogelijkheden het leven voor haar bereid hield. En toen had hij gezegd, die oude Peter Vegeer met zijn slordige jasje en zijn pluizige baardje: ‘Ik hoop, dat ik nog eens een brief van je krijg... over een jaar... over twee of drie, om te hooren wat je ermee gedaan hebt, met dat groote stuk appel, dat jij voor je zelf hebt gereserveerd...’

‘Zie zoo, Puck, nu hebben we een rustig uurtje.’ Elly, in een behoorlijke japon zonder vlekken, met glad geborstelde haren en - ja werkelijk - een paar nieuwe goedzittende schoentjes, liep vlug de kamer door om al de kinderrommel op te ruimen, op het balcon trok ze de luiers van het gespannen touw. ‘Kom nu gezellig hier zitten en vertel me wat meer van jullie plannen. Voor Han wel interessant, maar voor jou, zoo'n Parijsch appartement... als er baby's komen likt het me vreeselijk bezwaarlijk!’

Een drift, die ze zelf als onredelijk erkende, joeg door Puck's gedachten. Groote hemel, hoe was het mogelijk, dat een inttelligente jonge vrouw, die met een intelligenten man getrouwd was, zoo volkomen vast roestte in haar eigen kleine gedachtenkringetje!; Voor Elly hield een vrouwenleven blijkbaar geen andere mogelijkheid in, dan kinderen-krijgen. Ze had een breiwerk, een rose babybroekje ter hand genomen en reeds lieten haar rappe vingers de pennen klapperen. Dan hield ze het triomfantelijk omhoog en lachte er verteederd tegen: ‘Is het niet schattig? Zijn kinderen geen zaligheid! Och Puck, ik vind het zoo vreeselijk voor jou, dat je er nog

geen hebt! Maar je zult stellig wel gauw... je bent nu weer zoo gezond en flink!'

'O, ik heb niets geen haast, ik ben best tevreden met mijn leven.' Puck's stem viel luchtig en onverschillig over de pathetische woorden heen en tegelijk dacht ze schamper: 'Nu denkt ze, dat ik dat zeg om me groot te houden.' Met een trieste wrevel zag ze Elly's moede gezichtje weer wijs en voldaan glimlachen, zag ze het rose broekje in haar vlug bewegende vrouwenhanden, hoorde ze weer haar gelijkmatige stem over het eeuwig, onuitputtelijk onderwerp...

Pas tegen etenstijd kwam Toon thuis uit zijn kliniek; Puck was blij toen ze zijn stappen op de trap hoorde. Met Elly viel er weinig meer te bepraten en onder theetijd had ze zich met genot en belangstelling verdiept in Zweig's 'Heilung durch den Geist' dat ze in Toon's boekenkast had gevonden. Toen haar zwager vóór haar stond herkende ze ook hem nauwelijks, zoo deftig en geposeerd was hij geworden, zoo totaal anders, dan de wat slordige ongegeneerde jongen met de oproerige, erg moderne ideeën, die de verloofde van haar zuster was geweest. Hij had scherpe lijnen langs zijn neus gekregen en geleerde vouwen in zijn voorhoofd; hij toonde een sterke neiging tot corpulentie en zelfs zijn stem bleek veranderd, had de bedachtzame autoriteit van iemand, die gewend is, dat men naar zijn woorden luistert. Haar spot, altijd paraat, zag hem al als den typischen Hollandschen dokter, die hij over een paar jaar zou zijn, wonend in een groot deftig huis en minzaamgewichtig praktizeerend over deftige oude dames.

In het kleine, volle, roezige bovenhuis paste hij merkwaardig slecht; ze hoorde hem binnensmonds vloeken toen hij struikelde over een stuk speelgoed, ze hoorde

hem kortaf en ongeduldig antwoorden toen Elly hem naar zijn plannen voor de avond vroeg. De joviale luidruchtigheid waarmee hij tot zijn zoontje praatte terwijl hij het uit de box tilde en haastig weer neerzette, scheen haar evenmin echt en natuurlijk als zijn wat schampere vroolijkheid bij de maaltijd. Teederheid en zorgzaamheid voor zijn vrouw toonde deze echtgenoot weinig meer; van verliefdheid, van verlangen naar elkaar bleek in dit jonge huwelijk niet veel meer over. En Puck vond er een vage voldoening in, toen Toon, half als een grap maar tegelijk met een nerveuze ergernis, iets zei over Elly's weinig flatteerend kapsel, over het vuile schort van het dienstmeisje, over de kaassoufflé, die aan het vuurvast schoteltje zat vastgekorst. Elly echter, vroeger thuis het kruidje-roer-me-niet, bleek volkomen onkwetsbaar voor aanmerkingen of schamperheid en liet zijn woorden met een wijze glimlach langs zich heen gaan. Zij nam deel aan het gesprek doch haar aandacht bleef volkomen bij het kindje in de tafelstoel, ze luisterde schijnbaar naar Toon wanneer hij iets vertelde, maar het was te zien, dat zij voortdurend oplette of ze het kleintje boven misschien hoorde schreien. Haar oogen schenen niet het onrustige harde licht in de zijne te zien, haar ooren niet de wrangheid van zijn toon te hooren, het leek of ze in haar zorgende, verdiepte moederschap volkomen onverschillig voor den echtgenoot was geworden. En terwijl Toon nog bezig was met zijn sinaasappel en juist een verhaal begon over een merkwaardig geval, dat hem die dag in zijn kliniek was wedervaren, stond ze op, beval het jongetje met een paar korte woorden aan zijn zorg en haastte zich naar boven.

Puck begaf zich op haar zwagers verzoek naar het salonnetje. Ze zaten er onwennig tegenover elkaar met de box als neutraal gebied tusschen hun gestrekte beenen. Hij

presenteerde haar een cigaret, beet zelf het puntje van een sigaar en vertelde, zich verkneukelend als een schooljongen, die iets kwaads in zijn schild voert, dat Elly altijd mopperde wanneer hij in de nabijheid van de kinderen rookte. Dan nam hij zijn zoontje, dat slaperig was en drensde, op zijn schoot en terwijl hij het liet spelen met zijn horloge, vroeg hij Puck om hem van haar ervaringen in Indië te vertellen. Zij had altijd goed met hem kunnen praten; zij waren het, naar ze zich allebei wel herinnerden, menigmaal met elkander eens geweest, wanneer de andere huisgenooten hun allermodernste begrippen niet deelden. In plaats van den geposeerden, gewichtigdoenden dokter zag ze opeens weer haar ouden bondgenoot; binnen een paar minuten zaten zij diep in een gesprek over de meest verscheiden dingen. Hij vroeg en zij vertelde, aan zijn sterke belangstelling ontvonkte haar lust om hem te boeien en zij herinnerde zich ontroerd die vele gesprekken vroeger thuis, de vrijmoedige, soms zoo felle, maar altijd belangrijke wisseling van inzicht, die zij later in Indië zoo sterk ontbeerd had. Tusschen haar woorden dóór dacht ze: ‘Wat hebben wij daar allebei behoefte aan... hoe zal hij dat hier missen...;’ en plotseling schoot het haar te binnen hoe hij indertijd, als student en als Elly's verloofde had beslist, dat zijn vrouw hem zou helpen als assistent in zijn kliniek en hoe heftig Elly zich toen daartegen gekant had. Elly had blijkbaar gewonnen. Ce que femme veut...

Ze kon de lust niet weerstaan hem het feit te herinneren. Hij bloosde, nam zijn bril af en begon de glazen schoon te wrijven om zich een houding te geven; zijn zoontje graaide ernaar en hij zette het dikke schildpadden montuur op de kleine stompe kinderneus.

‘Als dokter word je conservatief, Puck. Al ben je in je studententijd nog zoo modern in je opvattingen ge-

weest als je in de praktijk komt en je krijgt het leven met al z'n cbmplicaties onder je neus geduwd, word je wonderlijk bang voor experimenten. Wat is er in die vijf jaar niet langs me heen gegaan aan menschelijke ellende, aan kapotte verkrachte huwelijken, aan hulpelooze wrakken van vrouwen -'

Puck trok haar wenkbrauwen op: 'Ik geloof je graag, onze moderne opstandigheid probeert juist daarin te verbeteren.'

Hij schudde zijn hoofd. 'Zeg maar gerust: probeerde, gebruik maar de verleden tijd. Ik ben overtuigd, dat dat allemaal al weer aan het voorbijgaan is. Na die opstandige generatie, die alles omvergooide, die al het ouderwetsche idealisme stuk redeneerde en alleen maar recht-op-geluk en recht-op-persoonlijkheid wou erkennen, komt er een jong geslacht, dat weer plichten erkent. De kinderen uit al die ontelbare mislukte huwelijken, van al die gescheiden ouders, zijn volwassen menschen geworden... en iedere jonge generatie weet één ding heel zeker, dat ze de fouten van de vorige niet maken zal!'

'Dat ben ik met je eens. En dat besef zit heel sterk in Elly. Ze was altijd reactionnair... de eenige van ons. Ik heb ook het tekort van vader en moeders huwelijk gezien. Ik heb ook bij mezelf gezegd: hun fout zal ik niet maken... maar daarom trek ik nog niet de conclusie, dat voor een vrouw het eenige geluk in kinderen-krijgen en grootbrengen zit.'

'Geluk is een groot en gevaarlijk woord Puck.' Weer lachten Toon's oogen verlegen achter de groote brilleglazen, onder de gewichtig gefronste brauwen. 'Laten we voorzichtig zijn en het evenwicht noemen. Dat evenwicht - mijn dokterspraktijk leert het me dagelijks weer - vindt een èchte vrouw en dat zijn er toch zeker

negentig procent, alléén in het zorgen voor een gezin... in het zorgen en zich-opofferen voor een man en kinderen. Noem het een instinct-iets elementairs-ontdoe het wat mij betreft van alle sentimenteele verheerlijking,- maar erken, dat het zoo is. Want er is niets zoo gevaarlijk en dom - dat hebben we wel uit de moderne psychologie geleerd - dan om een instinct te verkrachten. En dat is wat ònze generatie bezig was te doen.'

'Toen ik hier vanmiddag alleen zat,' zei Puck, 'en Elly boven twee huilende kinderen in slaap zong, heb ik bij mezelf uitgemaakt dat de verrukking voor het moederschap in veel gevallen een geleende romantiek is, die de eene napraat van de andere. Er is voor een vrouw een groote dosis eerlijkheid noodig om te durven zeggen, dat je níét dol op kinderen bent, dat je kinderenkrijgen níét als de grootste heerlijkheid van je leven beschouwt... En eerlijkheid is nu eenmaal niet onze sterkste kant.'

'Present company excepted.'

'Natuurlijk! Ik liet het aan jou om het te constateeren. De mijne heeft me al aardig wat vijanden en vijandinnen bezorgd. Maar ik verzeker je, Toon, dat het voor mij ondenkbaar zou zijn om mijn heele leven ondergeschikt te maken aan mijn kinderen, als Elly doet. Om geen tijd voor mezelf te houden, geen tijd om geestelijk "op peil" te blijven. En geen tijd, dat weegt me misschien het zwaarste, om de goede kameraad van mijn man te zijn, zooals ik het tot nu toe geweest ben.'

Misschien had ze dit laatste niet moeten zeggen. Ze dacht het verschrikt, toen ze hem ernstig, bijna pijnlijk zag fronsen. Dàt gemis moest hij op het oogenblik sterk voelen...

Maar hij zei alleen, droog en zakelijk: 'Het is jammer, dat we niet meer tijd hebben om over het onderwerp

door te boomen. Er zitten kanten aan, die jij met al je levenswijsheid blijkbaar nog niet onder de oogen hebt gezien.' Hij reikte naar het tafeltje om nog een cigaret voor haar te krijgen en terwijl hij een lucifer voor haar afstreek, ging in het kleine vertrekje naastaan, dat hem voor studeervertrek diende, de telefoon.

'Jammer, dat zal wel het sein zijn voor mijn aftocht. Het gebeurt me niet dikwijls dat ik hier in huis zoo'n boeiende polemiek voer.' Ze verwachtte, dat hij erbij zou voegen: 'en dat mis ik,' doch hij knikte haar alleen maar broederlijk toe, zette zijn zoontje op het matrasje in de box en ging haastig uit de kamer. Door de dunne wand hoorde ze hem een oogenblik later spreken, opeens had zijn stem weer het deftig overwicht, de toon van den dokter. Och lieve hemel, werd je allemaal zoo gauw oud en geposeerd? Kitty had het Háár gevonden... Van anderen merkte je het, van jezelf merkte je het niet...

Het kleine jongetje zat heel stil en volkomen beduusd van de snelle verandering, die zich over zijn bestaan voltrokken had. De wollen hond, die zijn vader hem in de handjes had geduwd, had hij naast zich laten vallen, zijn groote blauw-grijze oogen keken onafgebroken naar de deur waarachter zijn troost en toeverlaat verdwenen was en opeens begon zijn dikke, roode onderlipje onheilspellend te trillen.

O groote hemel, nu gaat hij huilen! dacht zijn tante ontsteld en zeer geërgerd. Zou hij stil zijn als ze hem op schoot nam? Hoe moest ze hem uit die box tillen? Onder zijn armpjes... zou hij zindelijk zijn? Ze kon heusch niet riskeeren, dat hij haar japon...

Ze stond op en boog zich over het kind, dat tot haar verraste verbazing dadelijk de armpjes naar haar uitstrekte. In de nood van het oogenblik vergat hij blijkbaar zijn verlegenheid en aanvaardde haar als lid van de

familie. Zij moest erom lachen en hij lachte terug, zijn bedroefd gezichtje klaarde even snel op als het verdonkerd was; groefjes en kuiltjes kwamen in zijn wangen terwijl hij zijn daareven zoo diepbedroefde oogen tot spleetjes dichtkneep. Haars ondanks betrapte ze zich op een gevoel van trots. Hij zat op haar schoot en keek naar haar op. Na al zijn onwillige eenkennigheid werd hij opeens vertrouwelijk en tevreden. Hij zakte met zijn alslaperig lijfje tegen haar aan en stak met een diepe zucht van voldoening zijn duim in zijn mond.

Zij hield hem in haar arm. Haar hand, zonder dat zij dacht aan hetgeen zij deed, streelde langs zijn lijfje, langs het strakke koele vleesch van zijn bloote armpjes. Ze omsloot zijn voetjes met haar vingers en de warmte van zijn stil ademend lijfje drong door haar kleeren. In de kamer was geen ander geluid dan de kleine geruchtjes van zijn heftig, haastig zuigend mondje. En plotseling, plotseling sprong het in haar op... een ongekend gevoel, dat zij nog nimmer had ondergaan. Een diepe, hevige verrukking om de warme innige nabijheid van dit kleine wezen, een verlangen om het dichter en vaster nog aan zich te drukken, het met haar armen te omvatten tot het als een deel van haar zelf zou zijn. Voor eenmaal stond het andere, spiedende, keurende zelf niet naast haar; ze gaf zich over aan een machtig verlangen, dat zij nooit gekend, aan de erkenning van een gemis, dat zij nooit gerealiseerd had. Zóó zou mijn eigen kind zijn geweest... zoo voelt het om een kind op je schoot te hebben. Het zou mijn zorgen eischen en lastig zijn... maar o... het zou er *zijn;* als ik vanavond thuis kwam, zou het in zijn bedje liggen en slapen. Mijn armen zouden het kunnen omvangen wanneer ik wou... mijn handen zouden het kunnen streelen zooveel ik wilde. Het zou er zijn...

het zou bestaan... het zou van Han en mij samen zijn!

In diepe, hevige verwarring voelde ze tranen uit haar oogen vallen, het was een geweldige, alles ontwortelende ontroering, die haar plotseling besprongen had en die ze geen baas kon. Uit welke verborgeh, ondoorvorschte hoek van haar hart? Toch niet omdat ze zich de heele dag aan Elly's overdreven moederschap geërgerd had, toch niet omdat Toon met zijn dokterswijsheid...?

Ze hoorde nog aldoor Toon's autoritaire stem, die in de telefoon sprak. Zoo dadelijk zou hij zijn gesprek beëindigen en binnenkomen, hij zou haar ontroerd gezicht zien en zijn conclusies trekken en veelzeggend lachen. Een wilde angst dreef haar op van haar stoel. Op het portaal droogde ze haastig haar tranen, bekeek ze zich in het spiegeltje boven de kapstok en zag zich, donker, tegen een scherp verlichte achtergrond met het kind in haar armen. Onwennig droeg ze het kind, als een vrouw, die geen moeder is...

'Dat beeld zal nooit meer uit mijn gedachten gaan,' wist ze met een kwellende zekerheid;

'Ik wou hem juist komen halen.' Elly nam haar zoontje van Puck over en dadelijk, fronsend, onderzocht ze of hij zich; behoorlijk had gedragen. 'Gelukkig,' zuchtte ze dankbaar, 'ik was al doodsbang voor die mooie jurk van jou!'

De kleine slaapkamer was vol als een uitdragerswinkel. Het dubbele bed lag vol kleertjes van de baby, op Elly's toilettafel stond de weegschaal. Het rook onfrisch... het; was er warm en benauwd. Puck constateerde het alles weer scherp en vol onwil, of dat vreemde verbijsterende oogenblik er niet was geweest.

'Ik kom afscheid nemen, zus, er gaat een trein om kwart voor negen.'

Elly bromde: ‘Waarom zoo vroeg?’ Nu kwamen voor haar de eenige twee rustige uurtjes van de dag. Over een half uur sliepen de kinderen. Toon ging nog naar de kliniek, als meestal 's avonds.

‘Dan ga jij maar eens extra vroeg naar bed,’ beval Puck moederlijk. ‘Het is goed aan je te zien, hoe je dat noodig hebt.’

‘Ik zie er miserabel uit... en of ik veertigben,’ zuchtte Elly. ‘Ik weet het wel. Toon zegt het ook. Hij is niet altijd zoo prikkelbaar, hoor... maar hij heeft het de laatste weken verschrikkelijk druk en wij slapen slecht. Steefje huilt bijna elke nacht... hij krijgt kiesjes.’

Wat bleef er van dat andere? Van de vervoering, het verlangen naar elkaar, waarmee twee die elkaar liefhadden een huwelijk begonnen? Puck zag het kindje, dat Elly voor zich op de babytafel had gezet weer critisch als die morgen bij haar komst. Een bleek, weinig voordeelig ventje. Ze voelde er geen verteedering voor. Wat ze daareven had ondergaan, scheen thans de beleving uit een droom of een wonderlijke hallucinatie.

Ze ademde diep op, als bevrijd, toen ze naast Toon, die haar naar de halte zou brengen, door de leege onvoltooide straat liep. Hij praatte druk over zijn werk, geanimeerd en overtuigd van haar willige aandacht; zoo kon ook Han vertellen van dingen, die zij niet begreep of die haar nauwelijks interesseerden. Want voor een man was zijn werk de vervulling van zijn leven...

Han wachtte haar op het station in Leiden. Zij liepen arm in arm en met elastische gelijke passen door de al uitgestorven straten van de kleine stad. Voor de laatste maal. Morgen gingen zij naar Parijs terug.

‘Lily laat je hartelijk groeten.’

Lily? Was hij daar geweest? Och natuurlijk... Een paar dagen geleden had hij terloops gezegd, dat hij zich

met een Haagschen advocaat in verbinding wilde stellen en dien samen met Lily zou bezoeken. Hoe vreemd, dacht ze, dat ik het vergeten koh - er daarginds bij Elly geen oogenblik aan heb gedacht.

Ze hoorde vaag naar wat hij vertelde: Mr. Laatsman was weinig bemoedigend geweest en Lily zeer nerveus.

'Toen we weer thuis kwamen,' zei hij, 'hebben we met de kinderen ganzenbord gespeeld. Dat had ik ze immers de vorige keer beloofd. Ganzenbord met pepernoten.'

En nu zag haar verbeelding dat opeens tot in alle fijnste details... die vier hoofden om de tafel, achter de gesloten gordijnen, hij met een arm om elk der twee gebogen kinderruggen. Het gaf een vlijmende pijn. Was het domme jaloezie? Ze wist het niet... ze vond geen weg meer in haar eigen gevoelens.

'Waar denk je aan, Puck? Je bent zoo stil en verstrooid.'

Was er eenmaal een tijd geweest, dat ze iets zoo verwikkelds, voor haarzelf zoo onbegrijpelijks, aan hem kon vertellen? En dat hij het zou hebben begrepen? Nu voelde ze als op die middag toen ze van Lily kwamen en door de stilte straten van Duinoord liepen, dat er geen contact tusschen hen was, dat hun zielen op verschillende wegen gingen.

In het huis op de Oude Rijn brandde schemerig het ganglicht. Het rook er naar kalk en vocht. Ze zei: 'Ik ben verzoend met Parijs. Ik heb geen spijt meer, dat we niet in Holland zullen wonen.'

Tiende hoofdstuk

In het kleine appartement der Van Doeveren's ratelde de telefoonschel lang en doordringend. Heftig schrikte Elisabeth op, haar boek gleed van haar knieën en viel met een doffe slag op de grond. Ze had blijkbaar weer geslapen, begreep ze geërgerd, het gerel van de telefoon had grillig door haar droomen gespookt. Toen ze opstond van de ongemakkelijke sofa om naar de hall te gaan, voelden haar rug en schouders stijf en het prikte als met duizend spelden in haar linker arm. Op dit stille, zware middaguur bleek het vrijwel onmogelijk om wakker te blijven, er ging geen geluid door het huis en nauwelijks klonk gerucht van de stille nauwe straat met de hooge donkergrijze gevels.

In het toestel hoorde ze Kitty's stem. ‘Ben jij het, Puck? Wat laat je me verschrikkelijk lang bellen, zeg! En dat, terwijl ik zulk goed nieuws voor je heb. Ik weet een baantje voor je!’

‘Jij? Een baantje voor mij? Bij een bank?’

‘Nee, niet bij een bank. Door de telefoon kan ik het niet allemaal vertellen.’

‘Zeg dan maar, waar ik je vanavond treffen kan.’

‘Ik wou dat je hier kwam, bij Panatelli om half zes. Achter-ingang, Rue de Vignet. Zeg maar aan den portier, dat je mij dringend spreken moet. Hij maakt altijd bezwaar om vreemden toe te laten.’

‘Maar om half zes ben jij toch nog niet klaar met je werk?’

‘Ik zal een half uur voor je vrij maken. Kan ik er op rekenen, dat je komt? Au revoir, dan...’

Wat kon dat zijn, overpeinsde Puck verwonderd, terwijl ze terugdrentelde naar de zitkamer en zich weer tusschen de kussens van de kleine smalle sofa liet zakken. Kitty, die haar een baantje kon bezorgen? Waar? Door wiens tusschenkomst? Ze kende geen enkele van Kitty's Parijsche vrienden. Haar zuster was zeer gesloten, waar het haar particuliere aangelegenheden gold, bijna nooit vertelde ze iets van haar leven. Puck wist, dat ze 's avonds veel uitging. ‘Mademoiselle est sortie, elle ne rentrera pas avant minuit,’ zei onveranderlijk een stem door de telefoon wanneer ze het pension in Passy opbelde, waar Kitty woonde. Probeerde ze te vragen, dan zei Kitty kortaf, dat ze 's avonds lessen had, ze beweerde haar dansstudie weer te hebben opgevat.

Puck had in de eerste maanden van haar verblijf in Parijs veel vergeefsche moeite voor een betrekking gedaan. Een prachtige aanbeveling van Retemeijer, een vleiende brief van het gezantschap maakten, dat in tal van groote banken de directie haar hoffelijk ontving, dat men haar naam op een lijst schreef en beloofde bij de eerstvolgende vacature aan haar te zullen denken. De Fransch-beleefde manier om van je af te komen en je meteen te vergeten. Daarna, gedurende de heete zomermaanden was ze uit de stad weggegaan om drie maanden te wonen in een klein hotel bij Argenteuil, dicht bij Lagrange's fabrieken. Rustig was het er geweest en gezond... maar groote god, hoe ontzettend vervelend! Han had er graag willen blijven, najaar en winter door... hij verveelde zich niet; hij werkte van de morgen tot de avond.

Een baantje. Werk! Puck sprong op en rekte haar armen, er begon iets te tintelen door haar loome, slaperige lichaam. Ze keek rond in de karakterlooze ‘salon’, die haar altijd vreemd, onwennig en oneigen bleef, waaraan ze vergeefs getracht had gezelligheid en een eigen cachet te geven met haar sarongs, kussens en prenten. Met veel moeite hadden ze dit gemeubeld appartement gevonden in een der zijstraten van de Rue Blanche, vlakbij het station St. Lazare, vanwaar de voorstadstreinen naar Argenteuil vertrokken. Het eenige, voor de prijs die zij konden besteden, dat zindelijk scheen en niet al te veel uitgewoond. Maar er heerschte steeds een schemerdonker, zelfs op deze zonnige begin-Octoberdag. En in de lange, leege namiddagen, wanneer de femme de ménage was weggegaan, vond ze het er drukkend en benauwend stil.

Werk! Bezigheid... o, goddank! Ze was bereid om alles te aanvaarden, desnoods gewoon typistenwerk, op iets beters durfde ze nauwelijks meer hopen. Ze bestudeerde de laatste weken haar half vergeten Spaansche en Zweedsche handelscorrespondentie, maar het scheen zoo doelloos, nu er toch geen uitzicht bestond, dat ze het hier in Parijs zou kunnen benutten. En ze had haar teekenwerk weer opgevat, croquis van Parijsche typen gemaakt, doch ze vond het zelf zoo slecht en dillettantisch, vergeleken bij het vlotte zwierige werk van Fransche teekenaars. Een cursus volgen bij de Beaux Arts? Bij de Arts Décoratifs? Modelteekenen op een der bekende ateliers in Montparnasse? Han drong er op aan... maar zoo'n cursus kostte geld en stellig niet weinig, bovendien zou ze bijna alle materiaal opnieuw moeten aanschaffen. En dat teekenwerk beschouwde ze immers toch niet als haar eigenlijke arbeid.

Ze moesten uiterst zuinig zijn om rond te komen,

wanneer ze het kleine kapitaaltje intact wilden laten, dat Han in Indië had overgespaard. Natuurlijk, het geld, dat hij aan Lily had gezonden was daar al afgegaan. Hij had er een effect voor verkocht, Puck vond het bedrag op het credit van zijn kasboek genoteerd en aan de debetzijde twee honderd gulden voor den Haagschen advocaat en twee honderd voor Lily zelve. Hij had er niet meer met haar over gesproken... waarom ook eigenlijk, het was immers een uitgemaakte zaak, een noodzakelijkheid, dat zij Lily zouden helpen. Zoo nu en dan kwamen er brieven van Lily, roze couverten aan Han's adres met een keurig schoolmeisjeshandschrift en een klein gestempeld wapen waarom Puck heimelijk moest lachen. Maar dat liet ze Han niet merken. En hij liet haar Lily's brieven niet lezen. Hij vertelde de inhoud, hij bracht haar Lily's groeten over. Soms zag ze, dat hij een antwoord schreef en brachten ze, op hun avondwandeling, de brief samen op de bus. Menigmaal hielden Puck's gedachten zich met die brieven bezig; met Han's gevoelens voor Lily en met Lily's zoo duidelijk merkbare liefde voor Han. En dikwijls tobde ze erover... Och, trachtte ze dan vergeefs haar onrustige, argwanende gedachten te overwinnen, dat kwam alleen omdat ze geen werk had, dat haar aandacht in beslag nam, omdat er zooveel ellendige leege, werkelooze uren in elke dag waren.

Wat voor een baantje zou het zijn? Kitty deed zoo geheimzinnig.; Misschien was het niet veel bijzonders, boden ze haar niet meer dan duizend francs per maand. Maar dat zou immers al voldoende zijn om zoo nu en dan een pleziertje te hebben, een comedie of een diner in een aardig restaurant. Lieve hemel, je woonde nu eenmaal in Parijs, je kon niet alle avonden thuis zitten. En ze zou Han niet om elke honderd of tweehonderd

francs hoeven te vragen, die ze voor haar kleeren noodig had.

Het kleine albasten penduletje op de schoorsteen van namaak-marmer liep niet. Geen klok liep in deze kamers, geen kastdeur sloot behoorlijk, alle tafels wiebelden, alle stoelen hadden minstens één wrakke poot. Als ze eens zooveel ging verdienen, dat ze dit miserabele appartement konden ruilen voor een ander!

Haar reisklokje in de slaapkamer wees kwart voor drie. Nog twee volle uren voor ze van huis hoefde gaan, met de Metro was ze in een half uur bij Panatelli. De tijd lag voor haar als een grauw meer van verveling. Hoe kwamen andere vrouwen haar middagen door? De ijverige plichtsgetrouwe huisvrouwen, die beweerden, dat ze het altijd druk hadden? Eens kwam er toch een eind aan het kopjes wasschen en stof afnemen?

Ze besloot te voet te gaan; met een omweg langs de groote magazijnen in de Rue de la Paix, de winkels waren prachtig bij de ‘ouverture de saison’, al was het een poover genoegen om ze te bekijken met een leege beurs. Ze kon even theedrinken bij Rumpelmayer en zich amuseeren met de wonderlijke types, die daar kwamen. Menigmaal had ze er in een hoekje zitten teekenen, altijd weer boeide haar die kermis der ijdelheid. Merkwaardig, die dolle opgeschroefde luxe van Parijs; al spotte je ermee, al zàg je er het onzinnige van, op de duur kreeg het je toch te pakken. Onderging je er onwillekeurig de invloed van, zoodat je mode en kleeren hoe langer hoe gewichtiger ging vinden. En jezelf een paria wanneer je er niet aan mee kon doen. Och... ook dat kwam alleen omdat ze niets beters had om aan te denken. Wat had ze zich vroeger ooit om kleeren bekommerd? Wanneer ze met Retemeijer voor zaken in Parijs kwam, werkte ze overdag als een neger

en 's avonds ging ze naar een mooie comedie of met vrienden naar een vroolijk cabaret. Thans kon ze haar energie en haar werkkracht niet gebruiken. Ze deed boodschappen bij de leveranciers in ide buurt, ze controleerde de femme de ménage, die elke dag drie uur kwam werken, ze stopte haar kousen en Han's sokken. Hoe was het mogelijk, dat vrouwen hun heele leven met huishoudwerk vulden en daar voldoening in vonden, bevrediging?

Pas om half acht, acht uur kwam Han thuis, dan aten ze in een klein restaurant in de buurt, voor haar was dat het eenige prettige uur van den dag, waarin ze wat anders zag dan de letters van haar boek of de grauwe gevels van de overzij en een ander geluid hoorde dan de sentimenteele sopraan van Celestine of de melankolieke roep van een venter in de straat.

Voor de spiegel in de slaapkamer zette Puck haar nieuwe vilten hoedje op, voorloopig haar eenige concessie aan het herfstseizoen. Over een wintermantel was ze nog maar niet met Han begonnen. Ze bekeek zichzelf lang, scherp en zeer critisch... welke indruk zou haar verschijning op een Franschman maken, die zóó lette op uiterlijk? Ze was trotsch op haar slanke, welgebouwde lichaam, op haar lange, goedgevormde beenen, maar soms kon ze een verschrikkelijke hekel hebben aan haar gezicht. Dan vond ze haar neus te groot, haar kin te vierkant, de mond te sterk gebogen. En toch... dat gezicht trok de aandacht, altijd, waar ze ook kwam, de brutale, sterk geïnteresseerde, bewonderende aandacht van de mannen, de vijandige, critische van de vrouwen. Lieve hemel - wie weet bij wat voor deftigen directeur ze zich zou moeten presenteeren, dan kon ze toch niet in dat afgedragen tailleurtje gaan!

Wanneer Han die vierhonderd gulden aan Lily niet...

Och... basta! mompelde ze met een booze grimas tegen haar spiegelbeeld. ‘Ik word nog net zoo'n kleerenmaniak als al die Fransche vrouwen.’

Puck had Let voorname en statige huis Panatelli niet weergezien sinds de middag, vijf maanden geleden, toen ze er met haar moeder een ‘présentation’ had bijgewoond. Als toen wachtten in de cour twee rijen groote, pronkende automobielen, licht brandde achter de hooge renaissance vensters van de eerste étage. Ze liep de voorzij langs en vond niet zonder moeite de Rue de Vignet, een smalle straat van muren zonder vensters, met slechts enkele deuren, die tot tuinen of garages toegang gaven.

Drie kleine coquette bestelwagens, knalrood gelakt, die op hun flanken de naam Panatelli droegen, wezen haar de weg. Een portier zonder oorlogsmedailles stond bij een kleine, lage deur en gebaarde niet twee stevige armen driftig tegen een kleinen groom, die een reus-achtige hoedendoos droeg, hij onderbrak zijn stortvloed van Fransch-vlugge argumenten om haar te woord te staan.

De achterzij van het huis Panatelli bleek geen marmeren vestibule te bezitten, noch rood pluche loopers, noch gobelins of gebeeldhouwde deuren. Een kale steenen wenteltrap voerde naar boven, op de kleine ijzeren liftkooi hing een bordje met ‘Arrecirc êt’. De portier beschouwde haar achterdochtig en weifelend toen ze hem vroeg naar mademoiselle Coornvelt, doch hij maakte geen bezwaren, zei alleen kortaf: ‘deuxième.’

Op het breede portaal der tweede étage stond Puck besluiteloos, ze las op een der vele gesloten deuren: ‘Publicité’, op een volgende: ‘Expédition’, op al de overige vijandig: ‘Entrée interdite’.

Een man in chauffeursuniform kwam langs de trap naar beneden draven, hij droeg in zijn eene hand een doos, in zijn andere een papier, dat hij fronsend bestudeerde. Hij glipte haar voorbij zonder op haar te letten en was al beneden voor ze tijd vond hem een vraag te stellen. Ze moest er om lachen, ze vond het een heel merkwaardig verschil met de hoffelijke verzorgde ontvangst, die de bezoeksters aan de deftige voorkant van het huis ten deel viel. Waar moest ze in 's hemelsnaam naar toe? Achter een der deuren hoorde ze gedempte stemmen en het ratelen van een schrijfmachine; ze overwoog of ze maar brutaalweg de Entrée Interdite zou negeeren toen een klein muisvlug kind in een zwarte sluike schort, dat een groot wit pak op haar voorzichtig uitgestrekte handen droeg, met onhoorbare stappen langs haar heen draafde.

'Ah... s'il vous plaît, mademoiselle! Ik zoek mademoiselle Kitty Coornvelt, ze is hier mannequin...' Puck vroeg zich af hoe men haar Hollandsche naam hier zou verhaspelen en ze keek gespannen naar het kleine bleeke kind, dat plotseling als een automaat haar vaart geremd had. Een vingertje vol naaldenprikken en met een zwartgerande nagel legde zich langs de kleine wipneus.

'C'est cette grande blonde... la flamande, n'est ce pas? Maar die is niet hier. Dan moet u aan de andere kant zijn, bij de paskamers. Attendez - ik zal er u brengen,' Ze opende een der deuren, die toegang gaf tot een complex van lage gangen. Geen spoor van luxe hier, vloeren en muren waren kaal en uitgesleten, de verf en het stuc toonden het slechtverzorgde, vervuilde aspect van een oud, uitgewoond huis. Er heerschte diepe stilte, maar toch bleek er een haastig; bedrijf in volle gang te zijn. Want door de gangen repten zich tal van kleine zwarte sluike meisjesfiguren, die over zorg-

vuldig geheven armen geheimzinnige, in wit neteldoek gehulde pakken droegen. Zij glipten uit deuren, die zich geruischloos achter haar sloten, ze glipten langs elkaar met een veelzeggende glimlach en verdwenen dan op snelle, zachte voeten om een hoek; en weer andere naderden en gingen voorbij, onhoorbaar, muisvlug en schimmig zwart, elk met een witte geheimzinnige last op haar voorzichtig uitgestrekte armen.

'C'est ici,' meldde Puck's begeleidster ten laatste en zij opende een groote dubbele deur.

'Mademoiselle Kitty, une dame pour vous!' gilde ze met een bang, schril stemmetje naar binnen en meteen, alsof ze heftig verschrikt was van haar eigen geluid, liep ze de lange gang terug, dravend om de verloren tijd in te halen.

Puck stond in een groot hol vertrek met tallooze spiegels langs de wanden, boven elk brandde een schel en naakt electrisch licht. Op groote rekken hingen lange rijen japonnen, er stonden kale houten banken, een paar tafels en een toilettafel in een hoek.

Bij het venster hokte een groote groep jonge vrouwen bijeen, ze schenen even gelijkvormig en onaanzienlijk, even schimmig onpersoonlijk als de kleine dravende meisjes in de corridors. Sommige rookten sigaretten, andere aten appels, sommige maakten ernstig en toegewijd gymnastische bewegingen en alle droegen grijze sluike peignoirs, van precies gelijke kleur en snit. En daar zij elk een het over haar coiffure hadden getrokken, schenen ook haar hoof den en zelfs haar gezichten van een wonderlijke trieste eenvormigheid.

Bij de schelle roep van het speldenraapstertje zagen zij om en Puck, die een zeer goed geheugen voor gezichten had, herkende verscheidene der sprookjes-mooie, zelfbewuste en fiere mannequins, die ze indertijd

in Panatelli's salons kostbare en geraffineerde toiletten had zien dragen.

Reeds kwam Kitty op haar toe. Ook zij droeg zulk een grijze peignoir en met het strakke zijden net over haar goudblonde krullen zag ze er uit als een nonnetje.

'Ga maar gauw mee,' zei ze haastig en zeer gewichtig fluisterend. 'Er is hier vlakbij een passalon leeg, daar kunnen we even rustig praten.' Zij opende een deur aan de andere zijde van het vertrek, er achter voerde een trap naar boven. En daar zag Puck plotseling weer de zware roodfluweelen loopers, de gebeeldhouwde deuren, het smetteloos wit en het zacht glanzend verguld der wanden, al de voorname, kostbare pronk, die haar bij haar eerste bezoek haars ondanks geïmponeerd had. Kitty leidde de weg naar een kabinet, luxueus als een boudoir, met zijden wandbespanning, kristallen luchters en coquette fauteuils; zij zaten er tegenover elkaar aan een kleine vergulde tafel.

'Er is hier een baantje voor je,' viel Kitty met de deur in huis. 'Een kans uit duizenden, Puck! Als je zorgt een goede indruk te maken en vooral niet vertelt, dat je van plan bent maar één of twee jaar in Parijs te blijven, kun je het stellig krijgen. De particuliere secretaresse van Panatelli is er gisteren uitgegooid. Ze deed tegelijk dienst als tolk voor madame Rose. Een Russische, een aan lager wal geraakte gravin, er is ontdekt, dat ze al jarenlang modellen heeft gecopieerd en heimelijk verkwanseld.'

Puck's gezicht was strak geworden van verbazing. Dan lachte ze, maar ze voelde een koude teleurstelling en bijna boosheid jegens Kitty.

'Och, maar me lieve kind! Dat is toch niets voor mij! Ik pas in een modehuis als een haar in de soep.'

‘Begin nou niet dadelijk met al je Hollandsche begrippen uit te stallen,’ viel Kitty haar autoritair in de rede. ‘Voor mannequin zou je inderdaad niet deugen, voor vendeuse evenmin. Die kunnen ze trouwens te over krijgen. Daarvoor zijn altijd honderden candidaten. Maar iemand, die vijf of zes talen vloeiend spreekt en schrijft, die een dame ìs en niet doet-alsof en met wie ze voor de dag kunnen komen bij hun hertoginnen en prinsessen, die vinden ze zoo makkelijk niet. En in deze drukste weken van het seizoen, wanneer Panatelli interviews in alle groote bladen van de wereld publiceert en er telkens vreemdelingen komen, die zich niet verstaanbaar kunnen maken, hebben ze zoo iemand broodnoodig.’

Weer begon Puck te lachen. Ze zag in haar herinnering de wonderlijk plechtige modeshow, die moeder zoo heftig geërgerd en haar zoo sterk geboeid had. Ze zag weer de cirkel van oude en jonge, mooie en leelijke vrouwen, die daar zaten als onder een hypnose, de arrogante Panatelli met zijn heerscbersgezicht, zijn diplomatenglimlach en zijn bejuweelde hand tegen het zwartfluweelen gordijn en o-zoo-goed herinnerde ze zich die ééne onverschillige, critische blik waarmee hij haar bekeken had. Nu ja... waarom zou ze het niet accepteeren? Al zou het geen geestelijk verheffende arbeid zijn, brieven stenografeeren over modezaken en als tolk dienen wanneer de verwaande modekoning wijsheden over zijn vak ten beste gaf. Moeder zou verontwaardigd zijn, mama van Doeveren en Corry woedend... Basta! Ging het hen iets aan? Was ze iemand verantwoording schuldig? Iemand anders dan Han? Maar ook hem niet! Ze behoefde toch niet, als de gedweeë echtgenoote uit een vorige generatie, eerst zijn toestemming te vragen. Hij wist, dat ze al sinds maanden werk zocht en naar werk verlangde.

‘Ik heb met Panatelli afgesproken,’ zei Kitty, ‘dat je om zes uur in zijn studio zult komen. 't Heeft me de grootste moeite gekost om madame Rose te overtuigen, dat jiji precies bent wie ze noodig hebben. Want madame Rose is hier de eenige, die invloed op Panatelli heeft en om wie feitelijk het heele bedrijf draait. Madame Rose is jaloersch als Othello, maar ik heb haar verzekerd, dat je verschrikkelijk geleerd bent, een talenwonder en bovendien Meester in de Rechten en daar Robert als rechtgeaard Franschman, een ingewortelde afkeer heeft van gestudeerde vrouwen...’

‘Plezierige introductie! Ik geloof, dat ik maar liever naar huis ga, Kit!’

‘Juist een voortreffelijke introductie, meisje. Nu weet hij bij voorbaat, dat je een totaal ander type bent dan het soort “belles élégantes” dat hij zoo wonderwel meent te kennen. Hij zal zich volstrekt niet op zijn gemak voelen. Hij zal niet probeeren met je te flirten en evenmin je te imponeeren met zijn philosophische beschouwingen over de vrouwen en de liefde. En bovendien zal hij je niet durven afschepen met minder dan vierduizend...’

‘Wat zeg je daar?’

‘Dan vierduizend francs per maand. Natuurlijk zal hij je dat bieden; je voorgangster, maar die was al jaren hier - verdiende het dubbele. Het is een vertrouwensfunctie en de Haute Couture, al zie jij dat nog niet in, is zeker niet minder belangrijk dan de Haute Finance.’

Vierduizend francs! Puck's hart sprong op, het flitste triomfant door haar heen: méér dan Han verdient! Ze controleerde zich op hetzelfde oogenblik - foei, hoe kinderachtig om dat dadelijk te denken! Maar de gedachte liet zich niet meer verduwen. ‘Méér dan Han bij Lagrange verdient, véél meer dan Retemeijer me zou hebben betaald!’

‘Mocht hij willen probeeren je minder te bieden, dan sta je meteen op en je zegt met je hooghartigste air, dat je erg gepresseerd bent en de bespreking liever meteen wilt eindigen. Dat is een houding waar hij absoluut niet tegen kan.’

Met haar kin in de hand gesteund, keek Puck naar haar zusje. Een schoolmeisje leek ze in dat sluike grijze omhulsel. Maar wat was ze veranderd. Als een onbesuisd, overmoedig kind hadden ze haar vroeger thuis beschouwd...

‘Jij schijnt hier heel wat levenswijsheid te hebben opgedaan en monsieur Panatelli goed te kennen.’ Kitty's gezicht vertrok, opeens was het niet kinderlijk en vroolijk meer, opeens was het een vermoeid, bijna verbitterd vrouwengezicht.

‘Het is lief van je om mij zoo te helpen,’ vervolgde Puck; als zoo vaak voelde ze het als een verzaakte plicht, dat ze zich zoo weinig om Kitty's leven bekommerde, nooit nog een vertrouwelijk gesprek had weten uit te lokken. En zij gaf er zich rekenschap van, dat zij niet meer tot haar sprak op de toon van overwicht en beterweten, die ze zich sinds haar bakvischjaren tegenover het coquette jongere zusje had aangewend.

Een ander muisvlug speldenraapstertje geleidde Puck nog twee étages hooger, naar de nok van het gebouw, waar zich het privé-vertrek van Panatelli bevond; het droeg op een zilveren plaat de naam ‘Studio’ en was met een gecapitonneerde deur van het overige huis gescheiden.

Hij bleek nog afwezig, ze moest wachten en vond ampel tijd om zich te verwonderen. Want in dit zeer groote, lage achtkantige verblijf manifesteerden zich de uitzonderlijkste excessen van moderne Fransche deco-

ratiekunst, orgiën van fantastische, somber-uitdagende praal.

Het vertrek bezat geen vensters; de verlichting en ventilatie bleken indirect aangebracht boven de acht paneelen van glanzend palissanderhout, er vloeide een zachte, warme gloed over het koepelvormige dof-zilveren plafond. Met zilver waren ook de massieve rechtlijnige meubels geïncrusteerd; zilvergrijs was het zacht veerende, dikke effen tapijt en een gordijn van zware zilveren franje verborg de toegang tot een andere kamer. In het midden van dit wonderlijk verblijf stond een groot, bijna vierkant bureau-ministre van hetzelfde donkere, met zilver geïncrustreerde hout, het bovenvlak was bedekt met een glazen plaat. En daarop, als om de zeer bizondere positie van dezen directeur te accentueeren, bevond zich niets anders dan een presse papier, die in kostbaar groen jade een uitermate obscene voorstelling vertoonde, een luxueus Fransch plaatwerk met afbeeldingen van oud-Italiaansche schilderijen en een blijkbaar veel gebruikt programma van de races in Longchamps, waarop met blauw potlood tal van teekens en cijfers waren aangebracht.

Puck verhief zich uit haar lage en zeer diepe fauteuil om het presse papier en het plaatwerk nieuwsgierig te bekijken, dan meende ze gedempte stemmen te hooren achter het zilveren gordijn en ze sloop vlug naar haar plaats terug. Daareven, met Kitty pratend, had ze de mogelijkheden van het baantje alleen maar zakelik bekeken, nu voor het eerst werd haar belangstelling gewekt, haar ingewortelde sterke belangstelling in een mensch, dien zij niet kende en van wien zij iets ontdekte, dat niet paste bij het karakterbeeld, dat ze zich van hem gefantaseerd had. Opnieuw monsterden haar scherpe oogen de wonderlijkei, pretentieuse luxe van het vertrek; ze

glimlachte om de breede, lage divan, met de tallooze kostbare kussens en vachten, voluptueus als het praalbed van een Romeinschen kelzer. Tusschen al het rechtvlakkig, somberglanzend palissander van meubels en paneelen stond slechts één ornament, een beeld van wit marmer, bijna levensgroot en door een verborgen lichtbron zilverhelder overschenen: de prachtige naaktfiguur van een jonge vrouw, die met een speelsche, overmoedige beweging twee helften van een appel op haar uitgestrekte hand hield. Weer rees Puck op uit haar stoel om geinteresseerd te kijken. Maar dan draaide ze zich plotseling om, met de zeer sterke gewaarwording, dat iemand haar bespiedde en zag tusschen het gordijn van zilveren franje, in een houding alsof hij poseerde, den man op wien zij wachtte.

Hij was veel kleiner dan ze hem in haar herinnering had gezien en - merkwaardige ontdekking - veel ouder. Haars ondanks imponeerde haar weer zijn interessant, olijfbleek gezicht, het zeer hooge voorhoofd, de prachtig-gevormde neus, de sterk sprekende, diepliggende oogen en de houding van zelfbewuste waardigheid. Hij kwam naar haar toe, zijn donkere, troebele blik vestigde zich op haar en gaf haar het kwellend en onontkoombaar gevoel, dat zij even naakt voor hem stond als het marmeren vrouwenbeeld. Hij mompelde een groet, nam haar hand, die hij omhooghief terwijl hij vaag het onverschillig-hoffelijk gebaar van een handkus schetste. Dan wees hij haar een stoel en zij constateerde met zelfspot en ergernis, dat ze zich verlegen en allesbehalve op haar gemak voelde.

Robert Panatelli zette zich achter zijn schrijf bureau, hij vouwde de race-courant op en borg haar in een lade, hij schoof het obscene presse papier wat opzij, steunde zijn armen op het glazen bovendek en legde de toppen van

zijn vrouwelijk fijne vingers tegen elkander. Hij was geparfumeerd, hij droeg een monocle en een platina armband, de groote brillant aan zijn blanke hand fonkelde. Hij sprak zuidelijk-zangerig Fransch in afgemeten, blijkbaar vooruit geprepareerde zinnen; zijn oogen tuurden strak, nu eens naar de zilveren koepel der zoldering waarover het zachte bescheiden kunstlicht warm glansde, dan weer naar het marmeren vrouwenbeeld, dat recht in zijn gezichtsveld stond.

Terwijl Puck luisterde en zoo nu en dan met enkele woorden antwoordde, onderging zij een wonderlijke sensatie. Zij was gewoon aan de zeer sterke, onmiddel-lijke belangstelling van iederen man, dien zij ontmoette. Bij menige kennismaking, die ze zich uit de loop van haar leven herinnerde, was zìj het geweest, die zoo ongeïnteresseerd en strak voor zich uit had zitten staren, terwijl zij wist, dat naast haar een paar oogen in voortdurende geboeide aandacht naar haar keken. En altijd wanneer zij wilde, wanneer het haar de moeite waard scheen, had zij het met een enkele blik of een paar schijnbaar onbeteekenende woorden contact kunnen scheppen met een vreemde.

Maar voor Robert Panatelli, heerscher over de vrouwenmode en chef van een voornaam Parijsch modehuis, bleek zij niets te zijn dan een employé, die solliciteerde, die hij inlichtte over zijn eischen en ondervroeg met de koude zakelijkheid van den toekomstigen chef. Vermoedelijk was het haar bekend, zei hij, dat hoe langer hoe meer dames van de Society - hij sprak het woord Fransch uit, wat haar dwaas en bijna kinderlijk klonk - een werkkring vonden in de Haute Couture. De Haute Couture was een voornaam en exclusief bedrijf, het verlangde een raffinement en tegelijk een artisticiteit, die alleen cultuur en beschaving konden vereenigen.

Slechts de ingewijden vermochten dit te begrijpen, voor het groote publiek, dat naar mode grijpt als naar een sensatie, zou de innerlijke waarde van de Haute Couture voor altijd een gesloten boek blijven.

Puck's lippen trokken strak om haar glimlach te verbergen. Wanneer Kitty haar niet had voorbereid en wanneer ze niet, maanden geleden, de wonderlijke plechtigheid van een modeshow in ditzelfde huis had bijgewoond, zou ze het heele geval bespottelijk hebben gevonden. Zou ze dezen man met zijn parfum, zijn armband en zijn gemanicuurde vingers hebben gekwalificeerd als een charlatan of een comediant. Nu kreeg ze de stellige indruk, dat hij geen van beide was. Hij leefde en dacht in een sfeer, die voor haar onwezenlijk bleef, maar hij nam zichzelf volkomen au sérieux en uit de nadrukkelijke ernst waarmee hij sprak, bleek duidelijk hoe ontzaglijk gewichtig hij zijn beschouwingen vond. In zijn zangerig Fransch wijdde hij uit over de beschavingsinvloed van de Fransche modekunst, een geperfectioneerde kunst, die nimmer door eenig ander land kon worden benaderd en die in alle beschaafde oorden van de wereld een tegenwicht vormde voor de nivelleering welke de democratie bestreefde. Hij knoopte daar zelfs vage politieke en ethische stellingen aan vast en Puck kreeg telkens lust hem in de rede te vallen en met een kort, scherp zinnetje een debat te beginnen. Maar daartoe kreeg ze geen gelegenheid, hij voerde geen discours, hij hield een toespraak. Dan sprak hij nadrukkelijk over de exclusiviteit van zijn huis, dat elk model patenteerde en daarom van elk zijner ondergeschikten geheimhouding als een belofte eischen moest. Speciaal van de employé's, die met hem, den directeur en madame Rose, zijn compagnonne, voortdurend moesten samenwerken. En tenslotte vroeg hij haar haastig, alsof hem

dit onaangenaam was en moeite kostte, of zij voelde voor de functie van particulier secretaresse en tolk en bereid zou zijn de daaraan verbonden groote verantwoordelijkheden te aanvaarden. Het huis Panatelli, die verantwoordelijkheden erkennend, bood haar een maandelijksch salaris van vierduizend francs, met de mogelijkheid haar kleeren tegen kostprijs te betrekken.

Weer was het of Puck's hart opsprong in haar borst, maar weer verduwde ze het triomfante gevoel. Blijkbaar dus hadden haar kennis van zes talen en haar titel geimponeerd, al liet de onverschillige beleefdheid van dezen machthebber er geen spoor van merken. Natuurlijk zou ze zijn aanbod aannemen. Dolblij was ze en bereid om morgen aan de slag te gaan. Maar nu wou ze op haar beurt imponeeren en hooghartig doen. Ze had niet voor niets in de Haute Finance gewerkt, er de politiek der voorzichtigheid geleerd. Ze stond op en even koel-hoffelijk als hij, zei ze zijn aanbod in haar gedachten te willen houden; ze zou hem binnen een week tijds haar beslissing doen weten. Ook Panatelli stond op en boog. Strak zei hij: ‘Comme vous voulez, madame.’

Hij nam de hand, die zij hem reikte en schertste weer een gebaar van een handkus met een onverschillige vaagheid. Dan ging hij naar de deur om haar uit te laten. Maar op dat oogenblik ritselde aan de andere zij van het vertrek de zilveren portière vaneen en een kleine beweeglijke, zeer leelijke vrouw stoof plotseling druk en haastig naar binnen. ‘Mais non! mais non! Wat wil je nu doen, Robert, chéri! Dat kan immers onmogelik! Wij kunnen geen acht dagen op madame's antwoord wachten. Wij moeten het morgen weten, overmorgen op zijn allerlaatst! Maar madame zal ons niet teleurstellen... chère madame... u wilt immers wel bij ons

komen, nietwaar? Mademoiselle uw zuster zei, dat u werk zocht en dit juist werk voor u zou zijh. Heeft monsieur Panatelli u gezegd dat u uw japonnen tegen kostprijs van ons betrekken kunt? Dat wij u een premie geven voor elke klant die u aanbrengt? Of heeft hij weer te veel over zijn ideeën en idealen gesproken en vergeten zakelijk te zijn?'

Haar vloed van snelle, luide woorden, haar luidruchtige, nerveuse aanwezigheid viel als een wervelwind in de stille plechtigheid van de kamer. Haar woorden verrieden roekeloos duidelijk, dat ze achter de zilveren portière het gesprek beluisterd had, ze poogde zelfs geen schijn te redden en Panatelli vermocht zijn ergernis niet onder hooghartige onverschilligheid te verbergen. Zijn gladde hooge voorhoofd trok in booze rimpels, zijn onderlip stak dreigend vooruit, zijn diepliggende oogen stonden klein van boosheid. 'Madame Rose, ma compagnonne,' stelde hij voor en Puck voelde haar hand gedrukt tusschen heete, beenige vingers. Ze zag twee groote, lichte oogen in een onregelmatig, nerveus en energiek gezicht, waarin zware vouwen van moeheid lagen en waarboven ordelooze, slordig geverfde, roode haren krulden en kruifden. 'Wanneer u wilt,' zei madame Rose met een bemoedigende glimlach van haar grove mond, 'zal ik u straks ons heele bedrijf laten zien, de negen ateliers en de kamers van de coupeuses, de stoffenafdeeling en het kantoor van de publicitá. Ah... ik ben overtuigd, dat het u bij ons zal bevallen, de Haute Couture is geen bedrijf, madame, c'est un Art!'

Haar hoekige lichaam was gehuld in zwart satijn, strak als een foudraal met een hooge tot de ooren reikende kraag, die merkbaar een te lange en te magere hals moest verbergen en met wijde strooken, die over haar te

groote handen vielen. Doch zij droeg zeer korte rokken en terwijl ze zich met een lenig sprongetje op een hoek van het schrijfbureau zette, vertoonde ze met merkbaar genoegen haar slanke beenen.

Hoe was de verhouding van dit merkwaardige wezen tot den chef van het huis? Madame Rose, had Kitty gezegd, is jaloersch als Othello. Bestond er soms een liefdesverhouding tusschen haar en dien verfijnden, geblaseerden man met zijn verleidersoogen? Madame Rose was zeker tien jaar ouder dan hij. 'Ma compagnonne...' maar ze noemde hem Robert-chéri... ze zat op zijn schrijftafel, schoof zijn kostbaar plaatwerk achteloos opzij en het in een voortdurend nerveus zoeken naar beweging het obscene presse-papier balanceeren op de palm van haar groote hand. Dan legde ze die hand op de schouder van den zwijgenden, norsch voor zich uitstarenden man en met de andere tipte ze demonstratief een pluis van zijn revers. Met een stortvloed van rappe schilderachtige woorden begon ze op haar beurt van het groote drukke bedrijf te vertellen, het werd één lofzang op den 'maître', den artist, den ontwerper, die al haar uitbundigheid koel en zichtbaar geërgerd langs zich heen het gaan.

Toen Puck ten tweede male afscheid nam, door Panatelli tot de gecapitonneerde deur vergezeld, had ze beloofd binnen twee maal vier-en-twintig uur te beslissen.

Elfde hoofdstuk.

Maar die avond nadat zij met Han gedineerd had in hun kleine restaurant en, na hun gewone wandeling door een paar der avonddrukke straten van Montmartres, zich met hem installeerde in hun verschoten stoffige salon, had Puck nog steeds geen gelegenheid gevonden om over haar groote nieuws te beginnen. Want haar man bleek, als zoo vaak de laatste tijd, volkomen vervuld van zijn eigen aangelegenheden; hij sprak gedurende de maaltijd voortdurend van de proeven met een nieuwe motor waaraan hij bezig was, waarbij hij poogde het aantal toeren te verhoogen zonder het benzineverbruik te vermeerderen en over de resultaten en merkwaardige verrassingen van dit werk vertelde hij met een wijdloopige animo, die haar volledige en nooit falende aandacht als vanzelfsprekend eischte.

Ze had zich voorgenomen hem een grappig relaas te doen van haar kennismaking met den grooten Panatelli in zijn achtkantige studio met het zilveren plafond, om daarna over het mooie, onverwachte aanbod te beginnen. Maar toen zij in haar keukentje stond om thee te zetten, begreep ze, dat ook thans het oogenblik weinig gunstig zou zijn. Han had dadelijk zijn boeken geopend en zich aan het kleine schrijfbureau gezet, waar een stapel blauwdrukken en vellen vol cijfers wachtten. Deed ze niet

wijzer om tot morgen te zwijgen?; Maar waarom? - vroeg ze zich in plotselinge ergernis af-moest ze hem eerst zoo omzichtig voorbereiden op die slimme, onderworpen manier, die de vrouwen eeuwenlang als de eenige hadden beschouwd om haar wenschen een kans te geven? Han en zij waren toch kameraden en gelijken, zijn genadige toestemming behoefde ze niet te vragen!

De telefoonschel in de hall ging over, zij hoorde hem opstaan om te luisteren. Van de fabriek in Argenteuil werd opgebeld, dat gebeurde tegenwoordig bijna elke avond. Hij sprak luid en argumenteerde heftig met de telefoniste in zijn nog altijd slecht uitgesproken Fransch, dan volgde een lange, moeizame opgaaf vol getallen en onbegrijpelijke termen.

Toen ze binnenkwam met de thee zat hij alweer over zijn werk gebogen, zenuwachtig haastig te schrijven. Zij streek over zijn dik stug haar terwijl ze zijn kopje voor hem neerzette, dan tikkelden haar vingers speels over de rimpels in zijn voorhoofd. ‘Han, weet je nog hoe wijs je vroeger oordeelde over menschen, die de slaaf van hun werk zijn?’

Hij greep naar haar hand en kuste in de palm, een liefkoozing, die haar altijd warm gelukkig maakte, doch ze voelde maar al te goed hoe vluchtig en verstrooid hij haar ditmaal gaf, zijn gedachten bleven bij zijn probleem, zijn oogen lieten het blad met cijfers geen seconde los.

En toen zei ze plotseling, zonder voorzichtige introductie, koel, rustig als iets dat bij voorbaat beslist was: ‘Ik kan een prachtig baantje krijgen bij Panatelli. Door Kitty's voorspraak. Een combinatie van tolk en secretaresse van den directeur.’

Zijn hoofd hief zich met een ruk. Ze zag hoe moeilijk hij zijn gedachten losmaakte en instelde op wat zij zei.

‘In dat modehuis? Dat is toch niets voor jou? Waarom zou je dat in 's hemelsnaam doen?’

‘Omdat ik me ondragelijk verveel. Jij, die voortdurend in druk animeerend werk zit, kunt je niet voorstellen hoe hopeloos leeg en doelloos hier mijn leven is. Bovendien is het hoog noodig, dat ik geld verdien, op de duur kunnen we er met jouw salaris onmogelijk komen.’

Zijn mondhoeken trokken schamper neer. ‘Vind je het zoo erg om een beetje zuinig te moeten zijn? Je hebt me in Indië zoo menigmaal verzekerd, dat het je gemakkelijk zou vallen wanneer je dáár maar eenmaal weg was.’

‘Me dunkt, dat ik deze maanden zuinig genoeg geweest ben. En toch zijn we er niet gekomen. We hebben van ons kapitaaltje ingeteerd.’

Nu dachten ze allebei aan hetzelfde... aan het geld dat hij aan Lily had gestuurd. Ze spraken het niet uit, natuurlijk niet. Was er werkelijk een tijd geweest waarin ze open en eerlijk àlles met elkaar bespraken? Luchtiger vervolgde ze: ‘Ze moeten daar iemand hebben die Engelsch, Spaansch en Zweedsch vlot kan spreken, ik ken bovendien nog Italiaansch en Duitsch, de combinatie schijnt hier in Parijs vrijwel een unicum te zijn.’

Hij zweeg lang, terwijl hij voor zich uit staarde en figuurtjes teekende op het blad papier dat voor hem lag.

‘Ik vind het toch maar beter dat je het niet aanneemt,’ zei hij eindelijk op een even luchtige toon als de hare, alsof het een onbelangrijk plan gold, dat ze terloops bespraken. ‘Ik had je namelijk voor willen stellen dit appartement op te geven, het bevalt mij evenmin als jou. We kunnen veel beter iets in Argenteuil, of daar buiten huren, voor mij wordt het de laatste tijd ondoenlijk om zoover van mijn werk te wonen.’

‘Argenteuil in de winter! Ik denk er niet over, lieve

jongen! Ik vond het er in de zomer al meer dan verschrikkelijk.'

'Het is veel en veel goedkooper dan in Parijs.'

'Wat komt dat er op aan? Bij Panatelli kan ik vierduizend francs per maand verdienen.'

Hij draaide zich met een ruk naar haar toe terwijl hij het cijfer mompelend herhaalde. En het flitste door haar heen, wéér met een triomf waarvoor ze zich op hetzelfde oogenblik schaamde: 'Zijn mannentrots kan niet uitstaan, dat ik meer verdien dan hij.'

Hij stond op, met groote stappen en met zijn handen diep in zijn zakken geboord begon hij te ijsbeeren door de kamer. 'Maar dat is toch niets voor jou, Puck,' begon hij eindelijk moeilijk en zij, stil en schijnbaar volkomen rustig in haar stoel, zag hoe de aren aan zijn slapen zwollen. 'Een baantje in een modehuis. Hoe heb je erop geschimpt toen Kitty er mannequin werd. Jij, die je zoo graag laat voorstaan op je intelligentie en een haat hebt aan al wat ijdel en laag-bij-degrond en oppervlakkig is.'

Hij zag haar lachje niet, haar stem klonk luchtig als daar even.

'Je zoekt schijn-argumenten, lieve jongen.'

Hij stoof op. 'Wat bedoel je daarmee? Vind je het soms een schijn-argument, dat het voor mij ondoenlijk is om zoo ver van mijn werk te wonen?'

'Daar had je je voor vanavond nog nooit over beklaagd.'

'Alsof het daarom niet waar was! Hoeveel mannen zouden er zich in schikken om 's morgens voor dag en dauw te ontbijten en om 's avonds moe en afgewerkt in een restaurant te eten omdat de femme de ménage niet te bewegen is zoo laat te blijven. Er zijn ook nog vrouwen, die in zoo'n geval zelf de handen uit de mouwen steken.'

‘Dan had je zoo'n vrouw moeten trouwen, Han. Toen je mij nam, wist je dat ik voor huissloof niet de minste aanleg heb. Maar als ik dat baantje heb, zal ik trachten een goede meid-huishoudster uit Holland te krijgen, die kan dan het huishouden verzorgen en voor ons koken.’

‘Ik wìl niet dat je het accepteert,’ barstte hij woedend en driftig uit. ‘Hoe dikwijls heb ik je niet hooren zeggen dat zoo'n modehuis een minderwaardige omgeving is! Als we in Argenteuil gaan wonen en zuinig leven, hebben we jouw verdiensten niet noodig. En behouden we tenminste ons huiselijk leven, terwijl anders...’

‘Ik vraag je niet om permissie, Han.’ Koel en scherp klonk haar stem over zijn opgewonden, booze woorden heen. ‘Ik herhaal, wat je te berde brengt zijn schijnargumenten. Wat je bedoelt, maar niet zeggen wilt, is dat je moeder en zuster en al jullie Hollandsche vrienden het niet deftig genoeg zullen vinden voor de vrouw van Henri van Doeveren, terwijl je bovendien niet uit kunt staan, dat ik méér verdienen zal dan jij!’

Nu leunde hij tegen het kleine schoorsteentje van namaakmarmer en hij keek haar aan, verbijsterd bijna, zijn gezicht tot de lippen wit, maar met een donkere, hevige drift in zijn klein-getrokken oogen. Zóó - dacht zij en ze voelde haar hart domp en snel bonzen - was het nog nooit tusschen hen geweest, zoo hard en koud en vijandig hadden ze nog nooit tegenover elkaar gestaan. Omdat zij altijd nog haar scherpe tong bedwongen had, omdat zij altijd nog de lieve onderworpen vrouw was geweest, die hij zoo graag in haar wilde zien. Hij bleef zwijgen, maar hij omklemde een van de kleine, prullige schoorsteen-ornamenten met zijn groote hand en opeens hoorde zij een dof krakend geluid, terwijl hij de scherven van het rose porcelein tusschen zijn vingers hield. Tusschen de namaak-kolen van de gashaard vielen ze.

‘Daar kan ik ze straks uithalen,’ dacht ze met een doffe woedende wanhopigheid en ze begreep met een booze voldoening, dat hij zich gesneden had aan de scherven, want hij wond een zakdoek om zijn hand. Ze stond op en ging de kamer uit.

Voor haar toilettafel stond ze, met aldoor nog dat doffe, wanhopige gevoel en ze keek star naar haar koud, hooghartig gezicht, dat zij opeens weer zoo bitter haatte. Ze had daar iets gezegd, dat hij haar nooit vergeven zou, er was iets onherstelbaars gebeurd, iets dat ze geen van beiden ooit zouden vergeten. En lang geleden, toen zij pas getrouwd was en op het balcon van de Villa Serbelloni uitkeek over het meer op een vroege najaarsmorgen, had zij geweten, met profetische stelligheid: wanneer het ooit mis gaat, zou het mijn schuld zijn.

Weer belde de telefoon en weer bleek de verbinding slecht. Ze hoorde Han roepen en probeeren, argumenteeren met de telefoniste, ten laatste volgde er een tweede moeizaam gesprek waarin cijfers en formules eindeloos moesten herhaald en gecontroleerd. Eigenlijk had hij groot gelijk. Het was vrijwel ondoenlijk voor hem om zoover van zijn werk te wonen. Lag haar zooveel aan dat baantje? Toen Kitty het voorstelde, had het haar nauwelijks aangelokt. Pas toen ze in Panatelli's kamer zat werd haar belangstelling gewekt. Vierhonderd gulden in de maand, geen geldzorgen meer, een beter appartement, nieuwe kleeren, flinke hulp in huis... Maar was dat waard om er hun goede verstandhouding, hun mooie sterke kameraadschap voor te verstoren? Ze zat op de rand van het lage, breede bed, haar handen tusschen de knieën gevouwen, haar rug gebogen, moedeloos en moe, vervuld op eenmaal weer van haar oude onmachtige haat aan zichzelve. Haar vriend de dokter had gelijk. Zij deugde niet voor de vrouw van een Hollander met ouder-

wetsche, conventioneele begrippen. Ze kon haar onafhankelijkheid niet opgeven, ze had hem nooit moeten trouwen. ‘Maar ik hou van hem!’ barstte het in haar los; ‘zijn liefde is immers oneindig meer waard dan mijn onafhankelijkheid en persoonlijkheid en al het andere!’ Zij hoorde, dat hij zijn telefoongesprek beëindigd had, hij ging de kamer weer binnen en sloot de deur. Een oogenblik later stond zij achter hem. Ze handelde in een impuls, ze wist nauwelijks wat ze hem wilde zeggen. Ze legde haar smalle koude hand om zijn hoofd en voelde hoe het bloed snel bonsde in zijn slapen, het ontroerde haar vreemd. Met een heesche, haperende stem begon ze: ‘Ik heb ellendige dingen gezegd, die ik natuurlijk geen oogenblik meende. Als je het werkelijk wilt, als het voor jou zoo'n ergernis is... zal ik het niet aannemen. Dan zal ik het afschrijven en we zullen in Argenteuil gaan wonen.’

Hij draaide zich met een ruk om. Ze zag zijn oogen zacht worden van ontroerde verteedering terwijl hij aarzelend, weifelend nog naar haar opkeek. En dan barstte hij uit, jongensachtig, uitbundig: ‘Je bent tòch een schat, Puck! Om me dat te komen zeggen. Om zoo je eigen wil en je trots te verloochenen. Nee, ik eisch niet, dat je het opgeeft. Natuurlijk begrijp ik, dat je verlangt naar werk. Ik wil geen ouderwetsche tyran zijn... Godbewaarme neen, kind. We zullen een compromis vinden - natuurlijk. Die huishoudster uit Holland is een puik idee. En ik zal ergens in Argenteuil een kamer huren, waar ik kan blijven slapen als er erg belangrijk werk is. Puck - lit wil heelemaal eerlijk tegen je zijn. Het héèft me gestoken meer dan ik me zelf bekennen wou - dat moeder en Corry er zooveel op te zeggen zullen hebben en ook... dat jij zóó gemakkelijk véél kunt verdienen.’

Tranen sprongen in haar oogen, ze drukte snel haar hand op zijn mond en weer kuste hij haar palm, als daarstraks toen ze hem zijn thee bracht, vóór al dit afschuwlijke was gezegd en gedacht. Beduidde dit een verzoening? Beduidde het dat ze haar zin kreeg - zoo snel, zoo gemakkelijk? Maar bestond er werkelijk zooiets als vergeten van een twist, zakten niet al die harde, vijandige woorden naar de bodem van je herinnering, om er te wachten tot je ze in een ander moment van boosheid en drift weer naar boven haalde? En plotseling pijnigde een andere twijfel: 'Zou hij het zoo makkelijk hebben toegegeven wanneer hij nog het zoo van me hield als vroeger?' Hij greep alweer naar zijn papieren. 'Zorg vooral, dat je een goed contract krijgt,' waarschuwde hij zakelijk en als om te onderstrepen, dat bij de kwestie voor het oogenblik vond afgedaan. 'En laat het mij even doorzien voor je het onderteekent. Ik heb nogal veel ervaring op dat gebied.'

Ze glimlachte stilletjes. Vergat hij heelemaal, dat ze Meester in de Rechten was?

'Ik zal het aan je oordeel onderwerpen,' beloofde ze. En dan ging ze weg van zijn schrijftafel en knielde voor het haardje om de scherven van het roze vaasje tusschen de namaak-kolen te zoeken. Een ellendig werk, dat haar vingers vuil maakte en stroef. Han lette niet meer op haar. Hij zat diep over zijn papieren gebogen en werkte met nerveuse haast om de verloren tijd in te halen.

Twaalfde hoofdstuk.

Wanneer Elizabeth later terugdacht aan haar eerste tijd in het Huis Panatelli, zag ze het beeld van iemand, die met roekelooze durf op een snel rijdend voertuig is gesprongen en daar hijgend en verwonderd constateert, dat hij geen armen of beenen heeft gebroken, noch door zijn sprong het evenwicht van het vehikel in gevaar heeft gebracht. En het kostte haar in het begin voortdurend moeite om te realiseeren, dat de uitgewoonde, overbevolkte, overdrukke ateliers behoorden bij de statige pracht van het Renaissance paleis; dat wat hier met zenuwachtige haast en zweetende inspanning werd gewrocht hetzelfde was, dat ginds met een achtelooze loome voornaamheid werd tentoongesteld.

Door de trieste grijze werkplaatsen aan de achterzij joeg, als een sirocco, de nerveuze opgezweepte vaart van altijd haastige, nooit eindigende arbeid. Onafgebroken ratelden tallooze naaimachines achter vervelooze deuren, ritselden kostbare rnaterialen tusschen de vlugge vingers van bleeke, afgewerkte vrouwen, snel en geluid-loos draafden de speldenraapsters met haar ingekapselde vrachten van de ateliers naar de passalons, van de passalons weer terug naar de ateliers. Door de huistelefoons klonken hooge, zenuwachtige stemmen, die met Fran-

sche radheid kijfden en argumenteerden, van de ateliers naar de Distribution, van de Publicité naar de groote afdeeling Inkoop, van de boekhouding naar het Comptoir van madame Rose, die als een generaal heerschte over een leger van tweehonderdveertig vrouwen.

Achter de zware dubbele deuren dreef madame Rose's geweldige vitaliteit en haar ziedende, nooit verflauwende energie tot altijd grooter spoed, tot altijd meer efficiëncy. Haar schelle stem, haar rappe gebaren bleken een wonderlijke onbegrijpelijke macht te bezitten, die alle handen vlugger deed werken zoodra ze haar leelijke beweeglijke gezicht met de woeste roestkleurige haardos om de deur van een atelier boog. Zooals Van Doeveren het daarginds in Lagranges fabrieken zijn trots en zijn glorie vond om een motor tot de grootste en zuinigste prestaties op te voeren, zoo trachtte deze kleine nerveuze vrouw de honderden rappe handen in de ateliers tot altijd grooter vlugheid te dwingen. In haar kantoor, op haar vervelooze plompe cylinder-bureau, lagen de staten van loonen, arbeidsuren, exploitatiekosten. Daar werkte ze elke ayond, wanneer het personeel het gebouw verlaten had, wanneer Panatelli in zijn groote grijze wagen naar zijn villa in Meudon was gereden. ‘C'est une genie,’ zeiden bewonderend de klerken van de boekhouding, die wisten dat geen enkele onjuistheid, geen enkel foutief cijfer aan haar scherpe oogen ontging.

In de ontvangsalons en in de paskamers van het Huis Panatelli werd, als ware dit door een zorgvuldige code van etiquette vastgesteld, geld als onbelangrijke bijkomstigheid beschouwd. Glimlachend terloops fluisterden de vendeuses de fantastische bedragen, glimkchendonverschillig werden ze door de koopsters - indien zij zich verwaardigden ernaar te vragen - aanvaard. Maar

achter de dubbele deuren controleerde een geraffineerd en geperfectioneerd systeem elke meter band, elke klos garen, tot op een centimeter nauwkeurig moesten de coupeuses de kostbare stoffen welke zij verwerkten, verantwoorden en een ingewikkeld stelsel van boeten beknibbelde tot op een centime de loonen van de naaisters. Er bestond weliswaar een streng en gewichtig syndicaat, dat arbeidsuren en salaris regelde, maar madame Rose kende honderd heimelijke mogelijkheden om die wetten te ontduiken. Want de dames, die door het Huis Panatelli werden bediend en door geld of positie bijna allen tot de rnachthebbers der wereld behoorden, waren gewend hun dwaaste grillen vervuld, hun onredelijkste eischen ingewilligd te zien. Het was de glorie van het Huis, dat het altijd onder elke omstandigheid aan de eischen van een klant kon voldoen en het de bestelde toiletten leverde na maanden of na enkele uren. Zooals de koopsters de etiquette handhaafden en prijzen als bijkomstig en onbelangrijk beschouwden, zoo hield de staf van het Huis de schijn op, dat tijd en arbeidsduur factoren waren, die men naar ieders wensch kon regelen. Hoe er in stille lange nachten, op Zaterdagmiddagen, op Zondagen achter de met blinden hermetisch gesloten vensters werd gewerkt, verrieden alleen de boekhoudstaten, de roodgerande oogen van de naaisters en de nerveuze tic in het vermoeide gezicht van de directrice.

Toen Puck op een Maandagmorgen voor de eerste maal als employé de deur in de Rue de Vignet binnenging, bleek er niemand om haar te ontvangen en niemand op de hoogte van het feit, dat de directie een nieuwe secretaresse had aangesteld. De portier ried haar naar de kamer van de Publicité te gaan, die haar, naar hij veronderstelde, als kantoorwas toegewezen. De directeur

zou wel niet voor het eind van de morgen komen en madame Rose was al sinds acht uur bezig met twee klanten uit Budapest en mocht alleen bij dringende noodzakelijkheid gestoord.

In een klein donker kantoortje, dat uitzag op een binnenplaats en waar vroeg in de morgen het electrisch licht al brandde, vond Puck een verveloos bureauministre, dat door haar voorgangster bij een overhaast vertrek in de ongelooflijkste vuilheid en slordigheid was achtergelaten. Zij moest het kamertje deelen met een typiste, die haar ontving met een glimlachende, insolente onhebbelijkheid en op elke vraag een vaag of ontwijkend antwoord gaf.

Terwijl zij aan het werk toog om op te ruimen, brieven en persuitknipsels sorteerde, beschimmelde bonbons en leege cigarettendoozen uit de kamer droeg en zelf op zoek trok naar een lap, die als stofdoek zou kunnen dienen, zakte haar stemming meer en meer. Had Han geen gelijk? Bleek dit niet een baantje beneden haar waardigheid? De moeite niet waard om de heele familie tegen zich in het harnas te jagen? Want ze twijfelde er niet aan, dat de dames Van Doeveren diep verontwaardigd zouden zijn en dat haar eigen moeder haar een booze brief zou schrijven. Moeder, die zich in de fraaie zalen aan Panatelli's Présentation zoo bitter geërgerd had en die stellig zou zeggen: ‘Als je persé werk wou, had ik wel wat beters voor je kunnen vinden.’

Eerst in de middag liet Panatelli haar roepen. In zijn achtkantige studio waar de rook zijner cigaretten als een nevel hing en waar de atmosfeer bezwaard was met zijn parfum, begroette hij haar vluchtig en onverschillig, of ze reeds maanden in plaats van uren haar functie vervulde. En terwijl hij zich achter het leege blad van zijn bureau zerte en de lijnen van zijn olijfbleeke gezicht

begon te masseeren met zijn fijne, buitenwaarts gebogen vingertoppen, dicteerde hij haar een briefje aan zijn chemisier, een tweede aan den directeur van een restaurant over een souper, dat hij daar de volgende week wenschte te geven en een derde, waarvoor hij noch een naam, noch een adres gaf, dat blijkbaar aan een dame was gericht en een invitatie bevatte voor hetzelfde avondmaal. Toen Puck met haar stenogrammen naar beneden ging, lachte ze grimmig. Haar gedachten trokken onwillekeurig naar Retemeijer's Bank, naar de belangrijke, boeiende arbeid, die daar dagelijks haar deel was geweest, naar haar mooie zonnige kamer en de vriendschappelijke waardeering van directeur en personeel...

In haar donker kantoor wachtte een speldenraapstertje met de boodschap, dat madame Rose haar noodig had. Voor een klant uit Argentinië moest zij tolkendienst verrichten. Met een gevoel van schuldige angst, of ze weer een schoolkind was, dat een les niet voldoende kende, volgde ze het kleine meisje door het labyrinth van kale gangen naar de passalon. Maar toen ze eenmaal in het rood-met-gouden vertrek stond, luisterend met een bonzend hart naar de rappe woordenstroom der directrice, die ze zoo, voor de vuist, in het Spaansch moest vertalen, begon haar slechte stemming te verdwijnen. Want wat zich daar voltrok, tusschen die geslepen spiegels en damasten bespanningen, tusschen die profusie van elegante toiletten, pelzen, lingeries en hoeden, leek de scène van een kostelijk blijspel, door voortreffelijke artisten opgevoerd. De schatrijke Argentijnsche, een onaanzienlijk, verlegen vrouwtje met een slecht figuur, gekomen voor één toilet, dat ze de vorige dag op de présentation gezien en bewonderd had, kocht die middag een trousseau. Kocht voor meer dan tweemaal honderdduizend francs. Vier mannequins demonstreer-

den voor haar en luchtig beminnelijk gaf madame Rose uur na uur haar toegewijde aandacht. Een totaal àndere madame Rose, dan de heftige, drukke 'Générale', die heerschte in de ateliers en op de kantoren, die vitte en jachtte om de winst van vijf minuten. Al haar bruuskheid en ongeduld wist ze te bedwingen terwijl ze haar koopwaar toonde met de bescheiden geestdrift, waarmee een verzamelaar zijn collectie exquize kunstschatten demonstreert. Ze drong niet aan, zij gebruikte geen enkele van de trucs waarmee handige verkoopsters klanten weten te vangen, zij speelde haar rol met een meesterschap, een menschenkennis, een charme en een onontkoombare suggestie, die Puck even interessant als bewonderenswaardig vond. Zij had in de voorafgaande dagen druk haar Spaansche spraakkunst bestudeerd en na enkele minuten werd de vreemde tongval haar weer gemakkelijk, ze kreeg er plezier in om de bloemrijke uitdrukkingen van haar principale zoo juist mogelijk over te brengen en te zorgen, dat de suggestieve woorden in haar vertaling geen zweem van hun macht verloren.

'Je suis très contente; het ging uitstekend voor de eerste keer.' Madame Rose gaf haar een tevreden knikje toen de conférentie ten einde was en ze liet het bloc met de dikke stapel bestellingen tusschen haar vingers flapperen.

In de corridor constateerde Puck tot haar verwondering, dat het bij half zeven was. Hoe vlug was de tweede helft van de dag voorbijgegaan! Reeds draafden de naaistertjes de kale steenen trappen af, luidruchtig en speelsch als jonge dieren, die urenlang gekooid zijn geweest, in het kleine muffe kantoortje zette de typiste haar hoedje op en gluurde uit de hoekjes van haar oogen achterdochtig en onvriendelijk naar het warme, geanimeerde gezicht van de nieuweling.

Puck had afgesproken, dat ze na afloop van haar eerste dagtaak op Kitty zou wachten. Achter het hokje van den portier zette ze zich op een smalle houten bank, die daar voor boodschaploopers stond en geïnteresseerd begon ze te kijken naar de lange, bonte stoet der employé's, die de trappen afdaalden en naar buiten gingen. De deftige vendeuses in kostbare bontmantels en met hoedjes naar de allerlaatste mode, de onwezenlijk slanke mannequins in gedurfde, excentrieke kleeren, de chefs-d'atelier met haar moede, afgewerkte gezichten in degelijke ulsters of regenmantels en de naaisters: de premières-mains, de secondes-mains, de apprenties en de speldenraapstertjes, die geen andere tooi bezaten dan een glanzende overvloed van keurig gefriseerde haren, een rank figuurtje en een paar lange, rappe beenen.

Voor de geopende deur stopte een groote, lichtgrijze wagen, een cabriolet van een der duurste automerken, die door een chauffeur in livrei werd bestuurd. En op de trappen hielden de employé's elkaar fluisterend tegen, zich dringend tegen de leuning maakten zij eerbiedig plaats voor den chef, terwijl hij met jongensachtige vlugheid naar beneden liep. Panatelli had zijn deftige correctheid blijkbaar in zijn achtkantig heiligdom gelaten, hij droeg een lichte, zeer wijde autojas en een lichte flambard, overmoedig schuin op zijn glanzende donkere haren. De chauffeur groette en zette de motor aan, de portier schoot uit zijn hokje en reikte hem een brief. Puck zag zijn tevreden verrassing, zijn lach terwijl hij las en vond zijn gezicht, dat haar die morgen in zijn ijdele gewichtigheid bijna afstootend had geschenen, opeens zeer aantrekkelijk. Hij duwde het papier in zijn zak en wipte vlug achter het smalle glanzende stuurwiel van zijn wagen. Bijna geruischloos gleed de groote pronkende auto voorbij en

liet voor de geopende deur een armoedige leegte.

Puck voelde een hand op haar arm en keek in Kitty's lachend gezicht. Tot haar ergernis voelde ze zich blozen.

‘Je bent, dunkt me, sterk geïnteresseerd!’

‘Voorloopig veel meer in madame Rose dan in hem. Hij is niet veel anders dan een ijdeltuit en een vrouwenjager.’

‘Hoe kun jij dat weten na die eene dag?’

‘Vergeet niet, dat ik hem een paar maanden geleden op de Présentation heb gezien en daarnet kon ik hem voortreffelijk bekijken terwijl hij een lila brief las.’

Kitty lachte en trok waarschuwend aan haar zusters arm. Madame Rose daalde de trap af en draalde even, blijkbaar in tweestrijd, voor het hokje van den portier.

‘Monsieur Bertrand, u weet dat er vanavond veertien naaisters voor overwerk komen?’

‘U hebt het mij gezegd, madame.’

‘En dat ik zelf om half tien een conferentie heb met de accountant?’

‘Ik weet het, madame.’

‘Is meneer Panatelli al vertrokken?’

‘Zoo juist, madame.’

‘Was er hier een brief voor meneer afgegeven?’

‘Neen, madame.’

Uit het vermoeide gezicht van madame was alle animo, alle blijmoedige energie verdwenen. Het was het gezicht van een gekweld, ongelukkig mensch, terwijl ze langzaam naar de voordeur ging en er een oogenblik stond te turen naar de grauwe, al donkere avondhemel. Zoo, in het naakte schijnsel van een lamp scheen ze ontstellend oud en vermoeid en ontstellend, zielig leelijk. Onwillekeurig vergeleek Puck haar met den mooien zelfbewusten eleganten compagnon, die daareven door diezelfde deur in zijn pronkende wagen was

gestapt en ze herinnerde zich madame's zoo duidelijk gedemonstreerde intimiteit in Panatelli's kamer. Had ze hem toen niet Roberto chéri genoemd... en de pluisjes van zijn jaskraag getipt en haar arm om zijn keurig getailleerde schouder gelegd? Wat was de verhouding van die twee? Ze popelde om er Kitty naar te vragen.

Dertiende hoofdstuk.

Het werd een moeilijk begin. In de eerste allerdrukste weken van het seizoen had niemand tijd om Elizabeth op de hoogte van het ingewikkeld bedrijf te brengen, maar iedereen scheen te verwachten, dat ze er na een paar dagen volkomen in thuis zou zijn.

Van den directeur merkte ze slechts zeer weinig. Des morgens kwam hij zelden, des middags vertoefde hij in een speciaal voor hem ingericht en zorgvuldig afgesloten vertrek naast zijn studio, waar hij de ontwerpen maakte, die hij in het volgende seizoen wilde lanceeren. Daarop volgde dan dagelijks zijn sensationeele entree in de salons der Présentation, waar hij met zijn achtelooze majesteit tegen het zwartfluweelen gordijn kwam leunen en zijn belangstelling schonk aan diegenen der bezoeksters, die zich in zijn bijzondere gunst mochten verheugen.

Eerst laat in de middag placht hij zijn secretaresse bij zich te ontbieden en terwijl hij met zijn buitenwaarts gebogen vingertoppen zijn glad olijfbleek diplomatengezicht masseerde, dicteerde hij haar zijn particuliere correspondentie: briefjes aan zijn tailleur, zijn bloemist of zijn wijnhandelaar en antwoorden op een ontelbaar aantal van de meest verscheiden invitaties.

Een onbenullige, dikwijls lachwekkende taak. Puck

had er stellig na een paar weken de brui van gegeven indien het werk voor madame Rose er niet geweest was. Maar haar geamuseerde belangstelling voor de kleine, leelijke, hypernerveuze vrouw was gegroeid tot eerlijke bewondering, toen zij begon te zien hoe heel het ingewikkelde, koortsig opgestuwde bedrijf, dat de naam droeg van Panatelli, in waarheid door haar onvermoeide energie gedreven werd. Vroeg in de morgen, vóór de klanten kwamen, dicteerde zij ontelbare brieven, kort, helder en zakelijk, confereerde zij met de chefs der afdeelingen, maakte zij haar rondgang door alle ateliers en stond zij de vertegenwoordigers der groote huizen in zijde, kanten of stoffen te woord, die de speciale ontwerpen van Panatelli moesten uitvoeren en leveren. Doch haar moeilijkste, zwaarste werk begon in de loop van de morgen, wanneer de veertien passalons met klanten werden bevolkt en ze gedurende vele lange uren haar geduld, haar menschenkennis, haar charme en haar diplomatisch talent in dienst moest stellen van een onafzienbare reeks verwende, veeleischende, grillige en onberekenbare vrouwen.

Een maskerade, een wonderlijke schitter-verblindende vertooning - van die sensatie kwam Puck in de eerste weken niet los. Want telkens zag ze een andere boeiende scène tusschen verguld damast en geslepen spiegels, een dwaze klucht, een wrange satyre of een beklemmende tragedie. Met madame Rose, de essayeuses, de mannequins en de speldenraapsters speelde daar de klant haar rol, passief en door haar zelf nauwelijks geweten. Met diepe, zwaarwichtige ernst werd hier urenlang beraadslaagd over de grootste futiliteiten van de mode, gedelibereerd, getwist, geaarzeld, of het besluiten gold waarmee geluk, toekomst of leven werden gemoeid. Er waren vrouwen, die eindeloos weifelden over de kleur

van een stof, het patroon van een kant, de grootte van een moesje; die moeizaam besloten en na een kwartier haar besluit weer herriepen, die nog tienmaal opnieuw veranderden en tenslotte van woede schreiden wanneer het resultaat van haar keus haar niet voldeed. En er waren vrouwen, die kozen en kochten, fanatiek en zonder overleg, als door een vreemde ziekte bezeten en van wie madame Rose wist, met haar onfeilbare door de praktijk der jaren geschoolde intuïtie, dat zij de volgende dag zouden telefoneeren om drie vierden van haar aankoop ongedaan te maken.

Er waren jonge, mooie, verwende cocottes, die bevalen en tiranniseerden en madame Rose behandelden of zij de minste van haar eigen naaisters was; en er waren oude, hoog-adellijke dames, die de grootste namen van Europa droegen en die aan madame Rose hingen als aan haar dierbaarste vriendin, zonder wier voortdurende toewijding en zorg zij onmogelijk zouden kunnen leven. En voor elk dier zoo verscheiden wezens vond de kleine vrouw de juiste intonatie, de juiste houding. Nooit ontviel haar een woord van ergernis, nooit trok door haar vermoeide oogen een zweem van spot of hoon, nooit liet ze zich gaan met een ongeduldig woord of zich verleiden tot een te groote familiariteit. Met een glimlach accepteerde ze de onmogelijkste eischen, met een glimlach hoorde ze de onredelijkste verwijten aan.

Wanneer Puck des avonds zeer vermoeid naar huis ging, verwonderde ze zich telkens weer over haar diepe, tevreden voldaanheid. Want ‘belangrijk’ in de beteekenis, die ze daar vroeger aan gehecht had, was dit roezig ongeregeld werk geenszins; hoe kwam het dan, dat het haar iedere dag opnieuw zoo sterk boeide en interesseerde? Haar, die zich om mode en kleeren nooit veel bekommerd had, die altijd spottend en meelijdend

geoordeeld had over de vrouwen en meisjes, die daar haar leven mee vulden. En ze erkende, omdat hier haar oude, machtige belangstelling in de menschen en het leven zulk een sterke bevrediging vond; hier zag ze, al was het maar voor een oogenblik, menschen zooals ze werkelijk waren, hier verraadde elk op haar beurt haar verborgenste instincten, ijdelheid of trots, jaloezie of hebzucht, hoogmoed of minderwaardigheidsbesef, jeugdige overmoed of radelooze angst voor ouderdom. Het scheen of de meesten hier, mèt de veilige omhulling van haar kleeren, ook haar zelfbeheersching van zich af lieten vallen; de vrouwen voor de spiegels in madame Rose's passalons, toonden zich bang, afhankelijk en 'onverhuld' als patiënten in de consultatiekamer van een dokter. En hoe weinig verheffends, hoeveel dat triest was of belachelijk, viel er op te merken; welke zielige slaven van haar ijdelheid waren de meesten... ook de machtigen en voornamen, ook zij, die beroemde namen droegen, zelfs zij die door een groot talent roem en rijkdom hadden verworven. En hoe ongelooflijk knap moest de kleine leelijke madame Rose zijn, die jaren geleden als eenvoudig naaistertje begonnen was, die geen vreemde talen kende en nooit buiten de grenzen van haar land was geweest, om al deze verscheiden, gecompliceerde menschelijke instrumenten in de perfectie te bespelen. Met haar charmeerende glimlach, met de wonderlijke hypnose van haar stem was madame Rose als de rattenvanger van Hameln en op het zoete wijsje dat zij floot, deed ze een nooit eindigende stroom van dollars, ponden, kronen en peseta's in haar zware, groote brandkast vloeien.

In de avond, wanneer alles donker en verlaten was, kwam zij terug in haar comptoir, dan zat ze uren ingespannen gebogen over de staten van koop en ver-

koop, becijferde ingespannen en gretig de winst, opdat die in elk nieuw seizoen de vorige zou overtreffen.

De mooie interessante Panatelli bemoeide zich niet met die 'achterzij', hij kwam en ging wanneer het hem beliefde en zat in zijn achtkantige studio als in een ivoren toren, zorgvuldig afgeschut van de banale drukte van het bedrijf, dat zijn naam in triomf door de wereld droeg en hem een vorstelijke levensstaat verschafte. Zijn roem stamde niet alleen van de toiletten, die hij ontwierp voor de mooiste actrices, voor de bevalligste danseressen, voor de schoonste maitressen van koningen of multi-millionairs; een belangrijke taak vervulde hij bovendien met zijn diepzinnige, ietwat filosofische beschouwingen en profetische voorspellingen over de mode, welke hij viermaal jaarlijks schreef en die door de groote bladen van de heele wereld met evenveel onderscheiding werden gepubliceerd als het oordeel van Briand over de ontwapening of van Mussolini over de toekomst van Europa.

'Panatelli voorspelt terugkeer tot de ware vrouwelijkheid, Panatelli decreteert lange rokken, basques, strooken en strikken!' Puck las de pralende head-line in de Parijsche Daily Herald, toen ze op een morgen in de metro het blad openvouwde. 'Panatelli lanceert wijde kleurige pyama's voor het Lido.' 'Panatelli voorspelt jabots, kanten en sleepen. Terugkeer tot de teere vrouwelijke gratie.' Terwijl haar oogen over het artikel gleden, constateerde ze geamuseerd, dat ze het van het eerste tot het laatste woord uit haar hoofd kende. Want een onnoemelijk aantal malen had ze het in de voorbije weken getikt, vol vrijwel onleesbare verbeteringen teruggekregen en wéér getikt... ze had het in vier talen vertaald en aan die vertalingen eindeloos moeten vijlen en schaven. Tot in haar slaap hadden haar de fantastische,

wonderlijk geëxalteerde, gewichtige zinnen van Panatelli's modewetten achtervolgd...

Hij stelde zijn artikelen in de vorm van brieven of conférences en hij richtte ze tot een denkbeeldige schare getrouwe adepten, die hij zijn: ‘Belles Elégantes’ noemde, zijn ‘Charmantes Coquettes’ of, wanneer hij zeer diepzinnig werd, zijn ‘Prêtresses de la Beauté’. Haar allen schreef hij de eischen van de nieuwste mode als heilige onaantastbare geboden voor en de toon van zijn voorschrift veronderstelde haar algeheele deemoedige gehoorzaamheid. Zoo vaak had Puck het gezien en geschreven, dat zij een visioen had van een devote stoet vrouwelijke wezens met volmaakte modeplaat-figuren en volmaakt gemaquilleerde gezichten, die slaafs en eerbiedig de bevelen van Panatelli als van een hoogepriester volgden. En hoe langer hoe meer werd ze overtuigd, dat ook hijzelf zich inspireerde aan zoo'n zelfde visioen, want als ‘vrouwen’ telden voor hem slechts de mooie, ijdele luxe-wezens, die leefden voor haar eigen genot en voor dat van den man, die het betaalde. Andere bestonden niet voor hem, noch de oude, deftige dames, die in zijn passalons fortuinen besteedden, noch de bloedarme employé's, die in een jaar nog niet verdienden wat één van zijn creaties kostte... noch de vrouwen-met-hersens, als madame Rose en zijzelve. Zij waren werkbijen, onvermijdelijke noodzakelijkheden, opdat die anderen in al hun glorie konden pronken.

Het ergerde Puck, meer dan ze zich bekennen wou, dat haar chef haar nog altijd als een onpersoonlijke, volkomen onbelangrijke ondergeschikte beschouwde en de effen woorden van tevredenheid, die hij somtijds sprak, konden haar hinderen of ze onredelijke verwijten waren.

Maar haar gekwetste ijdelheid wreekte zich met een

heimelijke critiek. Zij vond uit, dat de groote man zich poederde en zijn haren verfde en het duurde niet lang of zij bemerkte, dat hij onder zijn air van superioriteit in een voortdurende kinderachtige vrees leefde voor madame Rose. Hij verborg iets voor Rose, dat haar nerveuze felle belangstelling voortdurend scheen na te speuren en het viel niet moeilijk te concludeeren, dat het verband hield met de lila brieven, die hij bijna dagelijks ontving en de half gefluisterde telefoongesprekken, die hij voerde. Hoe was het mogelijk, dacht Puck telkens weer, dat Rose, die zooveel kon en zooveel presteerde, zich voortdurend vernederde voor dezen ijdelen, verwenden man met zijn geparfumeerde filosofie en zijn banale idealen. Dat ze voor hem sloofde als een ondergeschikte, hem alle eer en het overgroote deel van alle winsten liet...

'C'est l'amour,' zei Kitty laconiek toen Puck, terwijl ze samen lunchten, haar verontwaardiging luchtte. 'De verhouding tusschen die twee is wat ze hier in Parijs zoo teekenend een "collage" noemen. Ze vergallen elkaar het leven en toch willen of kunnen ze niet breken. Sinds ze jaren geleden, kort na de oorlog, samen hun zaak begonnen, was Rose Panatelli's maîtresse en sindsdien is ze razend, krankzinnig jaloersch op elke vrouw, die hij zijn aandacht waardig keurt. En hij weet maar al te goed, dat hij haar als compagnon niet kan missen, en het Huis zonder haar niet kan bestaan. Dàt is haar kracht, daarmee houdt ze hem, en daarom volgt op elk van hun twisten tòch weer een verzoening.'

Veertiende hoofdstuk.

'U mag uw servet niet opvouwen, oom Han,' zei Pimmy en wees waarschuwend met zijn kleine bruine vinger. 'Als u het opvouwt, beteekent het, dat u niet terug wilt komen.'

'Dan zal ik het in een prop op de tafel leggen... zoo!' Maar voor hij het deed, sloeg oom Han met het servet Pimmy om zijn ooren. En naar Eugenietje, die aan de overkant van de tafel naast haar moeder zat, dreigde hij met zijn vuist want ze lachte hem uit... ja zeker, hij zag heel best dat ze hem uitlachte omdat hij zoo dom was! Dan gingen zijn oogen snel van het kindergezicht naar dat van Lily en hij zag haar blozen. Ze sloeg de zware, donker omzoomde leden neer over haar schuwe blik; toch zag hij, dat haar oogen vol tranen stonden. Als telkens deze middag, die onder alle grappen en pretmakerij zoo zwaar scheen van onuitgesproken, onuitgedachte dingen. Zij strekte haar hand naar de schelknop, die onder de lamp hing, maar ze bedacht zich en om zich een houding te geven, verschikte ze wat aan de geelbruine chrysanthen, die de tafel versierden. En Henri keek naar die korte, breede, zeer blanke vingers, met de vele ringen en de kleine, sterk geglansde nagels; hoe goed kende hij die zachte als gekussende hand, hoe menigmaal had hij haar vast-

gehouden in de zijne, als troost, als bemoediging en om te toonen, dat er tenminste iemand was, dien ze vertrouwen en op wien ze steunen kon. Hoe bitter weinig kon hij feitelijk voor haar doen. Telkens wanneer hij in Holland kwam, bezocht hij haar, bespraken zij de kansen voor haar scheiding, gaf hij haar raad in haar kleine moeilijkheden met de pension-mevrouw, met de onderwijzeres, die de kinderen driemaal per week les kwam geven, of met den inspecteur van de belastingen.

Eugenietje kwam bij zijn stoel. Ze wist, dat het oogenblik van naar bed gaan onontkoombaar naderde en trachtte het met kinderslimheid te verschuiven. ‘Ik wou effetjes op je knie zitten,’ vleide ze en wreef haar blonde hoofdje tegen zijn mouw als een klein aanhalig poesje. ‘Ik wou, dat je nog een verhaaltje vertelde oom Han, of nog een heeleboel moeilijke raadsels opgaf.’

Hij schoof zijn stoel achteruit en tilde haar op... wat voelde haar lijfje veel steviger ondanks alle verkoudheden en ziektetjes in de gure Hollandsche winter. Eens, in het najaar was ze ernstig ongesteld geweest; hoe goed herinnerde hij zich Lily's wanhopige brief en zijn weifelen, twee ellendige dagen lang, of hij niet tòch naar Holland zou gaan... of het niet zijn plicht was haar in die uren vol zorg terzij te staan. Maar Puck had het volkomen dwaas en overdreven genoemd, mazelen met bronchitis maakten immers alle kinderen in Holland door. Dus seinde hij en telefoneerde in de avonduren; drie dagen later bleek alle gevaar geweken en zijn vrouw plaagde hem om zijn overdreven vrees. Maar hij, al wou hij het zich niet bekennen, hield in zijn hart een kleine wrok tegen haar om de zorgelooze stelligheid, waarmee ze hem toen haar overtuiging had opgedrongen.

‘Geef nou een raadsel op?’ drong het kind op zijn

schoot, haar kleine vingers draaiden aan zijn zegelring, haar zijden schoentjes - op de kleeren van de kinderen kòn Lily niet zuinig zijn - sloegen een ongeduldige roffel tegen zijn been.

'Piet heeft twintig knikkers en Jan heeft tien appels. Als Jan nu twaalf knikkers van Piet krijgt...'

Ze schreeuwde om hem te overstemmen en Pimmy deed luidkeels mee. 'Nee! nee, nee! Dat is geen raadsel, dat is een som! Een leelijke nare som!'

'Maar sommen zijn veel noodiger dan raadsels,' overviel hij hen ernstig en zijn betoogende vinger wenkte Pimmy naar zijn andere knie. 'Beloven jullie nu eens allebei, dat je je best zult doen met rekenen, zoodat juffrouw Willing heel erg tevreden is. En dat ik de volgende keer twee keurige sommen schriften te zien krijg.'

Hij keek hen beurtelings aan, keek in hun aandachtige, slimme oogen. Verwachtten ze weer, dat hij een belooning in uitzicht zou stellen? Hij had meer dan eenmaal geprobeerd Lily te overtuigen, dat ze de kinderen niet met beloftes tot gehoorzaamheid moest paaien. Maar ze kon niet streng zijn en hij, al poogde hij zoo nu en dan gezag te oefenen, ook hij verwende ze zoo verschrikkelijk graag. Hij vond het zoo'n vreugde hun oogen te zien stralen, hun armen in opgewonden plezier om zijn hals te voelen, hun juichkreten in zijn ooren te hooren.

Dan zei het kleine meisje met haar hooge stemmetje voorzichtig: 'Als wij erg goed sommen maken, oom Han, vraag je ons en moeder dan in Parijs te logeeren?'

'Maar Nieky! Zooiets mag je niet vragen,' verbood Lily boos ontsteld.

Han's gezicht bleef naar het tweetal toegebogen. Hoe kwam het kind aan dat idee? Zou Lily over die mogelijkheid gesproken hebben? 'Wat zouden zulke

kleine peuters in Parijs moeten doen?' weerde hij plagend af. 'Overreden worden door de auto's? Misschien kom ik het volgend jaar in Holland wonen. Dan vraag ik jullie stellig te logeeren.'

'Waar kom je dan wonen? Hier in Den Haag? O, o hoe dolletjes!' Eugenietje klapte in haar handjes en haar goudblonde pijpenkrullen dansten dicht langs zijn oogen.

'Nee, stellig niet in Den Haag. Ik denk, dat het ergens zal zijn waar een groot, breed strand is... daar vraag ik jullie dan om te komen spelen.'

Het dienstmeisje kwam binnen om de tafel af te nemen en Lily stond op om in de zitkamer het licht aan te knippen.

'Jullie moeten naar bed, kinders. Als je zoet gaat en je vlug uitkleedt, komt oom Han misschien wel boven om je toe te dekken.' Vanuit het veilige duister voegde ze erbij met een stem die even trilde: 'Het volgend jaar... dat is nog erg lang.'

In de kleine volle zitkamer drentelde Henri van Doeveren heen en weer. Lily was met de kinderen boven. Wat duurde dat! Zijn tijd was zoo beperkt, over anderhalf uur moest hij weg en er viel nog zooveel met haar te bespreken. Het dienstmeisje had de porte brisée gesloten en hij voelde de kleine ruimte waarin hij was opgesloten als een lijfelijke benauwenis. Hij duwde de serredeuren open, op de drempel stond hij te staren in het donkere, schamele tuintje en dan naar de hooge huizenrij erachter met de vele verlichte vensters. Het regende, een stille kille triestheid dreef in de atmosfeer. Maartavond in Holland... nog geen zweem van lente in de lucht. Voor de eerste maal had hij aan Lily's disch gezeten, hoewel de kinderen en zij hem al

zoo vaak en dringend hadden genoodigd. Hij zou het niet nòg eens doen - er zou altijd wel een uitvlucht te verzinnen zijn om zijn bezoeken tot de middag of de avond te beperken. Hij moest de relatie met Lily zoo zakelijk mogelijk houden, dat was in alle opzichten beter. Door een der vensters aan de overzij zag hij menschen om een tafel geschaard, een man, een vrouw en twee kinderen. Vier aan een disch: een gezin. Precies zoo hadden zij daarstraks gezeten. Wat een vroolijk, prettig samenzijn was het geweest! Hoe had hij van dat echt huiselijke, warm vertrouwde genoten. In een pensionkamer - maar toch - Lily wist een atmosfeer om zich heen te scheppen waarbij je dat volkomen vergat. Onwillekeurig gingen zijn gedachten naar zijn appartement in Parijs. Hoe onwennig en koud bleef alles daar, hoe miste het alle gezelligheid. In het begin had Puck nog telkens van verhuizen gesproken, maar de laatste tijd repte ze er niet meer van, hoe zou ze ook tijd vinden voor het zoeken en inrichten van een nieuwe woning? Haar baantje nam haar volledig in beslag. Het bleek haar, tot zijn stage verwondering, buitengewoon te voldoen, ze was opgeleefd, vroolijk, fleurig geworden- zoo jong en fleurig als hij haar in alle jaren van zijn huwelijk niet gekend had. Vol animo kon ze hem elke avond terwijl ze samen dineerden in hun kleine, roezige restaurant van haar ervaringen vertellen. Maar het bleef jammer, dat het met een huishoudster niet lukken wou, het aardige meisje uit Holland, dat hun drie weken verzorgd had, gaf er na die korte termijn de brui van, vond het veel te stil en te naargeestig in een woning in een vreemd land, waar de huisvrouw de heele dag afwezig bleef. Dat dineeren buitenshuis, al werden ze goed bediend in de Griffon, waar men hen als stamgasten kende, vond hij hoe langer hoe beroerder. Hij was nu

eenmaal een man met ouderwetsche degelijke gewoonten, daar had zijn vrouw hem vaak genoeg mee geplaagd. Geschikt had hij zich, het als tijdelijk beschouwd en onvermijdelijk, maar vanavond realiseerde hij opeens weer, dat hij, toen hij vijf jaar geleden trouwde, zich zijn huwelijksleven wel heel anders had voorgesteld.

Zijn toekomstdroomen hadden altijd een gezin gezien, als iets vanzelfsprekends, als iets, dat in de orde van de dingen lag. En weer, als zoo menigmaal de laatste tijd, betrapte hij zich op een vage en toch diepe wrok tegen Puck, omdat zij dit niet voelde als hij en volkomen tevreden en gelukkig scheen nu zij werk had gevonden, dat haar voldoening gaf. Alsof zij hem iets beloofd had en niet ingelost. Maar dan vonniste hij zelf deze gedachte als een onrechtvaardigheid, hij wist toch hoeveel zij geleden had in de jaren van haar ziekte onder het gedwongen niets-doen en hoe groot haar verdriet geweest was toen haar kindje dood geboren werd.

Hij sloot de serredeuren en drentelde terug. Nog stond op een klein tafeltje, welverzorgd en vol in blad, de hortensia, die Puck en hij bij hun eerste bezoek voor Lily hadden meegebracht. De bloemen waren lang vergaan, bleekblauwe bloemen, waarvan Puck gezegd had, dat ze pasten bij Lily. Puck hield niet van Lily - en Lily niet van Puck, dat wist hij, al deden ze het geen van beiden ooit merken. Al waren ze bijna even oud, ze schenen vrouwentypen van verschillende generaties.

Waar dwaalden zijn gedachten toch aldoor heen? Wat duurde het verschrikkelijk lang eer Lily beneden kwam! Nonsens om kinderen zoo te verwennen, ze waren toch groot genoeg om zichzelf uit te kleeden. Daar sloften rappe voetjes over de trap en door de gang; een klein figuurtje in een rose pyama stond in de open deur.

‘Of je komt, oom Han! Om ons in te stoppen! We

hebben omgestaan wie je mocht halen. Mag ik op je schouder naar boven? Hu paard! Pas op... pas op, ik stoot mijn hoofd aan de ganglantaarn! O, oom Han, wat ben je toch verschrikkelijk groot!'

Nu zat hij weer tegenover Lily in het kleine salonnetje. Zij op de canapé, hij in een der ongemakkelijke stoeltjes. Als bij al die andere, vaak pijnlijke gesprekken, die hij in de laatste maanden met haar had moeten voeren. Maar hij kon zijn gedachten nog niet concentreeren terwijl zij al sprak van het laatste onderhoud met Mr. Laatsman, een notitieboekje raadpleegde en hem een brief gaf, die ze uit Indië had ontvangen. Er was een roezige volte van gedachten in zijn hoofd, hij kon niet helder denken, hij had een gevoel of hij te veel en te snel gedronken had. Lily had die laatste pretmakerij niet moeten verzinnen. In een verhouding als de hunne moest je precies op het juiste moment de streep trekken.

Op de slaapkamer stond een lit-jumeaux naast het kinderbed van Pimmy. Hij had er zich in een sfeer van intimiteit gevoeld, die hij niet wenschte, waartegen hij zich ongewapend wist en die hij vreesde. Hij had geen oogenblik verwacht, dat Lily in hetzelfde vertrek zou slapen als de kinderen. Achter een weggeschoven gordijn zag hij haar kleeren hangen, kleeren, die hem bekend en welvertrouwd waren, haar dunne, blauwe jurk, die de kleur had van de hortensia, een zwartfluweelen, die haar zoo prachtig stond en een donkerblauwe met een witte kraag, waarin ze eruit zag als een jongmeisje. En overal lagen haar bezittingen verspreid, een paar geborduurde slofjes, een van haar met kant omzoomde zakdoeken, de roze kralen, die ze zoo dikwijls droeg en het taschje van slangenleer waarin ze haar brieven bewaarde. Terwijl hij naar het kinderbed toeliep waar

Pimmy wild stond te dansen, veerend en springend als een harlekijn aan een touwtje, dacht hij geërgerd dat Lily, die zoo preutsch en ingetogen kon zijn, hem hier niet had moeten binnenlaten. In het eene groote bed was Eugenietje snel weggekropen en terwijl hij zich voorover boog en trok aan de dekens, die het kind krampachtig vasthield, zagen zijn oogen het andere, waarvan het dek was teruggeslagen en waarop Lily's nachtjapon van zij en kant lag uitgespreid; een gekreukte al gedragen nachtjapon. Sterk was de geur van Lily's parfum, de heele kameratmosfeer scheen er van doortrokken. Haarzelve zag hij nauwelijks, zij stond bij het raam en vouwde de kleeren van de kinderen op, hij bemerkte alleen de vele kleine intieme dingen, die aan haar behoorden, die drongen zich aan hem op en wekten een onrust en ontroering, die hij niet kon overmeesteren.

Terwijl hij naar beneden liep, veegde hij zich het zweet van zijn voorhoofd en toen ze zich bij hem voegde had hij zijn kalmte niet herwonnen. Nog voelde hij verwarring, waarvoor hij zich schaamde en die hij haar heimelijk verweet.

De brief, die ze uit haar taschje nam, bleek van haar man. Mocht hij hem lezen? Ze knikte zwijgend, snel veegde ze langs haar oogen; hij kende maar al te goed haar gevoeligheid, haar soms kinderlijk overvloedige tranen.

Charlier verzocht een verzoening, hij drong aan dat ze het verleden vergeten en samen een nieuw leven zouden beginnen. Terwille van de kinderen, schreef hij, aan wie ze dit beiden waren verplicht. In duidelijke, bijna nuchtere termen vroeg hij het.

Verbijsterd keerde Henri het blad in zijn handen en las het nog eens. Was het een truc? Een hinderlaag? Maandenlang hadden Lily's advocaat en die van Charlier

vinnige brieven gewisseld over scheidingsargumenten en toelage, steeds was de verhouding van weerskanten vijandig toegespitst gebleven. En nu plotseling deze zwenking? Het moest Lily heftig hebben geschokt. Waarom had ze het hem niet dadelijk bij zijn komst verteld? Hij begreep: omdat ze de maaltijd, die zulk een feest was voor de kinderen, niet had willen verstoren. Maar nu verstond hij haar bewogenheid, haar nervositeit en de snelle tranen, die haar telkens de baas werden.

Natuurlijk moest ze dit voorstel verwerpen! Ze wou immers niet terug. Hoe ontelbare malen had ze hem verzekerd, dat ze het nooit zou kunnen. En al deze maanden had hij haar geholpen en gesteund om van die kerel af te komen...

'Je hebt toch nog niet geantwoord?' Toen hij zijn eigen stem hoorde, realiseerde hij hoe lang de stilte tusschen hen geduurd had.

'Nee, nog niet. Ik wou er eerst met jou over spreken.'

'Wat zei Mr. Laatsman?'

'Mr. Laatsman? Die weet er nog niets van. Alleen jou kan ik hierin raad vragen, Han.'

Hij boog zich naar haar toe, zoo dicht dat hij haar adem speurde over zijn heet strak gezicht. 'Lily... wil je het...? Wil je naar hem terug als hij werkelijk meent wat hij hier voorstelt?'

Zij antwoordde niet. Zij week van hem af en wat ze nooit deed, ze trok haar handen weg, die hij weer, als zoo vaak, beschermend en troostend in de zijne had gesloten. Ze schreide niet meer, haar oogen stonden dof, wijd en diep rampzalig.

'Het zal wel moeten,' zei ze eindelijk toonloos en heesch. 'Zoo kan het niet doorgaan... dat heb ik al lang begrepen. Er blijft mij geen keus. Ik kan toch immers niet doorgaan geld van jou te leenen. En ik kan niet

altijd alleen zijn... alleen met alle moeilijkheden en geldzorgen. Ik heb nooit zelf besluiten hoeven nemen, nooit voor mezelf hoeven zorgen... ik kan het niet... en ik weet zeker, dat ik het nooit zal leeren.'

Weer stormden verwarrende gedachten door zijn hoofd. Nog altijd was het of hij niet helder, niet scherp kon denken. Want voor zijn innerlijke oogen stond een beeld van Charlier, zooals hij hem eenmaal had gezien op de societeit in Medan, een groote kerel met een ruwe roode kop, die met heete oogen gluurde naar alle vrouwen. En tegelijk zag hij weer het dubbele bed op de kamer boven, waarop teer en kwetsbaar als een vlindervleugel, Lily's dunne nachtjapon lag uitgespreid.

'Maar geef je je wel rekenschap Lily... laat je je niet drijven op de stemming van een oogenblik, op een laatste spoor van meelij misschien? Stel je je goed voor wat je leven zou zijn als je weer naar hem terugging? Er zijn toch dingen gebeurd - je hebt ze me nooit verteld, maar ik heb er een heeleboel van begrepen -'

Nu keken ze elkaar plotseling aan, groot en strak, als zagen zij voor de eerste maal elkaars werkelijke gezicht achter een masker, dat zij allebei gedragen hadden. En als een tot het uiterste gespannen boog stond de werkelijkheid in de stilte.

'Dat weet je wel! Ik kàn niet! Maar ik wil ook niet!' barstte zij plotseling radeloos uit, en haar hoofd neeg voorover, neeg naar zijn schouder en zocht en vond er toevlucht. 'O Han... Han... help me toch! Ik zie geen uitweg meer... ik ben zoo diep rampzalig en ik heb niemand, niemand dan jou. Han... lieve Han... o help me...!'

Als een vlam sloeg het door hem heen en in die gloed verteerdenop eenmaal alle vage, half erkende, half onderdrukte gedachten aan voorzichtigheid. Een muur van

beheersching en weerstand bezweek, machtig en onweerstaanbaar stroomden zijn deernis en teederheid naar haar uit.

'Maar natuurlijk zal ik je helpen, Lily... klein arm vrouwtje!' Veilig en vast waren zijn armen om haar heen en ze drong zich tegen hem aan als een bang kind, dat verlost wordt uit het donker. Zoo was het goed... alleen zóó kon hij dit arme geplaagde schepsel helpen. 'Ik laat je niet los,' fluisterde hij telkens weer; 'Ik laat je niet teruggaan... lieve Lily... arme kleine Lily...'

En nooit meer wist hij het zich later te herinneren of zij het was, die hem het eerste had gekust of dat zijn lippen, toen ze haar haren en wangen raakten opeens, met een uitbarstend, onweerstaanbaar verlangen, gegrepen hadden naar haar mond. En o... hoe kuste ze hem toen terug... schuw en toch als een verhongerde... of als een die voor het leven afscheid neemt. Haar kleine, zachte handen streelden hem, zijn gezicht, zijn haren, zijn jas, met een bevende, bijna radelooze haast als om niets te verzuimen van wat nooit meer kon worden ingehaald.

Dan gleed ze op haar knieën naast zijn stoel en legde haar hoofd met het zilverwitte haar tegen hem aan. Hij sloot zijn handen om haar kleine, bleeke gezicht, waarin de oogen groot, diep-donker als sterren straalden. Niets was nog werkelijkheid dan dit - dan het besef, dat zij hem noodig had en zich overgaf in deemoedig, innig vrouwelijk vertrouwen. Vaag en ver op een achtergrond schimden andere gedachten; straks, wanneer hij alleen was in de trein naar Parijs zou hij een geweldig probleem onder de oogen moeten zien...

'Nu moet je heusch weg,' zei Lily met haar weeke,

gebroken stem en haar hand reikte naar zijn hoofd en streelde zijn haren. ‘En nu moeten wij elkaar stellig beloven jongen... dit mag nooit, nooit meer gebeuren. Wij moeten weer goede vrienden zijn als vroeger Han en nóóit meer iets anders. Nu ik weet, dat jij van mij houdt, kan ik sterk zijn - nu zal ik me nooit meer zoo vreeselijk ongelukkig en eenzaam voelen.’

Meende ze wat ze zei? Of was het een mooie zin uit een boek, die ze haar best deed zelve te gelooven? Hij wilde niet luisteren. Hij trok haar nog eens in zijn armen. En weer kusten zij elkaar, als een verdorste kuste zij hem... maar ook als een, die voor altijd vaarwel zegt.

In de windstille regenavond liep hij door de afgelegen straten, langzaam legde zich de storm van zijn zinnen, klaarden zich de gedachten in zijn roezig hoofd. Nu hij herdacht wat gebeurd was, scheen het niet meer dan één heerlijk oogenblik van bijna onvatbare zaligheid, waarin zich een verlangen had vervuld, dat hij nog nooit had kunnen stillen.

Een verlangen, dat hij in zijn jongensjaren al had gekend, wanneer hij Corry bescherming of zijn moeder hulp wou geven en de een hem plagend bespotte, de ander hem lachend wegzond. In zijn huwelijk - ach neen - daar had hij het zelfde verlangen bijna nooit gekend. Afhankelijkheid, in de ouderwetsche ‘vrouwelijke’ beteekenis, was ondenkbaar bij Puck's sterke persoonlijkheid. ‘Als Puck dit wist?’ overviel hem plotseling de vraag, ‘als ze het met die onverklaarbaar sterke intuïtie van haar zou raden...?’

En dan, als een verbijsterende erkenning wist hij: ‘Dit is wat Puck altijd heeft voorspeld - en wat ik weigerde te aanvaarden.’ Opnieuw, als zoo vaak de laatste tijd stuwde een wrok jegens haar boven alle

redelijk denken. Ze had het niet mógen veronderstellen. De Duitschers hadden een spreekwoord voor zoo iets: man soll den Teufel nicht an die Wand malen...

Terwijl hij in het portaaltje zijn jas aantrok, had Lily snel en beslist gefluisterd, dat zij de brief van haar man aan Mr. Laatsman zou geven en hem zou vragen een korte, prompte weigering te schrijven. Ze bleef dus in Holland, opnieuw zou haar proces zich rekken, maanden lang. Op zijn verzoek stuurde Laatsman de rekeningen aan hem. De bedragen vielen allesbehalve mee... Nu ja... Puck verdiende op het oogenblik zooveel... Hij vloekte halfluid om deze ellendige overweging, een voorbijganger keek naar hem en grinnikte. Wat had Lily gezegd? Nu ik weet dat je van me houdt, kan ik sterk zijn, maar nooit meer - nooit meer mag dit gebeuren. Meende zij dat? Lily hield van hem. Had hij het niet reeds lang geweten? Maar hij? Hij hield immers van zijn vrouw... en zijn vrouw wilde hij trouw blijven, dat had hij zich eenmaal vast en heilig beloofd.

Toen Lily sprak van een verzoening met Charlier en hij zich voorstelde, dat ze weer zou toebehooren aan dien kerel, was dit overweldigende, verbijsterende als een storm over hem heen gevaren. Wanneer hij voor een keus werd gesteld...? Lily of Puck - Lily, die hem zoo verschrikkelijk noodig had, die tegen hem aan was gekropen als een kleine, schuwe gewonde vogel... ‘Maar ik hoef immers niet te kiezen!’ vonden zijn bange gedachten als een bevrijding. ‘Puck is immers niet als andere vrouwen, zij is niet klein en jaloersch en benepen. Ik zou haar dit eerlijk kunnen vertellen; wanneer zij het wist, zou ze het begrijpen.’

Vijftiende hoofdstuk.

Terwijl Elisabeth op een morgen in Februari over de steenen trap naar boven liep, (de liftdeur droeg als elke dag zijn bordje met ‘Arrêt’) hoorde ze al in de verte de schelle, drukke stem van madame Rose. En dadelijk herinnerde ze zich: deze dag zou staan in het teeken van mrs. Seymour Bell, die een van de voornaamste klanten van het Huis was. De grootste der passalons, de ‘vert-empire’ was gisteren extra afgestoft en met vazen vol prachtige bloemen versierd, drie der mooiste mannequins moesten zich zoowel voor de morgen als de middag bereid houden, daar de schatrijke Amerikaansche in een speciaal voor haar gearrangeerde ‘Présentation’ haar toiletten wenschte te kiezen.

Het was de gewoonte van Mrs. Seymour Bell om aan het begin van elk seizoen een dertigtal japonnen te bestellen, behalve nog wat zij noodig had aan pelzen, hoeden en lingeries. Geen wonder dus, dat er een zenuwachtige drukte door heel het Huis ging en dat de stem van madame nog scheller dan gewoonlijk klonk en de kleine speldenraapstertjes nog vlugger dan anders liepen om haar ingekapselde vrachten van de ateliers naar de kamer van de mannequins of naar de ‘vert-empire’ te brengen.

Toen Puck het comptoir van madame Rose binnen-

trad, een groot kaal vertrek waar niets stond dan haar overladen bureau, haar plompe brandkast en een reusachtige driedeelige spiegel, legden monsieur Kosoff, de Russische bontwerker en madame Eline, de chef van het atelier der broderies juist de laatste hand aan de chinchilla avondmantel, die straks als gloriestuk van de collectie zou worden vertoond. De mooiste mannequin, mademoiselle Ariane, een Roemeensche van zeer bizondere donkere schoonheid, moest hem dragen en zij stond met gelaten geduld in moeitevol aangeleerde onbeweeglijkheid tusschen de spiegels, terwijl de chefs om haar heen draaiden, haar keerden en wendden of ze niets dan een pop was. Puck wist, dat zij ook gisteren urenlang zoo had moeten passen, want madame Rose was ontevreden geweest over het façon van de kraag en monsieur Kosoff had zich zoo opgewonden over de aanmerkingen van madame Rose, dat hij met Russische hevigheid gedreigd had de met-de-hand-geborduurde voering, die meer dan twintigduizend francs kostte, uit te scheuren en te vertrappen. Doch in het Huis Panatelli nam niemand dergelijke uitbarstingen van temperament voor meer dan ze waren, monsieur Kosoff had vannacht tot drie uur met twee zijner beste arbeiders gewerkt om de kraag nogmaals opnieuw te fatsoeneeren en vanmorgen deelden hij en madame Rose hun verrukking over de perfectie en gratie van het wondermooie kleedingstuk. Mademoiselle Ariane kreeg de laatste instructies, zij oefende onder Kosoff's toezicht telkens weer hoe ze de mantel open moest laten vallen, hoe ze de kraag moest opzetten tegen haar fijne donkere gezichtje en dan het bont terugslaan, zoodat het prachtige borduurwerk gunstig te zien kwam.

De chinchilla pels had een geschiedenis, die op de ateliers en in de kamer van de mannequins ijverig werd

rondgefluisterd. Madame Rose had hem al tweemaal voor een millioen francs verkocht en beide malen voor een half millioen teruggekocht, nadat gebleken was dat de bezitster het enorme bedrag niet kon betalen. En vandaag zou ze hem voor de derde maal, natuurlijk heel en al vernieuwd naar de allerlaatste mode, trachten te verkoopen, want Mrs. Seymour Bell was een van de weinige klanten, die zich een dergelijk buitensporig kostbaar kleedingstuk kon permitteeren.

Het zou, naar Puck voorzag, voor madame Rose een van haar groote dagen worden. Vanmiddag na het vertrek der veeleischende dame zou ze pyramidon, sterke koffie en smelling-salt behoeven om op de been te blijven, maar ze zou Panatelli's kamer triomfant binnen komen stormen om de dikke stapel orders onder zijn oogen te duwen. En met zielig kinderlijke maniertjes zou ze dan bedelen om een woord van lof, dat hij zoo onverschilhg glimlachend, zoo beleedigend welwillend kon geven.

Gedurende de laatste weken, hoewel na Kerstmis het saison-morte was ingetreden, scheen madame Rose steeds nerveuzer en onrustiger te worden, meer dan ooit jachtte ze het werk, snauwde ze bij het kleinste verzuim. Op de ateliers fluisterden de geverfde lippen van de naaistertjes met felle gretigheid: Panatelli had een meuwe maîtresse en madame speurde op honderd geraffineerde manieren naar de bewijzen

Het geval gaf een kostelijke verstrooiing in de eentonige donkere dagen, want de oudere wisten door de ervanng van jaren en voorspelden het de jongere, dat vandaag of morgen, over een week of over een maand madame het flagrant-délit zou betrappen. Dan zou haar woedende stem urenlang achter de gecapitonneerde deuren krijschen, zóó luid, dat het op de

gangen en portalen, waar het vol nieuwsgierig luisterenden stond, duidelijk te hooren viel; dan moest madame Clothilde, Rose's vertrouwde, uit de zalen der Présentation gehaald om haar vriendin te kalmeeren en te troosten. En dan joeg madame als een furie door de ateliers totdat ze het toilet vond, dat Panatelli met zulk een bizondere zorg, met zulk een opperste verfijning van zijn kunst ontworpen had en ze zou het uit de handen van de naaisters grissen om het te verscheuren. Want Panatelli's geliefden behoorden altijd tot de klanten van het Huis, tot de Belles Elégantes, de Charmantes Coquettes of de Prêtresses de la Beauté...

De slovende, vermoeide werksters hadden aan dat vooruitzicht haar wilde vreugde, ze genoten er al dagen en weken van, als van de crimes passionnels in de couranten of de luidruchtige liefdetwisten in de bars van hun quartier. Want naar haar aller inzicht was liefde met bedrog en hartstocht met ijverzucht onverbrekelijk verbonden; zij vonden het natuurlijk en onvermijdelijk, dat Panatelli madame Rose bedroog en dat madame zich als een Medusa wreekte. En bovendien schiepen deze groote scènes in haar grauwe levens onverwachte mogelijkheden, want op elke laaiende ruzie was tot nu toe een verzoening gevolgd met na dagen of weken de apotheose: Madame, die glimlachend en trotsch aan de arm van den herwonnen Panatelli de ronde deed door de ateliers. En in haar stralende tevredenheid schold zij een boete kwijt, stond ze een loonsverhooging toe of gaf ze een extra dag vacantie.

Kosoff en mademoiselle Ariane hadden de kamer verlaten, haastig dicteerde de directrice haar laatste instructies voor de mannequins. Eerst de dessous, dan de négligées, dan vijf of tien middagjaponnen,

dan de mantels en tenslotte, ná de avondtoiletten, op een robe van zilvergrijs lamé, ‘Brume d'Automne’, zou Ariane de chinchilla pels vertoonen.

Terwijl ze stenografeerde, zag Puck hoe madame zich het heete, vermoeide gezicht telkens opnieuw poederde, hoe ze zich critisch fronsend bekeek in haar groote genadelooze spiegels. En weer dacht ze, als telkens de laatste tijd: hoe is het mogelijk dat een intelligente vrouw, die zooveel presteert en de menschen en het leven zóó goed kent, zich op die manier vernedert voor een man, die haar bedriegt...

Als ik ooit zou merken dat ik bedrogen werd... Zij schrok, hoe kwam ze opeens aan die gedachte? Huwelijksbedrog, geknoei, gedraai op deze kleine, ignobele manier was tusschen haar en Han immers totaal ondenkbaar! En even ondenkbaar, dat zij ooit met harde, ruwe woorden zouden twisten...

De huistelefoon ging over. De portier meldde, dat de wagen van Mrs. Seymour Bell door de porte cochère reed. Madame Rose dwong haar moe gezicht tot de montere glimlach waarmee ze haar klanten placht te ontvangen en voor ze uit de kamer ging keurde ze die glimlach critisch voor haar Spiegel, ‘Printemps fleuri’, ‘Pluie de Cristal’, ‘Soirée de Bonheur’, tikte Puck met razende haast; over een kwartier moest ze haar hulp als tolk geven en de mannequins wachtten nog op de volglijst der toiletten.

In de vert-empire passalon waren, hoewel de zon helder scheen, de gordijnen zorgvuldig gesloten. Een overdaad van lampen in kristallen lusters, eindeloos weerkaatst in de enorme spiegels langs de wanden, gaven een verlichting ‘grande soirée’. De bloemen, de volte, de sterke vrouwenparfums maakten er een atmosfeer

om te bezwijmen. Drie mannequins paradeerden met haar langzame geraffineerdbevallige bewegingen, de fonkelende kleuren, die zij droegen, schoven bont en vermoeiend dooreen als de facetten in een kaleidoscoop. Er heerschte een zware stilte. Madame Rose stond onbeweeglijk terzij van de bank waarop de voorname klant gezeten was en achter haar, roerloos en zwijgend als zij, wachtten twee essayeuses en drie speldenraapsters, die zich bereid moesten houden voor elke wenk.

Toen Puck binnentrad, gag zij een klein figuurtje, star-rechtop in het midden van de groen-met-gouden sofa. Zij ving een felle bilk uit twee harde, donkere oogen en terwijl zij groette zag zij een gezicht, dat zij vaag herkende, een oud, sterk geverfd, vreemdlevendig, boos en verbitterd gezicht. Het lichaam van Mrs. Seymour Bell was slank als dat van een mannequin, maar griezelig hoekig, als uit hout gezaagd en haar gezicht was rimpelig als van een mummie. Uit pastelkleurig bont strekte een lange pezige magere hals waarom zware parelsnoeren lagen, een hand als een kleine wreede klauw hield een bejuweeld lorgnon en twee als-stokken magere beenen, licht en hooggehakt geschoeid, waren met nadrukkelijke nonchalance gekruist onder een meisjeskorte rok.

De weduwe van den Amerikaanschen spoorwegkoning sleet haar leven in Parijs en in de modebadplaatsen van Europa en besteedde, naar madame Rose, die het weten kon, verzekerde, ieder jaar een fortuin aan haar toilet. Had ze eenmaal bekoring of schoonheid bezeten? Verbeeldde zich deze oude stakkerd, dat de kostbarekleeren waarmee ze zich tooide het afschuwlijk verval konden verbergen? Och - maar dàt verbeeldden zich toch allen die hier kwamen? Dat suggereerde de merkwaardige kunst van Panatelli en madame Rose, de inge

wikkelde kunst waarop heel hun bedrijf was afgestemd.

Waar had Puck deze vrouw toch vroeger gezien -? Ze kon het zich niet te binnen brengen, ze zag zooveel van die oude geverfde gezichten, van die pezige halzen met zware parels, van die schijn-jonge, hoekig-magere gestalten. Ze geleken allen op elkander. Madame Rose wenkte haar naderbij, ze moest aanmerkingen, verlangens, bevelen vertalen: Madame wenscht die rok minder lang van achteren, Madame vindt die rose kant een tint te licht... Madame houdt niet van straz en wenscht een ceintuur van parels. Op het bloc in madame Rose's hand vermeerde zich snel de lijst der bestellingen: ‘Reine des Plages’, ‘Petite Fée’, ‘Nuit de Printemps’ ‘Secret d'Amour’...

In Puck's ooren gonsde het, ze kreeg een gevoel of haar beenen van watten waren en dadelijk onder haar weg zouden zakken; uren duurde het al en nog steeds zat de koopster kaarsrecht en met onvermoeide felle aandacht op haar sofa. ‘Pluie de Cristal,’ ‘Chère Grâce,’ ‘Bois Fleuri’... madame Rose noteerde tal van de nieuwste en kostbaarste modellen, de creaties voor de Côte d'Azur, welke Panatelli's verfijnde fantasie voor de ‘schoonste vrouwen der wereld’ had ontworpen.

Weer, als zoo vaak, kreeg Puck het gevoel, dat dit onmogelijk echt - onmogelijk ernst kon zijn, dat hier een wonderlijke maskerade, een wrange klucht werd opgevoerd. Bestond er soms een man, voor wien deze oude vervallen vrouw met haar felle, booze oogen zich bekoorlijk en aantrekkelijk trachtte te maken? Voor wien ze dat starre houten lijf, die mummieachtige hals, die stokken van beenen wilde tooien? Waarvoor diende anders de eindelooze inspanning en zorg om die vooze schijn van jeugd en gratie op te houden? En plotseling

herinnerde ze zich wanneer ze dat harde, oude, fellevendige gezicht gezien had... bij haar eerste bezoek aan het modehuis, de middag, dat ze samen met haar moeder Panatelli's Présentation bezocht had. Toen had ze deze vrouw zien lachen met de grijns van een doodskop tot een mooien jongen man, die zich gedwee naar haar overboog, een knappe, blonde man met een aardig, open gezicht.

De avondmantels passeerden de revue, brokaat met marter, fluweel met witte vossen, maar onverschillig gingen de felle oogen achter het lorgnon langs hun pracht. Madame Rose gaf een zwijgende weak aan de mannequins en de essayeuses... de kamer werd leeg, ruim en daverend viel het vele licht uit de kristallen lusters. En mademoiselle Ariane zweefde binnen, haar prachtige, statig-slanke figuur gehuld in de mantel van het fijnste, teerste, kostbaarste bont ter wereld. Binnen de hooge, wijd geplooide kraag van zilverig grijs rustte haar bloesemzachte gezichtje, haar slanke fijne handen sloegen het kleedingstuk open en sloten het weer tegen de lange fiere hals, die gaaf en rimpelloos was als een bloemkelk.

Ongemerkt boog madame Rose zich naar voren om het gezicht van de koopster beter te bespieden, om in de stilte van het verwachtingszware oogenblik beter te kunnen luisteren. Om te zien of er gretigheid te lezen viel in die geblaseerde critische blik en te luisteren of de adem tusschen de verwelkte lippen sneller ging, of binnen dat starre vormlooze oude lichaam het hart luider klopte...

Lang bleef het bejuweelde lorgnon voor de donkere oogen, die snel bewogen in het gemaquilleerde gezicht. En dan, plotseling, strekte zich de oude hand - Puck herinnerde zich hoe zij diezelfde hand klauwend had

zien grijpen naar een ijl en spinragfijn toilet, dat Kitty droeg... de beenige vingers streelden verliefd de zijden zachtheid van het bont, groeven er zich in, hielden het vast met een vreemde sensueele gretigheid. Madame Rose's blik volgde haar gespannen. De mannequin stond stil en wachtte, over het oude hoofd met de kostbare aigretten tuurde zij met rustige, verzonken voldoening naar haar eigen jonge glorieuze spiegelbeeld. En dan, snel, handig, nam de directrice Ariane de mantel af, hield hem een oogenblik op haar uitgestrekte handen de koopster voor en drapeerde hem met onnavolgbare gratie over de hoekige schouders, om de pezige hals en tegen het vervallen gezicht. Als in een ban bestaarde Mrs. Seymour Bell haar beeld. Een starre gulzigheid, een heet begeeren begon te gloeien in haar oogen. Wàs het niet een machtige, wonderlijke hypnose, waarin madame Rose elk van haar klanten wist te brengen? De bittere ingevallen oude vrouwenmond begon te lachen - met een naïeve, dwaze verrukking, als een kind lacht bij een nieuw stuk speelgoed. Dan knikte het hoofd met de trillende aigretten - Mrs. Seymour Bell had de chinchilla pels gekocht.

Madame Rose krabbelde de order op haar bloc, het knipperen van haar vermoeide oogen verried haar hevige emotie. En Puck voelde die mee, tot haar eigen verbazing, in het trillen van haar handen, in het bonzen van haar hart, beleefde ze méé de stille groote triomf van het oogenblik.

Toen ze uit de passalon kwam, waar madame Rose en de essayeuses nog geruimen tijd met de veeleischende oude dame zouden bezig blijven, zag ze aan het einde van de gang den knappen blonden jongeman, aan wien ze daareven met een mengeling van nieuwsgierigheid en weerzin

gedacht had. Die ‘hoorde’ op de een of andere duistere manier bij de schatrijke oude Amerikaansche; officieel als haar secretaris, maar naar de ruwe Parijsche kwalificatie van de mannequins als haar ‘gigolo’. Hij stond met een harer te praten, Puck zag een slank figuurtje in een grijze peignoir, dat haar de rug toewendde en terwijl zij langs het paar ging keek ze even, met een geboeide belangstelling in het aantrekkelijke, gebruinde gezicht van den jongen, dat, terwijl hij met een paar blauwe lokkende oogen lachte, een charme bezat, die zeker wel weinig vrouwen zouden weerstaan...

Er joeg even, in een vage ontroering, een reeks herinneringen aan haar eigen jeugd door haar gedachten. Als onder een dwang keek ze om toen ze het paar voorbij was en opeens herkende ze Kitty in het grijze figuurtje, dat zich als opgejaagd, snel uit de voeten maakte. Ze verwerkte een schok van ontsteltenis en weerzin terwijl ze langzaam de trappen naar Panatelli's studio beklom. Kitty, met haar fierheid en trots, met haar koele levenswijsheid... En deze mooie jongen, een verloopen aristocraat vermoedelijk, die was afgezakt tot de allervernederendste manier om aan de kost te komen... Och kom, trachtte ze zich te overtuigen, misschien was het niets dan een oppervlakkig flirtgesprek; maar ze herinnerde zich duidelijk hoe ze maanden geleden deze zelfde man met een verlangende, veelzeggende en tegelijk bang-voorzichtige blik naar haar zuster had zien kijken. Zou ze er met Kitty over spreken? Wat verwachtte ze daarvan? Kitty was even wijs en oneindig meer cynisch dan zijzelve. Kitty vertelde een enkele maal een ervaring uit de verworden vertroebelde wereld waarin zij leefde, die Puck nauwelijks vermocht te gelooven en die ze stellig nooit aan Han zou willen overbrengen. Hoe kon je strenge

begrippen van zelfrespect of moraal verwachten bij een meisje, dat jarenlang leefde in zulk een atmosfeer? Jongemannen uit verarmde deftige families, die een luxeleven leidden als de ‘gigolo's’ van rijke oude dames zag ze bij Panatelli even vaak als mooie jonge vrouwen, die zich voor geld aan een ouden kerel hadden verkocht. ‘C'est la vie,’ zei de Fransche zakelijkheid, die liefde als zingenot of koopwaar beschouwde; niemand verwachtte wat anders, niemand oefende critiek op wie hun leven naar die normen richtten. Kitty was vier en twintig, dus oud genoeg om op zich zelf te passen. Puck verduwde energisch haar ontsteltenis. Wanneer ze eens een avond rustig ‘en tête à tête’ met haar zuster dineerde, zou ze over den ‘secretaris’ van Mrs. Seymour Bell beginnen en trachten wat los te krijgen. En wat dan nog? Het was immers haar eigen axioma, dat ieder mensch over zijn eigen leven te beslissen heeft?

Ze deed de deur van Panatelli's studio open. Meteen hoorde ze aan zijn cajoleerende vleiende stem, dat hij telefoneerde, haastig verbrak hij het gesprek en boos priemden zijn diepliggende troebele oogen naar de hare.

‘U had mij laten roepen voor het artikel in Femina,’ zei ze effen en onverstoord.

Hij schoof het haar zwijgend toe en grof beval hij: ‘Ik verzoek u niet meer binnen te komen zonder kloppen.’

‘Als ik de heele dag voor hàm moest werken!’ dacht Puck woedend, terwijl ze naar beneden ging, ‘gaf ik er morgen aan de dag de brui van.’ En met een mengeling van weerzin en medelijden dacht ze aan madame Rose, die voor een aalmoes van genegenheid sloofde en zich vernederde voor dien kwast.

Verbeeld je Han, ik heb gepopeld om het je te ver-

tellen, ‘we hebben vanmiddag de chinchilla pels verkocht!’ Puck schoof haastig op de roodfluweelen bank achter het hoektafeltje in de Griffon, hun vaste plaats, waar Han al op haar zat te wachten. ‘Vervelend dat ik zoo laat ben,’ verontschuldigde ze zich met een blik op de aschbak vol cigaretteneindjes naast zijn elleboog, ‘madame Rose bleef tot over achten bezig, vandaar dat ik niet eerst thuis kon komen en je het telefoneeren.’

Ze schoof haar kleine volle'tje omhoog, trok vlug haar handschoenen uit en greep de spijskaart. ‘Verkocht voor negenhonderdvijftigduizend francs aan een oude, schatrijke Amerikaansche. Een van madame Rose's geniale zetten - het was de moeite waard er bij te zijn.’

Ze lachte naar hem, wachtend op zijn belangstelling. Maar zijn oogen bleven afwezig en het was haar of ze er een onwil in zag om zich te moeten verdiepen in wat zij zoo druk en geanimeerd vertelde. Nu ja - ze wist wel dat haar belevingen in het Huis Panatelli hem maar matig interesseerden, zoomin als haar zijn verhalen over de motoren van Lagrange boeiden, maar zij had toch altijd met aandacht en animo naar hem geluisterd.

‘Potage St. Germain en sole frite,’ zei ze snel tot den wachtenden garçon en ze schonk zich de laatste rest wijn uit de karaf, die voor Han op de tafel stond. Had hij, wachtend op haar komst, die halve liter al opgedronken? Hij die vroeger zoo uiterst matig was?

‘Ik begrijp waarachtig niet waarover je het hebt,’ zei hij en ofschoon hij lachte, ontging haar niet de lichte wrevel in zijn stem. ‘Er staat me bij, dat je laatst iets gezegd hebt van een pels, die zooiets fantastisch als een millioen francs moest kosten.’

‘Ja juist- die bedoel ik,’ viel ze hem bij, vol animo opeens weer voor de geschiedenis, die ze vertellen ging. ‘De mantel werd indertijd besteld door een Hongaar-

schen prins voor zijn jonge vrouw en twee van onze eerste bontwerkers zijn toen naar Canada gestuurd om de vellen uit te zoeken. Een maand nadat het ding was afgeleverd stierf de prins. De financiën bleken heel wat minder glorieus dan iedereen vermoedde en de weduwe, die een jarenlange klant van het Huis was, verzocht madame Rose om het ding voor de halve prijs terug te koopen. Het werd gemoderniseerd en opgemaakt en glad opnieuw verkocht aan een filmactrice, die in Hollywood met een uur werken een kapitaal verdiende en die hem werkelijk contant schijnt te hebben betaald. Maar de ster pleegde contractbreuk en om aan het geld voor haar geweldige boete te komen, smeekte zij madame Rose om de mantel voor de halve prijs terug te nemen...'

Ze zag, dat haar man onrustig om zich heen keek. Schaamde hij zich voor hetgeen ze vertelde? Het zette een domper op haar eigen plezier in het verhaal. Ze zag het plotseling met zìjn oogen: een niet-heelemaal-eerlijke, niet-heelemaal-behoorlijke, maar slimme en handige transactie, waarvoor zijn 'technische' geest, die voor de avonturen van het koopmanschap niets voelde, slechts heimelijk minachting had. Wat hielp het of ze zich moeite gaf om madame Rose's tact en menschenkennis te beschrijven, en de wonderbaarlijke suggestie, die er uitging van Panatelli's modeshows? Han voelde er niets voor. Zijn belangstelling was evengoed schijn als de hare, alleen, dacht ze bitter, speel ik heel wat beter comedie dan hij...

Weer keek ze naar hem en weer, als zoo vaak de laatste weken, scheen iets dreigends uit de verte op haar aan te sluipen. Was er iets veranderd in Han of in haar zelve - in hun verhouding tot elkaar? Ze poogde haar onrust te verjagen; haar leven was immers plotseling zoo vol belangen waar bij buiten stond, terwijl

ze voorheen, door alle jaren van hun huwelijk, in de eerste plaats vervuld was geweest van hem, van wat hem wedervoer, van de vele kleine wederwaardigheden waarvoor hij haar aandacht en medeleven had opgeëischt.

Hij had zich nooit verzoend met haar ‘baantje’. Al zei hij het niet, ze merkte het telkens weer. Zelfs het feit, dat zij haar kleeren tegen inkoopsprijs in Panatelli's huis liet maken, hinderde hem. Hij zag haar veel liever in haar oude confectiepakje dan in het keurige gedistingeerde complet, dat haar, naar Kitty's enthousiaste verzekering, tien jaar jonger en vijftig procent knapper maakte.

Och lieve hemel... wat was het huwelijk soms moeilijk. Puck werd zich plotseling bewust hoe moe ze was na haar lange geweldig ingespannen werkdag... hoe'n behoefte ze had om een beetje opgemonterd, gevleid en gewaardeerd te worden. Honger had ze niet eens, ze zou alleen dolle trek hebben in een cocktail, maar ze wist dat Han er een hekel aan had wanneer ze die bestelde. Ze leunde terug tegen de roodfluweelen bank en zocht in haar taschje naar sigaretten; spottend stelde ze bij zichzelve vast, dat ze eigenlijk, ondanks haar moderne principes, nog een zeer ouderwets-gedweëe echtgenoote was.

Waarom keek hij tegenwoordig zoo somber? Vertelde hij zooveel minder van zijn werk of van Lagrange's plannen? Een paar dagen geleden had hij de vrees geopperd, dat de slechte Amerikaansche beurs een streep zou halen door de groote projecten van den vliegtuigbouwer. Och kom... Amerika had wel eens meer een depressie die na enkele maanden door een hausse werd gevolgd. Er moest iets anders zijn. Iets anders, dat hem drukte en zelfs de lust voor zijn werk beïnvloedde.

De ziekte van zijn moeder? Ze had zijn onrust begrijpelijk gevonden, al leek het haar overdreven, dat hij in de afgeloopen wintermaanden zoo vaak per vliegtuig of nachttrein voor een week-end naar Holland was gereisd. Maar de oude mevrouw ging thans flink vooruit, reden tot bezorgdheid was er heelemaal niet meer. Zou het dan toch... toch zijn, wat ze telkens als onzinnig en als een dwaas spooksel van haar verbeelding trachtte te verwerpen? Zou het niet alleen zijn moeders ziekte zijn geweest, maar meer nog Lily Charlier? Had het kleine vrouwtje, met haar misère en haar hulpelooze afhankelijkheid zijn hart geraakt? Hij sprak bijna nooit meer over Lily en Lily's roze brieven met het schoolmeisjeshandschrift kwamen ook niet meer. En toch had Puck de intuïtieve zekerheid, dat er nog op de een of andere wijze contact tusschen hen bestond. Had hij Lily geregeld bezocht wanneer hij in Holland kwam? Hij liet er zich niet over uit en zij vroeg er hem niet naar. Natuurlijk niet - zij achtte persoonlijke vrijheid de eerste eisch voor een goed huwelijk; ze had nooit getracht hem uit te hooren over wat hij niet uit eigen beweging vertelde.

Weer keek ze naar hem. Hij zat diep in gedachten langs haar heen in het kleine zaaltje te staren, terwijl hij de vergeten cigaret tusschen zijn vingers draaide. Wat keek zijn lieve, trouwhartige gezicht somber en ernstig, hoe miste het alle jongensachtige blijmoedigheid, die het vroeger zoo aantrekkelijk maakte. Welk beeld stond er op het oogenblik voor zijn oogen? Waaraan zat hij te denken, zóó vervuld, zóó verzonken, dat hij haar bijzijn blijkbaar totaal vergat? Elke lijn, elke kleinste trekking en beweging van zijn goed, eerlijk gelaat kende zij; hoe vertrouwd wareh haar de lange, lenige vingers, die de cigaret rusteloos heen en weer

rolden, hoe vertrouwd waren zijn lichaam, zijn stem, zijn gebaren, en toch, hoe ver... hoe eindeloos ver en afgesloten was thans de naaste, liefste mensch. Zoo van haar afgesloten, of zij beiden in een ijzeren kluis zaten en elkander konden zien noch hooren. En plotseling moest Puck weer denken aan de villa Serbelloni, aan die vroege najaarsmorgen op hun huwelijksreis, toen zij voor het eerst begrepen had, dat saamhoorigheid de schoonste vervulling der liefde is en geweten had, met een profetische stelligheid: het is aan mij dit gaaf te bewaren... wanneer dit mis ging, zou het mijn schuld zijn...

Hoe was deze verwijdering gekomen? Wat kon ze doen, opdat het weer als vroeger werd? Straks, vanavond, vannacht - in de veiligheid van elkanders armen - zou ze hem dan durven vragen: 'Han, spreek het uit... vertel het me... ik kan alles begrijpen als er maar vertrouwen tusschen ons is.'

Opeens, met een bruuske beweging, doofde Han zijn cigaret op zijn bord, zette zijn ellebogen met een bons op tafel en geeuwde. 'Kom kind, laten we vanavond eens uit gaan. In het Casino de Paris moet een goede revue zijn, of wil je liever naar die nieuwe film van Jannings?'

'Zouden we wel? Het wordt zoo laat...' probeerde ze te weerleggen.

'Wat hindert dat! Als je in Parijs woont, behoor je zoo nu en dan eens laat naar bed te gaan. Het Casino? Dan laat ik hier even om plaatsen telefoneeren. Goed?'

De kellner schoof de gevouwen nota voor hem. Hij betaalde met een flinke fooi en liet zich helpen in de zware, donkere overjas, die hem zoo deftig stond, zoo heel anders dan de lichte, vroolijke kleeren, die hij in Indië placht te dragen. Hij was geposeerd en een dandy geworden in de laatste maanden, zelfs Kitty uitte haar

tevredenheid. Terwijl ze het zaaltje doorliepen, volgden Puck's oogen hun beider beeld in de spiegels langs de wanden. Hoe goed kleedde haar de geraffineerde eenvoud van Panatelli's ceaties. Kitty had gelijk, wanneer je daar eenmaal aan was gewend, kon je er niet meer buiten. Trotsch constateerde zij, dat ze samen een knap, gedistingeerd paar vormden, in hun correcte donkere winterdracht. Menschen, die het goed gaat in de wereld. En dan vielen haar de woorden van haar vriend den dokter in: de gevaarlijkste tijd in een huwelijk is, wanneer het de menschen erg voor de wind gaat.

Zestiende hoofdstuk.

Wat is het vreemd stil vanmorgen, verwonderde Puck zich, terwijl ze de deur van haar kantoortje opende. Ze groette vluchtig mademoiselle Françoise, de typiste met wie ze een vijandig-onverschillige vriendelijkheid onderhield en zette haar hoedje af voor de Spiegel. Onmiddellijk stond haar kamergenoot naast haar.

'Weet madame het al?' fluisterde zij haastig en bijna struikelend over haar woorden, 'dat madame Rose er niet is, dat madame vannacht een crise de nerfs heeft gehad, boven, in de studio van monsieur Panatelli...? Dat zij is flauw gevallen en met een ambulance naar een kliniek in Passy is gebracht?'

Met een ruk draaide Puck zich om. Haar eerste onmiddellijke reactie was: Dat is niet waar - dat kàn niet waar zijn! Madame Rose was altijd paraat, elke morgen prompt op tijd; madame Rose kon in het bedrijf niet gemist, geen dag, geen uur... Om half óón kwam de prinses van Assisi met haar dochter voor de trousseau en de bruidsjapon, de belangrijkste bestelling van het gansche jaar, in de middag kwam Berthe Bouvry, de beroemde actrice, passen en om half zeven zou de conferentie met de Lyonsche zijde fabrikanten zijn...

De deur ging zachtjes open en Kitty stak haar hoofd om de hoek. 'Heb je ervan gehoord?' vroeg ze in het Hollandsch, al even opgewonden als de typiste. 'De

bom is gebarsten. Vannacht... hier in zijn studio. Het schijnt dat ze er wekenlang op geloerd heeft, Bertrand heeft aan madame Eline verteld...'

O! Het geldets! Het hysterisch geroddel van twee honderd veertig uit de band geslagen vrouwen, zoodra ze de ijzeren hand, die haar allen in bedwang hield niet meer voelden! Puck's knieën begonnen te trillen, haar hart bonsde van ontsteltenis. Ze begreep erdoor, in een flits van verwondering, hoe zij in het halve jaar, dat ze hier werkte was gaan houden van het 'bedrijf'; het roezige jachtige boeiende bedrijf, dat zijn harteklop kreeg door de kleine leelijke directrice.

'En hij?' vroeg ze haar zuster. 'Wat doet hij? Is hij hier? Heeft hij maatregelen genomen?'

'Hij heeft zich opgesloten in zijn studio en wil niemand zien. Wat er precies gebeurd is weten we niet, het drama moet zich vannacht hebben afgespeeld. Toen de portier vanmorgen kwam lag er een damesschoen en een kapotgescheurde avondmantel op de trap, de ambulancewagen stond voor de deur en twee infirmiers droegen madame Rose...'

'En de rouw van de hertogin van Toledo, die vanavond klaar moet zijn...' ging het door Puck's hoofd; 'en de eerste essayage van Berthe Bouvry, die zoo verschrikkelijk lastig en wispelturig is...'

De telefoon belde. Mademoiselle Françoise ging naar het toestel; 'Ah non, pas aujourd'hui! C'est absolument impossible madame, parce que...' Meteen stond Puck naast haar en trok haar de hoorn uit de handen. Ze lette niet op de woedende blik van het typistetje, ze wist niet wat ze ging zeggen, noch wat er aan de andere kant van de lijn werd verlangd. Ze wist alleen, dat de catastrofe op dit oogenblik ten koste van alles moest verzwegen.

‘De la part de qui?’ vroeg ze rustig. ‘Maar natuurlijk kunnen wij madame verwachten. Om hoe laat wenscht madame te komen? Om kwart voor vier in plaats van half vijf? Mais parfaitement. We zullen het noteeren.’

‘U wilt wel zoo goed zijn,’ zei ze glimlachend maar bevelend tot het jonge meisje, ‘om voorloopig geen enkele aanvraag af te zeggen. Er is alle kans dat madame Rose er vanmiddag weer is.’

Kitty zat op de hoek van Puck's bureau en schilderde haar lippen.

‘Mocht je willen,’ zei ze laconiek. ‘Rose komt in geen weken terug, in geen maanden misschien. Madame Clothilde heeft getelefoneerd met de dokter van de kliniek. Ze is totaal overspannen èn overwerkt, heeft absolute rust en isolatie noodig. En hier loopt de boel natuurlijk spaak...’

Weer belde de telefoon. Weer luisterde mademoiselle Françoise. Met de hand op de hoorn fluisterde ze snel en boos: ‘Wat moet ik zeggen? Monsieur Guérin van het Syndicat des Dentelles wil vanmiddag madame Rose zelf...’ Weer nam Puck de telefoon over, geduldig luisterde ze naar het lange relaas van den ongemakkelijken president van het syndicaat. En plotseling vond zij een uitvlucht, ze wist niet hoe... ze had geen oogenblik tijd gehad om het te overleggen: ‘Madame Rose is vanmorgen uitgegleden op de trap van haar woning en heeft haar voet verstuikt. Niets ernstigs, maar het zal haar dwingen enkele dagen absolute rust te nemen...’

Kitty grinnikte terwijl ze de deur achter zich sloot; mademoiselle Françoise siste veelzeggend tusschen haar saamgeklemde lippen en begon met ostentatieve haast te tikken. Aan de telefooncentrale meldde Puck: ‘Wilt u madame Clothilde en al de chefs d'atelier vragen om onmiddellijk in het kantoor van madame Rose te komen?’

Terwijl ze de trap af naar de eerste étage liep, maakte ze voor zichzelf uit, dat deze autoritaire eigengereide manier van handelen haar wellicht haar baantje zou kosten. Natuurlijk behoorde ze eerst naar Panatelli te gaan om zijn orders te vernemen. Haar positie in zijn huis veroorloofde haar volstrekt niet over belangrijke dingen te beslissen. Maar Panatelli's emotionaliteit zou hem, naar ze voorzag, voorloopig volkomen ongeschikt maken om rustig te overleggen of belangrijke beslissingen te nemen. En iedere minuut kwam er op aan. De chefs d'atelier moesten het geroddel van de naaisters stoppen. Madame Clothilde moest de mannequins tot zwijgen dwingen. Met Bertrand, den portier, zou ze zelf gaan spreken. Ieder van de opgewonden, overstuur geraakte vrouwen moest begrijpen dat ze haar eigen belang diende wanneer ze voor de cliëntèle de waarheid verzweeg. Het was kort voor de opening van het seizoen, wanneer madame Rose's afwezigheid bekend werd, zou het bedrijf aan alle kanten schade lijden.

Puck vond madame Clothilde in het groote ongezellige ‘Comptoir’. Hard en vijandig stonden haar omkohlde oogen in een vertrokken, wit gezicht waarop de geschilderde blosjes zich grel afteekenden. Zij bevestigde wat Kitty verteld had, madame Rose kwam niet meer, ze zou weken, vermoedelijk maanden absolute rust moet en nemen. Een oogenblik later vulde zich het vertrek met de negen chefs d'atelier, verstoorde, nerveuze en boos fluisterende vrouwen. Madame Charlotte van de ‘Ceremonies’, madame Eline van de ‘Broderies’, madame Berthe van de ‘Petites Robes’, madame Dorine van de ‘Deuil’. Puck kende haar slechts bij naam, zij wist alleen, dat zij allen veeljarige, zelfbewuste en in het bedrijf onmisbare krachten waren. Maar evenzeer wist ze, dat hun altijd waakzame

ijverzucht, die de winst van een ander onmiddellijk boekte als eigen verlies, haar, de vreemdeling, al deze maanden met leede oogen als de rechterhand van madame hadden gezien, ze voelde thans haar zwijgende, strakke vrouwen-vijandigheid toen ze zich met haar beminnelijkste glimlach verontschuldigde, dat zij hen had laten roepen. Dan legde ze hen het doel met enkele zinnen uit. Mesdames begrepen stellig, evenals zij zelf, hoe noodzakelijk en in aller belang het was om, als bij elke andere catastrofe, de opgewonden gemoederen te kalmeeren. De cliëntèle mocht geen spoor bemerken van moeilijkheden of stagnaties in het huis. Daarom moesten zij allen de fabel van Rose's verstuikte enkel met zooveel overtuiging vertellen, dat zij haar tenslotte zelf geloofden... Puck opperde het luchtig en half als een grap, maar met de sterke innerlijke wil, dat zij zouden aanvaarden wat zij zei, dat zij haar één voor één zou dwingen om te doen wat zij verlangde. En zij voelde zich verwonderlijk rustig en sterk worden terwijl zij sprak, alsof ergens diep in haar geest, achter de bewuste gedachten, kracht en kalmte vochten met de angst en de nervositeit welke zij zelf daarstraks, toen ze de fatale tijding hoorde, had gevoeld. Zij herinnerde zich, hoe ze een paar maal in haar leven, wanneer zij plotseling voor een gevaar of een uiterst moeilijk probleem werd gesteld, diezelfde diepe rustige kalmte als uit een verborgen onvermoede bron had verkregen. En tegelijk daarmee een macht van overreding en overtuiging, een overwicht op anderen, waarover ze zelve verwonderd en bijna ontsteld was geweest.

Met madame Dorine en haar beste essayeuse wilde zij zelf om twaalf unr naar het hotel van de hertogin van Toledo gaan om de rouw te passen. Natuurlik zou de oude dame woedend zijn, wanneer madame Dorine in

plaats van madame Rose kwam en ook hier moest het sprookje van de verstuikte enkel dienen.

Moeilijker werd het met de trousseau van de prinses van Assisi. De bruidsjapon met het fortuin aan echte oude kanten moest vandaag voor de eerste maal gepast en de moeder van de bruid was een der lastigste klanten, nooit tevreden, gierig-pingelend tot op vijf Lire en met een slechte smaak, die telkens weer de spot en de verontwaardiging wekte van de mannequins en de verkoopsters. Maar Puck zou de prinses, die zeer slecht Fransch en veel liever Italiaansch sprak, te woord staan en uitleg geven en samen met madame Berthe en madame Charlotte zouden de essayeuses zich dan stellig door de moeilijke opgaaf heenslaan.

'En Berthe Bouvry? Cet après midi?' vroeg plotseling de overslaande, bijna schreeuwende stem van de kleine oude madame Claire, die al sinds jaren de toiletten van de groote actrice verzorgde. Puck begreep... dat gaf vandaag de grootste moeilijkheid. Dat, en de conférence met de zijde fabrikanten, Ze wist, dat ze de vijandigheid van deze vrouwen niet overwonnen had, maar ze voelde, dat ze zich voor het oogenblik schikten naar de bevelen, die zij ingekleed had als verzoeken, zooals in alle tijden van gevaar de vele stuurloozen zich intuïtief onderwerpen aan de enkele rustige, die zonder vragen of weifelen de leiding nemen.

'Wat Berthe Bouvry betreft,' zei ze glimlachend, 'maakt u zich daarover geen zorgen, die zal monsieur Panatelli zelf ontvangen.'

'Ah! Par exemple!' barstte madame Clothilde uit en al haar haat voor den vrouwenverleider klonk in die lach, 'Il ne fera jamais ça. Hij komt nooit bij de essayages van de actrices, n'est ce pas madame Claire? Daar kunnen zijn zenuwen niet tegen en Berthe Bouvry

kan hij al sinds jaren niet luchten of zien.' Puck glimlachte, zij glimlachte rustig naar de kleine, bijna schreiende madame Claire. 'Stel u gerust, madame, monsieur Panatelli zal bij de essayage van Berthe Bouvry assisteeren. Ik sta u er borg voor, madame, hij zàl er zijn.'

Een onderhoud van twee minuten met Bertrand in zijn loge; een biljet van honderd francs om zijn stil-zwijgen - zoolang het duurde - te koopen en een gesprek van een half uur met de zenuwachtige ratelende, opgewonden, onhandelbare mannequins, die van het drama genoten als van een opwindende film. Met moeite had Puck haar overtuigd, dat het aller belang was om rustig te zijn en stipt te zwijgen; werd de goede gang van het bedrijf verstoord, begreep de vaste cliëntèle, dat madame Rose, de allesbeheerschende, niet slechts voor enkele dagen doch voor lange tijd ontbrak, dan zouden ze juist nu wegblijven, bij de Ouverture van het seizoen. Er waren meer dan honderd huizen van Grande Couture in Parijs. En voorbeelden te over, dat een zaak, die in veel jaren een reputatie moeizaam had opgebouwd, in enkele weken of maanden naar de grond ging. Om deze tijd van het jaar had elk huis zich van mannequins voorzien, zouden zij zeker geen positie krijgen, die bij deze haalde.

Ze voelde haar hart weer onrustig bonzen terwijl ze de trappen naar Panatelli's studio beklom. Nu wachtte haar het onderhoud met den chef, wien ze verslag zou moeten doen van alles wat ze daareven op eigen hand kwaad of goed, maar met een volslagen onrechtmatige autoriteit had beslist en bevolen. 'Hij kan me er hoogstens uitgooien -' dacht ze, terwijl ze klopte en nòg eens klopte, totdat ze morrelend aan de deurknop voelde, dat de deur was afgesloten.

Een toonlooze klagende stem verzocht om stilte... zij stoorde er zich niet aan, klopte weer en vroeg dwingend om te worden binnen gelaten, ten laatste hoorde zij slepende stappen en de grendel werd verschoven.

Robert Panatelli droeg nog zijn sterk-getailleerde rok en in de glanzende revers een witte bloem, die hij er de vorige avond triomfant en zorgeloos had ingestoken. Maar zijn boord was verzakt, zijn lange, gewoonlijk onberispelijk gladde haren hingen verward over zijn roodbeloopen oogen, op zijn bleek gezicht lagen vlekken als bij een kind, dat toomeloos geschreid heeft. Zoo zielig was hij, zoo poover en zonder een zweem van waardigheid, dat Puck, intuïtief en als onder een ondragelijke beschaming haar oogen van hem afwendde en neersloeg.

En onmiddellijk registreerde zij toen de wanorde in de dompe zwoele kamer, een stoel omvergesmeten, leege glazen op een kleine tafel en een omgeworpen champagneflesch, waarvan de inhoud een donkere vlek over het zilverlichte tapijt trok... Vrouwenkleeren lagen in een verwarde hoop op de breede divan met de kostbare dierenhuiden.

Hij had haar zwijgend binnengelaten, nu zette hij zich achter zijn bureau en het gebaar waarrnee hij zijn handen ophief, uitstrekte en op het kristallen blad liet vallen, was zoo overdreven-dramatisch, dat zij deernis en schaamte vergat en moeite had om haar glimlach te verbergen.

‘Waarom bent u niet onmiddellijk hier gekomen?’ klaagde hij met een van zenuwen overslaande stem; ‘u had toch kunnen begrijpen, dat ik u noodig heb. Ik moet confereeren met de chefs d'atelier, met de vendeuses, met de mannequins... Er moet getelegrafeerd aan de heeren uit Lyon, die vanmiddag zouden komen.

Ik heb een migraine, die mij belet te denken. Er trekken floersen voor mijn oogen. Ik ben gebroken, mijn levenswerk is gebroken... de toekomst van mijn huis...'

Op de leuning van de fauteuil waarbij Puck stond, lagen de persianer mantel en het hoedje van madame Rose. Panatelli's hand, die zoo beefde, dat de platina armband rinkelde, wees er naar met een melodramatisch gebaar, dat haar weer een glimlach naar de lippen dreef.

'Voor het oogenblik,' zei ze met haar kalmste stem, 'is het absoluut noodig, dat u naar huis gaat om een bad te nemen, u te scheren en te verkleeden.'

Hij hief zijn hangend hoofd met een ruk en zijn vreemde, roodbeloopen oogen keken haar aan met een mengeling van woede en verbijstering. Ze verwachtte, dat hij snauwend uit zou vallen en haastig sprak ze door: 'Ik zal telefoneeren am uw wagen. Het is kwart over tienen. U kunt dan makkelijk vóór half een terug zijn om de prinsessen van Assisi te ontvangen...'

Hij wenkte af met zijn gewone autoritaire handgebaar. 'Ik ontvang vandaag niemand en zeker niet die oude helleveeg. Ik ben niet in de stemming, ik kan niet.'

'De prinsessen van Assisi behooren tot de voornaarnste klanten van het huis.' ging Puck onverstoorbaar door. 'De trousseau van prinses Bianca is de belangrijkste bestelling van het heele jaar. Het is absoluut noodig, dat u zelf aan de moeder uitlegt, dat madame Rose haar enkel heeft verstuikt en eenige dagen volstrekte rust moet nemen...'

Nu keek hij haar aan, voor het eerst ontmoetten hun oogen elkaar, zijn gezicht verstarde van verbazing, zijn vingers frutselden nerveus aan de verkreukte boord. 'Hoe weet u... wie heeft u gezegd...?' begon hij hakkelend in heftige emotie.

'Madame Rose heeft haar enkel verstuikt,' zei Puck

terwijl ze hem strak aan bleef zien, maar haar knieën begonnen weer verraderlijk te trillen; ze voelden alsof ze geknikte stokken waren, die zoo dadelijk ineen zouden zakken.

'Ik heb gezorgd, dat madame Clothilde en al de vendeuses en de chefs d'atelier het weten. Mijn typiste weet het en de portier, zoodat alle maatregelen genomen zijn...'

Een stilte... Ze bukte zich en zette de omgevallen stoel overeind. Ze raapte de leeggeloopen champagneflesch op en een kleine aan flardens gescheurde zakdoek, nàg doorweekt van tranen. 'U hebt twee uur tijd,' constateerde ze, terwijl ze de persianermantel en het hoedje over haar arm nam. 'U kunt makkelijk op tijd terug zijn om de prinses en haar dochter te ontvangen en haar mee te deelen, dat madame Rose vanmorgen toen ze de trap van haar appartement afging, een ongeval is overkomen.'

Nog altijd zat hij doodstil maar bij elke beweging, die ze maakte, voelde ze zijn oogen scherp op zich gevestigd. Zijn kinderachtig-roodbeschreide oogen, die haar voor de eerste maal - ze realiseerde het opeens met wrange stelligheid - voor de eerste maal 'zagen'.

'Vous...' begon hij eindelijk moeilijk en langzaam, 'vous autres hollandais, u hebt geen zenuwen nietwaar... geen emotionaliteit...?'

'Bdooft u,' viel Puck hem in de rede, dicht bij hem staande, zich buigend over zijn zielig gekromde rug, 'dat u om half één punktueel terug zult zijn? Begrijpt u dat het van het allergrootste belang is?'

'Maar ik ben òp... ziek... dat ziet u toch! Ik heb een ondragelijke migraine...'

'Belooft u het... op uw eerewoord?'

'Mais oui... il faudra que je vous le promets.'

In de Cendre-de-Roses-passalon wachtte Puck met madame Charlotte, madame Eline en de essayeuse van de Ceremonies, terwijl drie speldenraapstertjes het zware, kostbare bruidsldskleed met de meterlange sleep over haar armen droegen. Zij stonden ‘en haye’ geschaard en maakten allen de voorgeschreven diepe neiging toen Panatelli met zijn diplomatenhoffelijkheid de deur opende voor de prinsessen van Assissi. Hij had haar beneden in de hall ontvangen en zelve in de lift begeleid; hij droeg weer zijn onberispelijke cut-away, zijn gitzwarte haren glansden als een helm, zijn olijfbleeke gezicht stond weer voornaam en beheerscht als altijd. Alleen aan de flakkerende blik van zijn oogen was zijn zenuwachtigheid te bemerken en wanneer zijn hand met een gewoonte gebaar steunde tegen een gordijn of een deurpaneel, verried het zacht tinkelen van zijn armband, dat hij beefde.

Als acteurs vóór een moeilijke en slecht ingestudeerde première hadden de twee chefs d'atelier gevit en zich verzet tegen alles wat door Puck werd voorbereid, terwijl de essayeuse, die altijd werkte onder de directe leiding van madame Rose, voortdurend voorspelde, dat alles verkeerd zou gaan en men het dan achteraf op haar zou verhalen.

Want de formidabele prinses Margaritha, forsch als een Walkure, met een Dantekop, een platte breedgevleugelde neus en smalle lippen, werd door haar allen gevreesd om haar veeleischendheid en onberekenbaar humeur, over haar schrielheid en haar slechte smaak deden de vendeuses en de mannequins de ongelooflijkste verhalen.

‘Waar is madame Rose? Waarom laat zij zich wachten?’ vroeg dadelijkhaar autoritaire stem in slecht uitgesproken Fransch, terwijl zij naar de sofa schreed.

Panatelli, die Italiaansch verstond maar het niet spreken kon, gaf uitleg. De prinses scheen hem niet te begrijpen. ‘Haar voet verstuikt? Maar dan is ze toch niet bedlegerig? Dan kan ze toch hier zijn voor de essayage van mijn dochters bruidsjapon? Zij weet toch, dat de oude Venetiaansche kanten een fortuin vertegenwoordigen? Zij weet toch dat Hunne Majesteiten bij het huwelijk tegenwoordig zullen zijn?’

Puck ving de radelooze blik van den meester. En zij deed wat zij madame Rose ontelbare malen had zien doen, zij trad achter de sofa waarop de booze dame gezeten was en naar haar overgebogen, sprak zij zacht en gedempt aan haar oor. En legde uit, in haar mooiste, zangerigste Italiaansch: ‘Natuurlijk wist madame Rose dat, Uw Hoogheid. Zij stond op het punt haar pijn en invaliditeit te trotseeren om hier naar toe te komen, toen haar dokter haar op het portaal tegenkwam en haar met de strengste bevelen voor absolute rust heeft opgesloten in haar kamer.’

Er kwam geen antwoord. Ze vond haar uitvlucht zielig doorzichtig. Madame Rose zelf kon zooiets heel wat beter. Wat madame Rose zei met haar overtuigende glimlach, klonk altijd geloofwaardig.

De prinses scheen zich te schikken in het onvermijdelijke. Zij zette een groote schildpadden bril op haar platte neus en zag fronsend toe hoe de vlugge handen van madame Charlotte en de essayeuse de zware robe van wit moiree over het smalle vormlooze lijfje van haar dochter tilden. Maar nauwelijks was het kleed vastgehaakt of als een waterval begonnen haar klachten en aanmerkingen te vloeien. Dat wit was ongetwijfeld veel blauwer dan zij had uitgezocht, het stond afschuwlijk bij de teint van prinses Bianca. De rok bleek te kort van voren, madame Rose had geweten, dat zij de

rok staande op de grond begeerde, de sleep viel scheef, het décolleté was te diep, zij had madame Rose nog speciaal op het hart gedrukt om voor een uiterst kuisch décolleté te zorgen. De plooien van het corsage lagen verkeerd en totaal anders dan op de schets, die madame Rose haar getoond had...

Puck zag het gezicht van Panatelli grauw worden van verontwaardiging. Hij was gewend de lof te oogsten wanneer alles voltooid was en alle moeilijkheden overwonnen waren; de klachten, grieven en onredelijke verwijten had zijn trouwe compagnon hem immer bespaard.

Met heftige woorden begon hij zijn ontwerp te verdedigen. De robe zat voortreffelijk en juist zooals hij het bedoeld had, er behoefde niets dan een paar onbeteekenende kleinigheden aan veranderd. Hij was geinspireerd geweest door een schilderij van Veronese in het museum van Padua, hij had zich ontzaglijke moeite getroost om iets te vinden, dat paste bij de jeugd van de bruid, haar kinderlijke vormen vroegen om deze eigenaardige, zeer bizondere plooien...

'Je vous prie monsieur,' viel de harde stem van de prinses tusschen zijn bloemrijke zinnen. 'Onze tijd is zeer kostbaar. Nu madame Rose er niet is, prefereer ik te spreken met madame, die tenminste mijn taal verstaat en kan antwoorden op mijn vragen.'

En Puck, die niet meer in Panatelli's richting dorst tezien, imiteerde madame Rose. Ze luisterde glimlachend en toegewijd, ze schonk aan elke wensch en elke aanmerldng haar volledige aandacht. Terwijl ze de stroom van onredelijke eischen en aanmerkingen vertaalde, zag ze de gezichten van de twee chefs d'atelier en de essayeuse hoe langer hoe boozer en ongelukkiger worden - het deed er niet toe - straks zou ze het wel goed maken.

Een klant, had madame Rose geleerd, had altijd gelijk, mocht nooit, zelfs niet op haar grootste onredelijkheid, worden tegengesproken. En wat Rose vermocht, wrevel en onwil ovenvinnen en de lastigstelen meest-eischende voldaan en tevreden stemmen - waarom zou ook zij dat niet kunnen wanneer ze het wilde, met die krachtvan-geest, die ze vandaag zoo wonderbaarlijk tot haar beschikking had?

'Wat spreekt u uitstekend Italiaansch!' prees plotseling de kleine schuchtere prinses Bianca, die meer een kostschoolmeisje dan een bruid geleek. Madame Eline had haar het kapje van goud filigrain en paarlen op de blonde vlechten gezet en de sluier van kostbare oude kant daaraan bevestigd; nu stond ze in stille, ademlooze verrukking voor haar spiegelbeeld, denkend hoe jammer het was, dat haar vriendinnen van de kloosterschool haar zoo niet zagen en met een plotselinge dankbare behoefte om iemand iets vriendelijks te zeggen.

'Ja inderdaad uitstekend,' beaamde terloops welwillend de moeder, wier humeur in de laatste minuten met sprongen verbeterd was. De teere omlijsting van de kostbare kant gaf het al te schrale lijfje en het weinig voordeelig kindergezicht een onverwachte fragile schoonheid. De fantastisch rijke bruidegom, die een kenner heette van vrouwenschoon zou het ongetwijfeld weten te waardeeren...

'Hebt u in Italië gewoond, madame?'

Puck was neergeknield om de essayeuse te helpen, die nog aldoor werkte, met van agitatie bevende handen, om de zoom van de sleep te verspelden. Sinds het oogenblik, dat Puck in plaats van Panatelli de leiding in handen nam, had madame Charlotte zich gepikeerd in een hoek van het vertrek teruggetrokken.

‘Ja, Uw Hoogheid, ik woonde eens vier wintermaanden in Rome.’

De oude prinses was opgestaan om de totaal indruk van het toilet van een afstand te beschouwen. Panatelli leunde onbeweeglijk tegen de schoorsteen in zijn geliefkoosde houding; zijn gezicht stond boos en boudeerend als van een onredelijk gestraft kind. Door de groote bril tuurden de haviksoogen van de prinses. ‘Daar,’ wees ze met de punt van haar voet aan de twee knielende vrouwen, ‘is het verloop van de zoom verkeerd.’

Er stak Puck een duiveltje. Ze zag het jonge meisje diep blozen bij de grofheid van haar moeder. ‘Ik logeerde toen bij de prinses van Piémont,’ voltooide ze haar antwoord, terwijl ze de spelden verstak; ‘die is sinds vele jaren een vriendin van mijn moeder.’

Een stilte viel. Ze genoot er elke seconde van.

‘De prinses van Piémont,’ vertelde het bruidje blozend in haar kanten, ‘is een eigen nicht van de hertog, mijn verloofde.’

Puck voelde Panatelli's oogen in haar rug. Voor de tweede maal deze dag ‘zag’ hij haar, daarvan was ze zeker!

Zeventiende hoofdstuk.

Het was bij elven toen Elisabeth die avond voor haar huisdeur uit Panatelli's lichtgrijze wagen stapte, den chauffeur een fooi gaf en op de belknop drukte om de reeds gesloten porte-cochère te doen openen. Ze zag het nieuwsgierige gezicht van de concierge loeren naar de pronkende wagen: ‘Daar brouwt ze zich vast een roman uit,’ dacht ze luchthartig, terwijl ze vlug de trappen naar haar appartement begon te beklimmen.

Wonderlijk, dat ze heelemaal geen moeheid voelde, alleen de lichte verruimde voldoening na een geweldig moeilijke taak, die buiten verwachting goed volbracht was. Jaren geleden, na haar examens, had ze zich soms zoo gevoeld, zoo wonderlijk helder, alsof in haar hoofd alleen de belangrijke gedachten waren uitgekristalliseerd en al het andere, vage, onzekere, ondoorvorschte als een nevel was opgetrokken.

Hoe jammer, dat ze Han nu niet thuis zou vinden. Hij had eenige weken geleden een kamer in Argenteuil gehuurd en bleef daar twee of driemaal 's weeks om ook 's avonds nog op de fabriek te kunnen werken. Terwijl ze haar sleutel in het slot stak, zag haar verbeelding al met weerzin de trieste leegte van de kamers, in de kleine hall omving haar de dompe zware stilte, die door niets te verjagen zou zijn. Wat zou ze hem

nu graag haar wedervaren vertellen! Wat had ze een behoefte om over al het gebeurde te spreken, zelfs al zou hij maar met halve aandacht luisteren. Daarmee hadden ze haar thuis, toen ze nog een kind was, vaak genoeg geplaagd, met die behoefte om te vertellen, kleurig en breed-uit, wat haar was wedervaren... O, maar hiervoor zou ze zijn belangstelling wel weten vast te houden, wat zich vandaag in het Huis Panatelli had voltrokken was de moeite van het luisteren waard! Terwijl ze het licht in de kamers opknipte en haar goed aflegde, trokken de bonte beelden in een snelle stoet voorbij. De prinsessen van Assisi, die goed gehumeurd waren weggegaan, de lastige Berthe Bouvry, die zich blijkbaar door Panatelli's aanwezigheid had laten imponeeren en tevreden was geweest en aan het einde van den dag de conferentie met de Lyonsche fabrikanten, die met een overeenkomst geëindigd was. Gedurende het lunch-uur had ze Panatelli kunnen voorbereiden. Het toeval wilde, dat zij de correspondentie kende en twee vorige besprekingen had genotuleerd. Het ging om een aankoop van zware damasten en satijnen stoffen van Lyonsche zijde, die de mode sinds jaren had verwaarloosd en welker industrie bijgevolg droevig kwijnde. Het Lyonsche syndicaat deed een aanlokkelijk voorstel, het bood een belangrijk bedrag wanneer het Huis Panatelli in het volgend seizoen een aantal van die stoffen in zijn modellen wou lanceeren. Madame Rose vergde het dubbele en reduceerde h et aantal der verplichte modellen op twee derde van hun eisch. Het geval, waarover al verscheidene malen was beraadslaagd, had Puck geïnteresseerd als een merkwaardig achter-de-schermen van de Haute Couture; ze was daardoor in staat, om Panatelli volkomen op de hoogte te brengen en om den heeren uit Lyon madame Rose's eisch te

stellen. Zij hadden gewonnen, na twee uur parlementeeren; naar Puck's verzekering hield zij madame, die in haar woning aan de telefoon luisterde, voortdurend van het verloop der vergadering op de hoogte. En inderdaad had zij een aantal malen de conferentie verlaten om weer binnen te komen met een beslissing, die haar kwasi door madame Rose was opgedragen.

Zou Han, peinsde ze, terwijl ze de gordijnen sloot, dat misschien ook een minderwaardig soort koopmans-truc vinden, waarvoor men zich schamen moest in plaats van trotsch op het resultaat te zijn? De Van Doeverens waren altijd knappe koppen, maar slechte kooplui geweest. En in háár zat de geest van haar vader, Steven, en meer nog van haar grootvader, Abram Coornvelt, kooplui in hart en nieren, die elke gelegenheid welke zich bood, wisten te benutten. Wat zij vandaag in het Huis Panatelli had gepresteerd kon van ontzaglijk belang zijn voor haar naaste toekomst. Wanneer madame Rose werkelijk maanden lang afwezig bleef, zou er iemand officieel als haar plaatsvervangster moeten worden aarigesteld. Zou ze het kunnen? Van het 'vak' had ze nog slechts weinig ervaring, maar ze bleek, als madamezelf, de gave te bezitten om te organiseeren en met moeilijke, veeleischende menschen om te gaan. Panatelli moest de beslissing stellig binnen enkele dagen nemen, want hij, de verwende egocentrische artist, bezat geen spoor van leiderstalent. Puck glimlachte weer, terwijl ze dacht aan zijn merkwaardig veranderde houding. Hij had een diner voor haar laten komen uit een der fijne restaurants van de Champs Elysées, daar zij, na het einde der conferentie, nog wilde blijven om de post te lezen. Hij had haar ernstig geraadpleegd over de wijn en zelf het menu getelefoneerd aan den gérant. En om tien uur had hij

zijn eigen wagen met den chauffeur gestuurd om haar naar huis te brengen. In de loop van den dag vroeg hij in wel een dozijn aangelegenheden haar advies en al de ondergeschikten, die hem wilden spreken, verwees hij onveranderlijk naar haar.

Eigenlijk, dacht ze, terwijl ze met haar hoofd in haar handen gesteund voor de tafel in de leege kamer zat, was het maar goed dat Han vanavond niet thuis kwam. Want vermoedelijk zou ze de lust niet kunnen weerstaan om een klein beetje te geuren met wat zij deze dag gepresteerd had, met haar wilskracht en haar durf... en Henri van Doeveren was in zijn diepste hart een ouderwetsche man, die in zijn vrouw alleen waardeerde, wat hij ‘echt vrouwelijke’ eigenschappen vond.

Ze zou maar naar bed gaan - een slaapmiddel nemen en lezen tot het werkte. Ze ging naar Han's bureau om de Hollandsche courant te krijgen, die de femme de ménage daar als elke dag had neergelegd. Terwijl ze er het bandje aftrok, viel haar oog op een papier, dat onder de bureaustoel lag, een ineengevouwen vel van een schrijfbloc, het lag er of Han het vergeten of verloren had. Wellicht een berekening, die uit zijn tasch met papieren was geslipt of een lijstje met aanteekeningen, dat hij noode kon missen? Ze nam het op en vouwde het open. Het scheen haar niet meer dan een seconde waarin ze de zes korte regels las en in zich opnam, daarna pas realiseerde ze... als iemand, die zonder aandacht is voortgeloopen en opeens bemerkt, dat hij aan de rand van een afgrond staat: ‘Liefste Han, vergeef het me. Ik kan niet verdragen, dat je boos op me bent. Het is mijn schuld, alleen mijn schuld, dat wij zoo uit elkaar zijn gegaan. Toe, schrijf of telefoneer me, of liever nog, kom terug, kom zoo gauw je maar kunt bij je ongelukkige Lily.’

De brief viel uit haar handen en lag argeloos en onaanzienlijk op de leeren vloeier. Ze nam hem opnieuw op om naar een datum te zien, er stond alleen: Maandag. Wanneer was Han de laatste maal in Holland geweest? Zeker acht of tien weken geleden. Daarna stellig niet meer. Voor veertien dagen had hij een zakenreis naar Londen gemaakt. Zou dat een leugen zijn geweest? Och, waarom niet! Mannen, die iets voor hun vrouw wilden verbergen, moesten immers voortdurend uitvluchten verzinnen en liegen. Dàt was het dus, wat hem zoo verstrooid en gesloten deed zijn. Ze zag een reeks beelden van hen beiden, avond na avond in deze kamer samen. Avond na avond tegenover elkaar aan hun tafeltje in de Griffon. Tevergeefs had ze getracht hem af te leiden, op te vroolijken, zijn aandacht te wekken voor wat ze hem vertelde, elke dag had hij dit voor haar verborgen en waren zijn gedachten ervan vervuld.

Lily en Han! Naruurlijk! Stomme dwaas die zij geweest was! Naruurlijk waren al die bezoeken aan zijn zieke moe-der de heele winter door niets dan voorwendsels geweest! Zijn ongelukkige Lily... die geld van hem aannam liever dan zichzelf door haar moeilijkheden heen te slaan. Lily met haar preutsche jonge-meisjes-gezicht, die ze eens, ze wist zelf nòg niet waarom, in een satanisch plezier vergeleken had met een bleekblauwe geurlooze hortensia. Hoe kon een man, háár man, met zijn helder verstand, met zijn behoefte aan een sterk geestelijk contact... Nonsens - dáár kwam het niet op aan. Dat andere - sex-appeal. Zij had immers altijd gerealiseerd, beter dan hij zelf, hoe gevoelig hij was voor de charmes van een mooie vrouw. Lily's type, zacht en teer, zwaarmoedig en afhankelijkj oefende groote bekoring op de meeste mannen.

Hoe vaak had zij vroeger gespeeld met de gedachte

dat dit, wat zij nu ontdekt had, in hun huwelijk gebeuren zou. En zich stellig, heilig beloofd, dat ze het waardig en wijs zou dragen en niet door jaloezie, twisten of verwijten de goede kameraadschap verspelen, die in al die jaren zoo hecht en sterk was geworden. Het zou - dat kòn niet anders - iets tijdelijks zijn, als een ziekte die zijn beloop en zijn genezing moest hebben. Want wat gegroeid was tusschen Han en haar, dat sterke en vaste in hun huwelijksleven - hun saamhoorigheid - och kòm, wat beteekende daarnaast een vlaag, een roes van verliefdheid voor een ander?

Opeens zag ze zich weer staan op het balcon van de villa Serbelloni... ze hoorde weer het bootje ploffen over het meer en het geluid van Han's scheermes zoeven over de leeren riem. En ze voelde weer het machtige, wijde geluk en herinnerde zich haar gedachte, ernstig als een profetie: als dit misgaat is het mijn schuld... Met een triest gebaar trok ze haar armen tegen het lijf en huiverde. Opeens realiseerde ze haar eenzaamheid in deze leege kamer, die geen thuis was en geen omveiliging. En plotseling voelde ze zich mateloos, niet te dragen vermoeid, met een walgende weerzin tegen de dag die voorbij was. Waarom had ze zich zoo uitgesloofd, daarginds in dat modehuis? Wat deerde het haar of bij Panatelli de boel in het honderd liep en de chef ruzie had gemaakt met zijn gewezen maîtresse? Of een aantal verwende luxe vrouwen haar kleeren wel op tijd kregen? De triomfante voldoening waarmee ze daareven was thuisgekomen en de balans van de dag had opgemaakt - wat was het anders geweest dan verwaandheid, eigendunk en ijdelheid?

‘Ik denk idiote dingen,’ betrapte ze zich; ‘ik ben overmoe en ik heb me uit mijn evenwicht laten brengen door die brief. Morgen... o goddank dat ik morgen werk heb,

dat mijn gedachten afleidt. Wanneer ik hier werkeloos thuis moest zitten, zou ik mezelf rampzalig maken door er aldoor en aldoor aan te denken. Ik zal zoo hard werken, dat mij geen tijd blijft om te piekeren - dàt alleen zal me helpen om er door heen te komen, het te dragen tot het voorbij is.'

'Want Han zàl bij mij terugkomen;' Ze zei het plotseling hardop voor zich heen terwijl ze terugdacht aan de wonderbaarlijke kracht-van-willen waarover ze deze gansche dag beschikt had. Ze hoorde het zich zeggen als met de stem van een ander en verschrikt keek zij rond naar de doode dingen in de kamer alsof ze zich voor hen schaamde.

Ze legde het briefje zóó op Han's vloeier, dat hij het onmiddellijk moest zien wanneer hij de volgende avond thuis kwam. Hij zou er door begrijpen, dat zij wist. Het zou hem dwingen er met haar over te spreken. Verstandig en openhartig als twee kameraden, die de moed hebben eerlijk te zijn. Ze zette het wekkerklokje bij haar bed op half zeven. Ze wou om acht uur in de Rue de Vignet zijn om met den boekhouder te werken. In de korte onrustige nacht droomde zij, dat haar kamer met het Huis Panatelli verbonden was door een gang als een hooge brug - het geleek de Brug der Zuchten in Venetië. Het was er vol verradelijke trappen en slipperige treedjes. Iemand, die zijn arm in een verband droeg kwam haar tegemoet. Hij zei: 'U weet nog niet hoe u hier loopen moet. Ik zal het u leeren. U hebt gelukkig geen vergroeide voeten als de meeste vrouwen.'

De volgende avond reed haar taxi juist voor toen Han de deur van hun huis wou binnengaan. Hij wenkte verrast, hielp haar uitstappen en betaalde den chauffeur. Arm in arm liep en ze de drie trappen naar boven.

Toen hij haar die middag uit Argenteuil opbelde om te zeggen, dat hij niet voor negen uur thuis kon komen, had ze hem in een paar woorden de groote verandering bij Panatelli verteld; hij vroeg er nu dadelijk vol belangstelling naar, zou het werkelijk een langdurige toestand worden, werkte ze niet veel te hard en veel te lang? Hij vond dat ze er héél moe uitzag...

In de kleine hall, in het licht, keek hij haar opnieuw onderzoekend aan, met zijn beide handen op haar schouders. ‘Veel te moe,’ herhaalde hij nog eens, terwijl hij zijn hoofd schudde; ze wist het en de spiegel bevestigde het. Zoo makkelijk en goed als alles gisteren was gegaan, zoo moeilijk en zwaar was het haar vandaag gevallen. Gevolg van de ontdekking van gisteren avond, de nacht van onrustige slaap, de hoofdpijn waarmee ze was opgestaan?

Rustig, met warme bezorgde genegenheid keken Han's oogen in de hare. Had ze tòch spoken gezien? Was het briefje, dat zij gevonden had, veel onschuldiger dan ze had willen gelooven? Was ze, haars ondanks, geïnfecteerd door de achterdocht en de jaloezie waarmee ze madame Rose maandenlang naar Panatelli's ontrouw had zien zoeken?

‘De ergste moeilijkheden zijn wel overwonnen,’ zei ze terwijl ze haar goed ophing. ‘En het is een reusachtige voldoening voor me dat alles zoo prachtig loopt. Straks zal ik het je vertellen. Ik heb Yvonne getelefoneerd, dat ze voor koud vleesch, sla en vruchten moest zorgen, want ik voorzag dat het te laat zou worden om naar de Griffon te gaan.’

‘Fijn,’ zei hij, ‘Souper à deux... dat is ons in lange tijd niet gebeurd, kind!’

Als ze nu voor hem naar binnen glipte? De brief wegnam van de vloeier, waar ze hem zoo duidelijk

zichtbaar had neergelegd en over haar ontdekking zweeg, totdat hijzelf - veel later - het haar zou vertellen?

Maar Han had zijn tasch al opgetild en ging de kamer in, hij floot zachtjes tusschen zijn tanden en knipte het licht van zijn studeerlamp aan. Nu boog hij zich over zijn bureau... nu moest hij de brief ontdekken. In de kapstokspiegel waarvoor zij stond, kon ze hem zien, terwijl haar rug naar de kamer bleef toegewend, ze zag het bloed donker òpgolven in zijn gezicht, even keek hij om, schichtig en ontsteld als een dief die betrapt wordt; dan het hij het papier in de zak van zijn jas glijden en hij nam het stapeltje van de post in zijn hand.

Puck ging haastig het keukentje binnen en sloot de deur achter zich. Even stond ze er in het donker, met haar hand gedrukt op haar borst om wat plotseling een niet-te-dragen pijn gaf, als de stoot van een wreed, bot wapen. Dan knipte ze ook daar het licht aan en liep door naar de kleine smalle salle-à-manger, die zij bijna nooit gebruikten maar waar de femme de ménage nu een groot blad met borden en schaaltjes op de gedekte tafel had geplaatst. Werktuigelijk deden haar handen het werk; aldoor stond zijn gezicht met die onwaardige, schuldig-schichtige blik voor haar gedachten. Hoe zou ze erover beginnen? O - ze kòn het niet, ze had opeens het redelooze verlangen, dat hij het zou loochenen, dat hij koud en effen erom zou liegen. Ze riep; ‘Kom je Han, alles is klaar hier!’ en hij riep terug: ‘Een oogenblikje nog, ik moet nog even m'n handen wasschen!’ Wat klonken allebei hunstemmen natuurlijk. ‘Wat spelen we allebei voortreffelijk comedie,’ dacht ze met een huivering.

‘Han... waarom kunnen we er niet over praten als twee goede kameraden?’

‘Waarover?’ Ze zag de schok van schrik en van verweer, die door hem heen ging; weer bloosde hij diep en weer had zijn gezicht die schichtig-schuldige uitdrukking, die haar een pijn van schaamte gaf.

‘Je weet wat ik bedoel. Ik had al zoo lang een vermoeden... ook voor ik die brief vond. Toe Han, wees niet zoo schuw en gesloten. Praat er met me over...’

In de kleine salle-à-manger viel een triest koud licht door de ballon van wit melkglas over de te groote plompe tafel, het uitgesleten linoleum en de ignoble-leelijke meubels. Weer, als gisterenavond voelde Puck de muren om zich heen als een vijandigheid, het was hier geen thuis, het was geen veilige omslotenheid...

Zij hadden allebei gedaan of ze hongerig waren en allebei druk gesproken; Puck over de belangrijke gebeurtenissen bij Panatelli, hij over het bezoek van twee Engelsche luchtvaartdirecteuren bij Lagrange. En toen - opeens ging het niet langer -

Eerst trachtte hij te ontkomen. ‘Maar er is niets, lieve kind, niets waarover ik met jou... Je haalt je stellig dingen in je hoofd die niet bestaan.’

Over de tafel heen greep ze zijn hand, voelde, scherp registreerend, zijn intuïtief verweer vóór hij haar liet begaan.

‘Han, we hebben immers altijd over alles kunnen praten? Daar zijn we allebei zoo trotsch op geweest.’

Zijn wenkbrauwen trokken omhoog, zijn oogen ontweken hardnekkig de hare en toen hij sprak, met een kleurlooze stem, voelde ze, dat het zinnen waren, die hij tevoren had overdacht - een bij voorbaat opgeworpen verschansing.

‘Ik heb verschrikkelijk medelijden met Lily. Ze staat absoluut alleen met al haar moeilijkheden en ze kan nu eenmaal niet buiten hulp, raad en bescherming. Uit al

die gesprekken en conferenties is natuurlijk een groote vertrouwelijkheid ontstaan - dat kon wel niet anders. Maar er is niets gebeurd - niet wat jij schijnt te denken. Dat zou Lily nooit... dan ken je Lily slecht als je dat gelooft...'

Waarom voelde ze nu geen spoor van blijdschap? Kwetste haar deze schijnbare openhartigheid bijna als een beleediging? De muur was niet neergehaald, de muur bleef tusschen hen...

Wou zij iets onmogelijks? Kòn een man niet oprecht zijn, wanneer hij met zijn vrouw sprak over zijn gevoelens voor een ander? Behoorde het tot de wonderlijke code van mannen-'eer' om dan te liegen?

'Lily's scheiding zal binnenkort voor elkaar komen en nu moeder zooveel beter is, vervalt voor mij de aanleiding om telkens naar Holland te gaan.'

Hij voegde het er kortaf en zakelijk bij, als een inlichting waarop ze recht had. Hij maakte zijn hand los uit de hare, trok zijn pijp uit zijn zak en stond op om zijn tabakspot uit de andere kamer te halen. Ze bleef roerloos voor zich uit staren, haar hand lag nog tusschen de borden en schalen als een nutteloos vergeten ding.

Het was fout geweest, dat willen forceeren van vertrouwelijkheid. Ze had er niet over moeten beginnen. Ze had de brief in een la van het bureau of in zijn vloeier moeten leggen, zoodat hij niet veronderstellen kon, dat ze de inhoud kende. En dan had ze moeten wachten... geduldig, tot het voorbij was, tot hij uit zichzelf naar haar toekwam en het haar als iets, dat hij overwonnen had, vertelde. Haar oude, ellendige gebrek. De fout van haar sterke wil. Niet kunnen wachten en de dingen forceeren uit ongeduld.

Hij kwam de kamer weer binnen en plotseling, met twee van zijn groote stappen trad hij achter haar stoel,

legde zijn twee handen op haar schouders en boog zijn hoofd naar haar toe, zoodat ze zijn haar tegen haar slapen voelde. Haar hart begon wild te bonzen. Zóó - wist ze uit lange ervaring - zocht hij vertrouwelijkheid, zoo kon hij dingen zeggen, die hem moeilijk vielen. Ze vocht tegen de tranen, die in haar oogen drongen.

'Puck, er is méér dan ik daarnet zei. Maar denk nu alsjeblieft niet... dáár is geen sprake van... ik zweer het je. Hoe het zoo gekomen is? Ik heb eens, een paar maanden geleden, gegeten bij haar en de kinderen. Er was zoo'n sfeer van intimiteit, van huiselijkheid... en daarna, toen zij en ik alleen bleven... toen hebben we opeens allebei gevoeld... Hoe het zoo kwam, bij God ik weet het niet, het was teederheid, medelijden, maar toch ook wat anders nog. Het is wat jij zegt - wat iedere man, al houdt hij van zijn eigen vrouw - wel eens in zijn leven ondervindt: dat zijn gedachten vervuld zijn van een andere. Het sleept je mee, je kunt er niet aan ontkomen.'

Hij zag haar glimlach niet. Het klonk haar zoo kinderlijk, een naïeve uitvlucht.

'En jij,' verweet ze voorzichtig, half als een grapje en vol vrees het broos contact te breken, 'werd boos wanneer ik dat voorspelde en noemde mij cynisch en verweet me mijn gebrek aan idealen.'

Waarom trok hij nu plotseling zijn handen terug? Had ze dit niet moeten zeggen? Waren ze zoo hopeloos de weg verloren, die hun vroeger altijd over de distels van woorden héén, naar veilig, goed verstaan had gebracht? Hij kwam naast haar staan, leunend met zijn rug tegen de tafel zoodat hij haar in het gezicht kon zien.

'Ik wil dat je goed begrijpt, Puck - tusschen Lily en mij bestaat geen "verhouding", dat zal nooit, dat hebben zij en ik elkaar heel stellig beloofd. We zullen dit

overwinnen en alleen maar goede vrienden blijven.'

Ze had bijna hardop gelachen. Hoe naïef was hij en hoe wereldwijs zat ze tegenover hem. Zij, met haar illusielooze, naakte gedachten aan wat ver terug lag in eigen herinnering, het daverende geweld van hartstocht en de machteloosheid van een mensch tegen de drang van zijn zinnen.

'Ik wil jou niet bedriegen, Puck, ik wil niet zoo'n slappeling, zoo'n kerel zonder moraal zijn, waarvoor ik altijd zoo'n minachting heb gehad.'

'Maar -' zei Puck glimlachend met strakke lippen en ze wist niet waarom ze dit zeggen ging, of het was in een dolle lust om die naïeve woorden van hem te vertrappen, die goed gemeende woorden, die haar zoo'n razende pijn deden omdat ze er geen oogenblik aan gelooven kon. 'Maar je bedriegt me toch niet, wanneer we er, zooals nu, openlijk over praten?'

Ze zag het driftige bloed golven naar zijn hooge, pijnlijk gefronste voorhoofd en wegvloeientotdat zijn gezicht vaalbleek werd. Ze zag hoe zijn eene hand zich balde in zijn zak en hoe zijn andere kneep om de steel van de pijp alsof hij die wou breken. En ze voelde dat hij haar een oogenblik bijna haatte, machteloos haatte om de macht van haar geest, die sterker was dan de zijne, die in koude woorden vatte, wat hij voor zichzelf niet durfde bekennen.

'Dacht je soms,' viel hij opeens hard en boos uit, moeilijk zoekend naar zijn zinnen, 'dat ik je op de hoogte zou houden, telkens zoo'n soort biecht zou afleggen? Voel je dan zelf niet dat dat iets afschuwlijks zou zijn - iets onmogelijks! Voel je zelf niet dat er al veel te veel is gevraagd en gezegd?'

Zij zag hem aan, ontzet en verward om zijn booze heftigheid. Was hij dan heelemaal vergeten hoe stellig

ze elkaar dit vroeger hadden beloofd, eerlijkheid, openhartigheid. Maar ook persoonlijke vrijheid. Die eischte hij dus nu - ad absurdum. En zij moest wijs en moedig zijn en hem die vrijheid geven.

Achttiende hoofdstuk.

Het huisje, vierkant en rose gestuct, stond aan het eind van het villadorp tegen een lage heuvel. Ervoor glooiden korenvelden tot aan de kleine rivier, die stil tusschen de hooge altijd ritselende populieren vlood. Erachter strekte een groot, grillig stuk verwaarloosde tuin, met een priëel vol kamperfoelie en een gebroken, verweerd Dianabeeld op een door wilde khmop omstrengeld voetstuk.

In de verte, achter het water, waar de dennenbosschen tegen de heuvels donkerden, dreunden dag en nacht de zware treinen van de Paris-Orléans-lijn voorbij. De voorstadstrein had zijn stationnetje aan de andere zij van het dorp, daar vertrokken ook de bussen naar Parijs en de plaatsen in de omtrek, naar Argenteuil ging er elk half uur één.

Hoe Lily er gekomen was, had Han nooit heelemaal begrepen. Eerst had ze hem geschreven, dat een bevriende Indische familie er haar en de kinderen te logeeren had gevraagd; toen hij er haar voor de eerste maal bezocht, heette de Indische familie naar Holland vertrokken, nadat ze haar de huur, een bagatel, voor drie maanden hadden overgedaan. Maar uit een gezegde van Eugenietje concludeerde hij, dat Lily het huisje had geadverteerd gezien in de Haagsche Post en ze de

Hollandsch-Indische familie, die het bezat en aan landgenooten verhuurde, slechts vluchtig kende. Ze had hem niet om raad of advies gevraagd, maar hem voor het fait accompli gesteld. ‘Ik ga weg uit Den Haag,’ heette het in een brief, ‘ik wil van de zomer ergens buiten wonen voor de kinderen,’ En haar volgend schrijven was gedateerd geweest uit Fromentières: ‘Je moet maar eens heel gauw komen kijken hoe fijn we hier geinstalleerd zijn.’

Op een kaart, die in zijn kantoor hing, had hij het plaatsje niet zonder moeite gevonden; het gaf hem het eerste oogenblik geen blijdschap, eerder een gevoel van onrust en dreiging, toen hij ontdekte, dat het niet meer dan tien of twaalf kilometer van Argenteuil lag.

Nog altijd hield Lily vol, dat ze dat absoluut niet had geweten. Hoe zou ze? Han had haar de plaats waar hij werkte nooit genoemd. Maar ze wist natuurlijk, dat haar dorp een klein uur sporen van Parijs lag en ze was blij geweest met de mogelijkheid, hem en zijn vrouw daar te kunnen bezoeken, wanneer zij in moeilijkheden zat of raad noodig had. Dat had haar keuze beïnvloed - dat alleen; want, niet waar, zij hadden heel vast aan elkaar beloofd, dat hun verhouding niets anders zou mogen zijn dan vriendschap?

Henri van Doeveren kwam er nooit achter, of het kleine vrouwtje waarheid had gesproken. Ze zei wel eens meer een leugentje, een vrouwelijk draaierijtje. Ze ontkende wel eens iets, dat ze een paar dagen tevoren met nadruk had verzekerd. Maar dat hij en zij niets anders dan ‘vrienden’ mochten zijn, meende ze toch wel heel ernstig. Het scheen haar niet eens moeilijk te vallen, dacht hij menigmaal bitter; wanneer hij naast haar in de kleine veranda zat en keek naar de sereene tevreden uitdrukking op haar zachte gezichtje, naar haar kleine

mollige handen, die zoo rustig en zoo eindeloos geduldig met een moeilijk handwerk bezig waren. Het huisje was gemeubeld met een wonderlijk bric-à-brac; één groote kamer tusschen de veranda en het keukentje en boven een paar hokjes met slaap- en waschgelegenheid. Maar Lily had er, merkwaardigerwijs, dadelijk een sfeer van huiselijkheid weten te scheppen. Er stond een overdaad van bloemen, die de kinderen plukten tusschen het onkruid van de tuin, het voelde er vertrouwd-gezellig en welverzorgd of ze er altijd gewoond had.

Henry had steeds de moed gemist om het aan zijn vrouw te vertellen. Zelfs niet op die avond, twee maanden geleden, toen hij met Puck dat pijnlijke, moeilijke gesprek had gevoerd en zij zoo dringend gevraagd had om zijn vertrouwen. Hij wou vermijden, datze conclusies zou trekken, volkomen onjuiste conclusies. De weken vergingen en werden maanden; in de lange, zonnige lente, in de vroege zomer met de lichte avonden maakte hij driemaal, viermaal 's weeks de tocht in de oude rammelige autobus van Argenteuil naar Fromentières en avondmaalde met Lily en de kinderen. Want de kinderen hield ze altijd in haar bijzijn, nu de avonden zoo lang en warm waren zond ze hen pas laat naar bed. Soms zat hij dan nog een half uurtje met haar alleen op het grasveld voor het huis of achter de opengeslagen vensters van het groote lage woonvertrek en dan bracht ze hem meestal naar de halte van de autobus, langs een smalle weg tusschen hooge grijze muren van tuinen, waarover de accacia's en de seringen in wilde overdaad te geuren hingen. Bij het afscheid, vóór de bus om de hoek boog en bij de halte stopte, kuste hij haar - als een broer - op haar wang of op haar vast en preutschge gesloten lippen. En wanneer hij dan in een hoek van het

rammelend voertuig zat en naar zijn eenzame, uitgewoonde kamer terugreed, vloekte hij inwendig van machtelooze vernedering en machteloos verlangen.

Het gaf hem geen geluk en toch trok het hem met een taaie onweerstaanbare macht, het gaf geen vrede om bij haar te zijn en toch kwelde hem een dompe onrust wanneer hij haar twee dagen lang niet zag. Aan zijn verwikkeld gevoel voor haar was dat andere voor dekinderen onverbrekelijk verbonden, van hen hield hij of het zijn eigene waren en ze hingen aan hem met een teedere, dwingende aanhankelijkheid. De dagelijks groeiende intimiteit en de sfeer der kleine huiselijke beslommeringen trok een cirkel om hem heen waaruit hij niet ontvluchten kon; in de uren, die hij in Lily's huisje doorbracht, scheen zijn eigenlijk bestaan zich samen te trekken. Hij bracht vruchten of lekkers mee of een middel tegen de muggenbeten op Pimmy's beenen, hij dekte samen met de kinderen de tafel, terwijl hun moeder het avondmaal bereidde waarvoor ze altijd zorgzaam koos en kookte wat hij lekker vond. Hij repareerde de kraan van het bad en hielp Lily met haar kasboek, dat haar altijd weer voor onoplosbare problemen stelde.

In de eerste weken had hij het verzwijgen van dit dubbele leven als een zware keten van schuld jegens zijn vrouw gevoeld. Het geheim had hem als een ondragelijke last gedrukt, overtuigd doen zijn, dat hij zich telkens zou verspreken. Maar met beschaamde verwondering ervoer hij hoe gemakkelijk het was haar te bedriegen. Dat hij drie of viermaal 's weeks op zijn kamer in Argenteuil bleef om er 's avonds te werken, vond zij volkomen begrijpelijk. En zij vorschte nooit naar wat hij niet uit zich zelf vertelde; zij vond persoonlijke vrijheid een levenseisch voor ieder mensch. Kon er beter, wijzer verstandhouding tusschenechtgenooten zijn?

Toen had zij de brief gevonden, die alles verraadde, toen had ze hem als een kameraad om eerlijkheid en openhartigheid gevraagd. Waarom kon hij toen niet voluit eerlijk zijn? Hij vroeg het zich vaak tobbend af, hij was niet gewend in zichzelf te wroeten en het duurde lang eer hij zich de reden durfde bekennen. In het begin, bij het verbijsterend bericht van Lily's komst in Fromentières; had hij zich heel andere mogelijkheden voorgesteld. Het feit, dat zij zoo dicht in zijn bereik zou leven en hij haar zoo vaak hij wilde in volkomen veiligheid zou kunnen zien en spreken, had zijn geknotte ingedamde gevoelens losgestuwd. Hij had erkend, bang en verzaligd, hoe zeer Lily zijn gedachten vervulde, hoe hij voortdurend naar haar verlangde. En de eerste maal, dat hij alleen met haar bleef in de lage volle vertrouwelijke kamer had hij haar wild in zijn armen genomen en dat verlangen uitgestameld en de vervulling verlangd, bijna zeker dat zij zijn hartstocht zou beantwoorden.

Maar het had hun eerste, hun eenige twist gegeven een verbitterde strijd van woorden, die wondden. Boos, vernederd en diep ongelukkig ging hij die avond heen met het vaste besluit haar niet terug te zien. En toen schreef ze hem de volgende dag het roerend deemoedige briefje, dat Puck gevonden had. Hij kende vrouwen niet - hij had geen ervaring in liefdedingen, Puck had hem dat menigmaal plagend voorgehouden. En hij begreep niet hoe Lily, met al haar teederheid en innigheid zulk een volkomen macht over haar gevoelens en haar zinnen kon bezitten. Want ze hield van hem, daaraan kon hij niet twijfelen, zooveel, dat al haar leven en denken om hem draaide en elke dag waarin ze hem niet zag een trieste, verloren dag voor haar was. Waar moest het heen? Hoe moest het

eindigen? Hij trachtte bij de dag te leven, bij het oogenblik, hij kon het niet. Wanneer hij in Parijs dagenlang samen was met zijn vrouw, in dezelfde goede kameraadschap van vroeger, scheen het hem onvermijdelijkj dat hij met Lily moest breken, haar niet meer mocht zien, haar op de een of andere manier moest dwingen om uit zijn dichte nabijheid weg te gaan. En dan kon hij daarnaar verlangen als naar een bevrijding, zooals iemand, die in een donkere tunnel loopt hunkert naar het daglicht. Maar wanneer hij een paar dagen van het kleine huis in Fromentières was weggebleven, begon hij aan Lily en de kinderen te denken met een dompe, kwellende onrust, die tot een obsessie werd, dan vervolgden hem haar zachte, jonge gezichtje met het zilverwitte haar en de weemoedige oogen, dan was het uur na uur, zelfs onder de spanning van zijn werk, of ze hem riep en naar zich toetrok.

En wanneer hij dan 's avonds van haar was weggegaan, met de als-gebroken klank van haar stem nog in zijn ooren, met de geur van haar haren en haar kleeren, die hij meedroeg waar hij ook ging, dan lag hij uren radeloos te woelen in zijn eenzaam bed. Dan woog hij elke mogelijkheid om er een eind aan te maken-hij zou Lagrange voorstellen hem naar Algiers te zenden, waar een fabriek en een vlieghaven in aanbouw waren, daar kon hij met zichzelf en zijn wanhopig dilemna in het reine komen. Want hij wou geen slappe, karakterlooze kerel zijn; hij wou zijn trouw aan Puck niet verraden...

Na een zeer heete dag bleef de avond zwoel en bedompt. Lily had de stoelen buiten de veranda op het verwaarloosde grasveld gezet, ze kon daar een oog houden op de kinderen, die tusschen de heesters een tent van oude gordijnen en lappen hadden gemaakt,

waarmee ze zich al dagenlang kostelijk amuseerden.

‘De volgende week zul je me hier niet zien,’ zei Han, nadat hij lange tijd met zijn handen tusschen zijn knieën en zijn hoofd diep gebogen zwijgend voor zich uit had zitten staren. ‘Mijn zuster Corry komt logeeren. Het was al lang geleden afgesproken en door moeders ziekte telkens uitgesteld. Ik moet mijn avonden vrij houden om met haar uit te gaan.’

‘Alle avonden?’ vroeg Lily ontsteld en op de triest verbaasde toon waarmee ze hem soms plotseling iets kon verwijten. ‘Je kunt toch wel éénmaal komen? We zouden die brief aan de Rechtbank opstellen over de voogdij. En je zou een nieuw koord aan het gordijn van de keuken maken. Je vrouw is er toch - die kan toch wel ééns een keer 's avonds met je zuster uitgaan?’

Ze zag zijn glimlach niet, haar oogen bleven op het kleurig handwerk met de kleine priegelsteken waaraan ze al maandenlang bezig was.

‘Je zult het wel eens meer zonder me moeten stellen,’ zei hij, half als een grapje, maar het ongeduld in zijn toon ontging haar niet.

Ze keek op en strak in zijn oogen en dadelijk sprongen er groote tranen in de hare. ‘Begin daar niet weer over, toe!’ smeekte ze met bevende aandrang.

‘Ik moet er wel telkens over beginnen, lieve kind. Eugenietje wordt de volgende maand acht - je zult toch terug moeten naar Holland, waar het kind school kan gaan.’

‘Waarom?’ verweerde ze onwillig fronsend. ‘Wat doet het er voor een meisje toe of ze wat minder leert? Ik ben trouwens van plan boeken te laten komen en de kinderen zelf 's morgens les te geven.’

Weer glimlachte hij, verteederd nu om het visioen, dat zijn verbeelding daarvan zag. De

kinderen waren hier volslagen vrijbuiters geworden.

‘Wanneer is je huur om?’

‘Eind Juni.’

‘De middenzomer is hier vreeselijk warm. Je zou veel beter...’

‘Ik heb het al ingehuurd,’ zei ze snel. Hij was overtuigd dat ze jokte, want ze schreef geen brief en nam geen besluit zonder er hem eerst over te polsen. ‘'t Is hier zoo goed, zoo goed en veilig als ik het in geen jaren gehad heb. En ik ben hier zoo gelukkig als ik in mijn heele leven niet geweest ben.’

Hij tuurde voor zich uit. Het statige korenveld stond in de laatste gouden avondgloed, tusschen de popels lag de waterspiegel van het riviertje roerloos, twee kleine, onbeweeglijke visschersbootjes leken op een glazen plaat te staan. En er was geen geluid dan het blaffen van een hond heel in de verte en het zachte tjilpen van een bange vogel in een der heesters. Een hevige ontroering kropte in zijn keel. Het oude, machtige gevoel van medelijden en verlangen - Waar haalde hij het recht vandaan haar van hier te willen verjagen?

‘Gisteren,’ zei hij na een lange stilte, ‘heeft Lagrange weer gesproken over de fabriek in Algiers. Eerst voelde ik er niet veel voor om er heen te gaan. Maar misschien is het toch het beste. Geloof je ook niet, Lily, dat het misschien het beste is?’

Nu lagen haar kleine, breede handen roerloos op het borduursel en haar gezichtje met de groote, starende oogen was hulpeloos als van een verdwaald kind.

‘Ik heb wel geweten,’ zei ze eindelijk toonloos, ‘dat dit te mooi was... veel te mooi en te heerlijk om te kunnen duren.’

Ze zwegen allebei, als viel er nu niets meer te zeggen. Hij had een van haar kleurige strengen in zijn handen

genomen en draaide de draden rusteloos tusschen zijn vingers. Ze reikte ernaar en nam het hem af of hij haar kleine jongen was en met een plotseling opvlammende ergernis zag hij hoe ze keurend een draad zocht uit de streng en knipte met haar gouden schaartje. Waarna haar kleine hand weer rustig en gelijkmatig de naald door het handwerk begon te trekken.

'Meent ze dat?' vroeg hij zich af. 'Kan een vrouw intens van je houden en toch zoo beheerscht zijn, zoo zich zelve meester blijven?'

Eugenietje kwam door de tuin geslenterd, schoppend met haar sandalen tegen het verdorde uitgeschoten gras. Onder het te korte katoenen jurkje zaten haar bloote, donker verbrande beenen vol schrammen en insectenbeten, de dunne, lange kinderarmen zwaaiden verveeld en vermoeid.

Ze ging naar Han toe, duwde tegen zijn gebogen bovenlijf en schoof zich zwijgend op zijn knie. Haar uitbundige, verrukte aanhankelijkheid was de laatste tijd veranderd in een stille, hevige aanbidding en in een jaloersche strijd met haar broertje om zijn aandacht, de plaats op zijn knie, zijn liefkoozingen vooral. Hij was een onverbrekelijk deel van haar bestaan geworden. Hij sloeg zijn arm om haar heen en schoof het vochtige haar uit haar heete gezichtje. Eenmaal, toen hij haar streelde en kuste en zij hem uitbundig zijn liefkoozingen teruggaf, had hij in een flits begrepen, dat hij bij het kind vervulling zocht voor wat de moeder hem onthield en in zijn gevoelens voor het kleine meisje had hij een zinnelijkheid erkend, die hem verschrikte en beschaamde. Het had hem op slag voorzichtig, bijna schuw van beheersching gemaakt.

'Kijk eens, wat ik hier heb?' zei ze en opende haar kleine vuile vastgesloten vuist om hem een groote doode

kever te toonen. ‘Is dat geen mooie? Weet je hoe die heet, oom Han?’

Hij zocht in zijn vestzak naar het vergrootglas, dat hij ter eere van hun biologische onderzoekingen had aangeschaft. Ze keken er samen doorheen, hij voelde haar warme, vochtig zachte wang tegen de zijne en onder zijn hand het kloppen van een ader aan haar halsje.

‘In Holland noemen ze hem een “Vliegend Hert”.’

Dat scheen haar een prachtige grap en ze moest er schaterend en uitbundig om lachen, zoo hard, dat ze haast van zijn knie afviel en hij haar vaster grijpen moest in zijn arm.

‘O, gekke oom Han, gekke oom Han!’ gilde ze uitbundig en beloonde hem met een stroom van kleine haastige kinderkussen over zijn gezicht.

‘Kalm toch, Nieky,’ beval de moeder met een toornig ongeduld, ‘als je zoo druk bent, kun je niet slapen. En het is hoog tijd dat jullie allebei naar bed gaat.’

‘Hè jakkes nee! Zeg jij, dat we niet hoeven, oom Han?’

‘Ik zal jullie brengen,’ troostte hij. ‘We zullen moeder vragen of we de douche mogen gebruiken als we zelf netjes de badkamer opdweilen. Ga Pim dan maar gauw halen.’

Hij keek haar na toen ze wegslenterde met haar lange, gratielijke stappen van Indisch kind. Hij keek met verteederde oogen naar hen beiden toen ze even later hand in hand aan kwamen loopen en weer voelde hij dat brok van angst en aandoening in zijn keel. Wat hield hij van hen! Het leek hem soms, dat hij hen nog minder zou kunnen missen dan Lily. Hoe verwikkeld was het allemaal. Hoe had hij er zich in vastgebeten. En plotseling viel het in zijn denken, met een zware erkenning: dat kwam, omdat hij zóó zijn leven had

gewild, zoo had hij het zich gedroomd, een rustig, eenvoudig thuis, een vrouw met naaiwerk in haar bezige handen en kinderen, die op je knie komen zitten en je iets vragen met ernstige, vertrouwde oogen. Een gezin, waarin àl je denken en zorgen zich samentrekken.

Toen de kinderen in bed lagen, maakte hij dadelijk aanstalten om heen te gaan. Hij durfde niet nog eens naast Lily op het dorre grasveld in de krakende rieten stoel gaan zitten, om naar de stilte van de avond te luisteren en de zware donkere geur van de kamperfoelie te ruiken, want zijn bloed gonsde, en een radelooze onrust joeg door al zijn leden. Hij vocht tegen beelden, die hij verjagen, tegen verlangens, die hij zich niet bekennen wou. Hij hielp haar om de stoelen binnen te zetten en zorgvuldig de deuren en vensters te sluiten. Nooit zonder zorg en zelfverwijt liet ze het huis en de slapende kinderen een half uur alleen om hem naar de halte van de bus te brengen.

Op de weg, tusschen de steenen muren van de villatuinen was het al donker. Een kleine zilveren maansikkel hing in de hooge groenigblauwe hemel waar nog enkele parelmoerige strepen trokken. Zij moesten dicht naast elkander gaan om het karrespoor te mijden. En plotseling greep Lily zijn arm, drukte zich tegen hem aan, het gaf hem een schok van angstige ontroering.

‘Han - dat meende je toch niet, dat je naar Algiers wilt? Och Han - lieve, lieve Han, ga niet van me weg!’

Hij voelde zijn adem stokken en het bloed wild stuwen naar zijn hart. Hij greep haar, zijn armen vast om haar heen of hij haar nooit meer los zou laten. En alle overleg, alle wijsheid, alle beheersching waren als weggeblazen op de lokking van die weeke, gebroken stem.

In het donker, in de schaduw van de grijze muur

hield hij haar vast omstrengeld, een geur van rozen dreef in de lauwe lucht en tusschen hun voeten ritselde het dorre hooge gras van de wegkant. Dicht aan zijn oor lispelde zij haar kleine onsamenhangende woorden, haar snelle, warme adem streelde langs zijn hals - precies zoo deed Eugenietje, als ze een geheimpje fluisterde.

'Ik kan je niet missen, Han! En jij - jij ons toch ook niet! Han, kàn het dan niet dat jij en ik... dat je je vrijmaakt van haar? Ze is zoo zelfstandig - ze gaat zoo heelemaal op in haar werk. Ze heeft je niet noodig en ik - o, ik kàn niet meer zonder je. Och Han - jij weet nog niet eens wat het is als een vrouw echt van je houdt. Alléén van jou. Wanneer ze niets anders dan liefde voor jou in haar gedachten heeft...'

Er joeg een ijle, vluchtige wind door de toppen van de boomen, haar laatste woorden vergingen in dat gerucht, hij verstond ze niet meer. De krekels tjirpten als radeloos en de stilte scheen te zwellen in het koor der duizenden insecten. Hij wist niet meer wat hij deed. Hij begon haar wild te kussen, hij zakte voor haar op zijn knieën en sloeg zijn armen om haar heen; toen haar kleine, soepele lichaam zich naar hem overboog, voelde hij een gewilligheid, die zijn hartstocht wild uit deed slaan.

'Lieveling, lieveling,' stamelde hij en weer hoorde hij haar scherp gefluisterde woorden. 'O Han - dóe het, ik smeek het je. Maak je vrij, zoodat ik je vrouw kan worden. O Han, als je wist hoe ik ernaar verlangen kan om jouw vrouw te zijn - en om een kind van jou te bezitten - van jou en mij samen!'

Hij trachtte, met zijn armen nog altijd vast om haar heen, haar naast zich in het gras te trekken. Alle verdrongen verkropte verlangens laaiden uit. Hij zou zich

vrij maken en haar trouwen, ging het wild door zijn denken; zij kon niet buiten hem en hij - hij kon niet langer wachten, Hij moest, hij wilde haar nu... eindelijk... eindelijk...

Maar reeds voelde hij het zachte lichaam verstarren in zijn greep, haar klenie handen duwden tegen zijn borst en terwijl ze haar bovenlijf van hem wegboog, vocht ze om vrij te komen. Scherp, fel gearticuleerd beval haar fluisterende stem, wanhopig en verwijtend: 'Laat me los! Han... nee... dat niet! Zoo niet! O, hoe kun je!'

Het joeg een wilde radelooze woede in hem op en even een drang, krankzinnig fel, om haar te overweldigen en neer te smijten, om haar onzinnig verweer te smoren met zijn hand op haar mond gedrukt.

Maar dan sijpelde de realiteit door het tumult van zijn gedachten. Wat zij daar bedingen wilde, was de eisch dat hij van Puck zou scheiden om met haar te trouwen. Zij was, al had ze het nooit openlijk gezegd, een vrouw met conventioneele strikte principes, voor haar bestond geen andere mogelijkheid. Natuurlijk - hij moest haar daarom eeren en respecteeren. Hij kon het niet, Er was in zijn diepste hart een twijfel, een instinctief verweer tegen wat hij voelde als een obscure macht van haar vrouwelijkheid. En voor het eerst sinds lange tijd stond het beeld van Puck scherp in zijn gedachten en onbegrijpelijk voor hem zelf, verlangde hij hevig om dit aan haar te kunnen biechten en haar raad en hulp te vragen. Hij zag zijn vrouw zooals ze die avond tegenover hem aan de tafel van hun kleine eetkamer had gezeten, onder dat naakte, harde lamplicht, waarin haar oogen zoo vreemd groot en licht en haar gezicht zoo moe en smartelijk had geschenen en voor het eerst hunkerde hij zelve naar de eerlijkheid, waarom zij toen

gevraagd had. Want voor het eerst, sinds hij zich zijn gevoelens voor Lily bewust was geworden, realiseerde hij de mogelijkheid, dat hij zou moeten kiezen, dat hij Puck zou moeten missen wanneer hij Lily wou bezitten. En instinctief ging zijn verlangen naar zijn vrouw om raad en hulp in dit ondragelijk dilemna, want in al de jaren van zijn huwelijk had hij op haar inzicht, haar verstand, haar levenswijsheid volkomen leeren vertrouwen.

Hij realiseerde opeens hoe lang de stilte na Lily's woorden al duurde en kwam overeind uit zijn knielende houding, die hij plotseling als een vernederende dwaasheid gewaar werd. Hij voelde, dat ze zich weer dicht en als bescherming-zoekend tegen hem aandrong en ofschoon het te donker was om haar gezichtje te zien, wist hij dat zij hevig schreide. En de gedachte, dat zij nu dadelijk alleen die donkere weg naar het kleine huis zou gaan en er heel de nacht alleen zou zijn met haar verdriet en hulpeloos verlangen, maakte hem weer week van schuldbewustzijn en verteedering. Hij bukte zich en kuste vol innigheid de tranen van haar oogen. Maar wat zij, naar hij voelde, in trillende spanning verwachtte, wou zijn lippen niet over. Hij moest eerst met zichzelf in het reine komen - Als een bevrijding hoorde hij in de verte het denderend gerucht van de zware, oude motorbus. Nog wel honderd meter scheidden hem van de halte. Hij zou moeten hollen als hij het halen wou.

‘Hou je flink, lieveling - lieve kleine Lily,’ fluisterde hij; ‘Ik zal schrijven en telefoneeren. Beloof me dan dat je flink en dapper zult zijn?’ Hij moest haar armen losmaken, zijn wang was nat van haar tranen. En een paar minuten later, toen hij hijgend bij de halte stond, zag hij in de trillende

lichtkegel van het voertuig haar kleine figuurtje aan de wegkant staan, zoo alleen en zoo tragisch hulpeloos, dat hij in de leege, rammelende bus begon te snikken in zijn handen.

Negentiende hoofdstuk.

Reeds twee maanden duurde madame Rose's afwezigheid ea de schaarsche berichten over haar toestand luidden nog altijd ongunstig. Madame Clothilde, de eenige, die haar een enkele maal in het sanatorium, bezocht, gaf met halve woorden iets te verstaan van melankolie en absoluut gemis aan veerkracht; van beterschap en terugkeer scheen voorloopig nog geen sprake. Aan ieder, die er naar vroeg werd steeds verzekerd, dat het ernstiger bleek dan zich eerst had laten aanzien, doch dat madame stellig in enkele dagen of misschien weken haar arbeid weer zou hervatten.

Het modehuis had zich intusschen volledig ingesteld op de nieuwe orde der dingen en Puck had de plaats der onmisbare directrice zoo goed mogelijk ingenomen. Ze wist, dat het hooger personeel haar daar met booze, jaloersche oogen zag, dat geen intrige, geen kleine vrouwelijke venijnigheid werd versmaad om haar gezag te ondermijnen, doch ze wist ook, dat ze er, zoolang Panatelli haar handhaafde, volkomen veilig stond. De eenige, behalve zijzelf, die madame Rose zou kunnen vervangen was de eerste vendeuse en zij kon in de zalen van de Présentation waar ze sinds jaren heerschte en het leger der verkoopsters onder haar streng en nauwgezet toezicht hield, onmogelijk gemist. Geen der andere

‘chefs’ sprak een aantal vreemde talen en geen verstond als madame Rose en zijzelf de moeilijke kunst om het de lastigste klant naar de zin te maken en goed gehumeurd de onmogelijkste eischen te accepteeren. ‘Het métier van de geduldige glimlach’, had Puck het bij zichzelf gedoopt en telkens weer verbaasde ze zich, dat zij, die zich om kleeren en mode nooit veel had bekommerd, er zich zoo volkomen had ingewerkt en in staat bleek uren achtereen de problemen van stoffen, modellen en kleuren als alles overheerschende belangen te bespreken. Terwijl ze bovendien, evenals vroeger madame Rose, elke morgen ontelbare brieven dicteerde en conferenties hield en 's avonds, na het sluitingsuur, de staten van koop en verkoop controleerde. Het moest wel een surplus aan energie zijn, dat haar deze arbeid met zooveel veerkracht deed volbrengen - het surplus, dat ze al de werkelooze jaren in Indië had opgezameld. En ze klampte er zich aan vast als in zelfbehoud, ze dook er in onder van de vroege morgen tot in de late avond, zoodat haar geen tijd tot tobben en wroeten bleef en ze al wat haar eigen leven betrof naar de achtergrond van haar denken vermocht te dringen.

Het was einde Mei en de zomerverkoop ontwikkelde zich voortreffelijk, ondanks de slechte tijden waarvan ieder sprak. Wel fluisterden de Amerikaansche vrouwen gewichtig over de ontzaglijke verliezen, die haar echtgenooten op de beurs of in hun fabrieken leden, doch zij kochten zich geen zier minder luxe dan in andere jaren. ‘Terugkeer tot de ware vrouwelijkheidj’ luidde Panatelli's dictatuur en zijn Belles Elégantes verlustigden zich in lange strookenrokken, groote flaphoeden, krullen, ruches en strikken als kinderen op een verkleedpartij. De allernieuwste creaties van zwaar glanzend damast en dik, knisterend satin-duchesse, gewaden als van

middeleeuwsche prinsessen, waarvan het materiaal alleen ettelijke duizenden franken kostte, oogsten naar de vele orders uitwezen, een succes, dat de stoutste verwachtingen der Lyonsche zijde fabrikanten overtrof.

Panatelli's houding jegens Puck had zich grondig gewijzigd. Zijn soms bijna grove onverschilligheid was veranderd in een voortdurende belangstelling in alles wat zij deed en in een bijna verlegen zoeken naar grooter vertrouwelijkheid. Hij had haar salaris van vierduizend op zevenduizend francs gebracht en het comptoir van madame Rose opnieuw voor haar doen stoffeeren. Hij gaf haar de vrije hand in al haar plannen en vervulde met de grootste welwillendheid haar wenschen. Gedwee kwam hij in de passalons wanneer ze zijn aanwezigheid verlangde, zelfs wanneer hem een oude dikke hertogin of een nerveuze lastige actrice wachtte. Hij had een zwart avondtoilet speciaal voor haar gecreëerd, haar een paar maal aan een lunch genoodigd met eenige van zijn vrienden en vriendinnen en eenmaal was ze naast hem in zijn grijze, pronkende racewagen naar de races van Longchamps gereden, toen de mannequins van het Huis Panatelli daar paradeerden.

Zijn toenadering was duidelijk; maar Puck wist, dat ze nu zoomin als vroeger paste in het schema, dat Robert Panatelli zich van ‘De Vrouw’ had opgesteld en al zijn welbeproefde methoden van charmeur leden schipbreuk op haar kalme zakelijkheid. Wanneer hij haar, gedurende hun besprekingen, met een ontroering die bijna echt klonk, vleiende dingen zei over haar inzicht of organisatietalent, of wanneer hij plotseling geestdriftig werd over de Titiaan-kleur van haar haren en met gloedvolle woorden een toilet beschreef dat hij voor haar wilde creëeren - dan zagen haar gedachten hem dadelijk weer als op die ééne ont-

redderde morgen, als de zielige karakterlooze Don Juan, met een verzakte boord, bevende lippen en verhuilde oogen, die zich toen aan haar durf en initiatief geklampt had als aan zijn eenig behoud.

Nuchtere realiteit - dat wist ze al lang - was de grootste vijand van bewondering. De beroemde modekoning met zijn diplomaten-glimlach en heerschersoogen, die als een vorst door de zalen van zijn paleis schreed, had haar haars ondanks geboeid en geïnteresseerd, maar den ijdelen verwenden artiest, die voortdurend zocht hoe hij excentriek en bizonder kon zijn in de oogen van aanbiddende vrouwen, vond zij allang niet merkwaardig meer; zijn vleiende welwillendheid die in de ateliers en de salons de tongen voortdurend in jaloersche beweging bracht, stelde ze nauwelijks op prijs.

Zij vond het zelve ondankbaar - wat Panatelli voor haar deed was werkelijk niet gering. Maar het wisselend spel der menschelijke verhoudingen boeide en vermaakte haar niet meer als vroeger en de bonte maskerade der ijdelheid, die ze naast madame Rose met zooveel animo en belangstelling bekeken had, vond ze alleen maar triest of dom of belachelijk. Ze kon de humor niet meer vinden, die het alles vroeger zoo boeiend en interessant had gemaakt.

Aan het andere deel van haar taak, het regelen en besturen van het groote ingewikkelde bedrijf, gaf ze zich echter steeds met vreugde en voldoening; daarvoor voelde ze haar kracht groeien, naarmate ze het beter beheerschte. ‘Voor zulk werk ben ik geboren’, dacht ze dikwijls, ‘zooals Han geboren is om motoren te verbeteren en Panatelli om kostbare stoffen tot kleedingsstukken te drapeeren.’ Reeds had ze, bijna ongemerkt en zonder wrijving of moeilijkheden, tal van kleine misstanden

verbeterd en de lijst van haar plannen vergrootte zich met den dag. Zij had een veel nauwer contact tusschen de verschillende ateliers tot stand gebracht en daarmee een veel grooter efficiëncy bereikt. Zij haalde Panatelli over, om naast de boete een eenvoudig systeem van belooningen in te stellen en zij verkreeg een vermindering en een betere betaling van het schandelijk opgevoerde overwerk. Het was een gedenkwaardig evenement in het Huis, toen de Vicomtesse de Chalons door madame Elisabeth overtuigd werd, dat ze terwille van de afgewerkte, opgejaagde brodeuses een week langer op haar nieuwe toilet moest wachten dan zij had bedongen. En met gloed en ferve, met het van haar moeder geërfde redenaarstalent, hield Puck na dat eerste succes telkens weer hetzelfde pleidooi bij veeleischende verwende klanten. Een vrijmoedigheid, die madame Rose, ondanks haar groot persoonlijk overwicht nooit had gedurfd en waarmee haar opvolgster zich op slag de genegenheid en dankbaarheid van het groote, lastige naaisterspersoneel veroverde.

De merkwaardige kracht-van-wil, die haar in die weken slagen deed met al wat zij ondernam en die groeide naarmate de eischen van het werk grooter werden, hielp haar ook bij de discipline, die ze haar gedachten oplei. Ze dwong zich om dat, wat Han en haar gescheiden hield, te beschouwen als een tijdelijk zeer, als een ziekte, die slechts door geduld kon worden genezen. Altijd weer verjoeg ze elke jaloersche opwelling, trachtte ze aan Lily te denken zonder haatgevoel. En aoms wanneer in het Huis Panatelli alles naar haar wil en wenschen ging, kon zij overmoedig worden en tot zichzelve zeggen: ‘Ik zal het immers tòch van haar winnen. Want wanneer ik iets intens wil, bereik ik het. Altijd, mijn heele leven door, heb ik bereikt wat ik wilde.’

Elisabeth schoof het gordijn van zilveren franje vaneen en opende met een sleutel de deur, die Panatelli's studio verbond met zijn altijd zorgvuldig afgesloten werkplaats. Wanneer hij zich geïnspireerd voelde, werkte hij daar ettelijke uren achtereen en mocht dan onder geen enkel voorwendsel gestoord worden, doch hij had haar ditmaal zelve de sleutel gegeven en gevraagd het ontwerp voor een toilet te komen bezichtigen, dat telegrafisch uit Amerika besteld was.

In het vierkant, kaal en leeg vertrek viel een hard daglicht door een bovenraam en twee onverhulde vensters. Tusschen grauwe wanden stonden geen andere meubels dan een groote cheval-spiegel en een paar kleine tafels. Maar in het midden bevonden zich een twintigtal levensgroote houten poppen in de grilligste houdingen als een spookachtig gezelschap in een kleurlooze feestzaal. Sommige hadden geen hoofd, andere vervelooze, afgebladderde gezichten; de met zaagsel gevulde katoenen lijven zagen groezelig van ouderdom, de vingers waren afgebrokkeld als door een duistere ziekte, de zijden kousen, die de starre beenen omkleedden, zaten vol groote gaten.

Robert Panatelli had een dezer poppen voor de spiegel opgesteld. Hij toonde zelfs niet door een gebaar, dat hij Puck's binnenkomst bemerkte. Vóór hem, in een warrige hoop, lag een lange lap vanzware glanzendezalmkleurige zijde. Vlug en zeer beweeglijk, volkomen verdiept bleef hij bezig met zijn arbeid. Hij droeg geen jas of vest, het lichtblauwe overhemd maakte zijn kleine slanke figuur zeer jeugdig, voortdurend rinkelde zijn armband bij het snelle bewegen van zijn handen en de atmosfeer in het vertrek was zwaar van zijn parfum. Maar wat hij deed was als een wonder. In enkele oogenblikken, met een paar watervlugge handgrepen en een

half dozijn rap en juist gestoken spelden, vormde hij de zijden lap tot een bevallig avondtoilet, met een eigenaardige val van wijde plooien en een kunstig verloop van in klokken geknipte strooken onder een breede, de heupen nauw omsluitende gordel. Zijn schaar, die van goud was, met punten van vlijmscherp staal, joeg door de stof, bliksemsnel en met verbijsterende zekerheid. Weer enkele handgrepen - gecompliceerd als de toer van een goochelaar - en een kleine diep-gedécolteerde taille sloot aan de lange, gratievolle rok. Dan reikte zijn hand naar een der tafels waarop een stuk antiek brokaat met weeke en toch zeldzaam warme kleuren lag. Het had eenmaal als wandbespanning in de salon van een oud kasteel gediend; een paar weken geleden had Panatelli het op een auctie gezien en voor een fantastisch hooge prijs laten koopen. Hij vingerde de goud-metzijden stof ineen, bekeek, met zijn hoofd opzij en zijn diepliggende oogen dichtgeknepen, het effect van de changeerende kleuren; dan legde hij de lap om de stugge houten vormen van de pop, weer hielden spelden de plooien tezamen, daar flikkeire de kleine, vlijmscherpe schaar en joeg, schijnbaar lichtzinnig en achteloos, door het onbetaalbaar materiaal. Knipte, alsof zijn weg stond afgeteekend, panden en trotsche wijde mouwen. Twee zware gouden kwasten aan afhangende slippen, een antieke dof-gouden gesp, die ergens schijnbaar noodzakelijk, een paar zware plooien bijeenhield. En het was op eenmaal geen vervelooze houten pop meer, die daar stond, geen levenloos, bot voorwerp waarop een stuk zijde was vastgespeld. Panatelli trad een stap terug, zijn vreemde, troebele oogen tusschen de zware halfgeloken leden, schitterden als in een trance. Zijn smalle vrouwelijke handen maakten gebaren als van een bezweerder, speelden, zonder zijn schepping te

raken er een wonderlijk vleiend spel omheen.

Voor het eerst, sinds Puck was binnengetreden, brak hij de stilte. ‘Deze vrouw bezit een zeer bizondere schoonheid,’ zei hij in zijn zacht en zangerig zuidelijk Fransch, ‘zij heeft het gladde blauwzwarte haar van een Italiaansche, dat zij in het midden gescheiden draagt, met een rij kleine dichte krullen boven haar lange hals. Maar haar gezicht heeft het type van de vrouwen van Granada, een donkere huid, die bloost door de scherpe wind van de bergen. Zij heeft hooge, kleine borsten als een kind maar zij is een ervaren vrouw, zij heeft een alles-wetende glimlach. Hoe weinige zouden zulk brokaat kunnen dragen! Zij kan het; zij draagt het met een onnavolgbare gratie, alleen Velasquez kon een hand schilderen, die zoo een mantel vasthoudt, met zulk een frileus en toch hoogmoedig gebaar.’

Plotseling greep hij Puck's vingers, die hij vast omklemde, zij voelde dat hij trilde van een geweldige spanning. ‘Haar oogen zijn groenbruin als beuken in de herfst, haar voorhoofd is zeer laag en veel blanker dan de huid van haar wangen...’

Een angstig gevoel van machteloos geboeid-zijn, begon Puck te bekruipen. Want sinds hij haar hand vasthield, zag ook zij niet langer de vervelooze, met zaagsel opgevulde houten mannequin, voortdurend duidelijker zag zij als een werkelijkheid de vrouw, die zijn woorden beschreven; onder het kostelijk kleed scheen de zeldzame schoonheid, die zijn kunstenaarsverbeelding opriep, werkelijkheid te worden. En in de stilte, die volgde na zijn geëxalteerde woorden, waarin ze hem zwaar hoorde ademen en zijn vingers sterker voelde trillen om haar hand werd het haar secondenlang of er een wezen van vleesch en bloed voor de spiegel stond en een spookachtig eigen leven bezat...

‘Ziet u het?’ vroeg hij, nog aldoor met zijn vingers om haar hand, ‘ziet u de vrouw bij wie dit kleed en deze mantel behooren? Comme elle est belle, n'est ce pas?’

Even onderging Puck een hevige ontroering. En even werd het of zij vaag en verwikkeld speurde waarin de mysterieuse macht van dezen ijdelen gemaniereerden man wortelde - de macht waarmee hij honderdduizenden vrouwen over heel de wereld wetten voorschreef, die ze gedwee als slaven volgden. Een oogenblik, dan stelde haar nuchterheid zich fel te weer, zij maakte haar hand los en trad van hem weg.

‘Jammer,’ zei ze glimlachend en voelde als een bevrijding hoe ze met deze spot haar ontroering beheerschte, ‘de werkelijkheid moet ditmaal wel heel ver van de verbeelding blijven. Mrs. Compton, die de japon heeft besteld is de vrouw van de rijkste exportslachter uit Chicago. Ik ken haar- ze was voor een paar maanden in Parijs - ze is een oude Jodin, dom en mateloos arrogant.’

Doch haar woorden verstoorden hem niet, hij lachte er hooghartig om. ‘Ik weet niets van Mrs. Compton. Ik behoef niets van haar te weten. Maar de vrouw voor wie ik dit kleed gefantaseerd heb, ken ik. Zij is mij zoo dierbaar als een zuster en zoo na als een geliefde. Zeker - vandaag of morgen of overmorgen zullen madame Claire en haar naaisters een lap zalmkleurige zij en een lap oud brokaat losmaken van een pop van hout en zaagsel en zij zullen die lappen naaien tot de japon voor een of andere rijke domme onbelangrijke vrouw in Chicago. Het deert mij niet. Ik draag het beeld van mijn schepping mee. Ik ben er gelukkig mee en ik vergeet het niet. Het is mijn eigen onvervreemdbaar bezit.’

Hij was volkomen ernstig. Hij speelde geen comedie. Maar hij sprak op de droomerige, zangerige toon en met de bloemrijke woordkeus, die zij in het begin zoo vaak belachelijk had gevonden. Op dezelfde toon had hij haar zijn voorschriften aan zijn Belles Elégantes, zijn Charmantes Coquettes, zijn Prêtresses de la Beauté gedicteerd, die ze onmogelijk au sérieux had kunnen nemen en die toch als hoofdartikelen in al de groote wereldbladen werden afgedrukt. Maar nu, al bleef haar nuchtere, scherp gewette geest als vroeger volslagen vreemd aan de geparfumeerde droomwereld waarin hij leefde, nu begreep ze op eenmaal waaraan hij zijn macht ontleende. Hij zou de groote Panatelli niet zijn wanneer hij japonnen ontwerpen moest voor de banale werkelijkheid, die zijn passalons bevolkte. Hij was op zíjn manier een dichter, een fantast en een schoonheidsaanbidder. En zooals een beeldhouwer uit klei of steen de gestalten van zijn verbeelding schept, trachtte hij ook, telkens weer, zijn ideaal met het werk zijner handen te verwezenlijken.

Hij wendde zich plotseling naar haar toe alsof hij zich nu eerst haar aanwezigheid bewust werd. ‘U kent mijn villa in Meudon nog niet, nietwaar? U hebt mijn Spaansche madonna uit de twaalfde eeuw nog niet gezien en de kleine Egyptische prinses en mijn vrouwenportretten uit de Italiaansche Renaissance. Zelfs mijn witte pauwen kent u nog niet, evenmin als mijn zwarte damherten en Russische hazewinden. Wilt u vanavond met mij meerijden in mijn wagen en al de schatten van mijn huis zien?’

Hoe ellendig jammer, joeg het boos door Puck's gedachten, vanavond was ze, als alle avonden van deze week, gebonden omdat Corry bij hen logeerde. Han zou het zeker vreeselijk kwalijk nemen wanneer ze niet,

als was afgesproken, met hen beiden meeging naar de Opera. Carmen op een warme zomeravond! In plaats van een rit in Panatelli's heerlijke wagen naar het prachtige Meudon en een bezoek aan zijn huis, dat de naam had een museum van kunstschatten te zijn...

'Het spijt me zeer,' zei ze toonloos beleefd, 'ik ben vanavond bezet.' Natuurlijk dacht hij dat het een uitvlucht was. 'Ik heb beloofd met mijn man en mijn schoonzuster naar de Opera te gaan.'

'Jammer -' zei hij effen als zij. En plotseling voegde hij erbij met de grove bruuskheid, die wonderlijk contrasteerde met zijn gemaniereerde verfijning: 'Een vrouw als u, met uw capaciteiten en uw mogelijkheden moest niet gebonden zijn.'

Twintigste hoofdstuk.

Het was half acht toen Elisabeth bij het Café de la Paix kwam. Lang, prim en zeer rechtop zat Corry naast Han aan een der tafeltjes op het terras; elke langs de boulevard drentelende Hollander zou op slag een landgenoot in haar herkennen. Waaraan dat lag? Puck vroeg het zich af, terwijl ze hen tusschen de volte der bezette stoelen trachtte te bereiken. Om haar sluike blauwe mantel, die toch nieuw en zelfs naar de laatste mode was? Om haar hoedje met het preutsche strikje, dat éven te veel voorover was gezet of om de uitdrukking van ‘mij overbluf je niet,’ waarmee haar oogen in critische ergernis alle Parijsche vrouwen monsterden? Om haar spitse neus met de strakke vleugels en haar wat hardroode dooraderde wangen, die elk waasje van poeder hooghartig versmaadden? Van Doeveren stond op, opdat zijn vrouw, langs hem heen stappend een leege stoel bereiken kon. Hoe knap en jong zag hij er uit, dacht Puck, en toch, hoe ontstellend sterk geleek hij op het verzuurde oude meisje, dat zijn zuster was. Ze lachte naar hem en terwijl ze langs hem trad, hield ze zijn hand vast en maakte met haar lippen de beweging van een kus. Ze deed het om Corry - als een uitdagend verweer voor de onderzoekende blik in Corry's oogen.

‘Wil je nog even een vermouth? Daarvoor is toch nog wel tijd?’

‘Natuurlijk, lieve jongen. Het is niet meer dan drie kwartier rijden naar St. Germain en vóór half negen hoeven we niet te dineeren.’

Al de middagen van de voorbije week had Han vrij genomen om met Corry uit te gaan. ‘Ze heeft zoo zelden een pleziertje,’ zei hij en voor elke avond had hij een ander plannetje verzonnen, een comedie, een music hall, of een uitgebreid dinertje in een ‘echt Parijsch’ restaurant. Merkwaardig zooveel als hij voor Corry over had. Want de laatste maanden scheen zijn arbeid hem steeds meer in beslag te nemen, tweemaal, driemaal 's weeks was hij in Argenteuil gebleven om 's avonds nog in de fabriek te kunnen werken.

Op haar nauwe plaats tusschen broer en zuster in, rook Puck de vage geur van eau-de-cologne, die Corry altijd in haar kleeren meedroeg en die onmiddellijk associaties wekte aan het huis op de Oude Rijn met zijn strakke kille deftigheid. Han begon te vertellen van hun lange wandeling langs de Rive Gauche; hoe ze bij een antiquair een blauw bord hadden gevonden, dat precies paste bij moeders stel in de kast naast de schoorsteen en hoe hijzelf in een boekenstalletje een oud boek over zweefvliegen had ontdekt, stellig een unicum waarin hij allerlei merkwaardigs zou kunnen vinden. Terwijl ze zwijgend haar vermouth dronk, stelde Puck bitter bij zichzelve vast, dat hij zoo geanimeerd en voortdurend praatte, om haar te beletten iets van haar eigen wederwaardigheden te vertellen. Want Corry had, gedurende de vijf dagen van haar bezoek, met een hooghartige koppigheid het ‘baantje’ van haar schoonzuster genegeerd. Er bleek duidelijk uit, wat Puck wel altijd had verondersteld, dat de dames Van Doeveren,

moeder en dochter, het verre beneden haar deftigheid beschouwden en bovendien als een tekort aan toewijding aan den aangebeden zoon en broeder. In de eerste twee dagen van Corry's verblijf had die houding Puck heftig geprikkeld, kwasi onverschillig en als terloops sprak ze toen telkens over de hooge positie, die ze zich in het modehuis verzekerd had; ze had zelfs niet kunnen laten een paar maal het salaris te noemen, dat ze er sinds eenige tijd verdiende. Maar dat had haar geen voldoening gegeven, het gleed langs Corry af als langs ijs, en Han - dat voelde ze wel, vond het kinderachtig en snoeverig.

Tusschen hem en zijn zuster bestond als steeds een groote vertrouwelijkheid, zijn vrouw voelde er zich buitengesloten. Zij had zich langzamerhand gewend aan de zooveel koeler verhouding in hun huwelijk, zij droeg dat als iets, dat onvermijdelijk maar tijdelijk was, maar thans trof haar telkens, als een bittere achteruitzetting, dat Corry van zijn werk en zijn vooruitzichten veel beter op de hoogte was dan zijzelve. Zij hoorde uit hun gesprekken, dat er een paar maanden geleden groote kans was geweest voor een overplaatsing naar Algiers, waarover Han met haar nooit had gesproken, doch waarvan Corry allerlei details bleek te weten en ook vernam ze eerst nu, dat haar man, gedurende zijn laatste bezoeken aan Holland, daar op last van zijn directeur had gezocht naar een gunstig gelegen terrein waar Lagrange hangars en havens voor zijn vliegbooten zou kunnen bouwen. Wanneer de tijden gunstiger werden zou daar later een Hollandsch-Fransche fabriek verrijzen.

Door hetgeen haar man en schoonzuster bespraken, kreeg Puck voor het eerst een inzicht in de slechte tijden, waarvan het Huis Panatelli vooralsnog zeer

weinig nadeel ondervond, doch die aan Lagrange's fabrieken de toestand reeds zeer somber en donker maakten. Waarom had Han haar daar nooit iets van verteld? Zij meende het te begrijpen - zijn mannentrots wou niet klagen nu zijn vrouw zoo glorieus slaagde terwijl er van zijn eigen groote verwachtingen telkens minder overbleef. Maar als het dóór ging, dat plan van een vliegboothaven in Holland, ergens aan een strand of bij een afgelegen waterplas, wanneer Lagrange Han daarheen wou overplaatsen? Dat kòn toch niet! Voor zoo'n ellendig baantje, een miserabel surrogaat van het voorgespiegeld directeursschap, kon zíj haar positie, háár prachtige vooruitzichten toch niet offeren?

Corry klaagde veel en wijdloopig over de slechte stand van Mama's effecten, over gepasseerde dividenden en de lage rentevoet. En ze scheen alle sombere voorspellingen uit de Hollandsche couranten en tijdschriften in haar hoofd mee te dragen. Zij verbaasde en ergerde zich telkens over de zorgeloosheid waarmee haar broer en zuster geld uitgaven, over de royale manier waarop zij leefden en vergeleek die, als een zuur grapje, bij de drastische zuinigheid, die in het huis op de Oude Rijn was ingesteld. Puck lachte erom, maar haar man scheen hoe langer hoe meer onder de indruk te komen. En met een vereenzaamd buitengesloten gevoel constateerde ze telkens en telkens weer hoe goed de twee Van Doeverens bij elkaar pasten, hoe zeer ze naar aard en aanleg op elkaar geleken. Zij vonden beiden een wonderlijk morbide genoegen in die zwaarwichtige pessimistische beschouwingen over een somber heden en nog somberder toekomst en zij konden altijd weer met gelijke animo zich verdiepen in de aangelegenheden van menschen, die zij samen kenden, schoolkennissen en tijdgenooten, van wier leven, welstand en particuliere aangelegenheden

Corry verbluffend nauwkeurig op de hoogte bleek. En daarvoor toonde Han dan steeds een belangstelling, die Puck lachwekkend en onverklaarbaar vond.

Maar Corry, al bleef haar uiterlijk precies hetzelfde als voorheen, al droeg ze nog altijd een gebaleineerd corset en haar haar in een stijf knoetje op het achterhoofd, bleek toch ondefinieerbaar veranderd. Geen spoor meer van de grappig ouderwetsche onderworpenheid van het ongetrouwde meisje jegens de vrouw van haar broer en evenmin van haar half-schuwe en sentimenteele hartelijkheid, die verleden jaar was doodgeloopen in een onzalige twist over een rood en geel gestreepte jumper. Wrokte ze daar soms nog heimelijk over? Puck vond haar koel en stug geworden, met soms een bijna belachelijk airtje van superioriteit, alsof ze haar, die een zoo buitennissig, onvrouwelijk leven leidde onmogelijk anders dan beklagen kon. Maar tegenover Han was Corry's houding nog meer dan vroeger, zorgzaam en beschermend-moederlijk. Telkens, wanneer ze de groote, onrustige oogen met de spiedende blik op een van hen beiden gevestigd vond, vreesde Puck, dat haar schoonzuster iets ontdekt had, of intuïtief voelde, dat er iets haperde in hun naar de schijn zoo goede huwelijk. Het leek haar dat Corry voortdurend vorschte, met haar onheimelijke jaloersche scherpzinnigheid...

Gisteren had ze thuiskomend van Panatelli, haar logé bezig gevonden met het nazien van Han's ondergoed. Al zijn laden in de slaapkamer bleken opgeruimd. ‘Hij heeft het me gevraagd,’ trachtte Corry haastig de boosheid te voorkomen, die ze in Puck's oogen zag.

En hij hàd het gevraagd; wat hij toonde toen hij zijn zuster bedankte en zich tegelijk luchtig verontschuldigde bij zijn vrouw. ‘Jij hebt het tegenwoordig zoo druk

en Yvonne was er de laatste tijd verschrikkelijk slof mee.'

Het gaf Puck een ellendig gevoel van vernedering. Niet omdat Han het Corry had gevraagd, maar omdat ze het samen, zonder haar te raadplegen, hadden bedisseld.

Zij reden in een open auto door de zeer warme, onweersachtige Meiavond naar Saint-Germain-en-Laye, waar Van Doeveren in het Pavilion Henri Quatre een tafel had laten reserveeren.

'Waarom in 's hemelsnaam dat luxe restaurant?' vroeg Puck zich af, terwijl ze Corry ontsteld en vijandig rond zag kijken naar het mondaine publiek. Waarom niet liever een van de aardige kleine hostelleries langs de weg, waar ze buiten konden zitten en waar Cor zich niet zou ergeren? Maar er viel niets meer aan te veranderen. Ze hadden hun mantels al in de vestiaire gegeven en Corry bleek onder haar gladde blauwe jas ter eere van de feestelijke gelegenheid een nieuwe japon te dragen, een jurk van georgette met groote paarse en gele bloemen, die haar niet stond en in een mislukt pogen naar moderniteit, plomp en snitloos om haar heupen en enkels flodderde.

Geërgerd en boos over haar ergernis liep Puck naast haar schoonzuster door de groote glazen ruimte, waar aan het eind de Maître d'hôtel hen wenkte. Terwijl zij een vroolijk, luidruchtig gezelschap aan een der tafels passeerden, schoot daar plotseling iemand overeind en groette nadrukkelijk, met onderscheidende hoffelijkheid. Puck voelde hoe het bloed naar haar wangen schoot - het was Panatelli! Ze had nog nooit in Han's bijzijn haar chef ontmoet, toen ze hem voorbij was voelde ze zijn critische oogen in haar rug. Lieve hemel, wat had

Corry bewogen die afgrijselijke jurk te kiezen? Snel en nieuwsgierig keek het meisje om: ‘Wie was dat? Kén jij hier menschen? Je groette toch?’ Maar Puck gaf geen antwoord.

Aan Han, die reeds stond te wachten bij het gereserveerde tafeltje, was het kleine incident ontgaan. Ongeduldig bedong hij Corry's bijval voor het prachtige uitzicht. ‘Wat zeg je ervan? Heb ik teveel verteld? En nu kiezen we een fijn ècht Fransch menu. Je galgenmaal, Cor. Voor één keer mag ik nog wel eens verkwistend zijn.’

Al schudde Corry wijs en misprijzend haar grijzend hoofd, hij wou er niet op letten, praatte dwingend door: ‘Durf je escargots te eten, zus? Kom waarom niet? Oesters dan? En wat wil jij, Puck? Heb je het zoo warm? Je ziet zoo rood - wat is er?’

‘Van de wind in die open wagen,’ zei zijn vrouw terwijl ze op haar plaats schoof en haar handen om haar gloeiende wangen legde.

Vlak tegenover haar zat Panatelli met zijn gezelschap. Een zestal menschen, de vrouwen kende ze alle drie als klanten van het Huis. Naast den chef zag ze de mooie opzichtige Baronne de Nemours, een veelmaals gescheiden dame, die renpaarden hield en van wie ieder wist, dat zij de laatste rivale was van madame Rose. Een paar weken geleden had Panatelli, op een lunch in de Ritz, haar met deze luidruchtige maar amusante vrouw in kennis gebracht. Ze had het wijzer gevonden dat feit voor Han te verzwijgen. Over ongelegitimeerde verhoudingen waren, naar ze wist, zijn begrippen streng en ouderwetsch. In Panatelli's linkerbuur herkende ze een jonge Zweedsche danseres voor wie hij kortelings een reeks bizondere custuums had ontworpen, de derde dame was een Lotharingsche, die een agentschap van

costuum-juweelen voerde en reeds jaren in relatie stond met het modehuis. De man met de zwarte favoris en het gezicht als een gerimpelde mispel was Lepellier uit het Théâtre de Dix Heures en de overslanke donkere jongen, die brutaal het hof maakte aan de Zweedsche danseres - had Kitty haar niet verteld, dat hij de ontwerper was van Panatelli's excentrieke studio?

Puck zag, dat Corry het gezelschap tegenover haar met critische nieuwsgierigheid monsterde, natuurlijk kwalificeerde ze het met haar Hollandsche waarde bepalingen. Zou ze Han, die op het oogenblik nog druk in gesprek was met den Maître d'hôtel op Panatelli's aanwezigheid opmerkzaam maken? ‘Veel beter niet,’ besliste ze snel. Want hij zou natuurlijk naar de verschillende leden van het gezelschap vragen en wat hij hoorde moest hem schokken en ergeren; hij zou, in Corry's gezelschap, Panatelli zien met Corry's oogen, als een kwast en een aansteller. Veel wijzer om hun beider aandacht af te leiden...

En toen gebeurde wat zij geen oogenblik verwacht had. Panatelli stond op evenals zijn buurvrouw. In heftige verwarring zag Puck hen samen naar zich toekomen. Snel fluisterde ze: ‘Han, Panatelli komt ons aanspreken.’ Dan schoof ze haar stoel achteruit en beheerschte glimlachend haar verlegenheid. Een paar tellen later boog het geparfumeerde hoofd van haar chef zich over haar hand, terwijl de Baronne de Nemours met een hooge geaffecteerde kinderstem, haar begroette als een dierbare vriendin. En Puck stelde voor: ‘Mon mari, ma belle-soeur’; ze zag en hoorde tal van dingen tegelijk: hoe Corry met een schrikgebaar de hand terugtrok, die de Franschman naar zijn lippen voeren wou, hoe de witte kleine hand van de Baronne met roodgelakte nagels en diamanten als

hazelnoten tusschen Han's groote bruine vingers lag. Hoe Panatelli in een profusie van bloemrijke zinnen begon te verzekeren, dat hij reeds lang gewenscht had kennis te maken met den echtgenoot van Madame en het hem verheugde zijn bewondering uit te spreken voor Madame's energie en toewijdihg en talenten.

Als twee exotische acteurs stonden de kleine beweeglijke Franschen tusschen de stoere strakke Hollanders. Han met zijn eene hand om de leuning van de stoel, de andere in zijn zak om zich een houding te geven, Corry stijf rechtop, vijandig, groot en plomp in haar snitlooze jurk met de te bonte bloemen en in haar oogen onverholen verachting voor het vrouwelijk wezen, dat alle vormen schaamteloos toonen dorst, dat haar nagels rood, haar lippen purper en haar oogleden blauw had geverfd en tot haar schoonzuster sprak, joviaal of ze elkaar jaren kenden - - -

Het scheen Puck of de paar minuten van het onderhoud uren duurden. Zij zag zweetparels op Han's voorhoofd en ze las op Panatelli's gezicht; waarvan ze in den loop der tijd elke expressie had leeren onderscheiden, dat hij ontstemd en gekwetst was. Zijn afscheid was snel en merkbaar koeler dan de begroeting. Voor haarzetf een korte handdruk, voor Han en Corry een vluchtige buiging. De Baronne, die tweemaal vergeefs een minzaamheid had geprobeerd, blies de aftocht met een hooghartig knikje.

Puck voelde het of ze zelf een onbeleefdheid had begaan maar terwijl ze zich zette en het servet over haar knieën spreidde, onderschepte ze een blik, die Corry naar Han wierp en die hij beantwoordde; de blik van twee; die elkaars meening volkomen deelen en geen woorden behoeven om zicn verstaanbaar te maken. Het joeg een hevige, botte woede in haar op.

‘Wanneer ze een van beiden een hatelijkheid durven zeggen,’ dacht ze, ‘geef ik een antwoord dat hun voor de heele avond stil maakt.’ Doch ze zeiden niets. Corry lepelde haar soep en staarde met groote oogen naar buiten. Toen het zwijgen ondragelijk werd, ving Puck de hulpelooze blik van haar man. ‘Je had me wel vóór mogen bereiden,’ verweet hij als een grapje. ‘Zíjn naam verstond ik natuurlijk, maar ik ben er nog niet achter wie zij eigenlijk is.’

‘Zijn maîtresse,’ zei Puck; ze zei het triomfant en uitdagend en het gaf een felle voldoening, dat ze Corry hoogrood zag worden van verontwaardiging. IJverige kellners wisselden de borden. Zij aten Sole Dieppoise, kleine keurig gebraden canetons, een kostelijke salade en Pêches Melba. Han had een goudgele geurige Barsac besteld en een feestelijke diepdonkere Bourgogne. Maar het werd een hopeloos bedorven feest, want niemand kon van het maal genieten.

Het schaarsche gesprek ging bijna voortdurend tusschen Corry en Han, ze deden of zij Panatelli en zijn vriendin volkomen vergeten waren, geen enkele maal ging hun blik naar de andere tafel. Weer, als zoo vaak wisselden zij herinneringen over menschen, die zij samen kenden en over kleine dingen, die ze in hun jeugd hadden beleefd. Puck zat er zwijgend bij, verstoord, vol onuitgesproken onverwerkte grieven; zij had geen lust om het gesprek uit het drijfzand dier banaliteiten te halen en nog minder lust om zich er méé in te verdiepen. Het was of ze duidelijker dan ooit vermocht te zien hoe ver Han en zij in de laatste maanden van elkaar waren weggegleden. Zij had zich gewend en gepast aan een nieuwe omgeving, aan wonderlijke menschen, aan wonderlijke verhoudingen, hij was precies

gebleven wie hij was. Zij bracht het grootste deel van haar dagen door in een atmosfeer, die hem afstootend en ergerlijk moest schijnen, die in geen enkel opzicht paste aan de normen waarmee brave degelijke Hollanders als de van Doeverens waren opgevoed. Han's ongecompliceerde gezonde natuur kon voor een man als Panatelli slechts een ingeboren afkeer voelen en een vrouw als Panatelli's ‘chère amie’ was in Corry's oogen niets anders dan een gevallene, die je hoogstens kon beklagen maar waarmee je stellig niet omging.

‘Wij hooren niet bij elkaar.’ Het stond opeens in Puck's gedachten geformuleerd of een ander het er had neergeschreven. Goddank ging Corry morgen weg - Waarom was ze daar blij om? Werd het daarmee beter? Hadden Han en zij niet allebei, gedurende de laatste weken, een voortdurende vrees gevoeld om met elkaar alleen te zijn? Vonden zij het niet beiden een uitkomst, wanneer zij zóó laat met hun werk klaar waren en zoo laat dineerden, dat na een korte wandeling de avond al bijna voorbij was?

Druk, kwasi-opgewekt praatte Corry voortdurend met haar leege vlugge stem, als om te toonen, dat zij het incident van daarstraks volkomen onbelangrijk vond en Puck's booze spot haar in geen enkel opzicht had geraakt. Waar had ze het over? ‘De oudste dochter was een klasgenoot van mij, die is verpleegster geworden en gestorven in het jaar van de Spaansche griep. De jongste ken jij toch immers - ze heeft een Indische planter getrouwd, een heel ongelukkig huwelijk. Och, hoe is die naam ook weer - een Fransche naam - jullie kent haar immers, jullie hebt verleden jaar met dezelfde boot gereisd -’

Puck werd opmerkzaam. Eén blik leerde haar, dat

Corry argeloos was, maar dat Han, schuldbewust en bang, de naam niet durfde noemen, die zijn zuster zocht. Er viel een stilte. Snel-schuw keek Van Doeveren naar het gezicht van zijn vrouw. ‘Charlier -’ wist Corry plotseling triomfant; ‘Lily Charlier heet ze. Ik vond het altijd een beetje een poppengezicht. Ik ontmoette haar moeder, laatst op een verjaarsvisite bij de Dorhouts en die vertelde hoe schandelijk slecht die man haar dochter behandeld heeft. Dat hij haar niet eens behoorlijk uitkeert en ze nu in een heel klein huisje in de buurt van Parijs woont, omdat het daar zooveel goedkooper is dan in Holland. Zien jullie haar wel eens? Zeker wel hè? Is het waar, dat haar haren bijna heelemaal wit geworden zijn?’

Het duurde alles maar enkele seconden. Een reeks beelden flitste met de razende snelheid van een film langs Puck's gedachten. Lily woont hier - wanneer Han 's avonds niet thuiskomt is hij bij Lily. Groote God wat ben ik dom geweest - die brief - en ik die geen oogenblik - - -

Dan zag ze Han's gezicht doodsbleek van ontsteltenis en radelooze verwarring. En ze zag Corry's eerst onbestemde argwaan groeien, Corry speurde, zocht, combineerde. En Han, die zoo slecht liegen of huichelen kon, was op het punt zich te verraden -

Puck voelde zich even fel-duizelig, bijna ziek van de schok der ontdekking, maar dan, boven de ondragelijke marteling van het plotseling weten uit, groeide, als in een kamp om zelfbehoud, de wil dat Corry dit om geen prijs mocht weten. Ze moest Han helpen. Niemand mocht dit weten, mocht hieraan raken dan zij beiden, die man en vrouw en kameraden waren. Rustig en kalm glimlachend in Corry's verbouwereerd gezicht zei ze: ‘Ja zeker, wij zien Lily hier zoo nu en dan. Han geeft

haar menigmaal raad in haar moeilijkheden. Ja, haar haar is bijna heelemaal wit. Naar men zegt al sinds ettelijke jaren -'

Ze moest bijna lachen, in de opperste zenuwspanning van het oogenblik, om wat zich spiegelde op het gezicht van haar schoonzuster, ongeloof, weifelen, maar óók teleurstelling, onmiskenbaar; ten laatste trok de spanning eruit weg, stond het weer zelfvoldaan en hooghartig. Toen eindelijk durfde Puck Han aan te zien. Hij had zich beheerscht, hij keek in haar oogen met een lange blik en in de zijne spiegelde een ontroering, zóó groot, zóó smartelijk-dankbaar, dat haar hart opeens begon te bonzen van een bang onverwacht geluk. Want op eenmaal bestond weer wat zij maanden lang ondragelijk had gemist, wat voor goed verloren had geschenen en er nu plotseling weer wàs als vroeger - hun saamhoorigheid, de sterke veilige, die tòch geen andere vrouw had kun nen verstoren.

Een en twintigste hoofdstuk.

'Er is tweemaal een dame voor u hier geweest,' zei de concierge, terwijl ze Elisabeth een groote doos van Panatelli overreikte, die in haar afwezigheid bezorgd was.

'Nog geen half uur geleden is ze voor de laatste maal weggegaan.'

'Iemand die hier wel meer komt?'

'Ik meen van niet, madame.'

'Heeft ze geen naam gezegd?'

'Neen, madame.'

Puck haalde haar schouders op terwijl ze, met de kartonnen doos onder haar arm, de trappen naar haar appartement opging. Wie kon dat zijn? Wie haar spreken wilde vervoegde zich aan de ateliers van Panatelli, de weinige kennissen, die zij in Parijs bezat, wisten, dat ze haar daar tot na het sluitingsuur konden vinden.

Terwijl ze de deur van haar woning in het slot liet vallen zag ze, dat er een briefkaart van Han in de bus lag. Eindelijk zond hij bericht uit Algiers. Een kaart, volgekrabbeld met een komisch verhaal over de hitte, de vliegen en de vieze luchtjes in het oude schilderachtige stadsdeel. Er kwam een diepe rimpel tusschen Puck's trieste oogen. De dag nà Corry's vertrek had Han's directie hem plotseling met een dringende opdracht naar Algiers gezonden. Zoo snel was alles gegaan,

dat hij zijn koffer had gepakt en was vertrokken in haar afwezigheid. Hoeveel waarheid bevatte zijn haastige afscheidsbriefje, dat zij 's avonds bij haar thuiskomst op de tafel had gevonden? Zou hij niet hebben gevráágd om naar Algiers te gaan? Voelde hij niet net als zij, dat een samenleven zonder het bijzijn van Corry ondragelijk zou zijn geworden, nu zij alles wist?

Hoe 'gewoon' schreef hij. Hoe welvertrouwd was het wat stijve handschrift en de telegramstijl waarin hij zijn mededeelingen vervatte. Zoo schreef een man toch niet wanneer hij samen met - Och, ze wou er zich niet in verdiepen, zich niet telkens weer afvragen of Lily daarginds bij hem zou zijn. 'Grusz und Kusz', stond er aan het eind. Had hij dat vroeger ooit geschreven? Had hij dan niet altijd een liefkoozend woord ingevoegd, of een grapje, dat alleen voor hen beiden begrijpelijk was?

Met een moe gebaar schoof Puck de briefkaart opzij en opende de rood-met-goud-gestreepte doos, waarover met dikke arrogant-moderne zwarte letters het woord 'Panatelli' was geschreven. Tusschen veel wit vloei lag het nieuwe toilet, dat naar een van des meesters laatste scheppingen voor haar gemaakt was. Zwaar groen crêpe, langs de wijde rokzoom met een rand van zilver geborduurd. Een kort manteltje van diepgroen fluweel met zeer wijde mouwen, die met breed zilverlicht vossenbont waren omzoomd. Ze had nooit zoo iets moois en kostbaars bezeten. Wanneer iemand haar een jaar geleden had voorspeld, dat ze zooveel voor een japon zou willen besteden - Kitty had gelijk gehad: aan mooie kleeren raakte je verslaafd als aan drank of aan nicotine. Waarom zou ze het zich niet permitteeren? Ze verdiende geld te over. Vroeger, toen ze pas bij Panatelli was, had Han duidelijk getoond, dat hij haar liever in een goed-

koop confectie pakje zag dan in de luxueuse creaties van het modehuis waar ze haar ‘baantje’ had. Maar hoelang was het geleden, dat hij zich bekommerde om iets dat zij droeg? Hij zag het immers allang niet meer. Wanneer hij tegenover haar zat, al praatten ze samen, al scheen alles kameraadschappelijk en gewoon, stond voor zijn oogen het beeld van een andere - -

Zou ze de japon even passen? Waarom niet, al zou het een eenzame verheuging zijn. Het witte vloei ritselde over de grond en in enkele tellen had ze zich van haar daagsche kleeren ontdaan. En dan trokken alle zorgen en problemen voor een oogenblik weg - voor de spiegel, tusschen het helle licht van de lusters stond ze in gebannen, ademlooze bewondering. Ze had nooit kunnen denken dat het zóó mooi zou worden! Zoo had ze er nog nooit uit gezien. Zoo iets kostelijks en smaakvols kon alleen Panatelli bedenken! De volgende week gaf hij een groot tuinfeest in zijn villa in Meudon. Ze had hem moeten beloven, dat ze komen zou en het daar zou dragen. ‘Monsieur et madame Van Doeveren’ stond op de invitatiekaart, maar bij het eischen van haar belofte had hij ‘monsieur’ niet genoemd.

Hoorde ze goed? Ging de schel van haar appartement daar over? Hoe ongelegen! Misschien de bezoekster van vanmiddag, die het niet op wou geven? Kitty kon het niet zijn, die was door een vriend genoodigd voor een autotocht naar ‘Le Grand Cerf’. Weer rinkelde de schel en terwijl zij nog onwillig draalde, hoorde ze het geluid al voor de derde maal. In het feestelijk kleed, waarvan de kleine sleep ritselde over het verschoten tapijt ging ze naar de voordeur. ‘Qui est là?’ Eerst verstond ze geen antwoord. Dan lispelde een zachte, gebroken stem: ‘Ik ben het - Lily. Wil je me alsjeblieft binnenlaten, Puck? Ik ben vanmiddag drie-

maal vergeefs hier geweest, ik moet je zoo dringend spreken.'

Ze had Lily een plaats op de kleine smalle sofa in de salon gewezen en zette zichzelf op een der fauteuiltjes. Volslagen beroofd van alle zelfbeheersching voelde ze zich, beschaamd, verlegen, als iemand, die op een onwelvoeglijkheid betrapt is. Want hoe vloekte haar pronkende feestelijke japon met de wrange ernst van het oogenblik! Met een bleek, schuw-vertrokken gezichtje had Lily tegenover haar in de kleine hall gestaan, toonloos excuses stamelend en dadelijk was ze begonnen te schreien. Maar nu ze op de sofa zat, nog aldoor bang en zwijgend, bemerkte Puck, hoe ze door het zakdoekje voor haar oogen gluurde, verwonderd en nieuwsgierig. En voor het eerst sinds ze Lily kende, zag ze haar niet meer als het zielige, een beetje domme en levensonpractische vrouwtje, maar opeens voelde ze haar als een gevaarlijke vijand, die met onberekenbare wapens streed.

Een paar maal probeerde Lily te spreken maar telkens stokten haar woorden in tranen. Zwijgend stond Puck op en haalde een glas water. Vreemd groot en statig voelde ze zich in het groene kleed door de kamer gaan, in de spiegel zag ze haar gezicht kalm en afwachtendrustig als van een dokter, die zal luisteren naar de biecht van een patiënt. Maar ze verduwde een radelooze angst achter die schijn van strakke beheersching.

Lily slikte, hief een betraand gezichtje en trachtte Puck in het gezicht te zien. 'We hebben dit niet gewild - het zelf niet voorzien -' begon ze plotseling met een nadruk, die bijna pathetisch klonk.

Het trok schamper langs Puck's vastgesloten lippen. Voor haar geest stond onmiddellijk, in een koud scherp

licht, de laatste avond op de boot en het afscheid van Han en Lily. En terwijl ze de plooien van het groene crëpe op haar over elkaar geslagen knieën schikte, zei ze luchtig: ‘Misschien heb ik het nog eerder voorzien dan jullie beiden.’

Lily's bleeke gezichtje kleurde donkerrood, weer bracht ze met vingers die trilden, het kleine zakdoekje naar haar oogen. ‘Hoe kan iemand, die bij alles huilt, zulke prullen van zakdoeken gebruiken,’ dacht Puck met een fel opbrandende verachting.

‘Jij bent ook zoo wijs en verstandig,’ begon Lily snel alsof er een kans viel te benutten. ‘Zoo sterk en energiek ben jij. Je zult wel nooit behoefte hebben aan raad of bescherming. En ik ben maar een zwakke domme vrouw - Maar ik hou van hem. O, Puck, ik hou zoo verschrikkelijk veel van hem. Ik kan niet meer zonder hem leven - En hij - hij kan niet meer buiten mij en de kinderen. Ik voel in àl zijn brieven, hoe hij naar ons verlangt -’

Al zijn brieven. Op het ronde tafeltje, vlak voor de sofa waarop Lily zat, lag zijn kaart uit Algiers, met het praatje-in-telegramstijl over de muskieten en de hitte en het ‘Grusz und Kusz’ aan het eind. Puck's denken trok zich plotseling op die briefkaart samen, alsof die daar als iets gevaarlijks en als een onweerlegbaar getuigenstuk tusschen hen beiden lag, roekeloos open voor Lily's oogen. Voorzichtig schoof ze haar hand over het stukje carton, trok het naar zich toe, kneep het ineen en verborg het diep in de palm van haar hand.

Maar Lily staarde strak op de in haar schoot ineenvouwen handen, haar vingers openden en sloten zich nerveus. ‘Begrijp je waarom ik hier gekomen ben?’ vroeg ze hakkelig. ‘Wat ik je vragen wil? Ik weet zelf

niet waar ik de moed vandaan haal, maar ik voel dat het moet - ik móét het je vragen omdat hij het nooit zal willen doen. Hij heeft zulke strenge begrippen van trouw en loyaliteit. Hij zal wachten tot jijzelf hem zijn vrijheid geeft. O, Puck, die zùl je hem geven, nietwaar, nu je weet hoe ongelukkig hij is, hoe hij het zoo naar mij verlangt als ik naar hem... omdat wij niet meer kùnnen zonder elkaar.'

In de palm van haar gesloten hand hield Puck de briefkaart. Een scherpe kant van het carton drong als een naald in haar vleesch, het scheen een dreigend teeken -

Maar ze zei ijzig kalm: 'Ik geloof je niet. Wat hij voor jou voelt is verliefdheid, een roes van zijn zinnen, zooals iedere man wel eens -'

Maar nu vond Lily een stroom van dwingende overtuigende woorden, opeens was ze niet schuw en deemoedig meer.

'Wat hij bij mij gevonden heeft - is hij al die jaren bij jou tekort gekomen. Dat weet je misschien niet eens, daarvan heb je je misschien nooit rekenschap gegeven. Gelukkig is hij met jou nooit geweest, want hij heeft altijd verlangd naar een gezin, naar kinderen, naar een huiselijk geluk, dat jij misschien banaal en alledaagsch noemt. Wanneer je ècht van hem hield, zou je niets anders verlangen dan voor hem te leven en de moeder van zijn kinderen te zijn.'

Een koude hevige woede groeide over Puck's beheersching. Maar ze beet haar tanden opeen, ze wou zich niet laten gaan, niet argumenteeren, zich met geen enkel woord verdedigen. Hoe slim, hoe echt geraffineerd had Lily haar vrouwelijke zwakheid en lieve moederlijkheid uitgebuit! Hoe had ze er den man mee in zijn zwakke plek geraakt en toen hem ingesponnen tot hij niet meer loskwam.

‘Ik begrijp niet waarom je mij dat alles komt vertellen,’ zei ze hooghartig. ‘En nog minder wat je mij te vragen hebt. Ik laat hem toch volkomen vrij? Ik leg jullie niets in de weg. En jullie hoeft geen gewetenswroeging te hebben, dat je mij bedriegt want ik weet alles. Zoo gauw hij vail zijn reis terug is kan hij weer tweemaal, driemaal - voor mijn part alle dagen van de week met je samen zijn.’

Opnieuw vloog een felle blos in Lily's bleeke verbuilde gezichtje. ‘Maar dat is het juist, begrijp je dat dan niet! Juist sinds we elkaar zoo veel zien is het zoo verschrikkelijk moeilijk geworden. Hij houdt zooveel van mij - hij verlangt zoo. - We kunnen het niet langer zoo -’

Zij kwam niet verder. Want Puck was opgesprongen en boog zich over haar heen, haar handen, wit en smal uit de breede manchetten van zilvergrijs bont grepen de armen van het vrouwtje, haar oogen, donker en heet van boosheid zochten Lily's blik, die schuw achter de zware trillende wimpers schuilging.

‘Wou je daarmee zeggen, dat je hem al die tijd - maanden lang - naar je toe hebt gehaald? Dat je vlak in zijn buurt bent komen wonen, hem altijd weer gevraagd hebt om bij je te komen en je te helpen. Dat je hem gelokt hebt in dat huiselijke leven waaraan hij volgens jou zoo'n behoefte heeft... en alles hebt toegestaan... maar niet... niet jezelf hebt gegeven! O! Dàt is van oudsher de slimste vrouwentruc geweest om een man aan de haak te slaan! “Tout, mais pas ça.” Nou begrijp ik het allemaal! Op die manier wil je hem dwingen van mij te scheiden en met je te trouwen. En nu hij niet gauw genoeg besluiten wil, kom je hier om mij te overtuigen, dat hij zoo verschrikkelijk ongelukkig is en ik hem vrij moet laten.’

‘Laat me los,’ dwong Lily heesch. Ze wreef de roode striemen langs haar polsen. Haar gezichtje stond niet bang en ongelukkig meer, er lag een koude strakke ernst op die het vreemd oud en wonderlijk anders maakte. Voor het eerst gaf Puck zich rekenschap, dat Lily ouder moest zijn dan zij zelve.

‘Er waren menschen op de boot,’ zei Lily na een lange dreigende stilte, ‘die mij vertelden, dat jij een van die moderne vrouwen zonder moraal was en er voor je huwelijk heel wat op je te zeggen was geweest. Ik heb het toen niet willen gelooven, ik was overtuigd, dat Han je dan zeker niet zou hebben getrouwd. Maar nu weet ik allang, dat hij je heel anders ziet dan je werkelijk bent. Want híj heeft hooge idealen van liefde en huwelijk.’ Puck was van Lily weggetreden en stond tegen de muur geleund, groot en rechtop in het slanke pronkende kleed met gekruiste armen en een koud trotsch gezicht.

‘Je vrienden op de boot hadden gelijk, Lily. Die moraal waar jij zoo trotsch op bent bezit ik niet - goddank niet. Dat “soort moderne vrouwen”, waartoe ikhoor kan dat niet - een man naar zich toehalen, maanden lang, hem gek maken van verlangen en dan netjes de streep trekken, tot hier toe en niet verder, als je meer wilt moet je me trouwen. Och, nu bloos je! Je preutsche ooren kunnen het niet verdragen! Maar je bent hier gekomen en je zult naar me moeten luisteren. Ik kan gelooven in een hartstocht, die menschen meesleept, die hun radeloos maakt en tot dolle onverantwoordelijke daden drijft en ik weet ook, dat er, waar het liefde geldt, trotsche beheerschte naturen zijn die alles willen of niets. Maar dit - deze moraal, die zich op zwakheid beroept en dit ideaal, dat zoo goed weet te berekenen, groote god, wat heb ik daar een verschrikkelijke minachting

voor! En hoe hopeloos naïef en onervaren moet een man zijn wanneer hij daar dupe van is. Ik begrijp nu precies wat je van me wilt, waarvan je mij wilt overtuigen. Maar ik weet zoo een en ander van het leven af. Wanneer jij van Han houdt, zooveel als je beweert - géef hem dan het geluk waarnaar hij zoo verlangt, geef jezelf. En wanneer hij dan, na een jaar, als de roes van zijn zinnen voorbij is, nòg wil scheiden van mij om met jou te trouwen, dan zal ik hem zijn vrijheid geven en jullie geen dag meer in de weg staan.'

Lily zat ineengedoken, zielig, hulpeloos. Haar kleine gezicht, onder het witte haar, scheen plotseling het gezicht van een oude vrouw. 'Dat kan ik niet,' zei ze toonloos. 'Ik ben arm en sta alleen op de wereld. Mijn goede naam is mijn eenig bezit.'

Klonk het niet als een zin uit een melodrama? Schamper voltooide Puck: 'Dat je daarom zoo goed mogelijk tracht te verkoopen.' Maar nu vloog de ander op, als gestoken. 'O, als hij je dàt hoorde zeggen! Hij heeft zoo'n eerbied voor je, hij denkt, dat je zoover boven hem staat omdat je zoo knap bent en zooveel energie hebt. Hij heeft nooit begrepen hoe ie eigenlijk bent!'

'Dan zul jij het je taak vinden om hem er over in te lichten.'

Lily knoopte met bevende vingers haar mantel dicht, ze greep haar taschje uit de sofahoek en propte er het kleine doorweekte zakdoekje in.

'Ja, dat zal ik!' beloofde ze hartstochtelijk. 'Ik heb nog nooit een woord in je nadeel gezegd, al wist ik van het begin af aan dat je hem niet waard bent. Maar nu - alles wat nu gebeuren zal is je eigen schuld.'

Bijna blind van emotie, struikelend over haar te

haastige voeten vloog ze de kamer uit, de hall door, naar de voordeur.

Maar toen werd het een zielig, belachelijk-pijnlijk oogenblik, want ze stond te tobben met het slot en kon het niet open krijgen. Totdat Puck haar te hulp kwam, een knip verschoof en de deur losmaakte. Lily's heesche 'Dank-je', klonk bijna komisch.

Met haar rug tegen die deur bleef Elisabeth staan, zij leunde er tegen met al haar kracht alsof ze zoo iets weg kon houden, dat van buitenaf op haar toe drong. En eindelijk zei ze, in de stilte van de kleine ruimte en het harde licht, luidop alsof ze antwoord op een vraag gaf: 'Het is uit.'

Het was uit. Er bleef geen zich-wijs-maken meer over. Of ze nu of over een jaar van Han zou scheiden was een kwestie van formaliteit. Met hem samen blijven, nu ze wist, dat alleen plichtsbesef, loyaliteit hem weerhield - ze zou het geen dag meer kunnen. Want ze moest nu wel begrijpen dat tusschen hen geen tijdelijke verwijdering was, geen tijdelijk verdriet, dat ze moedig en verstandig kon dragen in de overtuiging, dat geduld en resignatie de genezmg zou brengen. Han's gevoel voor Lily was niet slechts een vlaag zooals ze gemeend had, een roes, die in eigen gloed uitbrandt. Ze had Lily onderschat. Bestond er gevaarlijker macht dan van een vrouw met koele beheerschte zinnen over een man, die verliefd was? Lily had hem gelokt en hield hem gevangen met alles wat hij in zijn huwelijk gewenscht en niet gevonden had. Lily was het ouderwetsche ideaal, de vrouw, die niets verlangt dan zich te wijden aan haar man en de moeder van zijn kinderen te zijn. Puck had immers menigmaal tot zichzelf gezegd: zoo eene als Lily had hij moeten trouwen. - Want een vrouw als zij

zelf, die midden in het leven stond, die aan werk en onafhankelijkheid gewend was, kòn zich daarmee niet meer tevreden geven.

In een modern huwelijk moest een ander ideaal voor dat oude conventioneele staan: wederzijdsche vrijheid, eerbiediging van elkaars persoonlijkheid. Hoe goed was het geweest, ondanks haar ziekte, ondanks de sinistre voorspellingen van familie en vrienden. En hoe stellig had ze geloofd dat tusschen hen beiden in die jaren iets gegroeid was, dat niet kapot en verloren kon gaan En toch in enkele maanden...

De villa Serbelloni - scherp omlijnd vormde zich weer het beeld in Puck's herinnering als in de lenzen van een kijker. De ochtendzon over het balcon, de ijle najaarsnevels over het meet. En het weten, vast en dreigend als een profetie: het is aan mij dit gaaf te bewaren, als het mis gaat, is het mijn schuld.

Zij had haar leven gericht naar eigen aanleg en verlangen. Zij hoorde nu eenmaal niet tot de vrouwen voor wie liefde zelfverloochening en onderwerping is. Henriëtte Roland Hoist had zoo prachtig gezegd: geen vrouw kan kruik en beker tegelijk zijn. En trotsch en zelfbewust had zij altijd geweten: Tot de schenkers hoor ik, niet tot hen die deemoedig wachten om te ontvangen. Maar het leven hield onverbiddelijke wetten, waaraan geen ontkwam. Zij had ze willen trotseeren als zooveel vrouwen, die zich vrij en zelfstandig hadden gemaakt, die met den man mee op gingen in het groote rijk van de geest. Kwam er misschien voor elk van haar een oogenblik, dat het instinct het oppermachtig van alle wijsheid won? Op het kleine bovenhuis in Amsterdam had ze Elly's jongetje in haar armen gehouden. Toen had er iets aan haar hart geklopt, zoo dringend, dat ze had moeten luisteren. En diezelfden avond, toen ze met

haar man door de al verlaten straten van Leiden liep; had hij gevraagd waarom ze zoo stil en verstrooid was. Waarom was ze toen niet eerlijk geweest? Omdat haar verstand ook toen paraat stond en angstig vrijheid en zelfstandigheid bewaakte.

Wanneer zij een kind bezat - wanneer er nu een kind zou zijn van Han en haar, o, dan was hij nooit weggegaan naar een ander, dan had Lily's macht niet zoover gereikt. Maar moederschap beteekende gebondenheid, gemis van vrijheid, een voortdurend onafgebroken zorgen. Met het werk, dat zij gevonden had was het niet te vereenigen. En hoe een verrijking had dat werk haar gebracht. Haar geest was er in het laatste jaar weer gezond door geworden, ze had er haar levenslust mee herwonnen. Door dat werk kende ze weer de voldoening naar aard en aanleg te leven - ze zou het niet meer willen missen.

Maar aard en aanleg was immers ook dat andere. Hoe had ze het geweten, met Elly's kind in haar armen. En toch had ze de vervulling, een gezin met kinderen, naar een verre toekomst verschoven, al wist ze, dat ze Han een groot geluk onthield. Met die sterke wil, dat inzicht en die wijsheid van haar, had ze haar leven gericht zooals ze het wenschte. Hoe had haar neef Vegeer het plagend gezegd? Ze had het grootste stuk van Eva's appel voor zichzelf gereserveerd. En hij had er bij gevoegd: ‘Ik hoop over een paar jaren van je te hooren, wat je ermee gedaan hebt.’

Als hij haar nu kon zien, die oude vriend met zijn grimmige onopgesmukte levenswijsheidj zooals ze hier stond, in haar kostbaar feestkleed, als het tastbaar resultaat van wat ze met haar verstand en geestkracht had bereikt - maar tegelijk verslagen en vernederd, met het deficit van haar leven onder de oogen. En in

haar herinnering klonk het zinnetje waarmee hij die laatste avond een domper op haar overmoed en zelfvertrouwen had gezet: ‘Het gaat niet om de vruchten van de boom der kennis - om karakter gaat het en meest van al - om hart.’

Puck rechtte haar rug en trad weg van de deur waartegen ze nog altijd leunde. Ze liep door de hall met zware loome stappen. De verlaten kamer scheen onwezenlijk als een tooneel in een entre-acte. Op de grond voor de kleine tafel lag, in een prop gewrongen, de briefkaart, die ze voor Lily's oogen had willen verbergen. Terwijl ze haar opraapte en in snippers scheurde, dacht ze: ‘Er bestaat geen noodlot. Het is lafheid om eigen lotsbestemming te ontkennen. Elk mensch heeft een vrije wil - elk mensch kiest zijn eigen weg op een kruis-punt. Maar wij hebben verleerd om goed te luisteren voor wij kiezen en wij durven niet meer vertrouwen op dat verborgen inzicht, dat intuïtie heet.’ En zij herin-nerde zich weer de laatste avond op de boot, toen ze gekeken had naar het afscheid van Han en Lily en de kinderen. Toen had ze op een kruispunt gestaan en in haar diepste hart geweten, dat het de verkeerde weg was, die ze insloeg.

Twee en twintigste hoofdstuk.

Lord Colmart, de twee en zeventigjarige directeur van het Colmart-Mijnen-Syndicaat, op twee na de rijkste man van Groot Britannië, drentelde zonder te kloppen de passalon binnen, waar zijn schoone jonge vrouw in een pastelblauwe tullen baljapon, die bezaaid was met kleine zijden rozeknoppen, verrukt en opgewonden tusschen de drie reusachtige spiegels heen en weer liep. Hij schond de wetten van het Huis Panatelli, naar madarne Clothilde hem daareven nog nadrukkelijk had verzekerd, want de passalons waren het uitsluitend domein der dames. Doch de oude machthebber was dadelijk onrustig geworden toen zijn vrouw achter de wit met gouden deur verdween en de vendeuses en mannequins wisten wel dat hij, als demeeste mannen, verschrikkelijk jaloersch en achterdochtig werd zoodra de groote Panatelli in eigen persoon zijn zorg en toezicht aan het passen gaf.

Lady Colmart had twee weken geleden nog elke avond op Leicester Square gestaan en kranten verkocht aan de heeren en dames van de Society; de oude Lord had haar in alle stilte met een ‘special licence’ getrouwd en met zijn eigen jacht naar Calais en vandaar met zijn eigen Rolls Royce naar Parijs gebracht. En van zijn suite in het Plaza Athénée dirigeerde hij haar de volgende morgen naar het Huis Panatelli, met de opdracht voor

een volledige trousseau, die haar stand en schoonheid in alle opzichten moest waardig zijn.

Het gaf bij Panatelli een ongelooflijke drukte, want alle kranten brachten artikelen over het opzienbarend hu-welijk, met verbazingwekkende details over de kleeren, de juweelen, de parfums en het onschuldig verleden van de bruid. In de zalen van de Présentation verdrongen zich de klanten om een glimp van het wonderlijk paar te zien of de vendeuses uit te hooren en het heele Huis genoot de spannende roman en zoemde van belangstelling en nieuwsgierigheid.

Puck nam een stapel nerz vellen van de sofa om plaats te maken voor den ouden heer; hij bedankte met een grom en zocht moeilijk een houding voor zijn stijve been. Ze zag hoe valsch zijn ontstoken oogen keken en speurden, hoe hij van boosheid trilde terwijl de handen van den modekoning plooiden en wijzigden aan het corsage van de kostbare avondjapon, die de jonge vrouw met eindeloos geduld en kinderlijke verrukking paste.

Panatelli bleek zeer geïnspireerd door de bizondere blanke schoonheid van de nieuwe Lady Colmart, hij had een reeks schitterende toiletten voor haar ontworpen en, zooals hij het bloemrijk uitdrukte, zij ontlook onder het werk van zijn handen, zooals een rozeknop zich losplooit uit haar kelk.

Eigenhandig legde hij een kleine coquette cape van hermelijn, zacht als een sneeuwveld, over het blauwe tullen gewaad, zij keek naar haar beeld met een heete verslonden verrukking terwijl ze glimlachend en met zichzelve coquetteerend tusschen de groote spiegels draaide. En de oude man op de sofa keek naar haar, met diezelfde verslonden gretigheid, met hetzelfde triomfante genot-van-bezit.

‘Isn't that a beauty?’ vroeg ze, zich naar hem toewendend, paradeerend vlak voor zijn bijziende, ontstoken oogen. Hij greep haar hand en trok haar dicht naar zich toe, zoo dicht dat hij haar donzige wang met zijn smalle harde lippen raken kon. ‘You can have it’ fluisterde hij heet. ‘Je kunt alles hebben wat je wilt, als je maar lief voor me bent.’ Ze lachte naar hem terwijl ze wegweek, een lach van kuiltjes en groefjes om een roode gewelfde kindermond. Maar haar oogen stonden hard als saffieren. Ze kon niet ouder dan twintig zijn, maar in haar oogen lag de koude wijsheid van een vrouw, die door alle ontgoochelingen van het leven is gegaan.

‘Had ik dit vroeger komisch gevonden?’ vroeg Puck zich af terwijl ze toekeek hoe Panatelli de hooge bontkraag opzette tegen de blanke prachtig gevormde hals. ‘Een oude man met een groote naam, die zijn waardigheid te grabbel gooit en denkt, dat het bezit van een mooi jong lichaam liefde en geluk beduidt... Dat kind met haar koude harde oogen zal wel zorgen dat de winst van de transactie aan haar kant blijft. Vrouwen verkoopen haar “eer” om geborgen en veilig te zijn, het schijnt, dat ze daar gemakkelijker toe besluiten dan tot de keuze van een nieuwe avondmantel. En mannen vergooien hun waardigheid, hun zelfrespect, hun rust, voor het bezit - het alleenige jaloersche bezit, van de vrouw op wie ze verliefd zijn. Jaloezie is een instinct, elementair als de drang om te leven en de vrees voor de dood. Liefde en jaloezie vullen elkaar aan als licht en duister.’

Het gelukte Puck niet meer om haar gedachten te dwingen. Een hel waren haar slapelooze nachten en zelfs hier, in de zenuwachtige opgeschroefde drukte van het bedrijf, stonden aldoor kwellende beelden op de achter-

grond bij alles wat ze zei of deed. Han met zijn sterk, warm temperament en Lily de bleeke koele hortensia. God, hoe kòn Lily - terwijl ze zei zielsveel van hem te houden. Och, ze hadden het immers door de eeuwen heen geweten, de zwakke onderworpen vrouwen, dat dáár en daar alleen hun macht over de mannen lag - -

Achter de groote paravent ontdeden de essayeuses Lady Colmart van haar baljapon en hielpen haar in een pyama van rood satijn met zwaar goud Chineesch borduursel. Het duurde lang en Puck zag hoe het oude hoofd van de Lord van moeheid, warmte en verveling dommelig voorover zakte. Hij bemerkte het niet toen zijn bruid eindelijk, triomfant en bekoorlijker dan ooit, weer tusschen de spiegels trad. Maar Panatelli benutte het oogenblik, hij trad dicht voor de jonge vrouw en toonde haar ijverig aan mouwen en breede ceintuur de details van het kostbaar handwerk; zijn glimlach lokte, zijn donkere verleidersoogen speelden hun spel. En die van het jonge mooie kind stonden opeens niet langer koud en hard maar groot, wijd en geboeid zagen ze in de zijne. Haar roode zinnelijke mond sprong open - -

Zoo ging het spel van lokken en veroveren door heel de wereld. Sex-appeal - zoo had Puck eenmaal Lily naar Han zien kijken, die laatste avond op de boot, onder het licht van de booglamp op het achterdek. En weer sloopen visioenen als spooksels nader, namen bezit van haar geest voor ze het zich bewust werd. Beelden van Lily en Han - Lily, klein teer en aanhalig in Han's armen. En Han's hunkerende handen om Lily's fijne zwaarmoedige gezichtje - -

De oude heer op de sofa opende plotseling zijn oogen en zijn hoofd hief zich met een booze ruk.

‘It's enough,’ viel hij woedend uit; ‘vooruit - maak er een eind aan!’ De glimlach verstarde op het mooie gelaat van de jonge vrouw, zij schrok en kromp als een dier bij een onverwachte slag. Panatelli was reeds terzij getreden, hoffelijk en correct boog hij ten afscheid, glimlachend en zelfbewust als bemerkte hij niets van Lord Colmart's jaloezie. De bruid ging naast haar ouden bruigom op de sofa zitten en trachtte zijn boosheid met vleiende gebaartjes en lieve woordjes te verdrijven.

‘En toch zijn ze slaven,’ dacht Puck met hoonende bitterheid.

Panatelli zette zich achter het leege vlak van zijn groote schrijfbureau nadat hij een der wijde lage fauteuils voor Elisabeth had aangeschoven. Zij herinnerde zich tot in de kleinste details haar eerste bezoek in deze kamer, hoe bevangen, bijna verlegen zij zich toen gevoeld had. Later had ze nooit meer in een dier fauteuils gezeten, doch altijd op een tabouret die terzij stond, ijverig en nederig, gewapend met een schrijfbloc en gehoorzaam wachtend. Doch in de laatste maanden, wanneer er besprekingen te voeren waren, was Panatelli bij haar in haar kantoor gekomen.

‘Ik heb een ernstige kwestie met u te behandelen,’ begon hij terwijl hij de presse-papier van jade het balanceeren op zijn hand en zij overdacht of zij hem nu goed genoeg kende om hem te verzoeken die snobbistische obsceniteit te verwijderen. ‘Er is een brief van de advocaat van madame Rose. Zij heeft, op advies van haar geneesheer, de wensch te kennen gegeven om de vennootschap met mij te verbreken, zij wil weggaan uit Parijs en zelve een Maison de Haute Couture openen in Cannes of Biarritz.’

Puck's vage aandacht werd plotseling geboeid. Zij wachtte in spanning op wat ging komen.

'Ik betreur dat natuurlijk ten zeerste, madame Rose en ik hebben deze zaak samen opgebouwd - maar ik kan toch niet ontkennen, dat ik tegen haar terugkomst erg heb opgezien. Ik heb mij de laatste maanden kunnen gewennen aan een samenwerking, die zooveel rustiger is - zooveel kameraadschappelijker.'

Zag hij de glimlach, die haars ondanks om haar strakgetrokken mond gleed? Het woord 'kameraadschap', waar het Panatelli's verhouding tot een vrouw betrof? Hij sprak er snel over heen. 'De plaats, die madame Rose vrijgeeft, bied ik u. Een compagnonschap, voorloopig voor de tijd van vijf jaren.'

De gedachten stormden door Puck's hoofd terwijl de man tegenover haar voortsprak met zijn bloemrijke woordkeus, waaraan zij reeds zoo gewend was, dat ze het geaffecteerde ervan nauwelijks meer bemerkte. Hij toonde zijn gewone pijnlijke tegenzin bij het noemen van cijfers, maar toch sprak hij van haar salaris en het percentage in de winst waarvan ze een deel als bedrijfskapitaal in de zaak zou moeten laten. Commissarissen van de vennootschap waren door hem gepolst, zij hadden eenig bezwaar geopperd omdat madame een vreemdelinge was en niet, als madame Rose, in het vak der Haute Couture was opgegroeid. Maar door haar prestaties van de voorbije maanden had zij bewezen, dat zij op den duur volkomen geschikt zou zijn voor de moeilijke en verantwoordelijke taak.

Voor een oogenblik verdrong triomf, blijdschap, voldoening alle andere gedachten. Menigmaal had Puck zich afgevraagd wat haar positie zou worden wanneer madame Rose terugkwam, aan deze mogelijkheid had ze nooit durven denken. Dus niet meer voor tijdelijk

zou ze hier aan het hoofd staan, niet meer als remplaçant van een zieke. Groote belangrijke arbeid zou het doel van haar leven worden. Nu kreeg ze de mogelijkheid om al haar gaven te benutten, de macht om op te bouwen, te vernieuwen, te verbeteren. Een positie, zoo verantwoordelijk als van den leider van een fabriek, van een groot bankbedrijf, en o - ze voelde dat ze het zou kunnen! Het zou haar zelfstandig en onafhankelijk maken, ze kon een mooi flat bewonen in een goed rustig quartier en haar eigen auto bezitten en 's zomers een klein buitenhuis huren in Passy of St. Germain of Boulogne.

'Ik begrijp,' zei Panatelli, 'dat er een moeilijkheid voor u zal zijn in het teekenen van een contract voor vijf jaren. Uw echtgenoot zal daar wellicht bezwaren tegen maken.'

Het dreef Puck's gedachten plotseling naar de werkelijkheid terug. Zij behoefde immers niets meer aan Han te vragen. De voortdurend dreigende moeilijkheid bestond niet meer, dat zij, wanneer hij werd overgeplaatst, haar werk zou moeten opgeven. Lily kon met hem gaan waarheen Lagrange hem dirigeerde, naar Algiers of Bordeaux of naar die waterplas ergens in Zuid-Holland, waar de haven voor vliegbooten gebouwd zou worden. Een wonderlijke samenloop, thans wenschten zij allebei hun vrijheid. Zoo kon de scheiding snel en zonder pijnlijke conflicten worden voltrokken. Zij zag op en keek recht in Panatelli's scherp onderzoekende oogen. Wat begreep hij? Raadde hij dat het mis was met haar huwelijk? Haar trots sprong teweer. 'U begrijpt, dat ik hierover na moet denken - moet overleggen;' zei ze koel. 'U staat me wel toe u over enkele dagen mijn antwoord te geven?'

'Zooals u wilt, madame.' Weer moest ze denken

aan de eerste maal toen ze hier tegenover hem had gezeten en hij in haar eisch tot een bedenktijd met dezelfde koele hoffelijkheid had toegestemd. Toen was het voor haar niet veel anders dan een spel geweest - zij had het 'baantje' aanvaard uit verveling, om een teveel aan vrije tijd te vullen, om wat meer geld te kunnen spendeeren aan pretjes en kleeren. Nu ging het om een groot belangrijk besluit, dat heel haar verder leven veranderen zou.

Panatelli stond plotseling op, hij kwam naar haar toe en met zijn handen steunend op de rug van haar stoel boog hij zich naar haar over. Een vertrouwelijkheid, die hij nog nooit gewaagd had en die zij vroeger zeker niet zou hebben geduld.

'Wat ik u hier aanbied, is een kans uit duizende,' zei hij met zijn zachte zangerige stem; 'Chef van het Huis Panatelli - kabinetchef in het rijk van de Haute Couture. Ik weet, dat u het heel ver brengen zult, madame. U bent niet alleen knap en energiek maar u bent in staat het zakelijke van het persoonlijke gescheiden te houden. Dat kunnen andere vrouwen niet...'

Ze trachtte haar oude hooghartige spottoon te hervinden. 'Tot de èchte vrouwen hebt u mij nooit gerekend.'

Maar hij bleef zeer ernstig. En aldoor stond hij gebogen over haar stoel, zoo dicht bij haar, dat het haar onrustig en onzeker maakte.

'Ik had nooit een vrouw als u ontmoet,' zei hij met nadruk. 'Ik meende, dat u een van die moderne gestudeerde dames moest sijn, die alle zwakheden van het hart onder het bedwang van haar verstand houden. Ik had een groote be wondering voor uw werkkracht maar ik zag u nooit - vergeeft u mij als ik het eerlijk zeg - als een van de zwakke gevoelige sekse.'

Waarom vond ze nu haar oude overwicht niet? Een klein scherp zinnetje om hem op zijn plaats te zetten? Waarom spon die weeke zangerige stem haar ditmaal machteloos in?

'Totdat ik verleden week de eer had u in het gezelschap van uw echtgenoot te ontmoeten. De vorige dag had u mij voor het eerst zijn naam genoemd, dat intrigeerde mij - ik had mij nooit voorgesteld dat u getrouwd was. Vergeeft u mij, dat ik daarna nieuwsgierig ben geworden en uw zuster Kitty een paar vragen heb gesteld. Van haar heb ik gehoord dat hij de liefde uit uw jeugd is, dat u jarenlang op elkaar gewacht hebt, totdat hij zich in Indië een positie had verworven en u toen met hem mee bent gegaan naar een kleine afgelegen plaats in de binnenlanden van Sumatra. Dat heeft mij diep getroffen. Een vrouw als u, met zulke aanleg en zulke mogelijkheden - een vrouw die geboren is om in de wereld een eerste plaats te vervullen en die zulk een offer voor haar liefde brengt,'

Het was alles gewikste vleierij. De handigheid van den ervaren Don Juan, die elke zwakheid en ijdelheid der vrouwen kende. Maar ach - het was precies waaraan ze behoefte had na al de ellendige vernedering, de miskenning, de twijfel aan zichzelve. Een koestering werd die warme bewondering en genegenheid na de kille verlatenheid van de laatste dagen. Alleen wenschte ze, dat hij van haar stoel zou weggaan en niet zoo dicht over haar bleef heengebogen. Ze wou hem niet verraden hoe verward en onzeker hij haar maakte.

Doch hij veranderde zijn houding niet. 'U vraagt tijd om te overleggen. U wilt uw echtgenoot raadplegen. Maar ik bid u madame, doet u hem inzien hoe belangrijk de positie is, die ik u hier aanbied. Een kans, die u stellig nooit meer geboden wordt.

Wanneer een van u beiden een offer moet brengen - sta mij toe dat ik het ronduit zeg - dan moet niet u het ditmaal zijn.'

Er waren tranen in Puck's oogen gesprongen. 'Het persoonlijke van het zakelijke onderscheiden,' trachtte ze zich voor te houden. Maar tegelijk dacht ze: 'nu heeft hij mijn zwakke plek gevonden, nu helpen mijn spot en hooghartigheid niet meer.'

Zij maakte een beweging om op te staan en hij trad dadelijk opzij. Maar toen ze voor hem stond, greep hij met een impulsief gebaar haar hand en hief die omhoog. Ze voelde de lange veelzeggende druk van zijn lippen en dacht hoe de eerste maal het vage gebaar waarmee hij een handkus schetste haar bijkans beleedigd had. Zijn donkere gladde hoofd, zijn interessant exotisch gezicht was vlak onder het hare en ze realiseerde hoe anders ze hem was gaan zien sinds ze naast hem gestaan had in zijn atelier en hij haar zijn wonderlijke scheppingsverrukking had meegedeeld. Hij murmelde: 'Ik beloof dat ik alles zal doen opdat u zich hier gelukkig zult voelen.' En zij dacht: 'Als wij nu in elkaars oogen kijken is het met mijn beheersching gedaan -'

'Ik zal u mijn antwoord over drie dagen geven,' beloofde ze terwijl ze haar hand uit de zijne trok en snel uit de kamer ging. Terwijl ze langs de kale trappen naar beneden liep trachtte ze haar kalmte te herwinnen. Ze hoonde zichzelf. De plaats was blijkbaar vacant? Plaats nummer zooveel in het groote hart van Panatelli.

Maar voor het eerst sinds vele dagen, had ze het radeloos besef van eenzaamheid en verlatenheid verloren. Voor het eerst vielen er weer kleuren door het prisma van een grauwe wereld. Waarom zou ze hem uit de weg gaan? Het lag in de loop der dingen. Ze was vrij - vrij om de liefde te nemen die zich bood. Liefde?

Neen, ‘1'amour’ in de banale Fransche beteekenis. Een avontuur, een experiment, een vuuf, dat niet verwarmt. Als vroeger, als voor haar huwelijk. Plotseling stond ze stil op de trap en haar armen vielen zwaar en slap langs haar neer. Herinneringen drongen toe, oppermachtig. ‘Ik zou het niet meer kunnen,’ wist ze. ‘Nu ik het echte heb gekend, ècht van een man heb gehouden zou ik het surrogaat niet meer verdragen.’

‘Ik inviteer je voor een lunch in het Pavilion d'Armenonville,’ zei Puck die middag tot Kitty. ‘Ik heb je wat te vertellen waar je van op zult kijken. Het is veel te prachtig weer om in dat duffe zaaltje van de Cuisine Normande te zitten en daar ik geen zin heb om in zoo'n oude schokkende taxi door het Bois te rijden, zal ik St. Didier opbellen om een goede wagen te zenden.’

Kitty floot veelzeggend tusschen haar tanden. ‘'t Schijnt jou voor de wind te gaan. De geheime dienst heeft gemeld, dat je vanmorgen wel een uur in de studio van den meester hebt vertoefd.’

‘Precies. En onderweg zal ik je vertellen wat zich daar heeft afgespeeld.’ Puck deed verslag van Panatelli's voorstel en Kitty bleek er gansch en al door geïmponeerd. ‘Het is geweldig. Je kunt alles van die positie maken. In Parijs draait immers alles om de kleeren van de vrouwen. De Grands Couturiers zijn er gezien en populair als de sterren van de revue of de opera. Madame Rose hield er niet van om in de wereld te komen, ze leefde teruggetrokken en heel eenvoudig. Maar iedereen weet, dat ze in de laatste vijf jaar een fortuin heeft verdiend.’

‘Dan beginnen we op het crediet van de toekomst vandaag met caviaar!’ Puck trachtte zich luchtig en

voldaan te voelen. Ze had de vaste wil om voor dit uur tenminste alle twijfel en moeilijkheden te vergeten. Ze vertelde opgewekt van allerlei plannen en veranderingen, die ze in haar hoofd had.

'Maar je man?' verwonderde zich Kitty, terwijl ze langzaam en met de zorg der ervaren gourmande de kostbare lekkernij zat te genieten. 'Hij zal toch nooit goed vinden, dat je je voor vijf jaar verbindt. Stel dat hijzelf weg zou moeten uit Parijs.'

'Han en ik zullen binnenkort gaan scheiden.' Na een aarzeling zei Puck het rustig en terwijl ze het zich hoorde uitspreken, zoo zakelijk of het reeds lang beslist en geregeld was, bedacht ze, dat ze een week geleden de mogelijkheid als volkomen onzinnig zou hebben verworpen.

'Zoo - komt het er toch van.' Kitty aanvaardde de mededeeling met een nuchterheid, die de ander ontstelde. 'Och, niemand heeft ooit verwacht, dat dat huwelijk van jullie duurzaam zou zijn. Jullie passen niet bij elkaar.'

Puck voelde het bloed heet in haar gezicht, een heftig verweer drong naar haar lippen, de woorden klonken haar als een beleediging. Waarom -? beheerschte ze zich. Wat Kitty daar uitsprak was immers de opvatting van heel haar familie. En naar Kitty's begrippen was een scheiding even 'gewoon' en 'gemakkelijk' als het aangaan van een huwelijk of het eindigen van een liaison.

'Jammer,' zei het jonge meisje een oogenblik later, terwijl ze wachtten op een kostelijke langouste, die op de caviaar zou volgen, 'dat ik van jouw oppergezag bij Panatelli niet meer profiteeren kan. Ik ben namelijk besloten er de volgende maand weg te gaan.'

'Waarom in 's hemelsnaam? Je bent persona-grata onder de mannequins. Sinds mademoiselle Ariane weg

is laat hij je zijn mooiste creaties dragen. Je zult toch dunkt me moeilijk een betere positie kunnen krijgen.'

'Ik ga weg uit Parijs. Naar Dresden, studeeren aan de dansschool van Mary Wigman. Veel heb ik niet gespaard want het leven hier is verschrikkelijk duur als je een beetje plezier wilt hebben. Maar een half jaar kan ik het wel uitzingen en in die tijd hoop ik wat te bereiken.'

Verbaasd en onderzoekend keek Puck naar het mooie hooghartige gezichtje tegenover haar. Kitty had de laatste maanden niet meer over haar dansen gesproken. Puck was overtuigd geweest, dat ze het er heelemaal aan gegeven had. Ze was veel uitgegaan met een club luidruchtige plezier makende Amerikanen en ze had Panatelli's meest gedurfde toiletten door alle dure nachtgelegenheden van Parijs gedragen.

Voorzichtig vorschte ze: 'Is het niet gevaarlijk opeens een heel andere dansmethode te gaan volgen?'

'Er wordt daar uitstekend gewerkt. In zuiver plastische danskunst heeft Wigman meer bereikt dan Duncan. Haar dansgroep heeft op het oogenblik groot succes. Ik heb daar goede kansen.'

'Kit, er is een andere reden. Wil je hem mij niet vertellen?'

Kitty blies in het gloeiende kopje van haar cigaret. 'Waarom niet?' zei ze onverschillig. Haar gezicht stond koel beheerscht, maar haar groote prachtige oogen met de zware wimpers keken langs Puck heen met een diepe triestheid.

'Ik wil een streep zetten. En opnieuw beginnen. Daarom is hier weggaan het eenige.'

'Liefdesgeschiedenis?'

'Als je het zoo noemen wilt.'

'Die mooie blonde jongen? De secretaris of zoo iets van Mrs. Seymour Bell?'

‘Het “of-zoo-iets” is prachtig,’ constateerde Kitty met een bitter lachje. ‘Zeg maar gerust de gigolo van Mrs. Seymour Bell. Bij Panatelli noemt iedereen hem zoo.’

‘Goddank, dat je aan die verhouding een eind maakt, Kit. Ik heb er een paar maal wat van meenen te snappen en dan telkens het gevoel gehad, dat ik er met je over moest spreken. Maar we zagen elkaar altijd zoo vluchtig in een restaurant of een tearoom. Er was eigenlijk nooit rustig gelegenheid.’

‘Het wàs geen verhouding,’ zei Kitty kortaf.

Jokte ze? Weer keek Puck haar onderzoekend aan en plotseling herinnerde ze zich hoe veranderd ze Kitty had gevonden toen ze haar hier in Parijs na jaren terugzag. Toen had haar bij het uitdagende ijdele meisjesmooi een fierheid getroffen, een beheersching, een rustig zelfbesef. Maar dat was al weer langer dan een jaar geleden.

‘Ik houd van hem. Voor de eerste maal in mijn leven was het de echte liefde. En hij houdt ook van mij. Verschrikkelijk veel. Daarom heb ik gewild, dat hij dat ellendige baantje op zou geven en mij trouwen.’

Puck had een verschrikt gebaar. ‘Groote hemel! Als je dat vader en moeder had aangedaan! Er is toch nog zoo iets als noblesse-oblige, Kit! Eerbied voor de oude eerwaardige naam Coornvelt.’

‘O, wat dat betreft!’ Kitty hervond opeens weer haar bakvischachtige branie van vroeger, haar fijne neusje snoof parmantig in de wind. ‘Hij is een graaf. Behoort tot een van de oudste families van Frankrijk, die hun geld tot de laatste cent hebben verloren. Hij was luitenant bij de cavalerie en heeft een heele rij oorlogsonderscheidingen. Maar hij had niets geleerd dan sport en dansen en vreemde talen en goede manieren. Er zijn er hier zooveel als hij. Ze zijn diep te beklagen.’

Puck wou haar schampere spot niet toonen. Goddank, dacht ze weer, dat er van dat krankzinnige huwelijk niets komt. Hoe zou die deftige mieneer aan de kost moeten komen? ‘Je zegt, dat jij het hebt uitgemaakt?’

‘Eerst wou hij van trouwen niets weten. Hij kon niet buiten zijn luxe leven, hij vond een huwelijk tusschen moderne menschen als hij en ik een onzinnigheid. Toch - ik hàd hem zoover. Hij zou zijn baantje bij Mrs. Seymour Bell opgeven en een vriend met relaties kon hem in een automobielzaak plaatsen. Maar hij wou niet beloven dat hij mij in ons huwelijk trouw zou zijn.’

‘Me lieve kind! Dat bewijst toch alleen dat hij eerlijk is en zichzelf kent en niet begoochelt. Geen man kan daarvan zeker zijn.’

‘En waarom niet?’ viel Kitty uit, heftig en hartstochtelijk opeens. ‘Als ik, van mijn kant, hetzelfde beloof? Dat wil je toch wanneer je ècht van elkaar houdt en overtuigd bent, dat het de groote liefde is. Of dacht je, dat ik het andere zou willen, dat armzalige surrogaat, een van die oppervlakkige gemakkelijke “verhoudingen” die ik al die jaren om me heen heb gezien en waarvoor ik zoo'n verschrikkelijke minachting, zoo'n haat en walging heb gekregen. Als hij niet net als ik, vast overtuigd is, dat het voor altijd is, for better and for worse, als we niet allebei vast en heilig gelooven, dat we elkaar trouw zullen zijn - dan is het het ware niet - en dan is het niet de moeite waard om er mijn jeugd en mijn idealen voor te geven.

Waarom lach je Puck? Ik weet wel, dat jij over al die dingen heel anders hebt gedacht. Jij bent jong geweest in een tijd waarin de vrouwen, de jonge vooral, geen illusies en idealen meer hadden, waarin ze niet veel groots en heerlijks van de liefde verwachtten. Jij geloofde niet in trouw-in-het-huwelijk, dat heb je ons

vroeger dikwijls genoeg verteld en de liefde was voor jou een experiment, dat je beleven en weer vergeten kon. Terwijl de meisjes van tegenwoordig - -'

'Och Kitty! Je doet of je minstens een kwart eeuw jonger bent dan ik.'

'En 't zijn maar zes jaren! Het lijkt weinig, maar ik verzeker je dat mijn generatie anders is dan de jouwe. Wij hebben weer idealen, wij gelooven weer aan kuischheid en trouw. En al verven we onze lippen en dragen opzichtige kleeren en leven midden tusschen het uit de band geslagen plezier, we zijn toch anders, heel anders dan die andere. We weten dat de vrijheid om predes te doen en te laten wat je wilt, volstrekt niet zoo heerlijk en gemakkelijk is als we vroeger dachten. Vrijheid is verschrikkelijk moeilijk wanneer je jong bent en jezelf niet naar de kelder wilt helpen. Maar we zijn tegenwoordig geen dorame schapen meer, we kennen het leven, we weten zoo verschrikkelijk goed wat er in de wereld te koop is en daarom kunnen we zoo sterk staan.'

'Ach! Wat weten jullie, wat kennen jullie! Niemand kent werkelijk het leven zoolang hij jong is.' Puck dacht het - sprak het niet uit, ofschoon haar verstand Kitty's woorden heftig verwierp. Zeker, koele temperamenten konden zich beheerschen, maar wie eenmaal de storm van een groote hartstocht over zich heen voelde gaan -, kon die 'sterk' zijn? Toch, koel van temperament was Kitty zeker niet, maar wilskrachtig, als haar moeder, als Puck zelve, doorzettend wat ze zich eenmaal in haar hoofd had gesteld.

'Begrijp je nu, dat weggaan voor mij het beste is? Misschien zal hij mij verschrikkelijk missen en diep ongelukkig zijn en daardoor inzien, dat wij toch niet zonder elkaar kunnen leven. Of misschien zal hij mij

in een paar weken vergeten voor een ander. En als hij dàt kan, dan ibewijst hij daarmee, dat het toch niet het ware zou zijn geweest - toch niet het groote. Daarmee zal ik me dan troosten en het voorloopig zonder liefde stellen.'

'Voorloopig! Gelukkig blijf je optimist, Kit!' Puck lachte met een gevoel van bevrijding. Op stuk van zake bleek Kitty's drama zoo ernstig niet. Maar toch - haar oogen verrieden veel meer droefheid dan haar woorden en wàt ze daareven zei, had wel heel echt, wel heel overtuigd geklonken.

Haar zusje had het onafscheidelijk poederdoosje weer voor den dag gehaald. En ze verfde zich de mooie lokkende lippen donker rood.

'Al geloof ik aan een groote liefde,' zei ze, 'daarom geloof ik nog niet aan een enkele door de hemel voorbestemde bruidegom.'

Lang bekeek ze zich in haar spiegeltje, onderzoekend, critisch en voldaan. 'En al heb ik verdriet door de liefde,' besloot ze, 'ik zal stellig niet sterven aan een gebroken hart.'

Drie en twintigste hoofdstuk.

- - - - - - - - - - - - - - - 'Je ziet hieruit, Han, dat wat Panatelli mij aanbiedt, buitengewoon is. Een kans, die mij zeker geen tweemaal in mijn leven wordt geboden. En zijn voorstel komt op een merkwaardig oogenblik. Een paar dagen geleden was Lily bij mij. Ze heeft me gevraagd van je te scheiden opdat jij en zij kunnen trouwen. Ik veronderstel, dat ze het je al geschreven heeft en er bij gezegd welke voorwaarde ik toen stelde. Maar ik zal jullie niet dwingen tot die "proef". Lily houdt van jou op haar manier, vrouwen als zij en ik leven in zoo'n totaal verschillende gedachten-wereld, dat we elkaars inzichten en principes wel nooit zullen begrijpen. Vermoedelijk past Lily heel wat beter bij jouw ideaal van huwelijksleven dan ik ooit heb vermocht. Daarom stel ik je voor, laten we uit elkander gaan, dat is voor ons allebei het beste. Wanneer ik Panatelli's aanbod aanvaard, moet ik me voor vijf jaar binden en dat zou onoverkomenlijke moeilijkheden geven wanneer ik je vrouw bleef. Het lijkt me niet waarschijnlijk, dat Lagrange je nog lang op het proefstation in Argenteuil zal houden. Vermoedelijk biedt hij je binnenkort een plaats aan een van zijn filialen en dan zou ik toch niet met je mee kunnen gaan. Want het werk bij Panatelli is mij lief geworden, ik zou het niet

meer willen missen. Al heb je het mij niet gezegd, ik heb wel begrepen, dat voor jou het voorbije jaar niet voldaan heeft aan je groote verwachtingen. Het heeft me verdriet gedaan dat je er zoo zwijgzaam over bleef, maar ik begreep wel, dat het je moeilijk viel er over te spreken, juist omdat het mij zoo voor de wind ging. Met Lily zul je veel meer vrij zijn, het is voor haar geen bezwaar om overal met je heen te trekken, je zou zelfs naar Indië terug kunnen gaan, waar je je altijd zoo gelukkig en op je plaats hebt gevoeld.

Misschien hadden de menschen gelijk, Han, die je waarschuwden toen je met mij wou trouwen, evengoed als de andere, die tegen mij zeiden, dat een vrouw met zoo'n vrijgevochten zelfstandige aard zich niet door een huwelijk moest binden. Maar al gaan we uit elkaar, er behoeft immers geen jaloezie of wantrouwen tusschen ons te zijn en zeker geen vijandschap. Wanneer je terugkomt, zullen we rustig de zakelijke dingen bespreken en zorgen dat we goede kameraden blijven - -'

Het was zeer laat. Geen geluid kwam meer van buiten, achter bijna alle vensters van de hooge grijze huizen aan de overzij was het licht gedoofd. Puck rekte haar moede rug, legde even haar handen tegen haar gloeiende pijnende oogen. Zocht dan de snippers bijeen van tallooze beschreven en verscheurde vellen. Koud en zakelijk was haar brief tenslotte geworden, nadat ze geprobeerd had, uren achtereen, het verwikkelde moeilijke neer te schrijven. Ze had uitleg willen geven, vragen stellen, voorwaarden opperen. - Ze had zich willen beroepen op de voorbije gelukkige jaren, op zijn eigen vast vertrouwen in de standvastigheid van hun liefde. Och, wat zou het alles voor zin hebben! Een man vast willen houden, die zijn vrijheid begeert, hoe klein en

zielig en dom had ze altijd de vrouwen gevonden, die dat probeerden! Deze kalme zakelijke welwillende brief zou ze verzenden, want natuurlijk zou Lily hem vroeger of later lezen. Alles wat gezegd moest worden, stond erin.

Hoe laat was het? Over eenen. De laatste buslichting was lang voorbij. Het zou nutteloos zijn hem nu nog te posten, morgen als ze naar haar werk ging kon ze hem meenemen. Maar ze schudde plotseling haar hoofd en nam hem vastbesloten in haar handen. Neen - niet die brief hier laten liggen en zichzelf nog een kans geven. Want voor de nacht - de kwellende donkere uren zonder slaap - en veel veel erger nog, voor de grauwe troostelooze dageraad, hield ze geen beheersching, geen geestkracht of inzicht meer over. Dan zou er stellig een oogenblik komen, dat ze op zou vliegen uit de doffe warmte van verkreukte lakens en kussens om de brief te grijpen en hem te verscheuren. En misschien een andere te schrijven- een paar woorden maar, een radelooze kreet: ‘Han, blijf bij mij - ik kan je niet missen!’

Neen, ze zou nu nog naar de bus gaan, twee straten ver, de wandeling zou haar goed doen. Hoed of mantel had ze niet noodig, het was een warme avond, het licht in de hall hoefde ze niet op te knippen, ze vond het slot op de tast. In het schemerig schijnsel, dat door de geopende deur van de kamer viel, lichtte iets wits achter het ruitje van de brievenbus. Ze zou het eruit halen als ze terugkwam. Ze stond al buiten in het trappenhuis, haar hand liet de deurspalt los, opdat het slot dicht kon vallen, toen het haar werd alsof iemand haar bij haar schouder greep en haar dwingen wou zich om te keeren en terug te gaan. Ze verweerde er zich tegen. Zooiets was overspanning, overmoeheid. Rustig ging ze de trappen af, de twee verlaten donkere straten

door. Een jonge man trad tegelijk met haar voor het blauwe kastje en fluisterde een geheimzinnig voorstel terwijl ze haar enveloppe in de spleet duwde. Toen ze haar appartement weer binnenkwam, knipte ze het licht op en nam het stapeltje uit de brievenbus. Tusschen een paar couranten en wat drukwerk lag een brief van Han. De eerste, die hij haar uit Algiers geschreven had. Ze vocht seconden lang tegen een donkere angst om hem te openen.

'Ik heb aan Lily geschreven, dat het uit moet zijn tusschen haar en mij. Ik hoop, dat ik haar duidelijk heb gemaakt waarom het zoo moet en niet anders kan. En ook, dat ik het uit vrije wil besloten heb en niet meer van gedachten zal veranderen. Het heeft me een groote strijd gekost, vrouw, want telkens zag ik voor me hoe ongelukkig en diep bedroefd zij en die twee kinderen zullen zijn en dan scheen het me, dat ik nooit de moed zou kunnen vinden. Ik kan de dingen niet zoo goed formuleeren als jij, maar nu ik het beslist heb, voel ik me als iemand die maandenlang een zwaar gewicht heeft meegedragen en er eindelijk van bevrijd is. Dat gewicht was mijn schuldgevoel jegens jou. Misschien was het zoo verschrikkelijk zwaar omdat je zoo wijs en verstandig was, mij vrij liet en geen enkel verwijt deed. En mij geholpen hebt als een kameraad, toen ik het bijna aan Corry had verraden.

Ik weet, dat Lily bij je is geweest, ze schreef me een nauwkeurig verslag van jullie onderhoud, de dingen, die jij toen gezegd hebt, hadden haar diep geschoktengegriefd. Ze was overtuigd, dat hetgeen tusschen jullie was voorgevallen ook voor mij de doorslag zou geven. Het gáf de doorslag. Want haar brief was eenigszins een ultimatum en voor het eerst heb ik toen de dingen werkelijk onder

de oogen durven zien. Al die maanden, sinds de avond in Lily's huis toen het begonnen is, heb ik mezelf niet willen bekennen dat ik op een hellend vlak stond en er een oogenblik moest komen waarop het zoo niet langer door kon gaan en ik zou moeten kiezen.

Ik wil heelemaal eerlijk tegen je zijn, wat ik voor Lily voelde was sterker dan ik besefte, het is me nog aldoor een verschrikkelijk verdriet, dat ik haar en dekinderen niet meer zien zal, dat ik hen in de steek laat, zoo voel ik het. Maar toch, ik kàn niet anders, want ik hoor bij jou en ik zou jou nooit kunnen missen. Mijn hart is van jou, dat vind jij misschien banaal uitgedrukt, maar ik weet geen andere woorden om het te zeggen. Bij Lily had ik nooit dat vrije rustige vertrouwde gevoel, dat van 't begin af aan bestaan heeft tusschen jou en mij, bij haar wist ik in mijn diepste hart altijd dat ik op mijn hoede moest zijn. En het zachte en afhankelijke, dat me zoo aantrok, me zoo sterk vasthield, heeft toch dikwijls een soort van vrees, soms zelfs van vijandigheid gegeven.

Vrouw, ik vraag niet of je me wilt vergeven, dat klinkt zoo theatraal. Ik vraag je alleen: laten wij samen opnieuw beginnen, zooals ons goede veilige samenleven van vroeger was, dat jij onze “saamhoorigheid” noemde.

Ik moet voorloopig nog contact met Lily houden, ik moet allerlei voor haar regelen. Ik kan haar niet opeens voor al haar moeilijkheden alleen laten staan. En ik zal haar ook nog een keer met geld moeten helpen. Ik weet, dat jij weinig vertrouwen in menschelijke standvastigheid hebt, maar uit deze brief moet je toch voelen, dat ik niet meer veranderen zal en ik de strijd voor mezelf heb uitgevochten.

Pas aan het einde van de week kan ik weg uit Algiers

en voor ik thuis kom wil ik met Lagrange spreken. Ik wil hem dwingend vragen met zijn plannen voor den dag te komen, zoodat ik weet waar ik aan toe ben. Ik vrees, dat het weinig verheugend is wat hij voor mij in petto houdt. Maar wat komt dat er op aan wanneer het weer goed is tusschen jou en mij en wij weer samen de toekomst tegemoet zien. Dan zijn geld en carrière immers bijkomstigheden. Dan doet al het andere er zoo bitter weinig toe - - -'

Twee slordig volgeschreven vellen, vol doorhalingen en tusschenvoegingen. Het was geen rustige weloverwogen brief. En onmiddellijk stond in Puck's gedachten, zin voor zin, woord na wel overwogen woord, de koele zakelijkheid van de hare. Háár brief, die ze daareven geppst had, die ze niet meer kon achterhalen. Maar een telegram kon ze hem zenden, nu dadelijk, hij zou haar gezindheid begrijpen aan de enkele woorden, die zeiden met hoeveel vreugde ze hem verwachtte. En ze kon er het dringend verzoek bijvoegen om haar brief, zoodra hij die ontving, ongelezen te verbranden. Het was haar of zijn diepe warme stem opklonk uit die bijeengezochte moeilijke woorden, of voor het eerst weer, na lange tijd, de kamer vervuld was van zijn sfeer, van zijn blijmoedige dierbare aanwezigheid. Hij kwam bij haar terug - zij had de strijd gewonnen. Maar er stond dreigend iets op de achtergrond, dat tot voorzichtigheid dwong. Ze mocht zich niet overgeven aan het geluk, dat uit die brief naar haar toekwam. Neen, ze zou hem niet telegrafeeren, want wat ze hem vanavond geschreven had, moest hij lezen. Hij moest weten, vóór hij bij haar terugkwam, dat nog niet al hun problemen waren opgelost, al had hij besloten met Lily te breken. Wat nu

nog te bespreken viel, was een levenskwestie als het andere. Het zou moeilijk voor hem zijn om dat te begrijpen, een man kon het werk van een vrouw nu eenmaal niet even belangrijk vinden als het zijne. Maar Panatelli had gelijk. Han moest dat inzien. Wanneer ditmaal een van hen beiden een offer zou brengen, moest hij het zijn -

Han had in de middag, uit Argenteuil, een telegram naar het Huis Panatelli gezonden om zijn vrouw te melden, dat hij die avond thuis kwam. Toen Elisabeth na het sluitingsuur haar appartement binnentrad, stonden zijn valiezen in de hall, zijn jas en hoed lagen er over een stoel. Aan de aanwezigheid dier vertrouwde dingen realiseerde ze met een gelukgevoel dat smartte, hoe groot de eenzaamheid der voorbije dagen geweest was.

Hij stond bij zijn bureau, dat slordig vol pas geopende brieven lag. Onder de groenomkapte studeerlamp brandde licht, hoewel het buiten nog dag was. Hij had het raam niet opgeschoven, in de kamer was het heet en bedompt. Hij keerde zich om en zei 'Hallo!' hartelijk en joviaal, als gold het een begroeting als alle dagen. Dan kwam hij naar haar toe en even, een onderdeel van een seconde, voelde ze zijn aarzeling. Maar hij sloeg zijn airmen om haar heen en kuste haar als zoo vaak in de voorbije jaren wanneer hij na een langere afwezigheid thuiskwam. Het brak voor een oogenblik al haar bange twijfel, het starre gespannen wachten op het moeilijke gevaarlijke dat komen ging - een oogenblik, want in zijn kus voelde zij, dat ook zijn beheersching schijn was en hij even nerveus en onzeker was als zijzelve.

Zij trad van hem weg en zette zich op de sofa, hij

ging weer naar het bureau en kraarnde doelloos in de slordige papieren.

Eindelijk, om de ondragelijke stilte tebreken, vroegze:

‘Wanneer ben je teruggekomen?’

‘Vanmorgen. Met de nachttrein van Marseille. Ik ben dadelijk doorgegaan naar Fromentières. Heb met Lily gesproken. Overmorgen gaat ze terug naar Holland en de volgende maand naar haar broer in Zuid-Afrika. Die heert haar een poos geleden voorgesteld, dat zij met de kinderen bij hem zou komen wbnen. Hij is ongetrouwd en wil dat zij zijn huis verzorgt.’

Zij keek naar hem zonder dat hij het bemerkte. Ze zag de harde beslotenheid van zijn gezicht, dat geen ontroering wou verraden. En zij zag, als met genadelooze helderziendheid, het beeld dat nu in zijn gedachten stond, zijn afscheid van het vrouwtje met het bleeke smartelijke gezichtje en van die twee kinderen van wie hij zoo onzinnig veel gehouden had. Ze voelde een drang naar hem toe te vliegen en met haar armen om zijn hals, haar mond op de zijne, hem weg te halen van die herinnering, naar de werkelijkheid van het oogenblik, naar het geluk-van-hen-samen, dat immers niet verloren was. Maar zij deed het niet, zij moesten eerst beheerscht en rustig samen spreken.

‘Daarna ben ik bij Lagrange geweest. We hebben bijna twee uur zitten praten. Voor het eerst heeft hij mij openhartig een inzicht in de situatie gegeven.’

‘En je een definitief voorstel gedaan?’

Ze zag dat hij draalde. ‘Ja - maar anders dan ik verwachtte. Hij heeft mij uitgelegd, dat hij de fabriek en het proefstation in Argenteuil op deze manier niet langer kan bekostigen, hij wil die allebei overplaatsen naar Algiers waar de loonen veel lager en de productiekosten bijgevolg veel minder hoog zijn. Maar hij heeft

mij niet bestemd voor daarginds. Hij wil mij aan het hoofd stellen van de nieuwe vlieghaven in Holland. Voorloopig alleen hangars en werkplaatsen, maar zoodra de tijden wat gunstiger worden gaat hij er bouwen, een kleine fabriek, die hij geregeld hoopt uit te breiden. En daarvan wil hij mij dan directeur maken, hij heeft me dat nadrukkelijk toegezegd, hij is gesteld op mijn werkkracht en wenscht mij in alle geval aan zijn bedrijf te verbinden.'

Ondragelijk warm en benauwd was de atmosfeer in de kamer. Puck stond plotseling op om een raam te openen, zij zette zich in de vensterbank en voelde een vleug van de ijle avondbries tegen haar heet gloeiend gezicht. Van de straat diep beneden haar klonk het triest geroep van een venter, uit een der geopende ramen van de overzij de jakkerende deun van een gramofoon. Waarom sprak hij nu niet verder? Hij was immers nog niet klaar met wat hij zeggen wou. Hij moest er nog bijvoegen, dat hij Lagrange's voorstel niet had aangenomen. Want hij veronderstelde toch geen oogenblik, dat zij bereid zou zijn daarheen te gaan? Voor goed weg van Parijs. Naar een dorp aan een afgelegen waterplas - niet voor een paar maanden, maar vermoedelijk voor hun heele verdere leven. Het zou immers volkomen onzinnig zijn. Zij had hem in haar brief toch alles duidelijk uitgelegd.

'Ik zou kunnen begrijpen,' vervolgde hij eindelijk moeilijk en toonloos, alsof hij wist, dat zijn woorden in een leegte vielen: 'dat jij bezwaar zou hebben tegen die afgelegen plaats. We zouden in Leiden kunnen wonen, ik kon een motor of een kleine auto nemen en dagelijks heen en weer gaan. Maar er wordt daarbuiten een goed ruim directie-huis gebouwd, dat biedt veel voordeel.'

Haar oogen trokken donker. Meende hij werkelijk, dat het daarom ging? Wilde hij niet inzien, dat haar carrière veel belangrijker, zekerder en lucratiever dan de zijne was? Moest ze hem uitleggen, met duidelijke woorden, dat er maar één mogelijkheid voor hen was om hun samenleven voort te zetten: wanneer hij Lagrange opgaf en hier, in Parijs, uitzag naar een andere betrekking. Voor een ingenieur met een knappe kop waren er immers kansen te over.

Maar toen ze spreken wou en de duidelijke overtuigende uitleg al klaar hield in haar gedachten, werd het of een macht buiten haar bewuste wil haar lippen sloot. Of het oogenblik tot tijdeloosheid werd en haar dwong te zwijgen. Zijn rustige woorden waren schijn. Hij wachtte in bange spanning. Want hij geloofde zelf niet aan haar bereidzijn. Hij stond terzij van zijn bureau, buiten de lichtval van de studeerlamp en een glimp van het vale late middaglicht viel over zijn gebogen hoofd. Zij zag, wat haar vaak de laatste tijd was opgevallen, hoe zijn haar begon te grijzen aan de slapen, maar nooit nog had ze gezien hoezeer zijn gezicht de laatste tijd veranderd was. Al het zonnig blijmoedige scheen uit dat verouderd doorvoord gezicht verdwenen, maar hoe ernstig was het en hoe krachtig-van-willen, - het open gezicht van een goed rechtschapen mensch. En alsof zij nu zijn wezen eerst in waarheid verstond, drong het groot en heerlijk naar haar hart. ‘Ik heb hem lief en hij is bij mij teruggekomen - hij houdt nòg van mij, het kan alles weer goed zijn.’

En zij wist: als ze haar sterke wil inzette, zou ze Han wellicht kunnen dwingen zijn werk op te geven voor het hare. Maar als ze dat deed, zou ze het beste van zijn liefde verkrachten. Want voor een man was het een elementaire wet, dat hij het hoofd moest zijn van

het gezin, dat *hij* het moest zijn, die zorgde en verdiende en in hoogste instantie te beslissen had. En in hoogste instantie ging het voor een vrouw niet om werkkracht of carrière, maar om de drang van haar hart.

En toen viel over Puck's twijfel en weerstand, over al haar bange zorgelijke problemen een wijde blijde verheldering. Het werd als in een benauwde verwikkelde droom, wanneer onweerstaanbaar maar vaag nog en ver, een lichte werkelijkheid zich aanmeldt. ‘Zijn liefde is me het meeste waard,’ wist ze op eenrnaal met aarzellooze stelligheid; ‘zijn liefde zou ik om geen werk of carrière willen missen.’

Ze stond op en ging naar hem toe, ze kwam dicht bij hem staan maar er was een schuwheid in haar handen, die haar weerhield hem aan te raken.

‘Ik zal met je mee daarheen gaan,’ zei ze bijna fluisterend. En terwijl ze de woorden sprak, sprong haar verstand nog eenmaal te weer: Wilde ze het werkelijk? Zou ze het uithouden? Beloofde ze niet meer dan ze kon vervullen? Ze durfde hem niet aanzien, maar haar oogen zagen in verbeeiding hoe nu de spieren van zijn stijfgesloten kaken werkten, hoe snel en nerveus de aren klopten aan zijn voorhoofd, in een hevige ontroering. Dan, in de stilte, die zwaar in de kamer stond, registreerde ze opnieuw de trieste roep van den venter, de jakkerende deun van de gramofoon.

Hij zei eindelijk onzeker: ‘Dat zeg je in een impuls. Je gelooft zelf niet, dat je het zou kunnen. Nu minder dan ooit.’

‘Maar wij zullen kinderen hebben,’ vervolgde ze op dezelfde dringende fluistertoon. ‘Daarmee zal immers alles veranderen.’

Hij antwoordde niet meer. Durfde hij het niet aan? Had ze hem toch verkeerd begrepen?

'Han -' bedong ze eindelijk zijn aandacht, 'waarom zeg je nu niets?'

Hij schudde langzaam zijn hoofd. 'Je zou teveel moeten opgeven. Je wilt het nu, in een élan. Zooals je voor vijf jaar in een élan beloofd hebt om mijn vrouw te worden en met me mee naar Indië te gaan. Toen had ik moed en geloof voor ons allebei. Omdat ik je toen zag zooals ik je wilde en niet zooals je werkelijk bent. Pas sinds het laatste jaar heb ik begrepen wat jij toen terwille van mij hebt opgegeven.'

'Maar nu heb ik moed, Han. Voor ons allebei. Ik goochel me niets voor, ik zie heel goed hoe moeilijk het zal zijn, maar ook - hoeveel geluk het zal geven. Ik weet, dat een groot geestdriftig besluit gemakkelijk te nemen is en kleine dagelijksche overwinningen op jezelf ontzaglijk zwaar zijn. Maar ik weet ook - wanneer ik iets wil, vast en ernstig, met al de kracht van mijn geest, dan kàn ik het. Alleen - het is vroeger altijd een hoogmoedig, eigenmachtig willen geweest en nu heb ik voor de eerste maal deemoed geleerd.'

Weer viel er een stilte, weer gaf Han geen antwoord. Hij vond immers zoo moeilijk woorden, te moeilijker naarmate zijn ontroering grooter was. Maar zijn handen strekten zich naar zijn vrouw, zijn groote wijze teedere handen. Eerst legden ze zich op haar gebogen schouders en dan om haar gezicht, dat hij ophief en waarvan de oogen, bijna blind van tranen, staarden naar het zijne. Toen sloeg hij zijn armen vast, bijna dwingend om haar heen en zijn mond vond de hare met het oude, bijna vergeten, bijna verloren verlangen. En voor Elisabeth viel al de verwikkelde onrust en vrees van weken en maanden weg, voor een gevoel van diepe

wijde vrede. Voor het zeker weten van hun liefde, het heerlijk veilig besef van hun saamhoorigheid, als die morgen, vijf jaar geleden, op het balcon van de villa Serbelloni.

EINDE

Amsterdam, 1930-1932.